RADU THEODORU

VÂLTOAREA

Biografie de război.

Biografie de pace

VOL. IV

ROMAN

Cartea întâi:

TOAMNA

CAD FRUNZELE!

i

Într-un fel, istoria” îşi spune şi închide ochii să nu vadă noaptea mucezind umedă în crengile negre ale teiloi.

Ştie că se apropie de un alt sfârşit. Poate tot atât de dureros ca celălalt sfârşit, atunci când a stat la bariera care-l despărţea de aerodrom, avioanele erau scoase din hangare şi el…

— Slujeşte, părinte, spune un glas răguşit, aspru, cumplit, disperat… îţi ordon să slujeşti! Bestiile au îngropat-o ca pe-un câine! Slujeşte!

Radu Vornicu îşi stăpâneşte senzaţia greţoasă

de leşin.

Aidoma cu senzaţia avută în vara trecută, când oamenii colonelului Vărzaru l-au spânzurat de picioare, când a vrut el să-l sfâşie cu dinţii pe cel care lovise în Pătru şi lovitura surdă, în ceafă a făcut să se rotească cerul într-o scânteiere roşie şi prăbuşirea în întunericul greţos, cleios, l-a eliberat straniu de sine, aducând în ropot nebun „Cavalerii Apocalipsei”, gravura lui Dürer vie şi fantastică. Îşi aminteşte mereu clipa aceea sfâşietoare când l-au şarjat „Cavalerii

Apocalipsei”, luându-i creierul în răspăr, scoţând vaiere nearticulate, lume de forme când fumegoase şi incerte, când de duritatea clară a gravurii pe lemn şi gândul acela neclar, lânos, dinaintea leşinului, mai mult râs decât gând, mai mult plâns decât râs: „de ce?”. Abia la dispensar, când şi-a revenit, şi-a dat seama de toată absurditatea gestului făcut de ex-colonelul Vărzaru, pentru că voise, cu un gest sau cu câteva gloanţe, să oprească o legitate internă a istoriei şi istoria are lipsa ăsta de haz să se desfăşoare

conform dinamicii ei legice, – fără să ţină cont de gestul protestatar al indivizilor izolaţi sau chiar al grupurilor sociale rupte de acea dinamică. Poate asta încercase să-i explice Grigore

Cenuşe şi el nu înţelesese atunci sensul cuvintelor, sensul argumentelor, erau prea multe argumente organizate într-o dialectică sumară şi el nu de asta avusese nevoie atunci.

— Îţi ordon să slujeşti toată slujba morţilor! Am luat măsurile de siguranţă care se impun, spune una din babe, închinându-se. Baba aprinde o lumânare. Apără lumina pâlpâitoare în căuşul palmelor. Vornicu vede degetele străvezii ale ex-colonelului Vărzaru, sclipetul mort al ţevii pistolului-mitralieră, îi cad după ceafă câţiva stropi reci şi-l simte pe Pătru răsucindu-se uşor. De undeva din spate, dintre mormintele străvechi se aude cineva şoptind:

— Oră toţi miliţienii îi scoase Puşchiţă din post şi-i trase după el, că-i haranbaşă vechi şi io când mi-s cu el nu mă tem nici de Satana.

Un ţăcănit metalic de siguranţă. Lanţurile

cădelniţei. Şi glasul gros, cutremurat al popii Barbă Neagră.

— Doamne Dumnezeule, c-a Ta este împărăţia şi puterea şi mărirea, acum şi-n vecii vecilooor, amiiin.

*

Atunci Radu Belcotă o chemase telegrafic pe Valentina: „dacă ţi-e soţie să te îngrijească”, Valentina venise, o adusese Belcotă de la gară cu căruţa, venise şi rămăsese dezorientată, neînţelegând nimic. Apoi se înspăimântase. O

spaimă grea, paralizantă, care-o urâţise. „Ei” bătuseră într-o noapte în oblon, bătuseră tare, trăseseră o rafală în aer, Valentina abia adormise, el o contempla într-o însingurare dureroasă, Valentina se învelise parcă în pletele ei blonde, dormea cu pumnii strânşi, cu buzele răsfrânte şi umede, cu sânii cărnoşi liberi în despicătura cămăşii, trupul plin, voluptuos răspândea o pace biblică şi el nu se mai recunoscuse în bărbatul tandru şi grijuliu şi lacom de intimitate, mereu lacom de ea, de prezenţa ei, de râsul ei, de

protestele ei.

— Ce tâmpenie să te sihăstreşti aici, îi spusese în prima noapte. Pe salteaua asta de fachir. Unde naiba te speli?

Unde naiba faci o baie? Şi când te doare burta ce faci?

Radu, am înţeles! O lună. Să uiţi. Şi să te uiţi! Ai scăpat de maşinile alea îngrozitoare (i-a rămas pe retină satisfacţia ei, triumful ei, ca şi când ea reuşise să-l despartă de „maşinile alea îngrozitoare”, Valentina avusese o izbucnire stupidă de egoism îngust) ca să te ucidă nişte imbecili?

Absurd! Ai scăpat de război ca să te spânzure nişte sălbatici. Nu ţi-a ajuns dormitul pe apucate? Nu ţi-a ajuns viaţa

de azi pe mâine? Ai casa ta! Ai femeia ta! Oricând poţi avea o slujbă onorabilă. Elena spune că în câteva luni generalul este gata cu partea lui din volum. Are la herghelie un loc excelent pentru tine. Radu, iubitule! Destul! Te aşteaptă o altă

lume. Acolo totul se uită mai uşor.

— Nu-l pot lăsa pe Pătru, spusese.

Ea râsese. Acru. Adică cum nu-l poate lăsa pe Pătru, un ţăran căpăţânos, care miroase a oaie, născut şi crescut aici; pe urmă Valentina căzuse într-o tăcere morocănoasă şi după întâmplarea de la Zătoniul Turcului îl întrebase cu glas nefiresc de aspru:

— Dar pe mine mă poţi lăsa?...

*

...Glasul popii Barbă Neagră vine din negurile umede, îndepărtat, o litanie din care nu reţine decât umilinţa şi implorarea şi disperarea. Pânda a organizat-o Pătru în cea dintâi noapte după înhumarea doctoriţei Mar ia Vărzaru, pentru că, în chiar după amiaza când Maria s-a sinucis, a fost ridicat Radu Belcotă şi de atunci el se simte străin şi inutil şi aruncat în afara lui însuşi şi în afara lucrurilor, pentru că nimic nu se mai leagă şi nimic nu mai are logică. Ardelean îl înlocuise pe Matei Pava şi Maria Pava venise la Prislop prin septembrie trecut, Valentina era încă aici, Maria

Pava venise şi-i oferise atelierul mecanic al unei ferme de stat sau aşa ceva, acolo la B…

— Probabil că este praf mult şi sunt o groază de purici şi de ţânţari acolo, spusese Valentina şi Maria îl privise lung prin ochelarii ei de ingineră, zâmbise şi trecuse peste constatare, spunându-i că Matei (adică tatăl ei) este mutat la Timişoara şi că dacă vrea, se reorganizează muzeul de istorie…

— Iată o idee, aplaudase Valentina şi, ostentativ, îl sărutase pe colţul gurii… Să încercăm la Timişoara…

Pânda este într-o alunişte deasă, împânzită de măceş în marginea morţăriei vechi, se vede naosul rotunjit al bisericii, se văd teii uriaşi, negri, căputul ţărănesc miroase a lână udă şi totul este în logica unui absurd necesar, previzibil…

*

La răstimpuri, câte-un răsuflet de vânt joacă flăcăruia lumânării ţinută de ex-colonelul Vărzaru în căuşul palmei.

Atunci vede degetele colonelului, transparente, barba sălbatică, lăţoasă şi buzele

care-i tremură. Colonelul deghizat în babă stă nemişcat, cu ceafa rezemată de crucea înaltă. Vornicu aude acelaşi glas venit dintre morminte:

— Prea o face fără milă!

Alt glas. Înăbuşit.

— Milă de cine, mă?

— Don învăţător. Aia din Rusca… O biată muiere!

— De ce să stau io fugărit din averea mea, mă? Don

colonel de ce să stea? Că mi-i dor mă, de patu meu! De o zupă caldă! De muierea mea, mă! Am făcut politică? Şi ce dac-am făcut? Aşa am vrut io, mă, să fac politică. Aşa era vremea. Făceai politică. Te aşezai. Pe urmă puteai să nu mai faci… Ziceai că-mi dai să leg opinca aia…

— Sârtt lacom de coloniei, i-a spus Pătru… Să nu mă înţelegeţi greşit. Lacom de el. Atât. Ce-o fi gândind?! Ce-o fi simţând? Ce-o mai fi vrând? O fi înţălăs că e destul? La ce mai omoară oamenii care duc vremea cu ei?… O să găsească vremea alţii, că vremea nu stă-n loc în veci, din veci umblă

şi în veci are să umble, cum poate el, un coloniei bătrân, cum poate el, cu un pistol-metraleră şi cu câţiva fugiţi din lege, s-o întoarcă?

— Nu credeam niciodată că pot exista asemenea probleme! Că fiecare casă ţărănească e o lume, un univers complex, spusese fosta lui colegă de liceu, doctoriţa Maria

Vărzaru, care, împotriva oricărei logici fji a oricărei precauţii îşi făcea stagiul în Prislop. Se pare că divorţase de maiorul Ceauşu, sau fusese repudiată de acesta, Maria nu spusese niciodată nimic, Valentina rămăsese încă două zile după sosirea doctoriţei, îl suspectase feroce, crezuse că

Maria venise pentru el, apoi o văzuse pe Maria cu Radu

Belcotă, râsese: „am fost o proastă, nu Maria asta este pericolul, ce femeie superbă, cum naiba ai scăpat-o, ai cunoscut-o din liceu; cealaltă Maria, inginera, apă lină, perfidă”. Căzuse prima ninsoare şi Valentina răcise, nu era pregătită să stea o iarnă la Prislop, nici el nu voia să mai rămână; voia doar să mai asiste la judecata obştii

cu Taurii, judecată de întoarcere a muntelui obştii la stăpânii lui fireşti. Adică gestul lui fără nici u, n compromis, pentru că adunase toate dovezile, popa Barbă Neagră îi dăduse zeci de acte străvechi, i le tradusese din germană şi din latina de cancelarie pe care el o cunoştea mizerabil, lucrase cu pasiune, adică îşi organizase investigaţiile făcute în istoria proprietăţii grănicereşti dintr-o nevoie interioară, dintr-o foame de argumente… Nu putea prelua „teoria despre pământe" făcută de Pătru, decât în limitele adevărului istoric.

Dacă l-ar fi întâlnit pe fostul luptător într-un sat de câmpie, lucrurile probabil că se puneau altfel. Dar aici „teoria despre pământe" are alt sens. În alt fel se leagă experienţa socială ancestrală de noul sistem al relaţiilor ţăran-pătnând, şi, ceea ce este uluitor, ceea ce cucereşte este „viziunea comunistă1 pe care-o are asupra acestora popa Barbă

Neagră. Dacă istoria este şi o ştiinţă a dinamicii societăţilor umane folosind ca metodă

analiza structurilor economice şi sociale, atunci desenul structurii satului de munte imaginat de popa Barbă Neagră este fascinant.

— Vino, domnule căpitan, la Prislop, mută-te aici, îţi ridicăm o casă pe Topla, cu tot confortul, lumină electrică şi când spun curent electric spun totul, Lenin avea dreptate în privinţa asta, punem bazele unei cooperaţii săteşti ca-n cele mai roze visuri ale utopicilor: numai cu prelucrarea pe loc a lânii, cu recoltarea şi prelucrarea fructelor de pădure, cu oieritul şi prelucrarea lactatelor, cu livezile şi vitele mari, Prislopul ajunge în zece ani la nivel nebănuit. Am uitat tot ce nu ţine de acest vis. Am un cuvânt greu în sat. Convinge-o pe doamna. În loc să picteze brazii, va desena modele pentru pocroviţe. Auzi, coană preotească?... Ţi-ar place să lucri la ţesătorie? Cu câteva războaie mecanice!... Dumnezeule!

Popa Barbă Neagră îşi vânturase bărboiul prin biroulbibliotecă, scosese albume cu vite de rasă, cu oi de rasă, cu reproducători de rasă; albume cu mica industrie casnică, îi umpluse capul cu reţete

de prepararea siropurilor din afine şi zmeură; din conuri de brad şi cu o mie de planuri simple de rentabilizare a muntelui pe vechile meserii şi deprinderi: oieritul, pomăritul, prelucrarea lânei, cojocăria, prelucrarea lemnului. Entuziasmul popii-haiduc era contagios. Se văzuse acolo, într-o comunitate ideală, pe cât de modernă pe atât de tradiţională, o comunitate dinamică în care, ştie, se va integra altfel, din interior, devenind al ei prin identificare. Ştie, ascultând-o pe doctoriţă, că seara aceea cu popa Barbă Neagră a fost hotărâtoare.

Că există două direcţii active de care şi-a dat seama vag şi pe care nu le-a conjugat niciodată. Una obiectivă, de construcţie statală, deci în social, în economic, în juridic şi în politic. Revoluţia (de ce, Dumnezeule, şi Augusta şi

Virgil Belcotă şi Grigore Cenuşă o vedeau redusă la un pragmatism îngust, imediat şi local) şi una subiectivobiectivă dacă o poate defini aşa, care ţine de autoconstrucţia lui interioară şi racordarea acestei autoconstrucţii la dinamica

socială. De aici gestul. Iată că i se deschide o nouă era a gestului. De data asta creator. Plecase de la popa Barbă Neagră spre miezul nopţii. O noapte de septembrie înstelată, aromind nebun a fânaţuri şi-a livezi date-n copt, Topla şuvoia în matca ei de bolovani lucind alburiu sub lumina smigurată din cerul lăptos şi, coborând spre sat, s-a redescoperit pe sine cu o luciditate tăioasă, obiectivă, rece şi fără menajamente, văzându-se parcă într-un colimator, dar nu din viteza avionului de vânătoare, aşa cum se obişnuise să vadă totul. De sus şi din viteza care aplatizează şi unifică. Din viteza care depersonalizează. Şi prin colimatorul care transformă viaţa şi lumea şi milioanele lor de întruchipări în două categorii exacte: ţinte şi obiective. Coborâse drumul pietros, licăritor, pe sub tufele de alun şi-n ferigi treceau sute de licurici cu luminile de drum aprinse şi o durere surdă, o spaimă neagră într-o dulce devălmăşie cu speranţa şi bucuria îi copleşiseră. O secătuitoare dorinţă de a „făptui”, dar altfel, cu totul altfel, adică simplu, negaţia-negaţiei, pentru că profesia

lui şi vocaţia lui prin care se justificase, Dumnezeule, cum putuse să se cramponeze atât de stupid de felioara lui de adevăr, pentru că transformase zborul, categorie ideală, într-un mijloc de luptă. Şi distrugere, se înfipsese în statutul lui de cobeligerant ultragiat şi uitat, r. iscând să se asfixieze în propria lui cuirasă, deci gestul lui era o afirmaţie prin negaţie, o afirmare a crezului lui, prin anihilarea adversarului, şi-acum? … Acum vine un popă, dintr-un sat de munte şi-i vorbeşte de săditul pomilor, nu oricum, „material săditor de pepinieră” şi de reproducători de rasă şi de o „eugenie a raselor de oi locale” şi de o mie de gesturi creatoare, menite să-l smulgă din inerţie şi din gesturi subalterne şi să-l împingă în şuvoiul viu şi trepidant al vieţii de fiecare zi. Să simţi vibrând coada casmalei care scurmă pământul şi să-l afânezi cu mraniţă şi să rotunjeşti tu rădăcinile puietului de măr şi să-l fasonezi şi să-l legi tu de pământ şi să-i aduci o vadră de apă vie la rădăc” a pe urmă să-l vezi dând muguri şi frunză şi flori şi tot… pornească de la gestul tău şi

ce naiba zicea

Barbă Neagră de o micro-centrală electrică… „Teoria despre pământe”, dar altfel, legând istoria de devenirea ei prin tine, gestul-viaţă, geătul creator de viaţă, uite că la asta nu s-a gândit niciodată în carlingă. În noaptea aceea, auzind cocoşii trâmbiţând şi vacile mugind în staule, a înţeles-o pe Augusta şi pe cazangiul care-i fusese politruc l-a înţeles şi a mai înţeles că, oricum, nu se poate să hârţogărească prin vreo arhivă şi că atelierul acela mecanic la care l-a chemat Maria Pava este mai aproape de gestul pe care şi-l doreşte; Prislopul rămânând încă o dorinţă de viitor. Nu se poate încă însingura în Prislop când dincolo de munţi se întâmplă o experienţă socială poate unică, experienţă în afara căreia nu poate rămâne.

Doctoriţa vorbise repede, sugrumat, despre condiţia satului ancestral, stătea aproape lipită de Radu Belcotă, soarele pripea dulce, cloncăneau găinile prin voreţuri, zidul dispensarului se încălzise şi iradia o undă învăluitoare, aşteptau să

sosească judecătorul, procurorul, avocaţii, judecata se ţinea în faţa primăriei unde se înălţase o bină, fuseseră aduse bănci şi el înţelesese că Maria este aici să-şi îngrijească tatăl pe ex-colonelul Vărzaru, că-şi găsise bărbatul, pe Radu Belcotă, că Belcotă ştia de ce este iubita lui în Prislop şi că totul este o nebunie stupidă şi fără noimă. Belcotă se uscase. Interior. Îi spusese:

— Pentru noi nu este nicio ieşire. Decât dacă-l împuşc pe Vărzaru! I-aş putea-o ascunde? Cât? Am să mai pot s-o privesc în ochi, ştiind că i-am ucis tatăl?

— Oricum, tot de plumb o să piară! Nu-l mai rabdă muntele!

— Când!

Radu Belcotă i-a luat mâinile. Erau în atelier. Pe şevalet, portretul Mariei. O coamă de fâneaţă, doar o sugestie şi Maria în plină lumină, mângâiată parcă de vânt, scăldată într-o lumină ireală, o Maria tragică, disperată, fericită, dăruită unei îmbrăţişări inumane. Poate Belcotă s-a gândit ca glonţul acela justiţiar să-l tragă el, Radu

Vornicu. Poate că, într-un fel era datoria lui morală să-l tragă. Fusese el.

Vornicu, cel care-l salvase pe ex-colonelul de plumbul maiorului de justiţie şi drept mulţumire ex-colonelul dăduse ordin alor lui să-l spânzure de picioare şi să-l umilească, doborându-l în ţărână.

— Am să mă gândesc la voi, i-a spus atunci lui Radu

Belcotă.

Prea trăsese multe benzi de mitralieră şi de tun coaxial în biografia lui de război. Se săturase. Cum să-l ia pe vârful căţării pe ex-colonel? Măcar dacă ar fi în legitimă apărare. Iată o idee, şi-a spus. A căutat să se pună în legitimă apărare, bântuind munţii cu ţapinarii. Ori urcând singur la stânele din Staracinu. Atunci, în loc de ex-colonel, a dat peste Virgil Belcotă, maiorul de securitate, legat cu lanţul de la căpăstru şi târât după calul pe care călărea legionarul cu legătură neagră pe ochi, care atunci, la execuţia aceea…

— Dincolo de toată munca asta uriaşă, de profilaxia medicală şi socială se află o zonă febrilă

de cercetare…

Mă auziţi, băieţi? Leptospiroza… Bruceloza… Oamenii de-aici au trăit într-un fel, împreună cu animalele lor, de veacuri, există koii comune oamenilor şi animalelor? în ce măsură vacile tuberculoase dau îmbolnăviri la cei care le îngrijesc şi le folosesc produsele? Zona întrebărilor se măreşte la infinit. Auzi, Radu, va trebui să mă ajuţi să dotez dispensarul cu un laborator… I-am spus? Duminică ne căsătorim… Haideţi mai aproape de oameni… Simt nevoia să stau foarte aproape de oameni…

Maria avea o frumuseţe tragică. Disperată. Ştia că ei înţeleseseră. Că, pentru o câtime din vremea Prislopului răspunde şi tatăl ei, fostul prefect, care venea în goştie de-a călare şi-n pocnete de pistoale, şi-n cântec de torogoată şi juca pe la nunţi şi avea mândre în şapte sate, ori în şaptezeci şi şapte. Fostul prefect care acum îşi vămuieşte consătenii, punându-le pistolul în piept.

Au coborât lângă Ion Cătălină, fost activist la judeţeană, reîntors în sat la dăscălie/lângă soţia

lui, dăscăliţa. S-au strâns Belcoteştii, Ion Groza cu nevastă-sa Vuţa, Pătru Bujor şi Vasile Albinariu îmbrăcat domneşte, într-un palton vineţiu în carouri, cu blană de vidră şi căciulă neagră de astrahan. Domn Paraschiv, copistul cocoşat al Sfatului în cojocul răposatului sergent Ion Borceaa – îi consola văduva – se plimba cu mâinile la spate şi spunea subţire:

— Nu este just tovarăşi şi prieteni, să abuzăm de conjunctură spre a viola proprietatea, dacă statul proletar nu se atinge de proprietate în munte.

— Care proprietate, că Vârfu Dobrii a fost din veci al obştii, aşa spun bacii vechi şi aşa ştim noi din bătrâni, a spus Voica Scordilă, Voica băciţa, pe care n-a uitat-o alterego-ul lui, Pătru (între băciţă şi Pătru, Mădălina, nevasta, a pus cei doi gemeni născuţi astă-vară, când era Valentina aici).

Glasul femeii aceleia, Voica, a tăiat murmurul mulţimii.

S-a auzit o pală de vânt trecând prin crengile teilor de la biserică. Un croncănit de cioară şi un

glas pierit de muiere:

— Doamne, apăr-o, că spune direpţ!… Apăr-o Doamne!

A simţit cum glasul pierit al femeii intră în doctoriţă.

Maria l-a privit speriată, s-a strâns lângă camaradul lui, şoptind:

— Nu se poate! Nu se mai poate aşa!

Radu Belcotă privea undeva în gol. Venise Pătru. Venise Piţu, preşedintele Sfatului.

— Dacă spune direpţ, atunci n-are la ce s-o apere, da asta-i, că nu spune…

Dintre oameni a ieşit Gheorghe Guga, tatăl Mădălinii, muierea lu' Pătru (Un roman, o istoi le dramatică, numai la cinci oameni şi-a spus: Maria şi Radu Belcotă; Mădălina lu' Gheorghe Guga şi Pătru, Voica. Radu Belcotă şi-a pierdut logodnica în bombardamentul de la 4 aprilie. De fapt se vede pe sine căutând-o pe Mira între cadavrele mutilate oribil întinse în curtea Facultăţii de medicină. Acum a găsit-o pe Maria. Condamnată social. Este limpede că

Maria este urmărită. Că se ştie de prezenţa ei aici. De scopul acestei prezenţe. Pe Maria o urmărise Virgil Belcotă, pe urmă maiorul a căzut în ambuscada ex-colonelului şi el, Vornicu, l-a scăpat pe maior, dar asta n-o ajută cu nimic pe Maria. Pătru s-a întors, după patru ani de război crunt, şi-a găsit iubita măritată, s-a luat cu Mădălina, fiica unuia din avuţi, ca şi când avuţia asta ar fi un stigmat, el este-comunist şi-o are alături pe Voica, iar Mădălina i-a făcut doi gemeni şi Pătru… Fişe, şi-a spus atunci.

Simt nevoia să fac fişe. Totul trebuie să-mi rămână pe fişe.

Nu există fenomen social în sine. Fenomenul social există m şi prin oameni. Am să mă tembelizez. În loc de viaţă, am să am fişe).

Gheorghe Guga îmbrăcat în cojoc nou, lung, cu mânecile întoarse, tivit la poale cu blană, cu mustăţile răsucite, rumen.

— Stau cu dăsagii făcuţi, mă, Petre! Trei schimburi, ca la cătănie. Nu mă robiţi astăzi, mă robiţi mâne, c-am făcut politică cu domnu’ Maniu,

mă! Aşa am gândit io şi aşa am făcut. Da cu proprietatea nu-i istina şi nu tac mă, nici în mormânt.

A venit Mădălina. Era cu muierile. S-a lipit de Pătru.

— Nu te mânia Petre, c-aşa-i tata…

Vornicu a văzut mâna lui Pătru, mare, puternică lăsându-se uşor pe umărul femeii.

— Cu dăsagii nu zic să nu stai… Ai ars arhiva voastră, a lu' domnu' Maniu. N-ai predat-o după lege.

— Lotru ăsta, Petre?

— Asta care-o buit cu boata?

— Aşa au fost vremurile, mă Petru Bujor. Luptă. Nu de aia-mi pasă mie, mă. Nu rabd să intraţi cu puterea în avere. Asta n-o rabd în veci. Unii-s harnici şi deştepţi, mă! Alţii proşti! Şi leneşi! Stau şi se scobesc în măsele.

Se scarpină-n cap, tătă ziua. Altu' trage la firiz. La plug.

La coasă. /

— Ai fost tu ăla de-ai tras?

— Şelaina te-o făcut cu avere. C-or muncit alţii păntru tine.

— La târguri ai fost maistor.

— Doamne, că-mi crapă obrazu de ruşine, Petre. Auzi cum îl batjocoresc, a şoptit Mădălina.

— Vezi socrule că nu prea ai rând, a spus Pătru.

(Totul era exact în dialectica proprietăţii, mai exact în istoria dialectică, argumentul care-l reţinuse aici, cu toate că Valentina îl implorase să nu mai rămână. „Destul cu nebunia, îi şoptise cu o seară înainte de a pleca. Vrei să nu mai răspund de mine? Ei bine, dacă ţi-e indiferent, nu mai răspund”. Îi povestise cum Maestrul o scosese la peisaj, s-a dus pentru că venise şi Anda şi Precup şi un student, altfel nu s-ar fi dus, a fost o zi superbă, Maestrul a vorbit inspirat despre impresionism, putea să fie şi el acolo, nu aici, între oi şi brutele puse pe omor.) La voi şi la dumneata şi la Pavil Lala, la Ilie Jura, la Tăureşti, un năravi. Lăcomia. Din ce aveţi un v-ajunge. Şi-atunci apucaţi cum vă vine, şi ce vă vine. Uitaţi că vi-s

oameni, nu lupi. Noi v-aducem aminte. Asta vă facem.

— Teorie, Petre.

— Mai mult practică, socrule.

— Cu puterea?

— Cu dreptatea... Şi unde nu răzbim, cu puterea 1

— Asta-i stătu de-l descântaţi voi oră la adunări?

— Asta!

El a simţit neliniştea mulţimii umflându-se. Trecând repede din om în om. A văzut făcându-se pârtie printre clăbăţuri, printre cârpele negre ale muierilor, pârtie largă şi-n capul pârtiei – Taurii. Călări. Cu boatele curmeziş, în cojoace, umăr în umăr.

— Cine-s ăştia, Stângule? a bubuit gros glasul Taurului al bătrân. Aşa cum l-a auzit bubuind, atunci, când a fost cu obştea să intre în posesia păşunilor. Unul din episoadele mărunte ale istoriei proprietăţii, de când se ştie.

Adică cucerirea, ori raptul, ori recucerirea

proprietăţii.

Apoi lupta juridică pentru confirmarea, ori reconfirmarea ei. Cu jurători, cu martori plătiţi, cu judecăţi domneşti dincolo peste munţi, şi-a notat pe o fişă imaginară, o fişăvizuală dacă se poate închipui aşa ceva, cum a intrat

Mihai Vodă în pământele, în ocinele moşnenilor după ce i-a sărăcit cu războaiele şi numai la câţiva ani s-au ridicat satele rumânite să se răscumpere – ce uriaşă forţă de viaţă are satul românesc – cum îi ieşeau înainte rumâniţii şi-i cereau să se răscumpere şi-i aruncau la picioare pungile cu galbeni, de câte două şi trei ori preţul ocinelor şi vodă nu voia şi ei s-au ţinut de el şi la Alba-Iulia şi pe drumurile Moldovei.

Când s-a ridicat Stângu Tauru în scăriţe, când şi-a dat căciula de astrahan pe ceafă, mulţimea a tăcut, împietrită.

— Splendid, a şoptit doctoriţa.

Pătru a simţit şi el spaima mulţimii. Spaima veche, dospită de-o viaţă. A ieşit în faţă.

— Obştea-i, Taure… Poftiţi!…

Tăcere. Şi-n tăcere râsul Stângului.

— Aici erai, Petre?

— Gândeai că n-am să fiu?

— Aşa gândeam, mă I

— Ai greşit!

— Văd!

— Ce zăce ăla, Stângule? Ce zăce, n-auzi?

Taurul al bătrân şi-a ridicat sprâncenele albe. Şi-a trecut boata din dreapta în stânga. Cu o mişcare scurtă din cot şi-a săltat cojocul pe umeri. Cristea Tauru se uita undeva peste mulţime.

— Zăce că atunci mi-o luat poliţă în alb. I-am plătit-o în Vârful Dobrii. Aşa-i Petre?

— Aia ţi-am plătit-o noi, Stângule, spune Patru Bujor, care-a condus rezerva de feciorași, acolo în lupta din păşuni.

— Ce te-nfoi, harmigu dracului, acolo în şa?

— Ce-ai mă, cu Pătru?

— Ia să vă daţi jos de pe cai!

— Ce staţi acolo ca Irod împărat?

— Şi ce-aţi venit mă, cu boatele?

— Ce ni-s noi, lupi?

Glasuri mânioase de bărbaţi. De muieri. I-a simţit pe3

Tauri zgribulindu-se sub cojoace.

— Ce-i asta, Stângule? a întrebat răguşit Tauru al bătrân.

— Vremea, tată, a răspuns Stângu, descălecând.

Erau miliţieni care patrulau piaţa şi din postul cu geamurile deschise s-a auzit glasul plutonierului-major

Amăriuţii:

— Ascultă comanda la mine… Cine calcă disciplina adunării populare, îl legaţi, auzi, miliţian?! îl legaţi fără vorbă!

Dragotin Barbăroşie (îi cunoaşte pe toţi) înalt, a cumpănit o bancă peste capetele oamenilor. A aşezat-o în faţa podiumului.

— Poftiţi, a spus Pătru.

S-a făcut linişte. În liniştea aceea cuprinzătoare el a auzit picurând vesel streşinile. Se topea cea dintâi zăpadă căzută înainte de vreme şi-o pereche de sticleţi ţistuia în teiul din

faţa Sfatului popular.

Veniseră două turisme hodorogite, unul cu procurorul şi judecătorul, tip frigid, înalt, slab, în palton negru din stofă lucioasă cu guler de astrahan, galoşi, cu ochelari şi mustaţă albă groasă, retezată pe colţul buzelor care-a tresărit vizibil când a văzut-o pe Maria Vărzaru între ei doi.

Alt turism cu secretarul judecătoriei raionale şi avocaţii.

Adică faza a doua a operaţiei „proprietate”. Era o lecţie de istoria proprietăţii, el ştiuse asta, o ştiuse limpede, fără echivoc, toate fişele lui adevărate nu însemnau nimic pe lângă lecţia pe viu. Uluitor de plastică, fără nevoie de cocientarii suplimentare, de analiză sau completări. Procurorul semăna cu un mistreţ, n-a spus o vorbă, s-a aşezat la locul lui, scoţând nişte dosare din servietă. Avocaţii

Tăureştilor, unul deşirat, în şubă, tuşind tot timpul, altul uscat, iute, fără astâmpăr, râzând cu dinţi galbeni, intrând între oameni, familiar şi

volubil.

— Nu vă temeţi oameni buni. Dreptatea-i ca untdelemnul. Iese deasupra. Căutaţi-mă la barou: avocatul

Ţuţulea Grig – Grig Ţuţulea, şi totul se rezolvă… Vrei să te divorţez, frumoaso? în două săptămâni eşti liberă ca pasărea. Ho-ho-ho!… Vreo moştenire contestată?… Ne cunoaştem, ne cunoaştem!… Aaa! Am onoarea, maestre

Paraschiv! Cum dom'le, nimic? Intrări abuzive în pădurile statului? Incest? Omucidere? Pe dracu', maestre Paraschiv… Ho-ho-ho! Glumeam… Justiţia populară!… Fără grijă dom-le Stângu! Avem legile!… Le-gi-le…

Al treilea avocat băuse ceva aburind dintr-un termos.

Îşi ciupelise umărul paltonului, se aşezase pe scaun, se-nvelise într-un pled, îşi împreunase mâindle pe pântec, închisese ochii şi îi spusese celui deşirat:

— Ce-am ajuns „colega, ce-am ajuns!

Îşi dă seama că are o libertate absolută. Că

indiferent de suspiciunile oficialităţii, de dorinţa de a-l extermina a ex-colonelului (după eliberarea maiorului de securitate

Virgil Belcotă) indiferent de faptul că Valentina iese la peisaj cu „Maestrul”, că Mefisto a terminat cartea, că destinul lui /în loc să se simplifice şi să se clarifice a ajuns din nou la un punct limită, pentru că, oricum trebuie să-şi elibereze camaradul de coşmar şi poate şi pe Maria, cu toate că nu are faţă de ea decât o obligaţie morală, prin ricoşeu, cu toate astea, este într-o libertate absolută, chiar dacă ce câştigă la Prislop nu-i ajunge decât să supravieţuiască şi atât.

Radu Belcotă i-a luat din spate un „Mustang”, chiar când băiatul venit de peste ocean îşi reglase tirul şi probabil, la a doua rafală l-ar fi ciuruit în carlingă…

*

„Într-un fel, istoria” îşi spune şi închide din nou ochii să nu mai vadă chipul descompus de groază al ex-colonelului, chip de om singur,

sălbăticit, a cărui mângâiere şi a cărui singură legătură cu lumea, intuieşte exact, cu lumea rămasă în amintire, n-a mai fost decât moarta. Pătru se zgribuleşte, îl simte cum se zgribuleşte. Niciun gest spre arma sprijinită în faţă, de crengile alunului. A înţeles şi

Pătru, ceea ce singur a înţeles de cum a intrat în morţăria veche ex-colonelul travestit în babă, adică înfofolit într-o broboadă, care făcuse o diversiune undeva peste munte ca să atragă trupa de securitate, oprise acceleratul Timişoara-Bucureşti, trupa de securitate plecase la Mehadia şi Vornicu tocmai cobora de la atelierul lui Radu Belcotă să se ducă la gară când l-a întâlnit pe Pătru. De unde aflase Pătru? Noaptea este mucedă. Rece. Trece un răsuflet de vânt de la goluri, mirosind a zăpadă. A cetini ninse.

Glasul popii Barbă Neagră murmură rugăciunea morţilor.

Ex-colonelul îşi face cruci dese. Poate simte, poate intuieşte că pentru păcatele lui şi pentru mortul care este se roagă popa Barbă Neagră…

*

Mulţimea închisese pârtia prin care trecuseră Tăureştii.

Senzaţia de libertate absolută este dublată de o curiozitate lacomă, de o capacitate nebănuită de a se deschide spre în afară, de a asimila tot ce vede, tot ce aude, tot ce se întâmplă, până la amănuntul cel mai neînsemnat, cum este culoarea vânătă a ponevii de sub şaua de lemn a unui cal flocos, pirttenog, pe care o munteancă dolofană îl scarpină între urechi. Descoperise atunci, cu o încântare veselă, o mulţime de cuvinte şoade, în dulcele grai bănăţean, pitoreşti, zemoase, pline de seve arhaice. Redescoperise portul muntenilor în eleganţa lui sobră. Detectase motivul politic, ori social care alcătuise grupurile de oameni. Băgase de seamă locul gol din jurul cojoacelor Taurilor, ca într-o mizanscenă savantă care ar fi vrut să-i izoleze de masa poporenilor, spre a le sublinia izolarea socială în formula statului „dictaturii proletariatului”, noţiune oricum cu puţină aderenţă şi influenţă aici, dacă trupa de securitate

şi de miliţie poate fi reprezentanta complexităţii fenomenului social. Veneau căruţe la galop în clinchetul vesel al clopoţeilor de la gâtarele cailor. Cei din cătune. Oamenii s-au adăugat unii altora. Tăceau. Erau roşi de judecăţi până-n măduvă. Erau mâncaţi de avocaţi, de fiscali, de judecătorii de ocol şi grefieri, tot până în măduvă. Ştiau din moşi că dreptatea e a celui care plăteşte. Şi-a spus atunci că judecata asta populară la care asistă este hotărâtoare…

A prins privirea lui Pătru. Pătru gândea la fel. Apoi judecătorul a sunat din zvonul de aramă.

— Ne-am adunat aici să facem dreptate în numele poporului. După legile justiţiei populare trebuie să alegeţi trei asesori populari, dintre oamenii pe care-i credeţi cei mai cinstiţi, devotaţi şi drepţi.

Era puţină rugină în glasul şi-n atitudinea judecătorului, un fel de gheaţă, de indiferenţă, poate era blazat, poate era sătul de câtă mizerie umană văzuse în viaţa lui, sau poate era sătul să judece „partinic”, asta însemnând să judece aşa

după cum îi dădea sarcină tovarăşul Ardelean de la raion, cel care se pitise în stogul de grâu împreună cu Sergiu Bloch, care scrisese mai apoi la ziar un fel de reportaj despre „bandiţii alb-gardişti, fasciştii şi legionarii care primiseră riposta cuvenită a poporului adunat la arie să-şi dea contribuţia patriotică de grâne”, fără să pomenească nimic de ce s-a întâmplat cu primarul, cu secretarul de partid, cu şeful de post (el a fost doar un accident acolo); dar aducând-o din condei astfel încât să sugereze cu discreţie modestă că tovarăşul Ardelean ar fi rezolvat totul, mobilizând masele… încercase să fie atent pe 360°. La fizionomii. La ton. La gesturi. L-a văzut pe

Stângu Tauru muşcându-şi mustaţa de cum a început rechizitoriul procurorului. Procurorul cu mutră de mistreţ zbârlit, ţepos, care vorbise tot ţepos, îi arătase pe Tauri cu degetul, parcă-i împungea cu lancea, omul cunoştea toate ascunzişurile contractelor de vânzare-cumpărare, tot ce se leagă de moştenire, de dreptul civil şi

penal, spusese mereu

„Dreptate” şi „exploatare”.

— A început asaltul asupra proprietăţii, i-a şoptit la ureche popa Barbă Neagră. Comuniştii îşi realizează obiectivele. Atât că aici trebuie diferenţiat... Văd că are acte originale ale comandamentului grăniceresc. Unele. Nu toate... Le-ai văzut la mine, pe celelalte. Le-ai copiat pentru Pătru?

— Le-am!

— E bine, a oftat mulţumit popa Barbă Neagră şi

Vornicu a ştiut că justiţia populară îi rezolvă popii unul din conflictele străvechi dintre Tăureşti şi popii Barbă

Neagră.

Procurorul a trecut actele asesorilor, judecătorului.

— Avocaţii Tăureştilor sunt descalificaţi aprioric, a mai spus popa Barbă Neagră, puţintel mai tare (lui i s-a părut că i-a spus-o doctoriţei). Popii Barbă Neagră au supravieţuit imperiilor,

datorită pământului. Şi cu ei, împreună cu ei, ăştia toţi, poporenii. Este limpede, aici se face justiţie politică. Uită-te la oameni, domnule căpitan.

O masă de chipuri împietrite. Dintr-odată semănând aidoma unele cu altele.

Şi glasul bubuitor al Taurului al bătrân.

— La ce m-ai adus aicea, Stângule?

Întrebarea a acoperit glasul procurorului, judecătorul a agitat clopoţelul.

— Să nu stricăm judecata, tată, a spus Stângu.

— Să n-o stricăm, a spus Cristea Tauru, al doilea fecior.

— Mie să-mi spui la ce stăm noi aici, şi ăsta latră la noi? Asta să-mi spui, Stângule!

— Tată!

— Ai plătit mă, arvocaţi?

— Plătit.

— Atunci la ce stăm noi aici?

Glasul răzbunuise peste capetele mulţimii şi mulţimea se chincise în ea, într-un fel straniu; dar se chincise. O

simţise chincindu-se. „Iarăşi istoria” şi-a spus.

La Tauri veneau când n-aveau. Să le muncească. Se ştie că Taurii aduceau porumb din câmpia bănăţeană. Ei. Ilie Jura. Erwin

Bloch. Popa Barbă Neagră.

— La ce stăm dac-am plătit arvocaţi? Ha? Asta să mi-o spui tu, lotrule! Care-s ăia, arvocaţii? Voi doi, mă?

Taurul al bătrân s-a ridicat în capul oaselor. Şi-a trecut ghioaga pe deasupra avocaţilor, lipiţi de bancă, verzi.

— Îi musai să schimbăm oile, a spus dintr-odată firesc şi liniştit.

S-a sprijinit domol pe capul boatei şi-a aşezat bărbia pe dosul palmelor încrucişate şi lui i s-a părut că a aţipit bătrâneşte în soarele cald al amiazului.

Pe urmă, după ce s-au auzit cintezii, a simţit cum răsuflă mulţimea. Atunci a manevrat Pătru. În pauza aceea psihologică. Exact ca pe front, în pauza de foc a inamicului. Îl supără apelul la biografia lui de război.

— Câţi ani zâci tu că am, fătul meu?

— O sută şi zece, moş Codrule, spune Pătru şi adunarea prinde glas. Un fel de murmur. O aprobare nedesluşită.

— Eram io cu băciţa (de ce naiba se caută tot felul de explicaţii, pentru Io din titlurile voievodale, când ar putea fi acest Eu, adică Io moş Codru) înainte de bătaia aia mare, băciţa muierea mea de-a treia, şi-atunci era un laitenant

(mereu se amestecă câte-un locotenent pe-aici) când pe

sunam în Vârful Dobrii şi ăsta, Tauru cu lotromanii în nişte cojoace întoarse pl. a dos şi cu boatele…

A simţit vechimea locului. Şi poate sfinţenia lui. Moş

Codru, încă vede, îi tremura uşor capul şi-i tremurau mâinile, a dat mărturie ca-n obiceiul pământului, precum că Vârfu Dobrii e al obştii, păşune grănicerească, aşa a apucat-o de copil şi aşa a fost până atunci când Taurii.

— Aveţi acte, domn judecător, da ăsta-i al mai tare act, a spus Gheorghe Hurezan. Martor în

viaţă, cinstit ca roua.

A trecut un freamăt printre oameni. El s-a supravegheat atent. Undeva, i se crăpase cuirasa. I se crăpase învelişul ţesut din fişele „Aventura proprietăţii”, din zecile de pagini migălite la lumina gazorniţei care aducea în discuţie dreptul consuetudinar al districtelor valahe din

Transilvania şi Banat, încă de la primii regi unguri (zeci de caiete dictando sau cu pătrăţele, în care sintetizează înnobilările şi daniile regilor unguri către acei „nobilibus valcichis et Kenezis”, în care urmărise superba instituţie militară a românilor confirmată de Ioannis Cinnami

„Historiam lib. VI 3, pag. 260”, editura Bonn, „Historiam” t găsită în biblioteca lui Barbă Neagră. „Leonem autem

Batatzem nomine aliunde cum exercitu perinde magno, maxime vero Valachorum ingenti multitudine, qui Italorum coloni quondam fuisse perhibentur, exlocis Ponto

Euxino vicinis irruptionem în Hungariam facet iubet”.

Era vorba de expediţia generalului bizantian Leo Vataţe trimis în 1167 de Manuil Comnenul împotriva ungurilor, căruia i s-a alăturat acea „mare mulţime de valahi” de la

Pontul Euxin până, în părţile Severinului, era vorba de

„Stătută Valachorum” în specia „De re militari”, „re militari” cu caracter imemorial, „antiquis corum libertăţibus”.

spun diplomele regilor unguri. Fusese un an fertil, care-i deschisese orizonturi nebănuite. De ce naiba nu urmăresc istoricii perioada de după evacuarea Dadei de administraţia romană în documentele „militare” ale vremii, care confirmă ostile valahe în care toate conflictele acelei lumi în facere; este absurd să se dezică de statutul lui de militar, este laş şi dezonorat, cu toate că-i crăpase cuirasa, îi crăpase şi prin crăpătură se infiltraseră forţele subtile ale unei vieţi abia bănuite în concediile lui; iată o viaţă care pune semnul egal între ea şi veacuri. Notase acolo, pe coperta unui caiet şcolăresc un titlu: „Gestele valachilor”.

Caietul era virgin. Pe altul: „Tumultus rusticorum”.

Caietul era virgin. Dar avea ataşat un top de fişe legate cu un fir roşu de lină. 1 – 1 dăduse Ruja lu’ Ochişor să-l poarte înnodat la încheietura stângii. O să-l ferească de plumbul „fugiţilor din lege”.

Moş Codru, cu barba albă de sfânt, cu plete albe, se-ndesase în cojoc şi adormise – lângă Piţu, preşedintele

Sfatului, cu bărbia sprijinită în toiag. Procurorul hămăise scurt şi lucrurile se luaseră de la început, ca şi când judecata s-ar fi transformat într-o litanie atemporală, în afara tuturor celor prezenţi, un fel de slujbă făcută în slavonă pe care nimeni n-o înţelege; dar o acceptau toţi din cuviinţă.

— La ce stăm, mă lotrule, aici? Asta să mi-o spui tu mie! a tunat glasul Taurului al bătrân, ultragiat în demnitatea lui ireductibilă.

Stângu s-a cinchit în cojoc. Cum se chinciseră ceilalţi.

Poporenii. Tauru al bătrân s-a îndreptat încet, sub miţă.

— Tată! a bâlbâit Cristea.

— Nimic!

Bătrânul şi-a ridicat boata, fulgerător. L-a izbit pe

Stângu după ceafă. Stângu a oticnit. A scăpat în genunchi.

Scatiii. Atât.

— Mă!

Bătrânul i-a măturat pe avocaţi cu boata. Avocaţii au căzut ridicol, chirăind muiereşte. Cel învelit în pocroviţă şi-a tras-o pe cap. Celălalt, don Grig, cel cu divorţurile, a luat-o printre oameni în patru labe. Stângu s-a împins în sus. Boata a vâjâit iarăşi. Iarăşi l-a prăvălit în genunchi.

Totul, într-o frântură de clipă. Tauru a ridicat boata cu amândouă mâinile. I-a căzut cojocul de pe umeri. Vinovatul se afla în genunchi. Fie-su. Fostul primar. Spaima muntelui. Nu ştiuse să oprească vremea.

— Nu-l omorî tată, abia a şoptit Cristea.

— Îl omor! a gemut Tauru al bătrân (dreptul lui inalienabil de şef de obşte şi-a spus el, văzând poporenii împietriţi după datină, atunci când judecata o face însuşi

Moşul). O clipă de şovăială. Atunci a sărit Pătru în pieptul uriaşului, frângând vraja. L-a izbit peste cot. Boata slobozită cu un icnet greu, s-a abătut într-o spetează de scaun.

A făcut-o ţăndări. Judecătorul albise. Sunase disperat din clopoţelul justiţiei. Tauru s-a frânt spre Pătru.

— Tu eşti, mă?

— Io.

Taurul al bătrân s-a uitat în cer. I s-a părut că mulţimea s-a făcut stană de piatră. Pe Stângu l-a podidit sângele. Pe nas. Pe colţul gurii. S-a făcut pârtie între bărbaţi.

Cercul s-a rupt. Tauru al bătrân şi-a fluierat calul. Calul a venit la trap mărunt, nechezând. Bătrânul şi-a cules sarica.

A încălecat.

— Hai, Cristeo!

Stângu s-a ridicat, gemând.

— Mă, Petre!

A tăcut, întors cu spatele la completul de judecată. S-a uitat pe urmele alor lui. Îi curgea sânge în mustaţa porumbie, de lotroman. L-a auzit oftând. Şi-a fluierat calul. A

văzut cum nu şi-a găsit scăriţa cu vârful cizmei. Cum n-a stăpânit-o decât apucând-o cu mâna.

— Doamne, nu ne lăsa! a şoptit o muiere.

— Sfârşitul lumii, maică, dacă ăştia…

Stângu a ieşit dintre oameni. A luat-o după Tauri. A

oprit în gura uliţei. „Probabil îi este frică”. Un nechezat sălbatic. Calul Stângului a cabrat. Un chiot aspru, plin, care a făcut ţăndări toată încremenirea pieţii.

— Uiuiu, mă, iuuu!

Mulţimea s-a rupt în pâlcuri. Judecătorul încremenise. Procurorul striga răguşit: Miliţian! Miliţian, la mine!

Stângu se dusese în marş-marş. Trăsese focuri

de pistol în aer, lucru care-l scosese din ţâţâni pe procuror şi-l uluise de-a binelea pe judecătorul care suna inutil din clopoţelul atât de temut şi respectat aiurea.

Oamenii s-au făcut că nu aud clopoţelul. De fapt nu se auzea decât chiotul Stângului.

— Iuiuiuu, mă iuu!

Oamenii s-au dus. Nu s-au chemat pe nume. Nu şi-au vorbit. S-au urcat câte un neam întreg în căruţă şi s-au dus. Procurorul şi-a vârât hârţoagele în geantă. Pe estradă n-a mai rămas nimeni. Asesorii s-au făcut nevăzuţi. S-a topit şi comisia. Doar moş Codru dormea la soare, uitat în scaunul preşedintelui sfatului. Atunci a auzit-o pe Voica, băciţa, spunându-i lui Pătru:

— S-o gătat, Petre, cu Stângu.

*

Umbra mătăhăloasă a popii Barbă Neagr, a. Josul pâlpâit al sâmburelui de lumină apărat de palma tremurătoare a ex-colonelului. Umezeala nopţii care-l pătrunde la oase. Mirosul de cimitir. De pământ moale, reavăn, pământ de toamnă.

Barba lăţoasă a omului care-şi ascunde identitatea în broboadă. Să se cheme curajul lui dement dragoste de tată? Popa Barbă Neagră, mai mult inginer decât popă, mai mult raţionalist şi dialectician decât mistic, se roagă cu o evlavie smerită, cu o pasiune care dă tâlcuri profunde, omeneşti, cuvintelor nici întâmplătoare, nici stângace.

— Şi ce dacă i-am ridicat popii maşina englezească de tors, s-a-ntre oat atunci Pătru, am dus-o la cooperativă şi cine-i câştigat din asta? Cooperativa nu, că nu ştie nime umbla cu ea. Stătu democratic nu, că-i fier mort. Dacă i-o lăsam popii şi-i puneam cotă, cită era, după dreptate, eram câştigaţi cu toţii.

— De ce nu i-o dai înapoi?

— Aşa a poruncit tovarăşu’ Ardelean. Zăcea că-i dăm o lovitură. Că-l îngrădim.

Popa cu cele o mie de proiecte de cooperativizare, slujeşte slujba morţilor şi din crengile negre ale teilor smigură stropi reci de apă mirosind a scoarţă de copac şi a toamnă. În ce

sens şi-o fi trăit exprefectul prefectoratul lui? în sensul prefecţilor romani, constructori de oraşe, de drumuri, de apeducte? în sensul unei slujbe profitabile? S – o fi preocupat vreodată de definirea propriei lui magistraturi? Este cumplit să te autoelimini succesiv din sfera funcţiei, a profesiei, a socialului. El a fost „eliminat”, dar a avut sau poate are acut sentimentul socialului. Să zică – şi pe-al istoriei?

Fuseseră două luni pline în care-l căutase lucid pe ex-colonel. Ştia că este în legătură cu Stângu-Tauru. Ori dacă nu ştia, presupunea. Îşi organizase pândele înainte de înserat. Îi spunea Pătru unde sunt pândele Securităţii.

Ştia că pe acolo ex-colonelul nu va trece nicicând. Le dibuia printr-o cercetare ingenioasă. Oamenii lui aveau buletine în regulă. Ori n-aveau. Erau ţapinari la nevoie.

Ciobani. Se cuibărise în Cotu Oamenii, sub nişte curpe.

Se vedeau casele Stângului agăţate sub stâncă. Cetăţuia

Stângului. Nu-l arestase Amăriuţii pentru port ilegal de armă. Nu-l arestase procurorul. Ce intuise procurorulmistreţ după ce-i trecuse furia? înţelesese el legile vechi ale muntelui? Poate… Călăreţul s-a lăsat pe poteca coborândă la cetăţuia lui Stângu.

— Stângule, n-audzi?

Ecoul. Casa ferecată. Linişte. Şoapta susurată a pârâului.

— Atunci să ştii Stângule c-o poroncittoarele al bătrân să vii în faţa noastră. Te-aşteptăm în Cracu Bandialu, mâne, când sfinte luna de eraiu-nou, şi să nu cumva să nu vii.

A fost vis? A fost aievea? întunericul care păleşte.

Văzduhurile încremenite. Încremeniţi codrii. Se naşte lumina departe, în zarea zărilor. El una cu firea, cutreierat de o disperare amară, acolo în ferigile din surpătură de la Cracu Bandialu, când sfinte luna de Crai-nou, ca şi când s-ar fi chemat singur la judecata de apoi.

Miros de cetini şi de răşină. Din molidişul

dinspre Vârfu

Dobrâi – muntele obştii – cântecul:

Marie, Marie

Spune-mi, dragă, mie

Care floare-nfloare

Noapcea oră răcoare?

Floarea câmpului.

Spicu griului.

Astea doa-nfloare

Noapcea oră răcoare.

Cântec de fecior, limpede. Linişte. Chiţăitul unei veveriţe.

O aripă fâlfâind peste molizi. Pe urmă, duios, cântat bărbăteşte, parcă lăcrimat, parcă învăluit în boarea subţire de lumină sângerie ţesută deasupra Retezatului, cântecul cădelniţând limpede peste pajiştile înrourate, peste plaiul înlăcrimat, în negura şopotitoare de pe fundul văii:

Foaie verde de trei flori.

Păcurar de la miori.

Un ţi-o fost moartea să mori?

Liniştea preceasului de ziuă. Guruit de

privighetoare.

Fluierat de grangur. Stângu îngânând păsările cerului:

— Sus în vârful muntelui.

În bătaia vântului.

La cetina bradului…

Coboară negura din Boldoveanu, învăluindu-l în giulgiul ei reavăn.

— Şi de ce moarte-ai murit?

— De trăsnet, când o trăsnit!

De jelit cin te-o jelit?

— Păsările-or ciripit!

Se umple muntele de ciripit. Granguri şi mierle, cinteze şi fluierari, prigorii, sticleţi, într-o întrecere. O vedenie călare, la o şerpuire de potecă.

Păsările-or ciripit.

Oră mine că m-or jelit.

— De scăldat, cin te-o scăldat?

— Ploile când or ploiat.

Oră mine că m-or scăldat.

Stângu trece pajiştea de-a călare. Rămâne-n

pajişte o urmă de fum… L-a înecat un amar fără nume. O durere înăbuşită, grea, se întâmpla ceva de neînţeles, dincolo de el şi totuşi în el până la lacrimi.

— De-mpânzit cin te-o-mpânzit?

Luna când o răsărit.

Oră mine că m-o-npânzit.

— Şi lumină cin ţi-o pus?

— Soarele când o fost sus.

— De-ngropat cin te-o-ngropat?

— Trei brazi mari s-or răsturnat.

Oră mine că m-o-ngropat.

— Fluieraşu un l-ai pus?

— În cracu bradului, sus.

Şi când vântu mi-o bătea.

Fluieraşu mi-o cânta.

Oile s-or aduna.

Oră mine că m-or căta.

Munţii se tivesc cu tighel de aur. Joacă-n văzduh ape sângerii. Peste Boldoveanu s-adânceşte un gol vei depalid. Negurile coboară-n văile peste care plutesc fuioare dese de pâclă

albicioasă. Dintre molizii negri, încetinaţi, tăcuţi, uriaşi, îi iese în faţă Stângu. În cămaşă albă, cu laibăr vânăt de sărbătoare, cu clăbăţul pălit pe ceafă, cu cojocul sub el, pe şa. Drept. Înalt. Îl bat în obraz apele jucăuşe ale zorilor. Îşi scoate clăbăţul. Se-nchină către munţi. Se-nchină în toate patru zările. Intră-n molidiş la pas, cu clăbăţul în mână. Apele Bandialului guruind. Căzând plescăit în zătoni. Se simte nemernic.

Inutil. Halucinat. Sub molizi iţe subţiri de ceaţă. Ies

Taurii călări de sub cetini. Ţin boatele la oblânc. Stângu îşi leapădă laibărul. Se descheie la cămaşă. Toţi Taurii bărboşi. Şi-au lăsat bărbi poate după judecata de obşte.

Bărbi de doliu după mortul încă viu. Şi glasul:

— Descalecă!

— Tată!

— Or trecut trei ani şi nu le-ai suflat în lumină la

Guguleşti. Ai prăpădit jumătate din averea Taorilor, mă!

Vârfu Dobrii. Daracele. Râjniţele… Te-ai muiat… Te cam gată să mori.

— M-am gătat.

— Du-te şi te-nchină. Ştii tu unde!

Dincolo de ferigi erau nişte fire înalte de ovăscior, cu rouă limpede, strălucitoare, o rădăcină roşie de molid ieşită din pieptul muntelui, deasupra, printre cetini, cerul, albastru, cu gogoloaie de nori lânoşi, albi, să-ţi culci fruntea pe ei şi să uiţi… Putea să tragă. Avea pistolul mitralieră cu ţeava retezată sub căput. În cine?

În ce? S-a-nrădăcinat între ferigi. Nu s-a auzit un scâncet. Nimic. A curs ziua prin el, nebună. Goală.

A căzut într-un timp fără de timp. S-a mineralizat. Au ieşit făcliile. Licăritoare. Fumegânde. Făclii mari, pe după cleanţ, de sub codru, trecând pe-o sprânceană de munte, coborând în Camăna. Copitele cailor, cai mulţi, bătând poteca. Deasupra, abia se ghiceau stelele. Făcliile împung noaptea rece cu roiuri de scântei mici, speriate.

Făcliile coborând, şerpuind printre trunchiurile fagilor.

Codrul rar, bătrân, cu trunchiurile turlă. În faţa şirului

— Unul bărbos, călare: o targă împletită din crengi, legată de şa cu un capăt, cu capătul celălalt – legat de şaua altui cal. Poate al Taurului al bătrân. A ştiut cine se leagănă întins pe targă. Lumina de la făclia ăluia din faţă îi cădea pe obraz; Tauru al bătrân şi Cristea Tauru mergeau pe jos, în stânga şi dreapta mortului. Alţi

Tauz i călări, cu făclii, unul după altul până-n inima codrului.

Bărbaţi cu făclii, molizi, fagi, vechime, străvechime, noapte şi mortul pe năsălie de cetină. Făcliile s-au dus una după alta. Au pierit după un umăr de coastă. Una câte una. N-a rămas decât codrul. Negru. Tăcut. Vechi.

Străvechi. Vuietul Camănei. Deasupra stelele. Rare.

Licăritoare. Îndepărtate. Reci. Şi el. De piatră. Stană.

*

Glasul popii Barbă Neagră, tânguit. Noaptea umedă.

Apoi ordinul:

— Isprăveşte, părinte!... Apucaţi-vă de săpat! Vedeţi să n-o atingeţi!

...„De unde atâta ură, de ce totul coborât atât de jos?

În ce sens poate fi justiţiară «lupta de clasă»? Unde este legea? Cine asigură socialul? Spaima?” Nu poate trage în ex-colonel din ascunzătoare. Ar fi stupid. Destinul ex-colonelului l-a condus, abil spre condiţia lui umană. Şi ex-colonelul şi-a asumat un rol justiţiar, un fals rol justiţiar, fără aderenţă la social, a trăit fanatizat de acest rol justiţiar, probabil a mizat pe o anumită situaţie politică internaţională care să-i valideze rolul justiţiar, apoi fiica lui s-a sinucis şi destinul l-a deposedat de rolul pe care şi-l asumase în social, lăsându-l faţă-n faţă cu sine însuşi. Este singura pedeapsă pe care

Radu Vornicu se simte îndreptăţit s-o dea

cuiva. Aceea da a-l lăsa faţă-n faţă cu el însuşi. Cu propria lui suferinţă… Din întuneric ies doi tipi – şi ăştia înfofoliţi în broboade, cum s-a înfofolit el în broboadă în noaptea aceea de la B. acolo unde-l cheamă Maria Pava să-şi întâlnească adolescenţa – care încep să sape icnit

Pentru Radu Belcotă s-a încheiat un alt ciclu de viaţă.

Vremea i-a interzis întoarcerea la rosturile primordiale, fireşti. Ce se va întâmpla cu Radu Belcotă? Trebuie să plece la Bucureşti. Să-l caute pe Grigore Cenuşă, aşa cum l-a căutat atunci, cu fostul activist, Ion Dragalina.

Aude lopeţile Linemann. Bănuieşte că sunt lopeţile militare Linemann. Aude pământul umed bufnind înăbuşit.

Ex-colonelul aşază luminarea într-o olcuţă şi luminarea aruncă lumina firavă, speriată, pe pământul scos din groapă, luciu. Pe opincile ex-colonelului. Pe cizmele lustruite ale popii Barbă Neagră.

— De ce-i profanaţi somnul de veci? întreabă

popa.

Ex-colonelul râde gâtuit. Se pleacă deasupra celor doi în broboade.

— Ea mea, părinte, spune cu glas dogit. A mea!

Înţelegi? A mea!

Un plânset gâlgâit greu. Vântul. Sunetul sec al crengilor care se lovesc una de alta.

*

— Începusem să mă descurc bine acolo, a spus Ion

Cătălină. Era luptă grea. Facerea lumii. În agricultură.

Refacerea industriei. Însănătoşirea aparatului de stat.

A justiţiei. Probleme de cadre. De propagandă. De transporturi. Numai problema transporturilor este o epopee întreagă când parcul de vagoane şi locomotive a fost nenorocit de război, când triajele sunt încă nerefăcute, când o parte din gări este în ruină. Pe urmă, industria.

Fără patronii care, oricum, erau experţi, fără

parte din specialişti. Înţelegi, tovarăşe Vornicu? Facerea lumii, domnule. Pasionant. Ameţitor. Mitinguri, alfabetizare, campanii sanitare…

— Arestări, a spus el.

— Desigur! Şi arestări. Nuclee hitleristo-legionare.

Sabotori.

— Ţărani!

— Desigur! Şi ţărani… Chiaburi.

Au tăcut. Soţia învăţătorului, dăscăliţa, a adus dulceaţă de afine.

— Fără asta nu se poate, dragul meu? a întrebat ea… De ce l-au luat pe Ion Cătănuţă? Pe Iosâm Cerbu?

— A venit Ardelean, a spus Ion Cătălină fără să-i răspundă dăscăliţei. A început cu femeile. Şi-a făcut două ciopoare de oi la Rusca.

— Din ce oi, a întrebat Pătru şi i s-a părut că Pătru e mort.

Ion Cătălină a ridicat din umeri.

— A început cu chefurile. M-a măturat. La munca de jos, a zis, că sunt colţos şi nu respect

ierarhia.

Confund democraţia internă cu anarhia.

— Te-ai întors acasă, dragul meu.

— M-am şi după câte văd sunt şi acasă o mie de lucruri de făcut. Nu asta mă nelinişteşte.

— Dacă mai staţi, şi vă rog să staţi, aveţi aici tot ce vă trebuie. Sunt obosită. Leagăn, echipă folclorică, alfabetizare, statistică, recensăminte… Trageţi de noi, de dascăli, până dăm în brânci. Măcar dacă ne-ar asculta cineva.

Femeia şi-a culcat fruntea înaltă, albă, pe mâna arsă de soare a bărbatului. Un fel de mucenică, numai inimş, o ştia din permisiile acelea scurte, de război, umbla îmbrăcată în culori vesele („să nu cobesc”, spunea cândva)

bărbatul pe front, mereu pe front, ea cu şcoala, cu toate patru clasele, învăţătorii erau alături de foştii lor elevi şi consăteni, la regimente, pe urmă…

Luna în descreştere presăra cu solzi strălucitori frunzele cerate ale nucului. Mirosea a iod şi a livezi înfrunzite. A fructe verzi. O noapte

sonoră, vie, plină de seve.

Auzise atunci pârâul din fundul grădinii şi ca niciodată broaştele. Putea fi aici o cetăţuie de linişte. L-a înduioşat gestul cu care Ion Cătălină şi-a trecut degetele prin părul lung al nevestei. I-a fost dragă casa învăţătorului, târnaţul mirosind a pământ stropit, pacea adâncă, putea fi pace adevărată cu oamenii în rosturile lor fireşti, şcoala, casă, copiii, sătenii, grădina de flori, livada. Era în fapt doar o pace aparentă. O iluzie. Opţiunile în social sunt astăzi mai incomode decât oricând. Sau doar i se pare. Poate au fost întotdeauna incomode. Şi riscante.

— Du-te şi te culcă, draga mea… Mai rămân cu goştii.

A reţinut spaima cu care învăţătoarea a privit în întunericul dulce de sub nuc.

— Poate este mai bine să staţi în casă, dragule.

A fost o clipă penibilă. Dăscăliţa a apucat faţa bărbatului în mâini, l-a privit în lumini, i-a tras capul la piept şi, hohotind, a fugit în casă. Ion

Cătălină s-a dus după ea. Îmbătrânise. Ori aşa i s-a părut lui. Era momentul de vârf al ofensivei ex-colonelului. Raiduri în centrele de plasă, cu tir asupra instituţiilor publice.

Noaptea. Numai noaptea, spre a-şi masca mişcarea. Atac la Verendin. Asasinarea, unei femei în propria ei casă.

Ou motivarea-ameninţare scrisă pe o foaie de caiet şcolăresc: – „Aşa vor păţi toţi informatorii”. Era informat când se ţineau şedinţele de partid prin sate. Cobora, trăgea în ferestre, arunca grenade. Prăpădea sălaşele ălora din partid. Pătru i-a spus că membrii de partid nu mai dorm pe-acasă. Dorm prin girezi. Prin podurile neamurilor. S-a alcătuit un colectiv de apărare al primăriei pe care l-a instruit el.

A venit un maior de securitate de la Reşiţa – Viorel

Frenţiu, însoţit de Virgil Belcotă. I-a plăcut Frenţiu.

Deschis. Maiorul i-a spus că undeva se îngroapă chestiunea asta din munţi. Se

minimalizează. Se blochează acţiunile Securităţii. Nu ştia? Maiorul Ceauşu, într-o acţiune la nord de Moldova Veche, a dispărut. Nu i s-a găsit cadavrul. Nu s-a găsit decât un subofiţer de miliţie ucis cu pumnalul. Însoţitorul maiorului. El, Frenţiu, nu-i cere să participe la acţiuni, cu arma în mână, cum o fac tovarăşii din sat. Dar să-l acopere pe tovarăşul maior

Virgil Belcotă, îl roagă s-o facă. Măcar în amintirea ceasurilor acelora de la Budapesta, când cu tunul anticar.

Mereu şi mereu asta. Biografia lui de război. De ce?

Până să-l acopere el pe Virgil Belcotă, (care s-a dus la ţapinari, îmbrăcat ca vai de el) ex-colonelul a prins-o pe

Rozalia, nevasta secretarului de partid din Rusca, a împuşcat-o în livada casei, apoi a pus să se tragă clopotele bisericii şi să se strige pe uliţe că va stinge neamul comuniştilor până la a zecea spiţă.

— Mă ridic cu mintea până la un prag,

tovarăşe Cătălină, a spus Pătru după ce s-a întors învăţătorul. El a suflat în laţnpă. Învăţătorul s-a neliniştit.

— De ce? l-a întrebat.

— Din precauţie.

— La asta nu m-am gândit.

— Vă gândiţi din clipa asta.

— La care prag te ridici cu mintea, Petre?

— La pragul pe care se află Piţu… Preşedintele…

Vine dispoziţie să sigileze daracele. Le sigilează. Să naţionalizeze joagărele cu peste 50 cai putere. Se bucură, diavolul. Face tabele de inventar fără să ştie Bimbi al mare; ori Ilie Jura. Aşa a lucrat şi la moara lui Pavil

Lala. Avea acolo o slugă a lui Pavil. I-a adus oră ţădulă toată moara. Câte valţuri, câte pietre, câte roţi, ce inventar. Totului, tot. La el lupta de clasă are nume. Se cheamă păşuni, pădure, speculant, fânaţ, porţâie. „Cât ai drept părinte să dărăceşti?” „Atât”. „Păi ai călcat legea.

Ia să plăteşti sfinţia ta la stat o amendă de

atât”. „Păi de ce-ai tăiat măi, Dionisie Goanţă, mieii ăia, dacă-i scris şi afişat să nu tai?”

— Şi unde este pragul tău?

— Acolo de unde toate se bat cap în cap.

— Oamenii, nu partidul, Petre.

A trecut prin frunze un abur răcoros, cu miros de cetini.

— Răsuflă golurile, a şoptit Ion Cătălină.

Nu uitase cum răsuflă golurile de munte, şi-a spus.

— Dacă lichidăm banda lui Vărzaru, lupta pentru conştiinţă câştigă toate bazele de plecare la atac, a spus învăţătorul… Atunci, am avut zile când m-am crezut o epavă. Ce idiot! O conjunctură de moment. Conjunctură şi atât. Unul Ardelean şi unul Gruiescu. Cu legături.

Bine înfipţi în şei. Dar atât. Nu un principiu. O conjunctură.

— O mulţime de conjuncturi fac o epocă, a spus.

— Puteţi să mă gâtuiţi? Ce puteţi să-mi faceţi, mă, a spus Matei Pava… Nu rabd să batjocoriţi voi

ce-i sfânt pentru fiecare comunist. Voi trădaţi revoluţia! Aţi trădat-o de mult... După două săptămâni l-au mutat la

Depoul Caransebeş. Şi-au adus aminte că fusese mecanic de locomotivă.

Maria Pava nu-i povestise asta. Nu-i spusese de halta făcută de Matei la depoul Caransebeş în drumul spre

Timişoara. Şi nici ce face la Timişoara.

— Se leagă, a spus Pătru... De aia nu văz io limpede dacă e vorba să câştigăm conştiinţele, din lăuntru, că nu se poate cu patu armii. Nici cu lanţul. Aţi văzut dom

căpitan cum se leagă? Cu Ghidirmic ăla, colectorul.

Când i-am luat noi urma.

Se răcorise şi mirosea a ierburi umezite de rouă. Îl asculta pe Pătru povestind întâmplarea aceea din iarnă, desigur o trecuse pe fişe, cu toate că Mefisto îi spusese să nu noteze nimic, o trecuse sub beneficiu de inventar, nu ştiuse unde s-o aşeze în vraful lui de fişe, poate trebuia aşezată lângă

fişa întâmplărilor de la arie.

Este iarăşi în situaţia de actor, spectator şi comentator, lăsându-se când furat de pitorescul întâmplării, când tentat la comentariu, spunându-şi că toate neliniştile lui

Pătru sunt întemeiate. Funciar cinstit, Pătru nu-şi poate converti credinţele în beneficiu. Pătru este dorinţa de dreptate a satului. Dorinţa lui de echilibru. Dorinţa lui de a intra în relaţii cinstite cu lumea de dincolo de el.

— Eram io cu Piţu la instructaj la răion, când plecaserăţi la regiune. Vine Ghidirmic, împuternicita în

Prislop. Prăpădeşte satu cu cotele… Mă-ntorc după trei zile cu Piţu oră jos. Aveam coraj. Că lotromanii nu umblau oră neauă, să nu li se ia urmele. Tovarăşul Vornicu era la joagăre. M-aşteaptă ai mei cu zupă caldă.

M-apuc la mâncare. Încep alea să bată în casă cu bruşi de neauă… Ies în târnaţ. Muieri şi muieri. Mă suduie. Că unde-i dreptatea de care tot torăi io oră la comizii. Oră la Sfat. Oră la adunări. Că ce

hasnă au ele de la păşuni, dacă le-or luat oile din voreţ? Mă lămuresc greu, da’

mă lămuresc. Or luat restanţele. Or luat în contul anului viitor. Şi-n contul nu se ştie cărui alt an. Le-or măturat podurile. Că ele au adus cucuruz din pustă. Or lucrat în pustă. Or dat lină. Or dat miei. Or dat răchie. Poame.

Cum să le ia cucuruzu, că-n munte nu se face cucuruz.

Una mă târâie-n casă. I-or luat duna. Pocroviţele. Hainele de duminică. Nici nu putea plânge.

El şi-a adus aminte cum a venit seara, o seară de iarnă vineţie, cum a venit Pătru, parcă nebun, abia se întorsese de la joagăre cu Radu Belcotă, măsuraseră şi cubaseră nişte lemn tras de la codru pentru scândură, cureaua de la abric se rupsese, nu exista curea de schimb, numai părintele Barbă Neagră avea curea, dar nu se ştia dacă se potrivea, „naţionalizaţii” îşi ascunseseră curelele; ori le vânduseră în chip de pingele şi

Pătru n-a spus decât: „Vă rog io, încălecaţi”…

Au gonit călări spre Rusca pe drumul tăiat în troian. La Rusca, ţa primărie, era lumină. Curtea plină de oi, de capre, de juninci, de behăit şi sudălmi, de chirăială de muieri.

Abia şi-au făcut loc.

„– Mă, cu noi, cu ruscanii să nu te joci. Ai legea la tine?” „O am în cap”, a răspuns cineva vesel. „Mă aia pe capul tău… Uite ici legea scoasă de stat! Ce scrie mă, în lege? Să nu te joci tu cu noi, că-ţi facem boaşele

Ia frigare”.

Au pătruns în primărie. Au dat peste Ion Ogârlaci, secretarul de partid din Rusca.

— Audzi, tovarăşe Cătălină! Câţi Ogârlaci să fie în ţara asta?

— Mulţi, Petre. Te-ascult!

— Aha! se bucură Ion Ogârlaci. Uite-l pe secretariu din Prislop. Ce-i, Petre?

— Colectorii, Ioane.

— Ăştia-s!

„Unul cu falca strâmbă, chior, cu un buboi în colţul ochiului scurs. Ghidirmic ăla în şubă cu

guler de astrahan şi ochelari negri”. (Avea şi pâslari şi, în esenţă, nu se deosebea cu nimic de toţi colectorii care bântuiseră

Ţările Româneşti de prin secolul XV-XVI). Ghidirmic ăla spune: „Sunt împuternicit în comunele din munte, tovarăşi… Cotele, aceste obligaţii patriotice”… „Taci” a strigat Ion Ogârlaci. Unde se înfoaie Ghidirmic: „Tovarăşul Ardelean, care răspunde de cote, o să te tragă de ceva, bă, cap ras. Pe mine mă cheamă tovarăşul Ghidirmic Constant… Sau Constant Ghidirmic pentru obrazurile subţiri. „>

— Auzi, tovarăşe Cătălină. Vedeam prin el. Prin ochelarii lui. Învârtise afaceri de sute de milioane. Înainte de stabilizare. Strigă acolo-n primărie: „Uite ici ştampila raionului4. Intră unul cu un blid în care pluteşte slană prăjită cu ouă. Scoate o uiagă de răchie dintr-un pozonar. Se ploconeşte în faţa lu’ Ghidirmic.

„Pofteşte don şef!…” Vine un bătrân. Vă aduceţi aminte tovarăşe Radu? Bătrânul ăla care îi zăce lu’ Ion Ogârlaci: „Mă, Ioane! Aia or tăiat

noatena lu’ Uţa, mă.

O frig”… Aud tovarăşe Cătălina şi mă ia cu frig. Mă apucă don căpitan de braţ. Zăce „Stăpâneşte-te…” Zăce bătrânul. Vă aduceţi aminte, tovarăşe Radu? Zăce: „Doi umblă prin sat să vândă nişte dune. Le dau oră răchie.

— Au luat ai noştri. Comizia. Îs la post”. „Dunele vădanelor”, zâc. Mă-năbuş şi-acum când mi-aduc aminte.

„N-auzi?” şopteşte Ion Ogârlaci, ziceţi dumneavoastră cum s-o aplecat Ion Ogârlaci prăstă masă. Cum o apucat blidu şi l-o vărsat pe faţa lu’ Constant Ghidirmic – cum zăcea că-l cheamă în faţa obrazurilor subţiri…

Desigur gestul, dar nu justiţiar cum îl chemase la

Budapesta, Virgil Belcotă, sergentul T.R. de-atunci, un gest de protest al unui responsabil comunist, împotriva unui abuz, era limpede un abuz: dar de ce era posibil un asemenea abuz, cum putea genera revoluţia posibilitatea abuzului? Fusese curios să audă răspunsul lui Ion

Cătălină care se aflase şi el printre, justiţiari, printre cei care administrau Revoluţia pe o câtime din suprafaţa materială şi morală a ţării.

— Vă mai aduceţi aminte cum l-a umplut de gălbenuş şi de unsoare? Cum s-a şters Ghidirmic cu năfrămuţa. Cum i-a zis el de liniştit ăluia chiorul: „Adame!

Şterge-mă pe gât!” Cum a întins uiaga lu’ Ion Ogârlaci.

„Trageţi un gât şi să ne-nţelegem că altfel iese urât”, o zis. Rămâne tovarăşul căpitan Vornicu cu colectorii. Îl urcăm oră Ghidirmic în sanie şi-l ducem la răion. Ajungem oră dimineaţă. În biroul secretariului, fum ca la foc. Se sfădeau. Am înţeles c-or avut şădinţă, toată noaptea. Ăia în munte. Ăştia cu cotele. Vădanele şi ăia cu podurile şi voreţurile golite. Aici şădinţă. „Îţi menţii părerea împotriva majorităţii”, striga A.rdelean. „Tu cu

Gruiescu sunteţi majoritatea aia?” „Aşa a dat dispoziţie tovarăşul Belcotă”, striga Ardelean. Tovarăşul Pava era galben, galben. Se uita la noi şi nu ne vedea. „Normele leniniste prevăd primirea

în partid, individual”. Aşa cum vrem noi să-l primim individual, oră tovarăşu’ Vornicu. „Aşa ai fost tu primit. Aşa am fost eu primit în partid. Nu se poate cu gloata”… „Eşti sectar şi închistat”, a strigat Ardelean. Partidul are nevoie de membri…”

„Eu cred că de comunişti” o zis tovarăşul Pava şi ne-o văzut. „Te joci cu vorbele şi asta o să te coste, Pavo”.

— Şi? a întrebat Ion Cătălină.

— Ne-a făcut ca oră porci în faţa lu’ Ghidirmic. Nu i-o păsat când i-am spus că dac-o luăm aşa stricăm tot ce-am făcut din 45 până astăzi… S-o băgat în mine.

„Mă! Tot tu?!” Atât mi-o zis. S-o repezit în Ion Ogârlaci. „Să nu lovim ca nărozii în alianţă, zice Ion, şi la mine să nu te repezi tovarăşule Ardelean o cum te cheamă, că ce face Ghidirmic ăsta e sabotaj şi noi”…

„Care noi”, o icnit ăla. „Noi. Organizaţia de partid din

Rusca”. Asta a fost. Cotele prăstă lege or rămas bune.

luate. De unde s-alegi ce-o fost luat prăstă lege, din ce-o fost luat după lege?”

Pătru s-a plecat peste masă. A ascultat ceva, o zvoană numai de el ştiută. S-a uitat la Carul Mare.

— Miezul nopţii, a spus.

— Tovarăşe Vornicu, ziceai că-l cunoşti dumneata pe tovarăşul Grigore Cenuşă, a şoptit învăţătorul Ion

Cătănuţă.

În frunzele nucului, poleite, a susurat răsufletul îmbălsămat al muntelui.

Frigul umed îl pătrunde la măduvă. Trăise într-o euforie bine conservată în cuirasa lui profesională. Cu cele 24 de ceasuri drămuite la secundă, hrănite cu proteinele regulamentare, dinamizate de caloriile regulamentare. Şi dintr-odată problema naţionalizării morii lui Pavel Lala. De fapt a Persidei Lala. Problema colectorilor. Problema ariilor. Problema păşunilor. Problema

Taurilor. Problema arestărilor. Problema cooperativizării. Problema conştiinţelor. Problema

pragului de care s-a izbit Pătru. A asasinatului politic. A Mariei Vărzaru.

A lui Radu Belcotă. A ex-colonelului. Singura rezolvată de vreme şi de conjunctură. Problema proprietăţii. Problema auto-construcţiei de sine. Problema vieţii lui.

A vieţii Valentinei. Totul a trosnit din temelii. Esenţial este cum se va reconstrui totul din temelii. Pe ce temelii, s-a-ntrebat atunci Pătru C. Dragalina?!

Nu-l mai interesează piesa jucată de ex-colonel cu toate că cei doi săpători se opresc din lucru şi unul din ei spune:

— Am ajuns, don colonel!

Principalul este să nu-şi trădeze prezenţa. Îi curăţă cei care fac siguranţa, adăpostiţi prin morţăria veche.

Probabil patrulând prin împrejurimi.

— Daţi-mi-o, scânceşte Vărzaru.

Îl vede cum îngenunche. Cei doi scot moarta cusută în foaia de cort. Moarta lui Radu Belcotă. Vărzaru o ia în braţe. Să i ridică.

— Fetiţa tatii, Maria mică, Maria… Maria, draga mea, copila mea…

Ex-colonelul râde. O cheamă mereu, pe nume.

— A venit draga tatii… Batalionul… Maria, la 10 mai, noi doi…

Trece cu Maria în braţe pe lângă pânda lor, are o forţă cumplită ex-colonelul, îl izbeşte mirosul de mort, trece şi o cheamă cu glas duios, îi spune ceva de maică-sa, de o paradă, de un cal galben, râde şi intră-n întuneric cu ea în braţe, i se pare c-o leagănă, se aud paşii grăbiţi ai celorlalţi şi-n morţărie rămâne chemarea st işietoare de om singur şi bătrân şi-nspăimântat de singurătatea lui, pe urmă se aude glasul popii Barbă Neagră rugindu-se. Vrea să iasă din pândă. Pătru îi prinde braţul.

— Iartă-ne pe noi toţi şi dezleagă-ne minţile

Doamne să ne găsim calea adevărului, spune tare popa

Barbă Neagră.

Barbă Neagră se ridică. Îşi fluieră calul. Calul răspunde cu un rânchezat bucuros. Rămân singuri

în întunericul umed şi rece de toamnă.

— O murit colonielu, şopteşte Pătru... Nisăm slobozi... Să mergem.

Era înalt, gol şi pustiu cerul de toamnă. Moiţăria veche mirosea a pământ săpat, a frunze veştede, a plâns şi-a durere. Un tovarăş de la regiune a vorbit despre

„Tovarăşul nostru de luptă Ion Cătălină". Maiorul se tot uita spre coamele dealurilor patrulate de trupă. Perechea aceea de sticleţi care se legăna vesel într-o tufă de lemn câinesc, care-şi pigulea aripile, ţistuia, se zburătăcea din creangă-n creangă. Au intrat peste el în casă, spre înserat, s-a apărat cu pistolul, l-au smuls de lângă nevastă şi l-au ciuruit cu pistoalele-mitralieră. I-au prins o hârtie pe piept: „Aşa vor pieri toţi trădătorii de neam". A doua zi s-au găsit lipite pe geamurile Sfatului afişe scrise caligrafic: „Să nu vină nimeni la înmormântarea trădătorului".

Toată morţăria era plină de lume. Cel dintâi semn neîndoielnic că muntele se săturase. Oamenii stăteau în faţa bisericii, umăr în umăr.

Stăteau în piaţa Sfatului.

Dincolo de Ramna; prin livezi. Veniseră ruscanii cu căruţele. Călări. Veniseră muncitorii de la Topleţ. Marinarii de la Orşova. Coborâseră ţapinarii. Stânjenarii. Învăţătoarea stătea la capul mortului, albă, cu ochii goi, cu unghiile vinete, întreba mereu „de ce”, şi lui totul i se părea de-o absurditate monstruoasă, totul se revoltase, întreaga lui biografie intrase în fierbere. Cum adică, după patru ani de război, Ion Cătălină, maiorul…

— A venit să se sfâşie. Mâna lui l-a salvat pe criminal.

Mâna care-a lovit arma care l-ar fi descălecat din vreme pe fostul prefect. Este vinovat de toate crimele colonelului. A simţit că-i vine rău. Că-l bântuie leşinul nemernic, slut şi laş. I se prinseseră tălpile în pământul morţăriei. Intrase în el mirosul de mort şi-i venise să vomite. Mirosul de sânge închegat. Absurd. Atunci fusese firesc. Atunci, în biografia lui de război. Acum? Absurd.

Dintr-un păr a căzut o frunză roşie, sângerie.

A urmărit-o alunecând prin văzduh, plină de sânge. A căzut pe umărul doctoriţei Maria Vărzaru. Fosta lui colegă. A

văzut-o cum s-a înfiorat. Cum a luat frunza, cum a privit-o, cum a strivit-o sub tălpi. I-a prins privirea.

„Dragul meu.

M-am simţit atrasă de năsălia lui Ion Cătălină cu o forţă căreia nu m-am putut opune. Ştiu că celălalt Radu, prietenul nostru, m-a blestemat. I-am citit blestemul în ochi.

A fost un roman foileton absurd. Absurd şi tragic. Nu romanul nostru. Celălalt. Îţi mulţumesc cu lacrimi în ochi pentru tot. Lângă tine, iubindu-te, am ispăşit o vină care nu era a mea. Crimele tatălui meu sunt pe cât de absurde pe atât de monstruoase. Nu l-am putut întoarce din drum.

Cred că tatăl meu n-ar trece cu bine un examen de psihiatrie. Probabil este un criminal sadic. N-am nicio vină.

Am trecut de la sentimentul filial (am fost răsfăţata lui)

la cel de culpabilitate, conştient, asumându-mi în compensaţie obligaţia să vindec. Să uit. Să te iubesc. Să vindec. Nu este vina mea că n-am putut să mă duc până la capăt. Nu puteam să-mi las tatăl, aşa cum era, bolnav, singur şi hăituit, fără ajutorul meu de fiică şi medic. Nu mă condamna. Nu mă uita. Încă odată şi mereu, te iubesc!

Maria”.

*

— Dacă crezi că scrisoarea asta te poate ajuta să înţelegi şi să ierţi, păstreaz-o, i-a spus Radu Belcotă. Nu este nevoie s-o găsească la mine. Şi nici nu vreau s-o ard…

Bătrâne, am vrut să te scot din umilinţă şi să te recâştigi.

Iartă-mă. Te-am legat de Prislop, fără să ai nicio vină.

— Fără dramoletă!

— Fără, bătrâne.

— Asta este şi de aia te-a făcut statul locotenent aviator în rezervă. Să rabzi.

— Rabd. De-ai şti cât.

— Ştiu. Altceva?

— Mă duc până la mormânt. Când vrei să pleci?

— Nu ştiu dacă vreau să mai plec.

— Şi Valentina?

— Nu ştiu.

Radu Belcotă stătea cinchit lângă vatră. L-a simţit gol şi pustiu. El însuşi era gol şi pustiu. Radu Belcotă a aşezat în vatră un chituc de gorun. A ţâşnit un roi de scântei, lu’

minând straniu portretul Mariei de pe şevalet. Era atât de vie şi de fericită încât l-au podidit lacrimile, Pe urmă a fost căderea aceea într-o pâlcă groasă. Într-o singurătate fără ecou în care toată construcţia lui savantă de argumente de toate felurile mergând până la „antiquale: v districtuum volahicalium” s-a surpat, lăsându-l într-un pustiu rece, fără întrebări şi fără răspunsuri. I s-a părut că-l asaltează valuri de pâclă, aşa cum l-au asaltat pâclele aninate de vârfurile molizilor, când se scurgea noaptea la vale, atunci când au pregătit ei asaltul păşunilor

din Vârfu

Dobrii. În pustiul ăsta de pâclă i s-a părut că se vede pe sine alergând încotrova. Pe urmă a văzut-o pe mama făcându-i semn şi parcă mustrându-l. A stat aici la câteva ceasuri de ai lui şi n-a dat pe-acasă, să-i facă duminică mamei decât de două ori. Valentina în schimb a stat la mama o lună şi mai bine, i-a cusut două rochii… Butucul se mistuise şi jărăgaiul îi încălzise spatele. El se uita la

Maria, aproape se îndrăgostise de Maria. L-a izbit gândul că este vinovat şi de moartea ei; a revenit gândul blestemat al vinovăţiei şi cu gândul clinchet de arme, ţipătul mamei, al ăsteilalte, a lui Radu Belcotă, paşi pe scară, uşa izbită brutal de perete şi glasul băiatului ăluia el însuşi speriat:

— Nicio mişcare, că trag.

— Ce-ai de gând să faci? l-a întrebat maiorul Virgii

Belcotă.

— Ce-aş putea face altceva, decât să mă bat?

— Perfect. Când pleci?

— Mâine!

— Îţi rezerv un loc la rapid?

— Rezervă-mi.

— Îţi dau o maşină?

— Dă-mi un cal. Şi pe cineva care să-l aducă înapoi.

— Amăriuţii?

— Nu. Mi-e prea aproape. Pe cineva indiferent.

— Te duci la Cenuşă?

— Mă duc la toţi. Dacă au să mă primească.

— Mai păstrezi numărul de telefon?

— Da!

— Îţi repet propunerea. După ce se termină chestia asta, mă găseşti la Reşiţa. Inginer. La furnale. Mai ştii unde stau? Acolo!… Cu mama…

— Simt nevoia să mă astâmpăr.

— Aiurea! Abia ai început să nu te astâmperi… încă o dată mulţumesc de viaţă.

— Şi eu!

— Auzi, Radu! Te rog, lasă-le. Ştii ce?!

Fanteziile.

S-a zis. Ai înţeles?

— Mai mult decât aş fi dorit, Virgile.

Trupa s-a scurs la vale spre Obârşia Studinii. Se auzeau ţintele de pe tălpile bocancilor râcâind pietrele. Mama plângea icnit în poartă.

— Se întoarce, a mai spus maiorul Virgil Belcotă…

Auzi tuşă. Se-ntoarce…

Un răsuflu gheţos de vânt scutură frunzele roşii ale perilor.

— Nu se poate călare, domn căpitan, spune Mărtin

Bălăci şi se foieşte în cojocul nou. Hai muieri că-i amânat. Liviooo! Năstăsio… Şi tu Mădălină. Ia să nu te mai văz că plângi, păi ce, Rujo, ochioaso, unde-i mă Ochişoru, îl duci tu oră don căpitan?…

— Îl duc, spune Ruja. Că nu dau caii oră mâna nimănui şi Ochişor coboară ciopoarăle. Gata vi-s? Hai că nu pleacă prăstă lume. Voi la ce plângeţi, soro? Că nu v-a fost drăguţ, năroadelor!

— De unde ştii tu? s-alintă Livia lui Mărtin

Bălăci.

— Audzi Radule ce zăce Livia, râde Ruja şi se-nfoaie în bondiţă că numai ea îl cheamă pe nume şi ăştia toţi îi zâc don căpitan.

Mărtin Bălăci saltă peste loitră dăsagii legaţi gură-n gură.

— Ce-s cu dăsagii ăştia?

— Este. Cita salamă de porc sălbatic, model Mărtin

Bălăci, branconerul. Câta răchie.

— Câta slană. Câta brânză de oi.

— Mărtine.

— Asta-i… Puseră astea păntru doamna, nişte lână.

A-ntâia. Noi zăcem să vă-ntoarceţi cu ei şi s-o luăm de unde-o lăsarăm.

Mădălina lui Pătru saltă gemenii în braţe. Sunt roşii în obraz, au ochii lui Pătru, înfofoliţi în hăinuţe de lână, guruie înde ei, Simina o trage de poate.

— Să-i dziceţi cum îl aşteptăm noi patru, spune femeia pierit. Şi vă dau mulţam că l-aţi

omenit şi l-aţi ferit de plumb… Că noi oră el îl avem. Atât!

O podideşte plânsul.

— Staaaţi! Stai, puiu mamii!… Murguuu… Prrr.

Murgu!

Din deal coboară, călare, mama. Mama lui Radu

Belcotă. Murgu îl are legat de şa pe Suru. Vine Amăriuţii de la post. E pleoştit, nu se uită la nimeni, a-mbătrânit.

— Să te duci tu la el, puiule, şi să-i dai ţoale de iarnă, că nici ţoale nu l-a iertat să ia şi câtă slană şi câtă pltă şi ce-i prin dăsagi, vedzi tu şi scrie-mi răspuns, că tu îl vedzi puiu mamii, da’ io?…

— Ne-or robit de când lumea, spune Cerbu al bătrân, vânătorul… Măcar ăia erau turci, işpani, cătane împărăteşti, drăgyni împlătoşaţi. Acu ne robesc cătanele noastre.

Feciorii noştri. Doamne nu ne lăsa. Poate-l vedeţi oră

Iosâm. Am aicea câta slană…

Ce să facă cu dăsagii? Unde să se ducă cu dăsagii?

A venit cu raniţa în care erau câteva schimburi, pe fundul raniţei un coif de elice de „G” heu, bastonul lui de mareşal şi-acum? Ca şi atunci când a venit el la raion şi nu l-a găsit pe Matei Pava, când era lacom de sine şi de istoria care se făcea şi toate stăteay în el cu o prospeţime uluitoare, el de fapt nefiind nimeni, când se anulaseră legile succesiunii, cum se anulează legile succesiunii şi acum: este deopotrivă la Zătoniul Turcului cu Valentina, este în pândă la sălaşul Rujii de sub Tâlva lu’ Gheoarghe; ori aici în piaţă, între oameni, când a venit Mărtin Bălăci cu reproducătorii şi striga „Oră mine să nu mă întrebaţi nimica, odată! Nimica, nimicuţa! Pune mâna chinezule! Pune mâna că nu te-mpunge… Uite, Petre, ce boaşe are mă! Don căpitan…

Ia veniţi să vedeţi!… Asta ţine cu sămânţă toate mioarele!…” Unde este succesiunea? Unde este temporalul?

„Nu te amăgi, n-ai – să rămâi aici, este o

etapă, depinde de tine să fie o etapă... Cine-ţi poate smulge din conştiinţă locurile adolescenţei? Mai făceai o facultate. Una angrenată în social. Agronomia. Făceam copii! Îţi plac?

Vezi-ţi de treabă. Valentina n-are să ţină la drum...”

Marja era lucidă, ingineră, îi definise viitorul, viaţa, printr-o succesiune de etape exacte, şef de atelier mecanic şi student la agronomie, la fără frecvenţă, casă la B. acolo unde-l cunosc oamenii, unde el a fost câteva ore în miezul evenimentelor; casă, copii, echilibru.

Absurd. Există în toate. Nu este încă robul nici unei dominante psihologice. Cad frunzele sângerii ale perilor.

Cum au căzut atunci, acuzatoare, pe umărul doctoriţei

Maria Vărzaru şi doctoi iţa s-a sinucis.

— Vă rog, spune Amăriuţii, şeful postului, vă rog dragile mele, nu-l împovăraţi pe tovarăşul căpitan. Mai întâi să-i găsească. Şi pe urmă... Dar am eu convingerea mea de jandarm bătrân c-o să

vină repede. Vă rog. Înţelegeţi. Şi-mneata, maică Belcotă. Şi-mneata! Vă dau cuvântul că tovarăşul Vornicu îşi ia angajamentul să mă ţină la curent. Şi eu, pe cuvânt, eu, vă anunţ oficial.

— Au, au, Petre, brăduţu meu, cui ne laşi, cui ne laşi, boceşte încet Mădălina…

*

…Frunzele aninilor, groase, păroase, de-un verde tare, viril, filtrau lumina soarelui şi lumina Slbă, strălucitoare a zilei de august se aşternuse la Zătoniul Turcului în tonuri catifelate.

— Dumnezeule, ce minune, spune Valentina. Şi nu mi-am luat trusa… („Nu-ţi face nicio iluzie” i-a spus

Radu Belcotă, n-are niciun dram de talent. O oarecare îndemânare, da. Se vede că se ocupă cineva de ea.

Las-o! Are o preocupare”. „Poate găsea alta, mai pozitivă”, spusese el atunci şi regretase cazoneria). Valentina – descoperise atunci – avea darul să banalizeze tot ce atingea cu vorba, tot ce transforma în exclamaţie de uimire, de încântare,

comentariul cel mai mărunt; dar era atât de strălucitoare, de frumoasă, de femeie „încât îi ierta harul acesta nefast al platitudinii. Prea erau înalţi arinii, prea erau puternici, prea-şi împleteau lin crengile pe deasupra Ramnei. Raza de soare care transformase cascada în curcubeu; iar jos, undele Zătoniului aproape negre, cu pete aurii de lumină, prin care se vedeau ţâşnind argintii, păstrăvii. Răcoare. Mireasmă de fineţe dospite. Era o sprânceană de stâncă, pe jumătate umbrită, pe jumătate însorită, un divan tapiţat cu flori de fân, cu baldachin şopotitor de frunze, era un amiaz cald şi toropitor, întinseseră pătura şi Valentina se abandonase acolo leneş, cu vălul de păr alb-blond căzut pe-un umăr, cu pleoapele abia întredeschise. I-a văzut sânul, tresăltându-i. Dragostea se insinua de pretutindeni, violent şi leneş în acelaşi timp, pământul cald aromind sălbatic, şuvoitul apei, cerul satinat şi din nou pământul fierbinte. Femeia simţise totul, dorinţa lui aprigă, zâmbise, se lăsase jos cu ochii închişi, cu buzele răsfrânte, se abandonase chemării

aceleia izvorâtă de pretutindeni şi când el îi sărutase bărbia şi gâtul, tresărise, se ridicase brusc şi spusese pe ton înalt:

— Dacă ne vede cineva?

Îşi aranjase fusta, şi-o trăsese puţin peste genunchii rotunzi, calzi, îşi scosese sandalele, avea pedichiura făcută, unghiile picioarelor sângerii, apoi începuse să vorbească repede despre cum vedea ea reorganizarea peisajului ca să iasă în prim-plan arinul acela vechi, scorburos, care sugerează o bătrâneţe lipsită de iluzii.

A bătut din palme încântată. „Asta trebuie să notez în jurnalul meu, dragule” – şi-a ţuguiat buzele: „O bătrâneţe lipsită de iluzii, excelent, vor fi încântaţi”. A roşit uşor, el a avut senzaţia că Valentina ar fi spus „va fi încântat”, s-a răcit pe loc, la naiba, uite că nu s-a gândit niciodată că… Nu poate fi absurd, n-o poate face pe

Othello, l-a gâtuit brusc o gelozie amară, disperată, Valentina nu are nicio vină că bărbatul ei şi-a luat lumea în cap, de fapt nu se ştie câtă gelozie era; dar orgoliul lui se ulcerase până-n

rărunchi. „Audzi tu Radule! La ce te gândeşti tu şi nu simţi tu cum urcă vara-n flori şi-n fin şi-n cer şi ce fel de voinic eşti tu, că te laşi biruit?

Ia zâmi tu mie?…

— Mai vii la Ruja, ori o zăuiţi acolo între cocoanele cu părul tuns şi unghiile roşii? Zâmi că te muşc şi te zgrabăl, alinta tute, tu!”

*

— Gata? întreabă Ruja. Hai Radu, că-i amânat!

Sărută mâna mamei. Femeile tac. Şi-au tras năframele peste gură. Amăriuţii tropăie pe loc. Mărtin Bălăci şi-a scos clăbăţul… Ruperea!… Se smulge din el, cel din Prislop.

Este lacom de el, este lacom de ei, nu-şi recunoaşte durerea surdă care-l gâtuie, trage puternic în piept aromele amărui ale toamnei, arome de poieni ofilite, de ferigi îmbătrânite, de stânci încenuşite şi umede. O mie de Vornicu umblă munţii. O mie de Vornicu bântuie locurile umbroase, străbătute dulce de lumină neprihănită trecând diafan prin elitrele străvezii ale insectelor care zuzuie în aerul fierbinte al verii. O mie de

Vornicu prin poienile cu clopot mănăstiresc şi ciucuraşi, cu ciuboţica ursului şi rocoină şi năsturaşi răsfăţându-se în văzduhul plin de vibraţiile şi răsufletul profund al muntelui. O mie de Vornicu pe urmele de fum ale oilor. Împietriţi sub molidişul din

Cracu Bandialu. Tot muntele este în el până la generaţiile de cărvănari şi dincolo de ele, la generaţiile care-au făurit legendele, trăindu-le. Este o ruptură? Cine-o spune? Cuvintele? Care? Numai Valentina ar fi găsit acum cuvintele. O urăşte pe Valentina pentru inconştienţa cu care găseşte cuvinte.

— Petreee, brăduţu meu, şopteşte Mădălina şi ridică gemenii, îi saltă să-i vadă el şi să-i spună lui Pătru.

— Cine bea apă din Topla, nu zăuită în veci, spune

Ruja… Hai, mă! Haaa!

Căruţa se urneşte, bătând cu raful de fier piatra măruntă a drumului.

— Ţi s-o făcut dor de doamna ta frumoasă,

spune

Ruja şi-l fură cu coada ochiului pe sub năframa trasă pe frunte… Că altfel, te legai.

— Sunt legat şi aşa. Pe veci.

— M-am gândit io cu Ochişor al meu (subliniază al meu, ca el să nu facă nicio confuzie) că dacă-ţi găseam noi o fată… Te-ai fi gospodărit. Atunci te legai. Că nu te lasă pământu', Radule. Nu te mai lasă să îmbli.

Doamne iartă-mă, că până şi la doamna lu' don învăţător

Cătălină m-am gândit. Io.

— Numai la tine nu te-ai gândit, Rujă!

— Nu-ţi râde ce mine, că am plâns destul… Ştii tu!

— Ştiu.

— Îţi trebuie muiere cu carte. Să se ştie purta. Să ştie vorbi. Io, cu oile.

— Îmi trebuie om şi-atât!

— Şi nu-l ai, întreabă Ruja viclean şi iarăşi îl fură cu coada ochiului.

Femeia miroase dulce a busuioc şi-a lână, ţine

hăţurile cu mână albă, puternică este un amiaz auriu de toamnă, caii deapănă drumul la trap spornic, munţii curg domol, măreţ, pe lângă drum, strângând în poate apele buinde ale Belarecăi…

*

— Au, au, au, cum n-am ştiut io, că-i zăceam lu’

doamna aia a tea şi nu te lăsa odată-n lume… O tu nu-ţi bănui de viaţă, o ce-i cu voi şi cum să stai tu singur la sălaş, că te puşcă lotromanii acelea, la sălaşu ce mi l-o dat taica… Şi ia să luaţi două coase, şi lanţuri să tragem fânu, că avem fân, minune.

Ruja i-a boscorodit, a încărcat dăsagii pe cai, coasele, tuciul, luase comanda şi Ochişor i-a făcut semn s-o lase-n voia ei, că tot ea îi descurcă. Adică Ochişor cu

Ruja s-au dus la sălaş, au stat două zile, au cosit, au urcat în pod câteva braţe de cositură, au pregătit ţepuşele pentru căpiţe, au făcut foc în fiecare seară să se vadă că au venit stăpânii la sălaş. În a treia noapte a ajuns şi el la sălaş.

Ochişor pregătise pânda ca un sergent ce era, ca un cercetaş. Rânduise blănile podului, săltase nişte şindrilă „lăcaş de vedere şi tragere, don

căpitan”, nu întrebase nimic, gazdele au plecat pe lumină, să fie văzute, el a rămas acolo să se pună în legitimă apărare. Era împărat pe o împărăţie nesfârşită de timp. Fără niciun sentiment al primejdiei. Securitatea avea pânde la cota 1336, la vest de Zbegu, prin râpele pline de alunişte. Se montase o adunare populară într-unul din satele din munte. Se anunţase din om în om că vine cineva de la regiune. I-a spus Pătru. Activiştii din sate au fost luaţi drept călăuze. Ştia că exprefectul ntf va cădea în ambuscadele pregătite şi, după obiceiul

Hui, va ataca poate la 40 de kilometri, vreo cooperativă, cri un post de miliţie. Se poate să-şi fi organizat trei detaşamente, cu care este în legătură, telefonică, ori radio. Înconjurat de securitate aici, montează o diversiune acolo. Ori dincolo. Aici stă nemişcat. O săptămână.

Două… Ştie că este absurd. Absurd şi ridicol.

Vărzaru nu se plimbă de unul singur prin munte. Nu are niciun plan. Nu ştie nimeni că este aici, în fără de Ruja şi Ochişor. Privind plaiul însorit din podul sălaşului şi-a dat seama de ridicol. De donquijotismul lui. I-a venit să-şi dea palme. Toate variantele de întâlnire posibile sfârşeau caraghios. De unul singur, cu un pistol-mitralieră cu ţeava retezată, împotriva unui detaşament de terorişti care nu mai au nimic de pierdut. Pe urmă i-a fost frică.

De faptul că ar putea fi umilit. Bătut… Lichidat idiot şi aruncat în vreo văgăună să-l mănânce vulpile.

— Ia să-mi arăţi und-e-ai cosit, rumâne… Dacă este adevărat, te ţinem aici până scăpăm de ăsta. Dacă nu?

Aleluia.

Glasul era parcă vesel. Venea din spatele sălaşului.

Abia plecaseră Ruja şi Ochişor şi iată-i. Cu caii de căpăstru, între tipul cu legătura neagră peste ochi care ducea la umăr puşca-mitralieră, tipul de-

atunci, de la arie, la care strigase l şi chiorul îi spusese ironic:

„Domnul căpitan aviator. Binevoiţi să ne mai ţineţi o cuvântare?... Apoi „Apreciaţi vă rog că folosesc persoana treia plural şi că vă las să speraţi că, dincolo de «deocamdată» –, pentru dumneavoastră mai poate exista un mâine...” Râsese. Se plecase în şa: „Mulţumit de politeţuri?” Cine să fie tipul cu legătură pe ochi, ce să fi fost

„Înainte”, omul descalecă, trage de o funie legată la şa şi, Dumnezeule, mai mult de-a-nbuşelea, plin de sânge pe faţă, cu un ochi umflat, cu vânătăi cumplite, împleticindu-se, legat cu mâinile de funie, se arată Virgil Belcotă în nişte haine trenţătoase de ţapinar. Pe urmă alt călăreţ, în opinci, bărbos, cu o flendură de căput, pe cap cu o pălărie de paie ridicolă, dar armat cu un pistol-mitralieră şi la centiron cu patru cartuşiere mari, pentru încărcătoare. L-a mai văzut pe tip. Dacă nu cumva la alegeri, cu profesorul Simu Belcotă. Ori poate la j, execuţia” de la arie. Tipul cu pălărie de paie desfundată descălecase şi fără

niciun motiv îl lovise pe Belcotă cu opinca în bărbie, trântindu-l lângă picioarele calului

Ruj îi.

— Ajungă-ţi nărodule, a spus Ruja… L-ai chinuit destul.

— Uitaţi-vă, a spus Ochişor luând o mână de fân proaspăt cosit. Ce-aveţi cu noi?

Ochişor n-ar fi fost Ochişor cercetaşul, dacă nu l-ar fi manevrat pe chior să i-l aducă în câmpul de tragere.

Ruja plângea, vorbea de fătuţă, striga să nu dea foc la sălaş, cum au pus foc la sălaşul lui Ion Cătănuţă, că-l are numai pe ăsta, Ochişor a întrebat dacă e voie să lase caii la iarbă, ori să le dea mai bine un braţ de otavă, bietul Ochişor voia mereu să-i dea lui câmp liber de tragere, Virgil Belcotă vomita opintit. El şi-a redescoperit brusc profesia, aceea de luptător, a urmărit manevra lui

Ochişor, secondat perfect de Ruja şi când cel cu legătura la ochi a zis: „Rămâi aici Vârlane, mă duc să-l scot pe ştab de la înghesuială”, a ştiut că partida este câştigată. Restul n-a mai fost decât

joc… Jocul ăluia cu Belcotă, cu Ruja şi Ochişor, joc impus cu pistolul-mitralieră. Pălăria de paie a ignorat-o pe Ruja.

— Tu ăla, ţăranul, a spus pălăria de paie. Şi tu. Nevasta… Intraţi în sălaş… Lasă caii. Am grijă cu… Să nu mişcaţi, că vă suflu în luminare. Unde-i mă ţărane, propta de la uşă? Ad-o-ncoace! Gata!… Să nu v-aud!…

— A închis în sălaş, punând grinda-n uşă, pe dinafară.

El l-a văzut pe cel cu legătură neagră pe ochi coborând călare la înfurcătura văii.

— Şi ia spune-mi tu, barosane, cum eşti tu ţapinar?! Ia întinde mă, mâinile, să vedem noi cum sunt ele bătucite de coada ţapinii.

Alt gurgui de opincă înfipt în gura zdrenţuită, însângerată. Belcotă a căzut într-un genunchi. A schiţat o mişcare, un plonjeu asupra călăului. A intrat în opinca repezită dibaci.

— Aha! Asta voiai. Să plece!…

— Îl omoarăăă, a ţipat Ruja la semnul lui Ochişor, când l-a văzut Ochişor pe el că se-ndeasă

între grinzi şi l-a prins de picioare, coborându-l din pod, pentru că pălăria de paie era mereu în unghiul mort de tragere.

Cel de-afară a început să înjure scârnav. Şi-a luat pistolul-mitralieră la mână. Cu o lovitură de picior a zburat propta. A deschis uşa tot cu piciorul. Îl vedea printre scândurile neîncheiate ca lumea. Vedea frânturi din el. Frânturi de gest.

— Ieşiţi afară. Ieşiţi până nu vă fac ciur. Culcaţivă pe burtă. Bagă gura-n iarbă, meliţa dracului.

Dexteritatea tipului. Piciorul! L-a răsturnat pe Ochişor cu piciorul. Nu atât de repede încât Ochişor să nu-i apuce pistolul-mitralieră. Rafala a cusut poiana.

— să-i Radule, a strigat Ruja.

Sărise înainte de a striga ea...

*

— Uite-o, spune Ruja. Nu era Voica, dacă nu vinea.

Din matca pârâului iese o femeie călare pe-un cal şarg.

Poartă bondiţă. I se văd pulpele albe pe sub opreg. Ruja domoleşte trapul.

— L-ai aşteptat, Voico?

— L-am spune munteanca şi-i pune în lumini ochii ei albaştri-oţelii.

Îi dă doi dăsagi. Întoarce calul şarg. Intră cu el în

Belareca. Apucă pe malul pârâului în sus, spre Topla.

Nicio vorbă. Doar lumina nefirească a ochilor albaştri.

Voica se pierde sub fagii dintr-odată arzând în vâlvătăi mocnite.

— Pune mâna, chinezule! Pune mâna, că nu te-mpunge… Uite, Petre, ce boaşe are, mă… Don căpitan…

Ia veniţi să vedeţi… Ăsta ţine cu sămânţă toate mioarele.

Da bicu place-vă?

— Şi vieru! Asta-i vier pe puţin de două sute!

— Astea-s merinos, mă! Merinos adevărat. Să vedem dacă se-mperechează, dacă se-nvaţă aici.

Nu mă-ntrebaţi nimica. Să-mi zăceţi: „Să trăieşti tovarăşe Mărtin

Bălăci, că ne-ai adus repi oducători de rasă. Uite, te scrim în cartea de onoare a comunii. Că aşa prevede legea comisiilor interimare. Membru de onoare al comunei Prislop, tovarăşu' Mărtin Bălăci.

Mărtin Bălăci venise plin de praf, era ars de soare şi se plimbase grav, cu mâinile la spate printre berbecii merinos. Scărpinase vierul după ureche şi rămăsese răscrăcărat, cu mâinile înfipte în brăciră, ascultând lacom şoaptele şi vorbele oamenilor. Fusese un inginer de la

Timişoara, de la facultatea de agronomie, le vorbise despre îmbunătăţirea raselor, despre optimizarea păşunilor, participase şi popa Barbă-Neagră în „civil", scosese untul din inginer, se vedea că omul ştia carte, dar văzuse muntele doar ca turist, dacă-l văzuse. Oamenii îl ascultaseră pe popă: „Să te punem preşedinte la şeptel, părinte", spusese Vasâle Albinariu, morarul nou... „îl punem, da cum stăm că ducem luptă de clasă «cu

părintele?» „… „Io zâc să-l luăm conzilier”. Stătuseră până noaptea târziu să dezbată „noua formă organizatorică”.

şi „dacă este principial ca părintele să fie conzilier şi răsponzabil”. Majoritatea spuseseră că este principial.

Dacă este principial să-i boteze, să-i cunune, să-i îngroape, atunci este şi să fie răsponzabil.

— Puneţi un om de nădejde, pe Ion Cătănuţă şi pe mine, conzilier, i-a dezlegat Barbă Neagră. Să ne electrificăm prin contribuţie obştească. Să facem o păstrăvărie. Până una-alta, aduceţi nişte reproducători…

Era cald, vierul se tolănise lângă zidul primăriei.

Grohăia ostenit. Taurul, cu albul ochilor holbat, cu grumazul scurt, încordat, numai creţuri, cu nişte coarne groase aplecate înainte, era legat de belciugul trecut prin nări la căruţa Lungulescului. Muieri… Bătrâni. Gospodari, pe lângă reproducători.

— Mă, io vă dau reproducători, o spus

„dreptoriu”.

ăla de la ferma statului la care o fost delegaţia: Piţu, chinezu’, ăsta de se-nfoaie, Mărtin Bălăci şi io, Lungulescu Constantin… Da s-aveţi şi voi obraz. Uite, îmi fac o gospodărie model şi mi-ar lipsi o junincă de munte, rezistentă şi cu lapte. Ce contează la voi, sat de crescători, o junincă. Da la mine, contează.

Oamenii s-au strâns aproape. Lungulescu a povestit cum s-a socotit chinezu’. Ce-a mai rămas în sat după cote, că n-a mai rămas mare lucru şi s-a hotărât să-i dea directorului junincă lui, că poate el şi fără junincă, da satul nu mai poate fără reproducători, că se vatămă spiţa marvelor. I-a spus lui Mărtin Bălăci să ia junincă şi s-o ducă. Năstăsia lu’ chinezu’ plângea, era un plâns acolo, copiii nu ştiau, chinezu’ negru. Mărtin a înşfăcat junincă. Nu s-a mai uitat înapoi până la ferma statului.

Au dus ei formele la director, banii în preţ oficial, aprobările de la raion şi junincă. Directorul, să crape de bucurie. A cercetat-o la

copite, la uger, le-a dat câte-un rom, a scos el cu mâna lui reproducătorii, iar junincă a închis-o într-un ştal cu beton de jos, cu pat curat de paie şi vălău cu apă de la cişmea.

— Luăm noi reproducătorii, era şi Ianoşel Săbin, dă-te Săbine mai aproape, Mărtin găseşte un loc în lunca

Timişului (el stătuse între oameni, îi simţise interesaţi, era în joc prăsila satului, se neteziseră asperităţile dinainte de arie, se simţea material că se reechilibrează satul, oile obştii nu mai păşteau prin păşuni îndepărtate, închiriate la a doua mână cu preţuri de speculă, joagărele, moara, cooperativa începuseră să-şi facă simţită apartenenţa la comună, el însuşi începuse să-şi dea seama de rolul pârghiilor economice, de avantajele scoaterii din circuitul economic al posedanţilor, „proprietatea”.

şi „obştea sătească” se dezabstractizaseră, deveniseră organisme vii, el însuşi se dezabstractizase, se implicase, participa. Rămăsese fără replică când Pătru spusese:

„Poate se duce tovarăşul Vornicu la un curs, la ceva specializare şi vrea dânsul să preia sectorul zootehnic”.

Nu spusese nici da, nici ba. Era o soluţie. Mefisto nu-l chemase la herghelie? „Ce contează pentru aviator câteva sute de cai, când a făcut războiul strunind 1350 de cai”, îi reprodusese Valentina spusele lui Mefisto.

— Găseşte un loc în lunca Timişului şi dă orden să stăm acolo. Stăm. Pe la miezul nopţii îşi ia traista şi oră

Ianoşel şi afişele alea mari, unde-s împozate vite de rasă.

Vreo zece afişe. Şi scrie p-o ţădulă, la lumina cribitului:

„Mulţămită de la comuna Prislop. Să luptăm pentru asigurarea reproducătorilor de rasă! Jos sabotorii şi speculanţii! Mărtin Bălăci, cooperator şi drac!”

— Mă, bată-l!

— Hă, hă, hă!

— Şi?…

— Ia zi, mă, Lungulescule, şi ce dac-o scris el oră ţădulă?

— Este! Că Mărtin a scos un firiz dă-l de fier din straiţă, o făcut o apropiere ca la regulament, o tăiat lăcatu. Săbin s-o-ntors cu juninca chinezului şi el o rămas acolo de-o păvozat tot ştalu cu afişe şi chipuri de bici

Ţimental, de vaci şi în locul junincii, o prins de stănoagă, c-o sâmcea, ţădulă aia şoadă… Asta-i mă!… Şi-acu să vedem noi cum aţi gătat voi ştalu comunal păntru reproducătorii de rasă…

— Oră mine să nu mă întrebaţi nimica nimicuţa.

Numa să mă treceţi în cartea de onoare, a hăhăit Mărtin

Bălăci. Avea cămaşă nouă, pantalon nou de cioarec alb şi o frumuseţe de bocanci, roşii, cu talpă de gumă, atunci

terşi de praf. Dinspre munte coborâseră miresme tari de fineţe cosite.

— Te mai întorci, Radule? O ne zăuiţi?

Ce-i poate răspunde Rujii. Caii ronţăie fânul din codârlă. Mai este un ceas până la sosirea personalului de

Plerculane. Poate să spună că la Prislop s-a resorbit el în etnia primordială, înţelegând altfel decât până acum istoria plină de mister a epocii tradiţiilor şi legendelor?

Că încercând să-şi schimbe felul în care gândise acţiunea ca pe un mod de auto-definire, lărgindu-i înţelesurile, definind-o ca pe un mijloc de a se construi pe sine în acord cu legile morale ale timpului, a băgat de seamă, contemplând munţii în serenitatea lor plină de maiestate; ori acţionând, a băgat deci de seamă că acţiunea este şi un fel de a interpreta viaţa şi un fel de a răspunde la problemele şi tezele vieţii?! Sau şi mai corect, că este modul esenţial de a te defini, de a-ţi motiva opţiunile, de a-ţi conferi semnificaţii, cu un cuvânt, de a fi, dincolo de biologic?

— Cum să zăuit, Rujo? Ce se poate zăuita? Şi cum?

— Atunci tu, că eşti învăţat, chiar nu zăuiţi

nimic?

Îl încearcă viclean, îşi muşcă buzele să fie roşii şi se leagănă unduitor şi aromeşte a lână, a bondiţă cu pielea argăsită bine, a lapte, a cai, Dumnezeule, a busuioc, a tot ce-a iubit el încă din copilărie, încă din amintirile neamului, lucrurile simple şi viaţa simplă şi firescul şi gestul care hrăneşte şi gestul în urma căruia răsare grâul, ori ţâşneşte laptele în şiştar, ori creşte muşcata, ori rodeşte mărul.

— N-am zăuitat nimic, şopteşte şi nu ştie de ce trebuie să şoptească. Stau lângă căruţa trasă în spatele gării, nu mai este nimeni acolo, doar vântul de toamnă venind din munte, trist şi-mbătrânit şi parcă duios şi-nlăcrimat… N-am zăuitat, nici bondarul, nici izvorul, nici cerul albastru, nici florile în care ţi-ai culcat tu capul, nici aburul fierbinte din pământul răscopt, nici mirosul de busuioc, nici ce mi-ai şoptit tu atunci…

— Taci! Mi-s muierea lu’ Ochişor şi-mi place să fiu şi nu mă face să plâng şi să-mi bănui.

— Nimic n-am zăuitat! Nici cum am urcat noi

turmele în Vârfu Dobrii, nici cum l-am prins pe ăla, nici cum am tăiat la fân, nici gustul apei de izvor, nici cetinişurile, nici lărgimea şi înţelepciunea munţilor.

— Atunci? Atunci? Şi taci…

— Am tăcut.

— Să-ţi ajut la dăsagi. Şi să mă-ntorc. Că-i amânat.

Mă prinde noaptea oră drum. Şi mi-i frică. Şi m-aşteaptă

Ochişor. Şi fătuţa. Şi…

Tace. Saltă dăsagii, voiniceşte. Îi duce pe peron. Peron pustiu.

— Ai grijă de ei, ai noştri, că-s oameni în omenia lor. Audzi, Radule?

— Aud, Rujă!

Ar fi vrut să-i sărute amândouă mâinile. Ruja se răsuceşte scurt. Are opinci mari de cauciuc, pulpele învelite în obială, înhamă caii, nici nu se mai uită la el, l-a uitat sau îl uită.

— Audzi, Radule, strigă din căruţă.

— Aud, Rujă.

— Atunci, umblă sănătos.

— Să vă găsesc cu bine.

Absurd. Lacrimile. Stupid. Rafturile de fier zuruie pe piatra drumului. Căruţa face cotul şi se pierde după şirul de mesteceni. Soarele stă căzut spre Pietrele de

Moară. Îmbracă munţii în lumină dulce, mierie de toamnă întârziată. Pe urmă lumina se înălbăstreşte, se face surie, oţeleşte munţii, Cernevârful şi Cozia şi Zglivărul şi Poiana Mare şi Arj ana şi Vlaşcul Mic spre Mehedinţi şi Vârfu Dobrii de sub Godeanu şi Poiana înaltă spre

Ţarcu, toată hora munţilor cade într-o împietrire oţelie, apoi se ridică un fel de neguriş dinspre văi, un abur câlţos care şerpuieşte la deal pe coastele domoale, se unduieşte spre plaiurile dintr-odată însorite şi strălucitoare, vedenie din altă lume, fabuloasă, pe urmă soarele scapătă învâlvorat moale, stins şi vârfurile, numai vârfurile munţilor ard în foc mocnit, acolo în cerul care se deschide deasupra lor, umplându-se de culorile sfârşite ale preceasului de noapte.

ALB ŞI NEGRU

— Se-ntâmplă şi erori, ofiţerule. Şi se vor mai întâmpla… Nu vrei să te întorci în armată? Nu ţi se şade aşa, civil! Haide, fă-mi un memoriu scurt, concret şi adu-mi-l poimâine la ora ÎS. Nu-ţi garantez nimic.

— Este o strategie?

— Adică ce vrei tu să zici?

— Vreau să văd etapa din perspectiva istoriei.

— Ţi-am spus eu că eşti intoxicat de scolastică. Că ai o viziune eclectică. Mai bine întoarce-te la zbor. Uite că vrem să facem o şcoală nouă de aviaţie. Avem ne

roie de dascăli. De comandanţi cu experienţă… Te mai gândeşti până joi.

Grigore Cenuşă i-a întins mâna peste biroul încărcat cu dosare. Bateria de telefoane sună agasant din minut în minut. Intra şi ieşea neauzit şeful de cabinet. Când deschidea uşa capitonată, se auzea ţăcănitul maşinii de scris. Grigore Cenuşă fusese tensionat, grăbit, pe peretele biroului enorm era agăţată o hartă a ţării la scară

mare pe care erau încercuite cu roşu zonele de câmpie, eu albastru zonele montane, alături o hartă a Banatului, cu aceleaşi cercuri roşii şi albastre, doar că aici, cercurile albastre alcătuiau un fel de a doua frontieră care trecea prin pusta bănăţeană pe la sud de B. Venise de la Prislop hotărât să bată la toate uşile, începând cu uşa lui Cenuşă. O durere surdă îl măcina nemernic. Cu fiecare oră care trecea inutil, amărăciunea se transforma într-o sleială paralizantă. Nu era nimeni. Se izbea de santinele. De birouri de informaţii. De cerberi care-l sfătuiau să depună memorii. Revoluţie şi memorii. I se păruse un nonsens. O aberaţie. I-au arestat pe nedrept.

Să se cerceteze rapid. Să le dea drumul rapid. Se repară o greşeală faţă de Revoluţie. De prestigiul ei. Se agăţase de întâmplarea din Prislop ca de un resort central de care ar fi depins însăşi soarta istoriei contemporane.

Abia ajuns în biroul lui Cenuşă, abia văzând harta

României, cercurile roşii din câmpie şi

legenda, adică

„Colectivizareabia atunci a avut imaginea reală a raportului Prislop-Ţară. Tot acolo, în biroul uriaş, şi-a dat seama că se află într-un stat major şi că ceea ce a trăit el la Prislop au fost evenimentele din prima linie de luptă, luptă declanşată şi condusă şi din acest birou. A apreciat că este cam prea mare distanţa între linia întâia şi marele stat major şi că abuzul este limpede al organului intermediar, nu se putea concepe ca un stat major al unei orânduiri care-şi proclamă superioritatea istorică şi necesitatea legică, să-şi întemeieze construcţia pe abuz şi silnicie.

Este o noapte de toamnă mucedă şi rece. Aude ploaia ropotind pe geam. Aude vântul frecându-se de ziduri.

Cercul de lumină al veiozei cade pe zecile de fişe scrise mărunt. Pe coala albă. A scris doar titlul: Memoriu. Va trebui să întrebe ce funcţie are Grigore Cenuşă, ca să i-l adreseze personal. Poate în acest fel, se va simţi legat, ori dacă nu legat,

măcar responsabil. Valentina a orânduit în cămară dăsagii pentru Pătru. A agăţat slăninile (câta slană) pe drugi de lemn. Pentru ziua când el se va duce „acolo”, să-i întâlnească. Ca şi când ei toţi din

Prislop ar fi şi „acolo” tot împreună. Acest „acolo”.

luase locul frontului, tot mai multe femei care avuseseră bărbaţii pe front îi aveau acuma „acolo”, în mod sigur la canal; după cum cei care nu avuseseră pe nimeni pe front, fiind prea bogaţi şi prea sus-puşi ca să se amestece cu prostimea, erau acum „acolo”, ceea ce, oricum, echilibra lucrurile şi rezolva nişte conturi de prea multe veacuri rămase deschise.

Deci, trebuie să scrie un memoriu. Adică să arate ce-au făcut pentru Revoluţie Pătru C. Dragalina, Piţu.

Pătru Bujor, Hurezan, Radu Belcotă. Păşunile, aria, comisiile, cooperativa, joagărele, moara; apoi episoadele

Vărzaru, moartea lui Ion Cătălină. Fără Matei

Pava nu se poate şi atunci nu se poate fără „tovarăşul Ardelean”, fără episodul cotelor cu Ghidirmic, nu se poate fără judecată de obşte cu Taurii. Valentina şopteşte ceva prin somn. Se răsuceşte brusc. Pufăie. Scoate un picior de sub plapumă, râde, are fruntea brobonită, îşi ţine gura întredeschidă şi odaia se umple lent de o intimitate dureroasă, saturată de odorile trupului abandonat somnului, odori aţâţătoare, un ce lubric al porilor şi pielii, al buzelor cărnoase, al umărului pe jumătate dezgolit şi-al sânului plin, trăindu-şi somnul în carnea pietroasă, caldă. Îl încearcă o senzaţie stranie de culpă. Îşi aduce aminte de odaia în care-a născut Mădălina lui Pătru pe cei doi gemeni, cum mirosea odaia cu pământ pe jos a lapte, a ceva necunoscut, iute şi aţâţător şi cald, când l-a chemat Pătru să vadă gemenii, îşi aduce aminte de bucuria lui Pătru, de privirea posesivă, de stăpână a Mădălinii, de serile lor de lucru, erau şi ei un stat major acolo, de adunările de obşte, încearcă să se regăsească şi nu reuşeşte. Parcă ar fi vinovat de toate nenorocirile din

Prislop. Ca şi când gestul lui de a îndepărta ţeava armei care-l ţintea pe Vărzaru ar fi fost motivul principal al tuturor evenimentelor Prislopului. Încearcă să se concentreze asupra textului care-l bântuie haotic, fără să poată fixa cuvântul de început şi fraza de început, de la care ştie, restul se va ordona milităreşte, cu argumentele de rigoare. În loc de cuvântul de început, imagini.

Pătru într-o celulă fetidă, munţii, cerul, Pătru într-o baracă, Pătru aruncând grenada, Pătru cu gemenii în braţe, lumina albăstruie, fosforescentă de seară, Pătru sărind în cârca lui moş Argintariu, când venea sacul cu boabele târâş peste arie, Mari din tabloul lui Belcotă, Maria la coana preoteasa, oile buind în păşuni, muierile despletite lovind cu negeacul, imagini vii, care ecranează celelalte imagini ale biografiei lui dinainte de Valentina. Biografia lui de război Constată cu un fel de amărăciune sleită că a început să-şi uite biografia de război. Propunerea lui Cenuşă l-a izbit în plin. N-a fost el singurul vinovat pentru scoaterea din

aviaţie? N-a împins el lucrurile prea departe? Ei amândoi s-au aflat în miezul lucrurilor, întâmplător, ceilalţi, puşi să judece şi aprecieze, s-au aflat şi-n cazul lui şi-n cazul lui Pătru, la periferie. La gradul lui, la experienţa lui, fusese unul din înfăptuitorii principali ai aviaţiei româneşti postbelice. Putea fi transformat într-o întreagă instituţie aviatică. Pătru era prin sine, prin valoarea lui morală, dinamică, prin exemplul şi harul lui de convingere, o întreagă instituţie socială.

Apăruseră tot felul de citate din căpitanii de oşti, unul din citate îi plăcuse pentru temeinicia şi adevărul lui, era din Suvorov: „Cu cât curge mai multă sudoare pe câmpul de instrucţie, cu atât va curge mai puţin sânge pe câmpul de luptă”, sau aşa ceva. Desigur, nu era un lucru nou; dar justifica pe deplin seriozitatea şi temeinicia, rigorile instrucţiei şi ale instruirii fie în zbor, fie la sol. Atunci sesizase el discrepanţa dintre formularea şi dezideratul teoretic şi aplicarea lor practică. Fusese observat pentru asprimea lui de

instructor. Adică pentru faptul că parcurgea programul de instruire la secundă, în loc să fie băiat bun, să-şi vâre escadrila prin vreo toloacă, să dea „de voie” şi să tragă chiulul. De ce? Cine era în folos şi cine în pierdere? Era în folos demagogia despre „grija faţă de om” şi pierdea adevărata grijă faţă de om. Grija responsabilă. Aceea de a-l înarma perfect pentru a face faţă oricărei situaţii limită. Aşa cum se găsiseră grijulii inconştienţi care să scoată din programul de antrenament acrobaţia aeriană, lipsind piloţii de instrumentul lor principal de apărare: cunoaşterea.

Caută liniştea dormitorului în care se simte străin şi nelalocul lui. Caută desenul atât de familiar al umbrelor.

Pe covor. Pe pereţii încărcaţi acum cu acuarelele şi uleiurile semnate „Valentina Patricia-şerbu”. De ce naiba „Patricia-şerbu” şi nu „Patricia-Vornicu”, n-a înţeles; dar încă n-a întrebat-o pe Valentina izbucnită într-un potop de lacrimi la sosirea lui deloc glorioasă de la Prislop.

Valentina se regăsise în acest nume „Valentina

Patricia-şerbu” care-i confirma o pasiune, sau o împlinire de sine, indiferent de valoarea obiectivă a produselor acestei împliniri de sine. Dar el? Ce-a făcut el? Băieţii sunt mai ales ingineri. Alţii au rămas pe aerodromuri.

Strategul este la Academia militară. Nu cumva este în pericol să se rateze? Nu cumva destinul i-a aruncat un colac de salvare în ultima clipă? O posibilă reîntoarcere în aviaţie? Să se mulţumească cu acest dar făcut de întâmplare? Stă asta în demnitatea lui de luptător?

Zbârnâitul telefonului îi percutează nervii. Uitase că există telefoane. La ora asta? Simte cum i se urcă sângele la cap. Cum îi tremură mâna cu care smulge receptorul. Şoldul lung, alb sidefiu abandonat pe cearşaful imaculat.

— Bună seara, căpitane. Te-ai dat la fund? Mâine trap la raport! Ai învăţat să mormăi ca urşii… Nu ţi-a prea priit muntele. Pari mahmur… Vino să ne vezi în plen. Cu Valentina, desigur… Cum măi, nu l-ai văzut pe

Mihai de-un an? Absurd!… Ce făceai?…

Memorii!… Absurd… Dacă ai ajuns la memorii eşti un om sfârşit… Atunci la masă… Pe la 12 să putem vorbi…

Mefisto. Fostul lui destin. Glas puternic, viu, aproape vesel. Cum poţi fi aproape vesel, când din general, intrat în istoria Insurecţiei ai ajuns herghelegiu?

Priveşte duşmănos foaia albă, impudică, pe care a scris cu litere de tipar: Memoriu. Alături a aranjat vrafurile de fişe. Gesta valachorum. Începând cu expediţia cavaleriei valahe în Sicilia / 1027 / relatată de împărăteasa

Ana Comnena şi terminând cu un fel de istoric-eseu al

Aviaţiei româneşti, intitulat „Zborul”. Zborul ca dimensiune a conştiinţei umane, întruchipare în cifră şi calcul a inefabilei chemări spre transcendent, prezent în toate legendele lumii, dar, la români, concretizat în „Zburătoarele” lui Pintea Viteazul, „zburătoare” consemnate în poezia populară şi în însemnările lui Petru Fătu şi ale ieromonahului Ghenadie într-un veac când

încă nimeni nu reuşise să se desprindă de pământ. A scos din raniţă şi a stivuit dosarul Tumultus Rusticorum. Răscoalele şi războaiele ţărăneşti. Cauzele lor. Organizarea. Căpetenii.

Tactică. Strategie. L-au fascinat moţii şi conducătorii lor din 1848. Este un destin împletit strâns cu destinul ţării:

destinul ţăranilor... Trebuie să scrie şi să predea acest

Memoriu joi la orele 18. Este cea dintâi datorie achitată faţă de Prislop. Un văl greu, cleios, umed, negru răzbate prin fereastră, separându-l de lume. I se pare că între el şi Grigore Cenuşă care, în virtutea funcţiei lui şi în virtutea credinţelor lui revoluţionare trebuie să răspundă prin faptă solicitării deşi între ei doi există o distanţă administrativă uriaşă. N-a gândit „distanţă socială”, pentru că niciodată n-a recunoscut niciun fel de distanţă socială. Nici măcar una ierarhică. A considerat ierarhia ca pe un dat social obiectiv, ca pe o necesitate a conducerii; dar nu ca pe un spaţiu care desparte,

care compartimentează şi etajează de la inferiori la superiori. Şi-a spus că singurul criteriu social valabil este criteriul valoric. În rest? Comicărie. Îi recunoaşte lui Cenuşă dreptul de a primi Memoriul şi de a hotărî asupra lui. Pentru asta trebuie să scrie memoriul.

„Încotro?” se întreabă când se culcă lângă Valentina

(n-a scris un rând din Memoriu) şi Valentina îi cuprinde gâtul, îl sărută prin somn şi mormăie ceva nedesluşit, iar dormitorul se umple de noapte şi de intimitate caldă, plină de voluptate, fără să-l poată ermetiza, fără să-l poată rupe din noua lui biografie, atât de precară şi atât de tulburător omenească.

— Nu vreau alt statut decât statutul majorităţii, spune doamna Elena. Îmi face plăcere să mă duc la şcoală.

Astăzi n-am avut decât trei ore. Şi engleza şi franceza par limbi condamnate. Se caută profesori de rusă. L-ai văzut pe Mihai? Cum dragul meu, sunteţi aici de atâta vreme şi nu i l-ai arătat pe

Mihai?

— Suntem de zece minute, Elena.

— Ah, bărbaţii! Valentina! Vino să i-l arătăm pe

Mihai. Ne-am mutat aici, în „casa mică” pentru petecul ăsta de grădină. Augusta este la al treilea copil. De nerecunoscut. Se zice că este un medic excelent… Mihai!

Mihăiţă! Uite-l pe nenea aviatorul. Scumpul mamii, cât este el de grav!

Doamna Elena se precipită la ţarcul de lemn aşezat în mijlocul odăii, ţarc în care tronează un băieţel bucălat, rumen, bineînţeles nesemănând cu niciunul din părinţi, poate ceva din ochii lui Mefisto, ocupat să demoleze un autocamion ajuns în ultimul hal de decrepitudine. Puştiul nu pare impresionat de apariţia lui „nenea aviatorul”.

Zgâlţâie maşinăria, i-o arată maică-sii, gângure, doamna

Elena îl ia în braţe, îl ridică peste ţarc, îl sărută pe obraji şi spune: „Vai, vai, iarăşi am făcut pe noi… Uite, până şi în ghetuţe. Haide, Valentina,

să-l schimbăm pe onorabil”.

Mefisto mormăie, tropăie pe loc, pare nelalocul lui în odaia luminoasă, cu mobilă. Încropită, parcă aşteaptă ceva.

— Duceţi-vă sus, spune doamna Elena. Vă chemăm la masă.

— Asta era, se bucură Mefisto. Hai sus. Putem sta de vorbă.

Este o scară de lemn cu balustradă din stejar lustruit, un întreiaş plin până la refuz cu cravaşe, şei, coburi, un valtrap de roşior, de paradă, cizme trase pe şanuri, pinteni, „ai noştri n-au venit, spune Mefisto, ei tău dincolo”, arată o uşă a mansardei vopsită crem şi deschide o altă uşă, din brad dată probabil cu ulei de in lemnul arătând frumos şi cald.

Şi azi-noapte şi de dimineaţă s-a gândit la întâlnirea asta cu Mefisto şi într-un fel s-a temut. Totul fusese rupt brutal, se năruise atât de neaşteptat, cu toate că, într-un fel, previzibil. Valentina îi descususe mantaua grifer, de la vechea uniformă de aviaţie şi un croitor iscusit i-o

redimensionase, croiul rămăsese uşor militar, stofa era excelentă şi paltonul, care la nevoie putea trece drept pardesiu, camufla perfect singurul lui costum civil, cam lustruit în coate şi-n turul pantalonilor, dar, oricum, costum. Desigur, intrase şi Valentina în „câmpul muncii”, cum se spune curent, la un magazin al Fondului Plastic, ea nu insistase, el şi mai puţin, era „acasă” numai de 24

de ore, economiile lui erau practic la cota zero, se simţea mizerabil, îşi dădea seama că Valentina intrase acolo din cauză că el nu câştiga mai nimic, o umilinţă mai mult, stânjenitoare şi degradantă. Când Mefisto deschide uşa aceea de brad dat cu ulei de in îl învăluie o căldură interioară acră, o tristeţe tulbure, o nostalgie stupidă.

Odaia de la mansardă seamănă într-un fel izbitor cu odaia din turnul culei, turn care se vede prin lucarnă, văruit proaspăt, înconjurat de teii vechi şi mestecenii filigranaţi.

Sunt aici înghesuite pitoresc jilţurile de

Hurezi, este lampa din coarne de cerb, sunt scoarţele olteneşti, rafturile bucşite cu cărţi, sunt câteva icoane agăţate de stâlpii de susţinere ai grinzilor tavanului, sunt blănile de oaie, este o masă de lemn cu un vraf de dosare, este setteriţa Dina care-l adulmecă şi scânceşte dând semne de recunoaştere, dar vizibil preocupată de zgomotele care răzbat de jos, sunt câteva din desenele cu cai şi, aşezat într-o nişă, este portretul în ulei al generalului în uniforma de paradă a roşiorilor, cu pelerina albă a cavalerilor ordinului „Mih”.

Viteazul”. Totul mai înghesuit decât „dincolo” la culă, dar parcă totul mai intim, totul mai apropiat de genealogia lui Mefisto purtând acum cizmă uşoară, roşie şi moale din şevro, pantalon militar de călărie, veston cvasimilitar cu reverele tăiate scurt, cămaşă albă, impecabilă. Un Mefisto surprinzător de tânăr, cu mişcări energice, un Mefisto elastic, suplu, tonic, care-i arată un jilţ şi cu satisfacţie

GO

vădită îşi scoate pipa, cutia cu tutun aromat,

se lăsă în jilţul lui de la masa aceea din brad cu blatul gros, setteriţa Diana îşi aşază capul pe genunchii lui şi scoate un geamăt cheunat.

— Nu e voie la băiat, ţi-am spus, o dojeneşte Mefisto… Deci, iată-te! Cam mototolit. Cam ciufut. Nu-ţi prieşte civilia. Ne-a povestit Valentina. Vărzaru?! Trebuia să mă aştept… Deocamdată asculţi. Mă întorc luni, că duminică am antrenament. Luni am să dau telefon la editură, dar oricum ne vedem acolo la ora 10. Chestiunea merge şi nu prea. Apropo. Ţi-au scos capitolul acela cu retrospectiva făcută de tine…

— Călugărenii?

— Exact.

— De ce?

— Ei spun că poate fi, cu puţină muncă, o carte independentă. Apropo! (Mefisto a făcut un tic verbal.) Trebuie să-ţi câştigi independenţa. Ei zic că ai o viziune plastică, cu mare forţă de sugestie. Vor să discute. Se pare că le placi. Eu sunt sec, comentariul meu trimite mereu la notele din subsol, un canon. Chestiune pentru şoareci de

bibliotecă. Dacă este nevoie, îţi scoţi capitolele, le transformi. Asta vedem acolo şi atunci! Vorba, căpitane.

— Ai să înţelegi luni… Te miră aranjamentul? Mi s-a restituit tot mobilierul. Armele sunt la depozitul Muzeului militar.

Se pare că mă vor consulta pentru aranjarea sălii cavaleriei, dacă vor accepta ideea unei săli a cavaleriei. Ce ai de gând să faci? Ţi-ai luat distanţă? Te poţi obiectiviza? N-am terminat încă…

Mefisto pufăie cu un fel de detaşare rece. Pe el îl pătrunde liniştea aparentă, plină de sugestii, ca şi când reintrând pe teritoriul generalului ar fi refăcut spontan legătura cu celălalt teritoriu, al permanenţei „Gestelor valahe” prin succesiunea generaţiilor. Idee încă neclară, pentru că se leagă de experienţa lui recentă, de cercetarea lui recentă asupra aventurii proprietăţii, asupra raporturilor claselor sociale cu pământul, Floreştii intră în categoria nobilimii de arme. Au fost la Călugăreni, ce naiba vor „ei” de la capitolul acela

„Călugăreni”, un capitol în care el a analizat bătălia văzută de la nivelul voievodului, al aliaţilor lui, al cavaleriei, al gloatelor, a urmărit mişcările lui Sinan Paşa, totul după un grafic orar sintetizat din studiile de specialitate?

Mefisto i-a ghicit gândul? Mai curând rudimentul de gând. Cum putuse renunţa atât de uşor la toate prerogativele cu care-l înzestrase istoria Floreştilor? La ce renunţase de fapt Mefisto? Sau la ce nu renunţase?

Mefisto îl priveşte insistent. Cu o fixitate care-l stânjeneşte. În sprâncenele rupte în unghi ascuţit, sârmoase, au apărut câteva fire albe.

— Aţi avut harul să fiţi mereu în esenţial, domnule general, spune.

— Tu nu?

— Mă caut. Încă.

— Este destinul tău. Care-ţi cere însă o privire lucidă.

O apreciere exactă în timp şi spaţiu.

— Apreciere în ce sens? Şi ce trebuie apreciat?

— Momentul când eşti obligat să te desprinzi de întâmplător.

— Consideraţi episodul Prislop un episod întâmplător?

— Sub aspectul cunoaşterii, nu.

— Dar sub alte aspecte?

— Absolut întâmplător.

— Nu înţeleg.

— Simplu. Întâi trebuie să-ţi organizezi baza de plecare la atac. Este elementar. Cunoaşterea şi prin cunoaştere, înţelegerea, pot fi simultane cu organizarea.

Nu este vorba de domenii care se exclud. Înţelegi?

— Încerc.

— Nu-ţi place profesoratul?!

— Mărturisesc că nu. Chiar dacă l-aş practica în

Aviaţie, cum mi s-a propus s-o fac.

— Ţi s-a propus asta?

— Ieri.

— De către cine?

— Grigore Cenuşă.

— Şi?

— Nu cred că voi accepta.

— De ce?

— Este greu să redeschizi o uşă care ţi-a fost trântită în nas.

— Orgoliu?

— Şi puţin orgoliu.

— Atunci?

— Îmi organizez baza de plecare la atac.

— Unde?

— La un atelier mecanic de fermă, acolo la B. Poate voi face o facultate mai „pozitivă”. Nu ştiu.

— Şi Valentina?

— Vom vedea.

— Ce te determină?

— Nevoia de a fi contemporan.

— Este singura modalitate de a fi contemporan?

— Pentru mine, da!

— S-ar putea să ai dreptate. Hai să vedem

dacă eşti de acord cu obiecţiile de principiu ale editurii…

O pauză. Mefisto pufăie evident străin de clipă.

— Auzi, Radu, şopteşte. Noi am înţeles asta mai greu.

Esenţial este ca pe baza aia de atac, adică universul tău exclusiv, să nu fii singur. Ţi-am vorbit cândva de o necesitate…

— Parcă dinastică, ziceaţi.

— Poate dinastică, dacă înţelegi neamul ca pe o multiplicare în n ipostaze a familiei.

— Aveţi acum certitudinea succesiunii?

— A succesiunii aşa cum cred că o înţelegi tu. Adică certitudinea continuităţii unei ipostaze de viaţă numită ipostaza Florescu… Să lucrăm!

— Cum ordonaţi!

Se întâmplă o răsturnare de timp. Se întâmplă o rupere de sine, dureroasă, în acelaşi timp compensatoare. Se întâmplă ca lucrurile să-şi redobândească dimensiunile fireşti. Faptul că nu şi-a schimbat statutul de paria, de nimeni social,

rămâne o constatare obiectivă, care nu-i creează niciun fel de complex de inferioritate. Cum nu i-a creat nici atunci când Valentina i-a vorbit cu entuziasm de apariţia lui Şurub cu un autocamion, venise direct de pe şantier, era inginer şef de lot şi avea nevoie de el, de Herodot, nu se ştie pentru ce activitate culturală.

Valentina se extaziase: „când, te gândeşti că băieţii au luat-o de la lopată” nu era nici urmă de reproş în constatarea Valentinei, el s-a simţit exact ca atunci când Augusta i-a spus „peşte”, înstrăinându-l brutal de odaia din foişor, transplantată aici, în „casa mică”, altă dată locuită de sergentul veteran şi nevasta lui, Floarea… Se întâmplă o translare în ceea ce tot mai des numeşte el „timpul absolut”. Obiecţiile de principiu pe care le citeşte Mefisto după un referat, sunt obiecţii extra-istorice. Sunt obiecţii conjuncturale, unele puerile şi rizibile ca: „afirmaţie jignitoare la adresa populaţiei fanariote”, altele de conjunctură politică cum sunt cele legate de epoca Regulamentului Organic; ori

de Războiul Independenţei, situaţia de la Plevna, telegrama marelui duce, rolul domnitorului

Carol în conducerea operaţiilor, afirmaţiile nu sunt categorice, sunt mai mult întrebări, câteodată insinuări; în general se încearcă să se escamoteze, sau să se uite unele momente esenţiale, se încearcă o îngroşare a altor evenimente debile, fără importanţă, periferice, referatul este o operă în sine, abilă, de deturnare şi pe alocuri de falsificare a istoriei. Lectura lui Mefisto este grăbită. El nu-şi mai aduce aminte exact de cutare capitol, sau de cutare capitol. Trebuie să recitească. Referatul este o lecţie. O

şcoală. Un sistem de gândire. Poate fi tot atât de bine o ambuscadă sau o bază reală de pornire la atac.

— M-aţi luat prin surprindere, îi spune lui Mefisto.

Nu credeam că lucrarea să aibă acest drum.

— Dar ce credeai?

— Să vă spun sincer, credeam că-mi daţi de lucru pentru a mă ajuta să-mi supravieţuiesc.

— Un anestezic?

— Poate.

— M-da. Altceva?

— Daţi-mi lucrarea. Daţi-mi referatul. Luni la ora 9

vă prezint punctul meu de vedere.

— Nu te fascinează posibilitatea unei apariţii apropiate?

— Singurul lucru care mă fascinează este adevărul.

V-o mărturisesc ştiind perfect că sunt un fel de idiot total.

Adevărul lui Pătru C. Dragalina. Adevărul Prislopului.

Adevărul meu. Adevărul fortului Florescu. Adevărul cărţii… noastre, dacă îmi permiteţi s-o {lumesc a noastră.

Adevărul echilibrului dumneavoastră. Adevărul Revoluţiei. Compatibilitatea tuturor acestor adevăruri în sfera istoriei.

— Îmbătrâneşti?

— Nici gând. Mă reconstitui.

— Ţi-ai găsit o altă temă fundamentală în afara celei de fost „cobeligerant”?

— Cred că da.

— Care?

— Am trecut de la incapacitatea de a mă determina la capacitatea de a mă determina în raport de propria mea epocă.

— Vag!

— Vă raportez că ştiu exact cine sunt, ce vreau şi cito pot pai ticipa.

— La ce să participi?

— La viaţă!

De jos se aud uşi trântite. Paşi. Şi glasul uşor cântat al

Valentinei: „Elena vă pofteşte la masă, domnilor 1”.

Întâi este voluptatea de a se regăsi pe sine în odaia intimă, cu biroul Sheraton, cu marina lu’ ştiubey, valuri uşoare, verzi albăstrii, foşnitoare, legănătoare, sugerând un spaţiu infinit, liberat de orice constrângere. Voluptatea de a se regăsi în „casa lor”, pluralul care cu un an în urmă înmulţea

într-o diversitate de ipostaze tot ce se găseşte între pereţii apartamentului de închiriat, mobilierul liliput, în linii curbe, dulci, odihnitoare, cumpărat de Valentina pentru a compensa spaţiul frigid al carlingii, un univers plin de o banalitate confortabilă la alcătuirea căruia nu participase în niciun fel. Pe urmă sunt amintirile legate de acest univers banal, somnul abandonat al Valentinei, Valentina privindu-l în oglindă, fascinant de frumoasă, întrebându-l dacă o preferă cu breton – uite aşa; ori femeie fatală, cu părul în ochi; ori pur şi simplu cu pletele date peste cap, libere şi nebune?! Fusese o regăsire a amândurora, un fel de azil, ei îi murise amantul într-un accident de avion. Valentina se refugiase în viaţa lui, fusese un moment de Crucea Roşie, un fel de plută de salvare, nici nu ştie dacă o iubeşte pe Valentina, după cum nu ştie dacă

Valentina a avut timp să-l iubească dincolo de voluptatea pe care şi-o dăruiau unul altuia cu o disperare care-l alarmase. Stă la biroul Sheraton (întâlnise numele lui Thomas

Sheraton atunci când voise să reconstituie interioarele europene de la sfârşitul veacului al XVIII-lea şi începutul veacului al XIX-lea, pentru că nu putea considera izolat principiile de folosire ale artileriei, în afara tehnologiei turnării ţevilor, asta implicând deopotrivă cunoştinţele vremii asupra calităţilor pulberilor; asupra balisticii, inf ineriei metalelor, stadiului de dezvoltare a furnalelor, moului de a locui, apoi mişcarea de idei a epocii, evoluţia gândirii militare şi alte o mie de amănunte de epocă, obligaţie „profesională” impusă de metodele de lucru şi investigare prepuse de studiul pasionat al materialismului istoric şi crealeefic, indiferent că ceea ce citise era câteodată schematizat până la oboseală şi dogmatizat cu un fel de mis Msism, de fanatism care-i repugnă) deci stă la biroul desenat de Thomas Sheraton, un excelent decorator britanic de acum două veacuri şi liniile curbe, zecile de sertăraşe îl indispun, îl scot din atmosfera pe care încearcă s-o creee şi nu reuşeşte, pentru simplul motiv că aici totul nu vorbeşte decât de Valentina.

Un fel de dezordine pedantă, studiată, amestecată cu miros de terebentină, de culori de ulei, de sulimanuri, apoi mirosurile aţâţătoare ale cearşafurilor păstrând în ele amintirea nopţii, aquarelele care-l irită fără să poată da nicio explicaţie stării de iritaţie şi inconfort, ca şi când un ochi străin l-ar privi din fiecare aquarelă stângace reprezentând foarte fidel sălcii, un mal de râu, nişte căpiţe, un tractor amărât, o ţărancă mai mult înarmată cu o furcă, decât greblând spice cu furca, altă ţărancă alăptând (chestiunea nu are niciun pic de duioşie maternă, de intimitate, de căldură, este aproape indecentă, vulgară) apoi o pânză neînrămată, agăţată între uşă şi dulap, de care atârnă un cartonaş pe care scrie

„Constructori”, un fel de pastă roşie în care se scaldă nişte siluete bizare, un fel de ziduri abia ridicate, dar parcă mâncate de igrasie, totul dându-i un sentiment penibil de sărăcie şi improvizaţie. Îi lipseşte peisajul măreţ al muntelui văzut prin geamul cu muşcate al odăii de la nana

Floarea, îi lipsesc ştergurile. Pocro viţele. Mirosul de lână spălată şi uscată la soare. Pe geam se vede un perete cenuşiu, o parte din gard, tomberonul cu gunoi, trandafirul sălbăticit şi o felie de stradă cvasipustie. Orizontul este reprezentat de tabla ruginită a casei de vis-à-vis şi de-acolo până-n rama ferestrei, un deget de cer luminos, care-i dă o senzaţie ciudată de înstrăinare şi claustrare. Totul este îngust, înghesuit, aerul i se pare rarefiat, lipsit de oxigen.

Este a unsprezecea zi de când Pătru şi ceilalţi, smulşi din munte, sunt poate înghesuiţi într-o celulă sau, în cel mai bun caz, sunt la canal, unde, oricum, au deasupra tot cerul. Confortul lui modest i se pare meschin şi degradant. Cu cât încearcă mai cu multă bunăvoinţă să se readapteze, cu atât se auto-expulzează mai vizibil. Ceva foarte intim, incontrolabil şi indefinibil se opune stării incipiente de euforie domestică. Pe urmă, unde naiba a văzut

Valentina „Constructorii” aceia devitalizaţi, cu siânta înfăţişare umană caricaturizată, cu cine a

ieşit „la peisaj”.

şi ce-nseamnă pentru ea slujba la „Fond” şi eme i-a găsit slujba la „Fond” dacă nu „Maestrul”, care a apărut acolo exact la ora 09.30 când el se uitase întâmpi & tor la cronograful Universal-Geneve şi Valentina pregătise pe un reşou nişte cafea, apăruse un tip saturnian, osos, mirosind a gaz lampant, spusese „bună Val, toamna asta mă dă gata şi bestia a fugit azi-noapte cu Grog… Ai ceva cald, că a furat şi spiritera”. „Maestrul” într-un demi croit impecabil, cu pantofi sport din antilopă, lavalieră albastră cu picouri albe, ras proaspăt, a intrat solemn (era un fal de prăvălie-artizanat stăpânită de o femeie-cal planturoasă, cu glas strident care se plânsese de cum intraseră

— O condusese pe Valentina şi ea acceptase cu oarecare efort – că i s-a înfundat chiuveta, îi spunea Valentinei cu oarecare ironie acră „doamna Patricia Şerbu” şi el n-a ştiut exact ce face Valentina acolo, este vânzătoara, casieriţă, un fel de responsabilă care răspunde de sectorul

„Tablouri”, pentru că era şi o micro-expoziţie

de tablouri cu vânzare.)

Maestrul îl privise contrariat, el şi-a regăsit umorul de aerodrom, l-a examinat pe noul venit cu ostentaţie ironică, ca şi când l-ar fi înveselit nespus lavaliera albastră cu picouri albe, Valentina s-a aferat, a adus cafelele în ceşti din ceramică, probabil un serviciu din depozitul magazinului, apoi a apărut un alt tip, un Rasputin vârât în cizme moi de iuft, cu pantalon din catifea elntiva albastră, încins peste rubaşca neagră cu o curea lată ţinta, tă, de parlagiu. Prevăzut cu un bărboi arhaic, plete de schimnic ortodox şi glas de trompetă a Ierihonului, Rasputin a strigat din uşă:

— Încotro, fii ai Vavilonului? încotro cheie a mărinimiei? Am nevoia de un miar, Maestre! Aha! Bărbatul!

Te recunosc! Slavă ţie, Bărbate! Eşti El! După legea nescrisă după care Ea îţi aparţine de drept. Amin zic ţie.

Bărbate! Veghează. Şi devoreaz-o. În Secare din ele dorm angelic Cotis, zeiţa destrăbălării, Maria fecieara şi

Palas Atena!... Domniţă Patricia, o cafea pentru Marin

Butunaru, revelaţia secolului... Modest. Revelaţia secolelor, domnul meu. Foste, prezente şi viitoare. Omul i-a vârât arătătorul sub nas, arătătorul îngălbenit de tutun mirosea a vopsele, respiraţia îi mirosea a spirt, avea ochi albaştri, luminoşi, candizi şi i-a spus foarte normal că aştepta de mult apariţia lui, a soţului, stăpân pe diva blondă care-l face pe Maestrul absolut să iasă în fiecare dimineaţă din vastele şi somptuoasele lui apartamente, spre a veni aici, la o şuetă, unde ei, genii contestate, îi mai pot smulge câte o aprobare pentru „miarele astea nenorocite”, care-i umilesc viaţa de pustnic. Maestrul stătuse cu spatele la Rasputin, Valentina râsese fals, veniseră încă trei-tipi purtând toţi trei băşti franţuzeşti, unul scosese dintr-o sacoşă din vinilin o sticlă de vodcă, Valentina spusese ceva de ultima expoziţie, la care Rasputin care înhăţase sticla, strigase:

— Vai mie, fii ai Vavilonului! V-aţi făcut vouă chip cioplit şi vă închinaţi lui, pierzându-vă pre voi

în negrul hău al nimicniciei! Adevăr zic ţie, Bărbate. Veghează!

Dincolo de vorbe ne paşte neantul.

Valentina l-a condus în stradă, agăţată de braţul lui

— Ia-i aşa cum sunt. Plini de har. O lume tulburătoare”.

Maestrul se închisese într-o tăcere misterioasă şi distantă

A trebuit să se întoarcă pe jos. Treceau camioane, tramvaie, Bucureştiul mirosea a toamnă, a simţit nevoia să umble, să-şi limpezească gândurile, parcă i se aşezase pe piele o spuzeală umedă şi vâscoasă, totul a fost atât de neaşteptat incit simţise nevoia să meargă pe jos. Ce-l privea atât de străin şi ostil din aquarelele Patriciei Şerbu? Ochiul mohorât al Maestrului? Stupid. Nu există nicio voluptate a regăsirii. Pentru că nu se regăseşte. În lipsa lui, Valentina şi-a făcut o altă viaţă. O viaţă care-i convine. N-o suspectează în niciun fel. Atât că, acum, îşi dă seama lucid că nu are nimic comun cu viaţa asta

nouă, din

câmpul muncii”, pe care şi-a făcut-o Valentina. Pe urmă se întâmplă să vadă cartea. Adică vraful acela de pagini, dactilografiate „Istoria Armatei Române” volumul IV; adică ei au început Istoria Armatei Române cu volumul IV – de ce? Trece peste întrebare şi răsfoieşte topel de pagini, oprindu-se la un titlu. La o frază. Nu are în niciun fel sentimentul că este părtaş, că este autor, că aici sunt concretizate cercetările lui, munca lui de noapte, din zilele când nu se zbura şi sta vârât în carlingă şi fişa până-l ardeau ochii şi vedea tulbure, că este implicat, că fraza asta şi pagina asta, sau cealaltă îi aparţine, că este responsabil de fiecare cuvânt, de fiecare afirmaţie, de fiecare semn de întrebare.

Are brusc un sentiment de panică. În ce sens, responsabil? Chestiunea i se pare, dintr-odată, extrem de gravă.

Adică de ce s-a precipitat Mefisto la editură? De ce graba asta? Reuşiseră ei să dezlege tot ghemul de contradicţii sociale, politice,

economice, care a determinat actul militar în toată complexitatea lui? Reuşiseră să stabilească sferele de influenţă străine autohtonului, ostile acestuia, interesul de aiurea conjugat cu interesul unor reprezentanţi ai claselor posedante din sfera autohtonului, interes mai întotdeauna ostil interesului naţional dacă pe teritoriul „puterii” nu se găsea o conducere fermă, devotată interesului istoric? Repetau ei lucruri arhicunoscute?

Aduceau ceva nou? Ceva nou nu atât în materialul faptic, ci în optica, în viziunea lor, un punct de vedere nou, o reconsiderare dintr-o viziune amplă, dinamică, apropiată de însăşi legităţile istoriei?

— Reflectează matur la propunerea de a te întoarce

În aviaţie, i-a spus Mefisto la masă. Băieţii aceia au nevoie de instructori ca tine.

— Mai bine spăl duşumele; dar să nu-l văd iarăşi

Ia avioane, a spus alb, Valentina. Mi-ajunge.

Ce i-a ajuns Valentinei? Spaima? Spaima de

ce? De o eventuală repetare a momentului Taciturnul – fostul ei amant? Oare, înspăimântată de singurătate la uşa cui ar bate Valentina dacă el ar urma, într-un mod firesc, destinul Taciturnului? Este limpede, aquarelele Patriciei

Şerbu au harul să i-o înstrăineze pe Valentina. Constată că şi-a pierdut umorul. Îşi impune să uite aquarelele. Nu atât aquarelele, cât motivele, modul, ambianţa în care au fost realizate. Vede o clipă mâna „Maestrului” apucând mâna Valentinei la încheietură, pentru a-i corecta neîndemânarea, chestiunea îl irită, mormăie, se rupe, scoate referatul şi încearcă să-l citească. „Am ieşit la peisaj”.

spusese Valentina acolo la Zătoniul Turcului. „Nu ţi se pare că arinul acela scorburos sugerează o bătrâneţe lipsită de iluzii?... Excelent! Vor fi încântaţi!” Cine să fie încântaţi? Rasputin acela care evident disimulează, ascunzându-şi sarcasmele sub exploziile lui logoreice? Cei trei purtători de băşti franţuzeşti? Cel părăsit şi lăsat fără spiriteră, mirosind a gaz lampant? Ştie foarte

bine că Valentina nu se bucurase la gândul că-i va epata pe aceştia. În chestiune este omul cu lavalieră. Maestrul. Se extrapolează momentului „magazin-artizanat” cu uşurinţa obişnuinţa! O vede pe Valentina aferată, îmbrăcată elegaat, cu coama de păr blond pieptănată stil „femeie fatelă”, (fără să-l mai fi întrebat dacă o place aşa sau nu)

grăbindu-se să prepare cafeaua după un program exact.

(prezenţa aceluia acolo are un anumit grafic orar, interceptat de solicitanţii subalterni, nu-şi poate explica în ce mod împarte sau nu împarte subsidii Maestrul), îl vede pe

Maestru, elegant, impunător, cu capul lui leonin, cu aerul lui absent, cu pantofii aceia neîntâlniţi în magazinele în care se vând haine de-a gata pe cartele, se vede pe el înruşi în costumul de-a gata, sărăcuţ, lustruit, poate mirosind uşor a fier de călcat şi-a cârpă umedă (Valentina încercase să restabilească demnitatea stofei aceleia „pe puncte”) un ins oarecare, obscur,

pentru că, de fapt, nu este nimeni.

Valentina a cerut adăpost căpitanului aviator Radu Vornicu. Prea puţin din ajutorul cerut s-a adresat omului care era drapat în uniformă. Şi-acum? Titlul a fost abrogat. A rămas Radu Vornicu. Un fel de contabil la o acoperativă sătească. Un fel de nimeni. Atunci de ce spusese cu atâta disperare Valentina: „Mai bine spăl duşumele, decât să-l văd iarăşi la avioane?” Constată că n-o cunoaşte pe Valentina. Necum pe Patrieia-şerbu. Se aude un fel de hodorogeală de ferotenii. Au venit guneierii.

Tipii scurmă în tomberon. Apare o bătrânică dichisită, rujată, purtând mănuşi de aţă. Îkdă la o parte pe gunieri, împungându-i cu bastonul. Foarte delicat, prospectează tomberonul. Pare nemulţumită. Pleacă. Duce pe braţ o sacoşă pântecoasă de pânză.

— Mâine nu venim, doamna ministru, spune unul din gunoieri şi el aude foarte limpede glasul gunoierului, tip voinic şi mustăcios.

Nu se psate concentra. Când naiba va scrie

memoriul şi cum? „Du-te la silvicultură şi eşti crai pe plai”, i-a spus tata. Don Costache, regele pragmaticilor, dacă nu cumva a fi rege la pragmatici nu duce nicăieri. Până la urmă trebuie să atace. Gata. Pune radiatoarele pe automat şi pică abrupt asupra tomului de pagini în care a xietit pe puţin un an din viaţa lui. Ce urme a lăsat el pe cer; ori ce urme au lăsat ei toţi în cerul ăsta fără memorie, cu toate că au executat seci şi sute şi mii de ieşiri-avion şi l-au tăiat în toate sensurile sfidând legile gravitaţiei şi i s-au jertfit „plini de prea plinul din ei şi cerul, iată-l, acolo peste acoperişul de tablă ruginită, gol de amintirea lor, pustiu, tăiat nevolnic de o cioară şi cerul celălalt de deasupra munţilor, senin şi infinit şi duios şi la fel, gol de amintirea lor şi dintr-odată spaima de a se fi pierdut într-un gol imens din care uite că răsar literele astea scrise la maşină şi cu fiecare cuvânt scris cu literele anonime, banale, bătute la maşină, se reconstituie pe el însuşi într-o ipostază necunoscută. Ipostază a unui trecut nu prea îndepărtat, trecutul lui, în care el s-a ocupat

aproape din ordin de un alt trecut mult mai îndepărtat şi nu se ştie prin ce osmoză secretă, indefinibilă, trecutul acela foarte îndepărtat s-a rematerializat atât de viu, de fascinant viu încât rămâne aproape perplex, ca şi când capitolele scrise de el însuşi ar fi singurul lucru citit în viaţa lui. Ca şi când topul de pagini dactilografiate ar fi viu şi fremătător. Aude ropotul atelajelor de la tunurile bateriei Krupp de 9 cm, bateria Bunescu, care galopează să-şi ocupe poziţia din faţa redutei Griviţa, pe coama platoului de deasupra satului Griviţa, acolo unde şoseaua începe să coboare spre valea pârâului Griviţa. Totul se cheamă aici Griviţa. Calul rotaş este pintenog, servantul numărul unu nu s-a bărbierit ca lumea şi sergentul este aidoma Pătru C. Dragalina. În felul ăsta nu ajunge nicăieri. Uluitor. Adică ar putea vedea el tipărit tot vraful acesta de pagini şi pe copertă ar putea sta scris vreodată numele lui şi s-ar putea el întoarce acasă, la don Costache şi aşa, plin de detaşare, să-i pună pe masă cartea şi dintr-odată să fie Radu Vornicu din perspectiva celorlalţi,

pentru că din propria lui perspectivă este cu prisosinţă?! Şi atunci ar putea el cumva relua viaţa lor la avioane şi ar putea el cumva să revitalizeze memoria cerului? Şi urmele pe care nu le-a lăsat în cer să se poată lăsa totuşi într-o altă memorie cu harul definitivului şi dincolo de bucuria secătuitoare de a se regăsi astfel pe sine, misiuaea lui morală, obligaţia lui de a fi într-o ipostază a patriei şi a umanităţii să-şi găsească împlinirea; adică conştiinţa lui de cobeiigerant, statutul lui militar cu toate implicaţiile abia acum definite să poată fi branşate la conştiinţa celor care vor citi cartea şi experienţa lui să nu se limiteze la a fi comunicată de la catedră, sau de la manşă unui cerc restrâns, ci printr-un flux continuu de zi şi de noapte să se infiltreze în gândurile celorlalţi şi acolo să însemne măcar un semn de întrebare?!

Este foarte lucid, sufocat de sugestiile topului dactilografiat pe care-l închide în mapa de carton care, stupefiant, poartă un număr de înregistrare şi antetul unei edituri, o luciditate care-l

halucinează, pe urmă are brusc revelaţia aceleiaşi stări la Valentina, când se chinuie. În faţa cartoanelor ei, poate şi Valentina vrea să comunice ceva, poate şi ea vrea să iasă spre lume cu un gând, ori cu un sentiment, azi-dimineaţă a făcut mutră de arierat, acolo între tipii aceia, trebuie să vadă ce este cu Valentina în realitate.

Este ora 11.07, şi, oricum, trebuie să se apuce de lucru.

Deci, radiatoarele pe automat şi să picăm pe referat, îşi spune, uitând că biroaşul stil Sheraton îl indispusese cu liniile lui dulci şi că de fapt are nevoie* de un blat de scândură foarte lat şi foarte lung pe care să-şi desfăşoare dispozitivele de luptă. Pentru că, de la primele rânduri ale referatului ştie că, surprinzător, imprevizibil şi neaşteptat»

a căzut în plină luptă. Numai aparent altfel de luptă decât lupta aeriană. Sau mai exact, numai schimbând mijloacele „tehnice” şi circumstanţele. Cum în plină luptă a căzut în Prislop. Sau atunci, la Gigi Bercovici şi la Sara „când tipul acela frigid,

sumbru, Andi acela demolase principiul tradiţiei, apoi se cramponase de actul Unirii, al

Marii Uniri, se înfipsese acolo în actul acela tulburător şi-l demolase, mistificând şi el se radicalizase şi Cenuşă.

Dumnezeule. Memoriul. Dumnezeule. Referatul. Dumnezeule. Pătru. Şi Radu Belcotă. Şi ai lui. Ce uşor sărise din lumea lui reală în lumea asta numai aparent imaginară.

Taie rapid o foaie albă, o foaie virgină, candidă, nevinovată, o simplă coală, o taie în două pe lung şi notează febril orele la care va termina referatul, va întocmi memoriul, va alcătui un punctaj cu care să răspundă referatului.

Iarăşi zgomotul unei hodoroage nenorocite. Cheia în broască. Intră val-vârtej Valentina, ţopăie, i se-agaţă de gât, face câteva piruete, este strălucitoare, radiază, îi face semn să tacă, strigă: „repede nea Grosu, repede” şi ei asistă morocănos la dispariţia aquarelelor de pe pereţi, a pânzei aceleia intitulată „Constructori”, a unui vraf de alte pânze, cartoane şi cartonaşe, pe care nea

Grosu care abia-l băgase în seamă le cară la camioneta oloagă. Valentina vorbeşte în întreiaş de nu se ştie ce passe-partout, de baghete, de rame „nea Grosule, ştii matale din care, la asta nu fac economie”, „am eu nişte surplusuri tovarăşa Şerbu, fără grijă”, „ai inventarul aici, când să trec pe la atelier?” „Zic pe luni, săru-mânuţa şi dacă tovarăşul” aici Valentina închide uşa şi el aude demarajul rablei căreia nu-i vede decât capota motorului „prăzulie, apoi nişte pinioane care râşnesc şi Valentina reintră în trombă şi i se agaţă de gât.

— Dacă reuşesc! Ah, iubitule, dacă reuşesc!

— Bine ofiţerule. Lasă memoriul aici. Cercetăm! Memoriul celălalt, cu reîncadrarea în aviaţie l-ai adus?

Grigore Cenuşă este grăbit, aferat, are pungi sub ochi, pare nedormit, se repede în bateria de telefoane de parcă ar vrea să sfărâme receptoarele şi-i întinde mâna peste birou, fără să se ridice şi fără să-l privească.

— Aşa zicea şi împăratul Iosif al II-lea când

moţii îi dădeau plângerile. „Oi căuta”! Măcar împăratul atât ştia româneşte. Adică atât învăţase româneşte.

Radu Vornicu se aşază comod în fotoliul greu, un fotoliu bine tapiţat în stilul zis „florentin”. Ochii tovarăşului Grigore Cenuşă bat scurt, fugind spre stânga. Omul se congestionează. Este evident, s-a învăţat să dea dispoziţii fără drept de apel, reprezintă „dictatura proletariatului”, l-a primit probabil în amintirea colocviilor pe tema tacticii aviaţiei, are de rezolvat treburi de stat şi nu vrea să-i acorde nimic peste ceea ce i-a acordat.

— Crimă împotriva cui? întreabă Grigore Cenuşă alb, fără să ridice nasul din dosarul pe care i l-a pus el peste mapă.

— Crimă împotriva revoluţiei, spune şi Grigore Cenuşă sare ca ars. Virează pe după birou.

— Şi te-ai găsit tu, ofiţerule, să aperi revoluţia?

— Eu S Alţii ca mine. Activişti. Ţărani. De tot felul

Ori revoluţia este treaba unor elite? Şi noi,

ăştia, suntem aşa, doar la număr?

Cenuşă arde. Se vede că arde. Îşi muşcă buzele. Se aruncă în celălalt fotoliu, tot stil „florentin”, după gustul burgheziei dintre cele două războaie.

— Auzi tu ofiţerule, eu nu sunt mă, Marcu Ion C. Ion să te rabd cu alt „curs provizornic de elementară educaţiune oficerească proletariană” cum ţi-ai bătut tu joc atunci, spune Grigore. Cenuşă liniar, fără nicio modulaţie.

Vornicu constată că Cenuşă are o memorie uluitoare. El uitase de mult chestiunea „cursului”. Aici nu este vorba de o dispută a ideilor, aici este vorba de Pătru C. Dragalina, de Radu Belcotă, de bateria Bunescu (Krupp de

9 cm.), de Ardelean, de Războiul de Independenţă şi mai înainte de Războiul de Independenţă, de toate ipostazele prin care ne-am desăvârşit, este mai ales vorba de una din ideile şi concluziile referatului privind motto-ul ales de el din Alecu Russo, „Fără trecut naţiunile sunt şchioape”.

şi la alt capitol alt motto, tot din Russo: „Naţiile care au pierdut şirul obiceiurilor părinteşti sunt naţii fără rădăcină, nestatornice”. Şi concluzia referatului: „Motto reacţionar, păşunist, cu tendinţă şi substrat naţionalist, preamărind obiceiuri retrograde, de esenţă mistică, de fapt transformat în sistem de referinţă al întregii construcţii prin care se încearcă o reevaluare a istoriografiei burgheze, exaltând un naţionalism îngust (exemplu: întreg capitolul dedicat Războiului de Independenţă, cazul

Plevna).

— Şi ia s-o luăm noi sistematic, spune Grigere Cenuşă. Să vedem cum aperi tu revoluţia cu atâta în fiecare şi dacă încerci o diversiune, pleci de-aici legat. Chestia cu elitele s-o studiezi mai temeinic, că ţine de raportul dintre personalitate şi mase şi s-o luăm de la-nceput. Pe urmă să-mi explici de ce nu vrei să te duci acolo unde ţi-am sugerat eu că ar fi bine să te duci. Adică la meseria ta, că avem nevoie de tehnicieni cinstiţi. Mi-a plăcut chestia aia cu împăratul. Dar pe-aici să n-o mai spui la

nimeni. Uite că acum te-ascult.

Radu Vornicu are din nou senzaţia existenţei lui simultane în trai ipostaze deosebite, senzaţie care-l umple de uimire şi de nelinişte. Există într-un plan foarte concret, aproape material, acela al relatării întâmplărilor de la Prislop, plan care face aderenţă directă la Cenuşă pentru că Cenuşă mormăie mereu: „spune «fiţerule, spune, cum adică s-a vârât sub stogul de grâu tavarăşul

Ardelean”, sau ţâşneşte din fotoliu, sună, apare un şef de cabinet, ieri un secretar şi Cenuşă cere colecţia ziarului local în care scrisese Sergiu Bloch articolul de la arie, când au apărut oamenii lui Vărzaru şi Ardelean, secretar la plasă, ori la raion s-a vârât sub stog; sau revine în fotoliu şi vrea să ştie exact, pe faze, cum a fost cu naţionalizarea joagărelor, ce efect economic a avut, ori cu păşunile, dacă legea are un efect pozitiv, dacă ar mai necesita nişte completări şi în acest plan foarte concret el nu se lasă abttut de la ideea esenţială: responsabilitatea.

Dovada: Ardelean, care l-a îndepărtat pe Matei

Pava, primul secretar, slujit de colectorul Ghidirmic şi în Prislop de nişte beţivani, în vreme ce un activist de talia lui Ion

Cătălină a fost ucis, iar ceilalţi... Nu se intimidează de faptul că Cenuşă îl întreabă ameninţător „ia să-mi spui de ce ăia ai tăi au făcut credibilă revoluţia numai oarecum. Păi dacă au făcut-o numai „oarecum”, să stea acolo unde stau... După care se potoleşte şi întreabă:

„– pe asta ai scris-o în memoriu...” „dar pe asta?”

Există într-un alt plan, mai puţin concret, poate al asociaţiilor, al sintezelor, al semnificaţiilor, plan în care se însumează concluziile venite din lumea experienţei lui reale, din confruntările lumii reale, concluzii care se confruntă cu principiile. Poate este prea devreme să tragă linie, să adune şi să dea un verdict asupra unui proces profund dialectic, aflat într-o fază ciudată, post-natală, naşterea însăşi putând sta sub semnul dubiului, nu că ar fi fost prematură; chinurile facerii începuseră de prin secolul al XIV-

lea în toate trei Ţările

Româneşti, purtând un nume cu totul explicit: răscoalele ţărăneşti; dar era o grabă, o pripeală administrativă nesincronizată cu inerţia legică a fenomenului social. Şi mai puţin sincronă era cu procesul modificării poziţiei dominantei psihologice: raportul ţăranului cu pământul, sentimentul pe & prietăţii. Aici îşi rezervă dreptul dubiului.

Dreptul meditaţiei. Dreptul de a privi fenomenul din perspectiva timpului în toate implicaţiile care lui i se par uriaşe, cu responsabilităţi uriaşe. Tot aici intră şi referatul

ştiinţific", despre care Mefisto a spus că este „secret", dar că l-a obţinut pentru edificarea lui. Referatul intră în acest plan al semnificaţiilor, cu alt statut, mult mai concret. Cu statutul unei grupări de artilerie care, implantată cu forţa undeva în apropierea centrului sau centrilor vitali edificaţi de istorie, încearcă să-i demoleze prin trageri directe sau măcar încearcă să deschidă breşe prin care să atace infanteria. Chestiunea

este mai veche, a fost explicitată când Cenuşă care ascultă atent (în planul al treilea, adică în prim-planul materializat de interior, de lampa cu picior pe care-ţi aprinde Cenuşă îndreptându-i lumina spre o zonă neutră, de întunericul subţire care pătrunde prin fereastră) deci când Cenuşă i-a dat sarcină fostului locotenent aviator să scrie din galop o conferinţă despre mişcarea socialistă românească şi Conţea l-a criticat aspru, spunându-i că singura biblie a proletariatului este

„Cursul scurt de istorie al P.C.U.S”. Şi că numai de acolo se poate învăţa cum să ne ferim de devierea troţkistă; de mrejele socialismului burghez, trădător. Când trece de la

Pătru C. Dragalina la problemele „ideologice” ale referatului, Grigore Cenuşă se ridică brusc şi spune:

— Am înţeles ce-ai vrut tu să înţelegi când ai zis că aperi revoluţia. Acum înţeleg de ce nu vrei să te întorci la aviaţie. Ţi se pare că e prea călduţ acolo, că te limităm, că nu eşti tu în tumult să faci bilanţuri, să te convingi tu dacă revoluţia este o

etapă superioară, necesară istoriceşte… N-ai decât! Să nu vii mai târziu la noi, cu aviaţia.

Gata. Te-ai hotărât să sari în viitoare? Sari! Vezi că viitoarea e mare!… Puhoi! S-ar putea să te îneci. Gata cu predica… Ce-ar fi să ne plimbăm pe-afară?… Nici nu ştiu cum mai arată pe-afară!

Cenuşă a intuit exact. Planurile lui sincrone de existenţă, abia conturate, abiS sedimentate, se topesc în concreteţea imediatului, lăsându-l cu un gust amar. Cu sentimentul că nu s-a explicat. Că a pierdut partida, partida îni Pătru C. Dragalina, a lui Radu Belcotă şi a celorlalţi din Prislop. Se gândeşte la dăsagii Mădălinei, ai mamei din Prislop, la dăsagii femeii aceleia coborâte din legendă.

Voica, se simte idiot şi lamentabil. Nu are niciun fel de arme pentru războiul ăsta postbelic în condiţiile revoluţiei, luptei de clasă, în condiţiile tuturor luptelor care înaumându-se fac războiul postbelic, cu caracteristici, specific şi finalităţi nestudiate în brava lor şcoală de ofiţeri de aviaţie, secţia naviganţi.

În urmăreşte pe Grigore Cenuşă cum îşi strânge vraful de dosare, cum îl închide, cum controlează spaţiul acela vast al biroului, uite că nici nu ştie ce funcţie are Grigore Cenuşă şi nu i se pare deloc neobişnuit ca omul care venea la Sara şi la Gigi Bercovici să vrea să se plimbe în seara asta de toamnă, după o zi de muncă. Grigore Cenuşă îşi sună secretarul, ori directorul de cabinet care apare cu un carnet în care notează o singură dispoziţie;

„Roagă-l pe Simonis să treacă pe la mine la prima oră”.

De ce „roagă-l” se întreabă Vornicu şi tresare interior pentru că Simonis este soţul Sarei şi „omul forte” cum spusese chiar Sara, ori poate Gigi. Cenuşă mai dă un telefon, zice „draga mea mă plimb puţin, dacă mai ai de lucru mă întorc să te iau”, abia atunci vede că Cenuşă poartă un costum elegant, croit milităreşte, secretarul se aferează, îi dă pardesiul, un raglan de culoare închisă şi el bagă de seamă că există un ceremonial, un mod foarte explicit de prezentare a

„semnelor exterioare de respect”, după care intră într-un lift, altul decât cel folosit la sosire, ca petiţionar, lift placat cu acaju, având oglinzi din cristal şi pe jos o frumuseţe de carpetă în culori moi, stinse.

Pe Grigore Cenuşă îl sâcâie prezenţa „ofiţerului”, aşa cum l-a sâcâit de când l-a cunoscut. Adică îl sâcâie incapacitatea lui de a reproiecta istoria în viitor. Adică de a o regândi şi în dimensiunea ei încă nematerializată, dar previzibilă dacă se acceptă ideea că viitorul poate fi determinat în linii generale de modul cum se construieşte prezentul. Sigur, nu are rost să-l îndoctrineze, se pare că

„Ofiţerul” se îndoctrinează singur, ori îl îndoctrinează viaţa. Simpatia spontană pe care a simţit-o atunci când

„Ofiţerul” s-a înfruntat cu Andi pe tema Unirii se confirmă. Iată unul care refuză o pâine sigură, protecţia uniformei, revenirea la meseria iniţială. Este o mândrie „ofiţerească” la mijloc, dar este şi sete de cunoaştere care nu le-ar strica deloc

câtorva dintre colaboratorii lui. „Ofiţerul” este dur şi neviciat încă de spaima socială care-i face cârpe pe atâţia dintre cei întâlniţi. Pe urmă, uite că la asta nu s-a gândit, n-a cerut nimic pentru el… Azi dimineaţă a avut o întrevedere aspră cu Vogel, Vogel confundă România cu o gubernie din Siberia prerevoluţionară, nu vrea să ştie nimic de tradiţia revoluţionară românească şi nu se miră că „ofiţerul” a sărit în sus la citirea referatului, desigur semnat de Andi, pentru că „ofiţerul” acţionează într-un câmp de luptă limitat, fără să mai aibă nici măcar, perspectiva mai largă din avion şi aceea tot pe orizontală, limitată şi ea. Dintr-odată simte mirosurile învălmăşite ale toamnei. Grigore Cenuşă se apreciază pe sine cu acelaşi sarcasm rece cu care apreciază în general faptele şi oamenii din jur, pentru a-şi disimula patosul temperamental. A învăţat foarte greu să-şi stăpânească temperamentul eruptiv, să-şi disciplineze ideile şi mai ales să le păstreze pentru sine.

Istoriceşte (obsesia ofiţerului, „istoricitatea”)

nu este etapa ideilor novatoare. Istoriceşte, nu legic, ci istoriceşte schematic, dacă poate exista şi o etapă istorică şablon.

spus cândva că fiecare partid comunist ar trebui să acţioneze în virtutea experienţei social-istorice a poporului pe care-l reprezintă. A fost un sondaj prematur, ofiţerul are dreptate integral când afirmă, cam obiectivist, să a lovi în valorile proprii, indiferent că ele sunt bunuri ale istoriei naţionale, ale culturii naţionale sau ale partidului de guvernământ, este ca şi când guvernământul şi-ar tăia singur craca de sub picioare. Uite că n-a mai umblat aşa prin noapte şi prin toamnă de nu se ştie când. Chestiunea semnalată de ofiţer a început să prindă tot mai mult caracterele tipicului, depăşind accidentalul; or revoluţia aşa cum o gândeşte partidul nu se face în sine şi pentru 3 ine, ea trebuie să fie o revoluţie pentru popor, astfel nu-şi are niciun seiâs. Dar ceea ce-l nelinişteşte fundamental, ar spune, este tendinţa de a înghesui viaţa autohtonă în canoane imuabile, într-un mod de gândire schematizat până la

sufocare, mod de gândire străin firii şi experienţei poporului român.

— Nu sunt deloc lămurit cu problema ţărănească, spune ofiţerul, care se opreşte în faţa Statuii Aviatorilar…

N-am ce face. Nu pot digera decât singur. Nu văd de ce, în materie de digerat idei, lucrurile ar sta altfel.

Nu-l întrerupe nu pentru că cel de-alături ar spune noutăţi uluitoare. Nu-l întrerupe pentru că îl interesează modul lui de a gândi. Ofiţerul face parte din lumea pe care revaluţia o cheamă sub steagurile ei, din marea masă a celor fără partid. N-a fost viciat de politicianismul antebelic, nu are niciun complex, se pare că nici nu ştie şi nici nu-l interesează ce funcţie are el, Grigore Cenuşă.

Este firesc şi-i vorbeşte firesc ca unui semen, lucru care-i încălzeşte, pentru că s-a săturat de cei care vin la el cu şira frântă, cu fraze pregătite şi învăţate pe dinafară.

— De aceea mă duc acolo la B… unde-am fost foarte aproape de oameni. Să înţeleg. Este motivul

pentru care am refuzat oferta de a mă întoarce în aviaţie. Cu toate că numai eu ştiu cât mă costă. Pentru că aviaţia este tot ce-a fost mai bun, mai frumos, mai nobil şi eroic în viaţa mea de până acum. Şi poate o să rămână aşa, până la sfârşit. Vă mulţumesc că mi-aţi făcut propunerea de a mă întoarce.

„Ofiţerul" vorbeşte rar, are glasul nesigur, ca şi când şi l-ar stăpâni cu greu şi el vede dintr-odată Statuia Aviatorilor, Icarul acela frânt în zborul lui spre înalt. Icarul viguros, plin de o forţă, nobilă, numai aparent învins, silueta de bronz se proiectează masiv pe cerul înstelat, a trecut de sute de ori pe lângă statuie, dar abia în noaptea asta îi descoperă semnificaţiile, nobleţea sacrificiului conştient, ideea tulburătoare a zborului, a ruperii omului din lanţurile care-l leagă nu de pământ, îşi spune, pentru că pământul este moştenirea şi bunul cel mai de preţ al umanităţii, a ruperii omului din lanţurile robiei sociale, ale neştiinţei, ale bolilor trupului şi bolilor sufletului, din lanţurile sărăciei şi ale mizeriei morale, adică

într-un fel semnificând revoluţia. Desigur statuia este concret şi un omagiu al celor căzuţi la această datoi le sacră a omului de a se depăşi pe sine. „Ofiţerul” spune ceva de zborul frânt silnic al celor din Prislop. Acum ştie de ce-l irită

„Ofiţerul”. Se încăpăţânează să spună mereu „silnicie”.

„Rebie”, se încăpăţânează să golească aceste noţiuni de conţinutul lor de clasă, de conţinutul lor politic. Omul care priveşte acum Statuia Aviatorilor cu un fel de serneţie provocatoare şi şopteşte „nici călău, nici victimă, nici învins” (Grigore Cenuşă reţine cu mirare fiecare categerie pe care ofiţerul o neagă cu patos) are un fel da tresărire interioară şi i se pare, este dintr-odată foarte vesel. Spune:

— Acum putem vorbi desigur şi despre referat. Am văzut că vă interesează referatul, dar am înţeles că

„Acolo” (ofiţerul subliniază în treacăt „acolo”) eraţi obosit, îmi cer scuze. După părerea mea referatul este de-a dreptul duşmănos ideii de

organicitate a istoriei românilor.

Grigore Cenuşă urmăreşte ecourile lăsate în el de contemplarea Statuii Aviatorilor. Afurisitul ăsta de ofiţer are yn har îngrozitor să fie inoportun.

Biroul este vast, tavanul are ciubucării din stuc, aurite, perdelele nespălate cam demult încenuşesc lumina mucedă scursă printre frunzele ofilite, pe geamul înalt şiroiesc pâraie de apă, plouă mizerabil, bulevardul pare pustiu şi igrasia lâncedă de-afai a îl pătrunde lent, cu atât mai scârbos cu cât constată că talpa pantofului stâng s-a subţiat, ori are o gaură şi apa i-a udat ciorapul. Luptă să-şi înăbuşe sentimentul de umilinţă care-l stăpâneşte din ce în ce mai chinuitor, sentiment umplut dureros de constatarea banală a găurii din talpa pantofului, gaură prin care a pătruns apa, alţi pantofi nu are, bilgherele lui ponosite, excelente la Prislop, nu fac faţă aici şi per total situaţia a ajuns la limită.

Aseară şi azi-noapte Valentina a fost alta. Întâi a vrut să ştie cum l-a primit „tovarăşul”. Nu i-a spus pe nume, adoptase o discreţie respectuoasă,

uşor complice (a băgat de seamă că nu-şi mai lăcuieşte unghiile, că nu se mai fardează) apoi, cu acelaşi aer preocupat, interiorizat, sau încercând să pară interiorizată i-a spus că ea vede o rezolvare fericită a „problemei" lor. Buzele senzuale, de vedetă de cinema spuseseră „problemă" (clişeul verbal care-l agasează) rotunjindu-se într-un anumit fel şi el devenise atent pentru că Valentina se schimbase între timp, se umpluse de ceva care suna fals, cum sunau fals aquarelele ei, care nu că falsificau lumea pe care-o reprezentau, dar parcă o goleau de conţinutul acela specific, tainic, li răpeau volumele, lumina, firescul, o devitalizau şi lui i se păruse că o umpleau de ridicol, o sărăceau până la jale şi caricatură.

Valentina stinsese lustra, apăruse între timp o lampă cu picior cu un abajur enorm din mătase albăstrie, plisată; aprinsese lampa aceea nouă care umpluse dormitorul cu o lumină uşor spectrală, îmbrăcase capotul ei somptuos, sobele de teracotă încălzite cu gaz metan iradiau o

căldură domestică şi „problema” lor stătea, după părerea ei, foarte bine. Probabil că ei i se vor cumpăra câteva aquarele şi sigur „compoziţia” „Ştii tu, opera mea de vârf

— Constructorii” – spusese cu un fel de încredinţare absolută, „asta va aduce un venit care ne va asigura o jumătate de an… Ştii tu ce înseamnă o jumătate de an?

Poţi termina cartea. Poţi lua un avans. S-a vorbit în acest sens. Uite că nu este nevoie să te duci la catedră, dacă nu-ţi place să te duci. Eu îmi păstrez slujba. Avem de chirie. De întreţinere. Până ne lansăm. Pe urmă nu mai este nicio problemă. M-am şi gândit la un apartament convenabil. Cu atelier pentru mine. Cu un birou-bibliotecă pentru tine”.

Vorbise grav, cu oarecare deferenţă, îi spusese că trebuie să accepte punctul de vedere al editurii, dar nu aşa, deodată, mai cu rezervă, să-l lase pe domnul general să vorbească (îi făcea plăcere vădită să spună „domnul general”) se aşezase fotogenic în mijlocul patului, lui i s-a părut că şi-a

căutat poza, din când în când îşi scutura coama bogată, blondă, căreia îi dăduse drumul s-o învăluie până la mijloc şi făcuse foarte expert un calcul ai drepturilor de autor care i s-ar cuveni lui, pentru că partea lui de carte însumează 20 de coli, pe când a „domnului general” numai 15. „Dacă muncim cu răspundere şi ne facem un nume, lucrurile se schimbă fundamental”, spusese în chip de concluzie, subliniindu-l pe „fundamental”.

cu un gest energic; îl sărutase pe frunte, cast şi cumva protector şi se dusese în baie să-şi aplice „masca”, gângurind de-acolo că astă-seară trebuie să fie cuminţi, el are nevoie mâine de toată forţa lui interioară, ca şi ea de altfel pentru că... „Surpriză” spusese, nu-şi făcuse duşul acela capcană, ca să-l atragă în baie şi el s-o înfăşoare în cearşaful spongios şi apoi...

Valentina convertise gândurile şi pasiunea lui secătuitoare şi conştiinţa de sine, convertise totul în coli de autor (ce-o fi însemnând asta) şi în contravaloarea lor, contravaloare menită să-i astupe găurile din pingele şi să-i organizeze o

viaţă onorabilă, desigur în afara istoriei contemporane a proprietăţii, a dramei lui Pătru C. Dragalina, pentru că, este limpede, Valentina îşi asumase conducerea, evident, din pricină că el era incapabil să-şi conducă şi întreţină familia. Cum ar fi reacţionat Valentina dacă ar fi văzut şi gaura din pingea? Comparat cu starea. Înfloritoare a Maestrului, cu lavaliera albastră – uite domnule, n-a făcut nicio asociaţie între albastrul lavalierei şi albastrul abajurului – ştie că este meschin, dar deopotrivă ştie că Valentina primeşte masiv influenţa celuilalt, că el nu a găsit până acum limba în care să-i vorbească Valentinei, că de fapt nu se oboseşte s-o găsească şi că, dacă se judecă la rece, nici nu are ce să-i comunice, chiar dacă, din întâmplare. s-ar găsi o limbă comună…

…îl sâcâie modul cum Andi Ciucă stă răsturnat în fotoliu, picior peste picior, îl enervează siguranţa şi obrăznicia cu care spune „Şi mai la urma urmei ce-a fost Mihai decât un condotier, asta între noi fie zis” şi-l intrigă felul în care Mefisto parcă moţăie blazat, în contrast cu

apariţia lui juvenilă în Piaţa Victoriei unde s-au întâlnit, nu cu un ceas înainte de a ajunge la editură cum stabiliseră, ci numai cu zece minute, zece minute în care Mefisto făcuse elogiul calului Cezar, din rasa lipiţeană autohtonă, trăpaş de mare clasă, ca şi când ei doi s-ar fi înfăţişat nu la o editură cu un volum din istoria Armatei Române, ci la un juriu de premiat cabaline.

De cum l-a văzut pe Andi Ciucă a ştiut că se află pe un teren minat. Chestiunea este veche, de atunci de la serata doamnei Fulea (neapărat va trebui să treacă pe la doamna Fulea) când tipul frigid cu mutra boţită, cu mustăcioara care-i maschează buzele subţiri şi vinete, cu falca de jos împinsă înainte, fără să-l fi văzut niciodată, l-a făcut fascist. Tipul are-n el o ură zăcută, rea, vicleană, este plin de complexe, ştie de la fostul lui coleg de facultate

Traian Urzea că a făcut ravagii la Universitate într-o calitate politică pe cai» c-a deţinut-o prin anii 46 – 50, venise de la Politehnică şi se „umanizase” din mers, adică urmaşe nişte cursuri

de estetică, se recalificase prin cursul acela scurt de estetică marxist-leninistă. Stupefiant este faptul că deţine o sumă de monopoluri, după câte se vede fiind specialist şi în istorie militară. Fiind în teren minat şi necunoscut procedează conform regulamentului, pentru că Andi Ciucă are o teză sonoră pe care-o etalează cu un fel de degajare rece, vâscoasă, teză baraj în spatele căreia îşi manevrează unităţile de şoc. Bănuiala de atunci, de la

Sara, când Andi Ciucă a atacat principiile care-au stat la rădăcina actului Unirii din 1918, s-a confirmat în clipa când tipul, răsturnat în fotoliu, a spus: „Şi mai la urma urmei ce-a fost Mihai decât un condotier?” Teza nu este nouă, a găsit-o la toţi, revizionştii care s-au luptat şi se luptă să demonstreze că Unirea celor trei ţări româneşti din

1601 nu a fost un act politic premeditat, ci capriciul unui condotier lacom de putere. Deci Ciucă are o teză pe care-o ambalează într-o frazeologie marxist-leninistă şi el nu ştie mai nimic

despre teza lui Ciucă. Surprinde privirea lui

Mefisto. Maliţie şi un fel de ordin de atac, mai curând o prealarmă. Mefisto, care s-a vârât dictatorial în viaţa lui de locotenent aviator şi care, poftim, şi-a aranjat un post de comandă în fotoliu din care-l dirijează spre linia întâi pe el, probabil ţinându-şi pentru sine rolul de rezervă strategică.

Trece un spulber de vânt care zgâlţâie cercevelele, lipind pe geamul brobonit o frunză galbenă.

Vornicu se destinde. Noutatea situaţiei îl fascinează.

Iată un referent, probabil cu drept de veto absolut, care i-a fost ostil de la prima vedere. Iată o cazemată de cucerit: editura. Habar nu are de organizarea, mijloacele de foc şi comandamentul acestui organism social. Va trebui să se informeze. A aterizat aici din Prislop, cândva Augusta l-a avertizat că jocurile sunt făcute şi iată că, abia venit din creierul munţilor, ţine morţiş să intre în acele jocuri făcute de mult.

— Mi se pare că unul din câştigurile de esenţă ale materialismului istoric este afirmarea principiului potrivit căruia istoria nu este decât incidental domeniul arbitrarului indivizilor, chiar dacă aceşti indivizi sunt personalităţi istorice; deci nu este rezultatul dorinţelor subiective, ei este procesul obiectiv al unor legităţi interioare.

— Elementar, spune Andi Chică, cu o solicitudine astfel jucată, încât să disimuleze prost dispreţul şi aerul de superioritate obraznică.

Vornicu a observat încă de la început mâinile ciudate ale omului răsturnat în fotoliu. Adică braţele foarte lungi, subţiri, terminate cu nişte palme mici, nefiresc de mici, infantile, cu degetele retezate şi unghiile devitalizate, vinete, pline de o spuzeală de pete albe, mâini în totală contrazicere cu aparenta imobilitate a figurii aceleia boţite, comprimată în unghiuri ascuţite. Se pare că mâinile referentului au preluat ceva din ecoul mişcării interioare, un fel de spaimă care le convulsionează spasmodic, convulsii urmate de o crispare de gheară, după care, obosite de efort,

degetele boante, retezate, se destind cu o vibraţie abia perceptibilă.

— Dacă este elementar, atunci va trebui să vă reconsideraţi punctul de vedere în legătură cu Mihai Viteazul

Ori poate aveţi motive personale pentru antipatia pe care i-o arătaţi?

— Ce fel de motive personale aş putea avea, întreabă încet Andi Ciucă şi Vornicu vede degetele neterminate dând alarma printr-o contracţie bruscă.

— Ştiu şi eu? Vreun stră-stră-strămoş persecutat; ori legat de pământ! Ce alt motiv ar putea exista?

Este cea dintâi rafală trasă în această luptă oratorică „plină de viclenie, neloială, de la început sub semnul ambiguităţii. Adio gestului superb oficiat în tropopauză, ori la altitudinea 4.000, gest transformat în arabesc mortal în care învinge cel mai bun, cel cu intuiţia marilor viteze, cel cu logica implacabilă, insul perfect echilibrat, stăpân pe sine şi pe supermaşina care-l exprimă. Aici,

jocul începe cu disimularea. Aici ostilităţile se deschid printr-o rafală de citate. Pentru că de la început, încă de la referat, s-a văzut că nu este vorba de o colaborare în scopul de a îmbunătăţi volumul care stă între ei, pe măsuţa rotundă, ca un no man’s land plin de capcane necunoscuta, încă de la referat este vorba de o substituire a esenţialului, dacă nu de o rarefiere a lui, adică de o tragere de rupere, concentrată pe cele câteva idei ale construcţiei

Acum, puşi faţă în faţă, referentul şi deocamdată el, încearcă să-şi apere intenţiile prin acest schimb de replici aparţinând arsenalului frazeologiei curente, pentru că

Andi Ciucă face brusc o referire la opera fundamentală cu implicaţii încă imprevizibile, „Marxismul şi problemele lingvisticii”?

— Nu suntem lingvişti, am fost militari, am citit aberaţiile lui Marr în legătură cu dezvoltarea limbii prin explozii…

— Deci şi descoperirea epocală referitoare la legile interacţiunii dintre diferitele limbi în trecut,

ca şi indicarea ştiinţifică a procesului viitor de contopire a limbilor într-o singură limbă comună a societăţii comuniste.

— Vă preocupă chiar atât de mult această viitoare limbă comună, întreabă Vornicu urmărind atent reacţia degetelor boante, pentru că, inabil, Andi Ciucă şi-a lăsat flancurile descoperite, moment tactic pe care, ca orice general adevărat, Mefisto nu-l scapă, ieşind din letargia lui aparentă.

— Apropo, domnul Ciucă (accentuează domnul)… A

trecut pe la mine domnul Albu, vechiul meu prieten din

Botoşani. Angrosistul. Sau fostul angrosist. M-a rugat să-ţi transmit salutări… Ce facem? Trecem să discutăm la obiect, ori pierdem vremea?

Degetele lui Andi Ciucă se crispează într-un spasm scurt. Brusc, omul îşi încrucişează braţele la piept, cu intenţia vădită să şi le stăpânească. Cine dracu’ este Albu, fostul angrosist de la Botoşani, zvârlit de Mefisto pe teritoriul no man’s îând-ului, pentru că, iată, Albu acela face parte din

rezervele lui Mefisto, nu se ştie dacă tactice ori strategice, dar oricum rezerve care schimbă brusc ritmul

Operaţiilor. Andi Ciucă încearcă un zâmbet? i fără să pomenească nimic de Albu spune că peste câteva minute trebuie să apară tovarăşul Iorgu care nu este istoric militar, dar reprezintă punctul de vedere al editurii, el, Ciucă, fiind doar consultant. În această calitate i se pare că întreaga lucrare este cumva tezistă.

— Sper că nu voiaţi să fie lipsită de teză tocmai o lucrare de istorie militară, spune Vornicu, pentru că începe să se simtă la largul lui şi îşi dă seama de ce bună şcoală a făcut el la Prislop, după cum îşi dă seama de realitatea hotărâtoare a tezei dialectice potrivit căreia dezvoltarea nu este o simplă creştere cantitativă, devenind calitate după o perioadă de acumulări, cazul lui, pe care, chiar în acest moment şi-l supune unei analize riguroase şi pe cât se poate, obiectivă, folosind premeditat disponibilitatea de a exista în planuri sincrone. Adică îşi dă seama cu luciditate că lecturile lui,

sutele lui de fişe, s-au sedimentat într-o zonă activă a conştiinţei, intrând într-o interferenţă subtilă, condiţionându-se reciproc, creând un spaţiu spiritual germinativ, fecundat de impresiile şoc venite din exterior şi că toată această experienţă activă, că tot acest amalgam de viaţă şi lectură care i-a supraîncărcat conştiinţa perceptivă, iată, s-a sedimentat la nivelul conştiinţei reflexive, rediraensionându-L Deschizându-l spre un alt sine, de care n-a fost conştient, singurul sine de care a fost conştient numindu-se căpitanul aviator Radu

Vornicu, structură densă, bine închegată, în deplin acord cu prefesia-vocaţie. Iată că vremea l-a pus pe Radu Vornicu faţă-n faţă cu două evenimente istorice capitale: al deika război mondial care, dincolo de statutul de cobeligerant l-a obligat la opţiuni morale şi revoluţia, eveniment neprevăzut de fostul cobeligerant, care l-a luat prin surprindere, obligându-l la o seamă de evoluţii neaşteptate pentru a intra în temă şi a-şi redimensiona mijloacele cu care să se angajeze în

viaţă.

Dincolo de crizele repetate, dincolo de eşecul aparent, formal, cobeligerantul de odinioară îşi organizează rezervele strategice. Pentru asta are nevoie de timp şi nu are nevoie de niciun fel de statut social care să-i macine timpul afectat autorecondiţionării. Că poate să scoată acum pe linia întâi nişte voltijori care să-l oblige pe Andi

Ciucă la a-şi dezvălui poziţiile, se datorează atât anului de la Prislop, cât şi anilor postbelici, dedicaţi studiului. De ce n-ar recunoaşte, deopotrivă datoraţi lui Mefisto şi Profesorului. Este un ingrat. Nici măcar n-a întrebat de Profesor.

— Tocmai aici este rolul meu, spune Andi Ciucă, evitând să-l privească, cuprins vizibil de o bunăvoinţă suspectă, adresându-se lui Mefisto cu un fel de zâmbetschimă… Să precizăm teza. S-o adaptăm punctului nostru de vedere. Să facem din carte un instrument de luptă.

— Împotriva cui? întreabă.

— Împotriva tezelor naţionaliste, retrograde

ale burgheziei şi istoriografiei burgheze. Împotriva cosmopolitismului. Or, tocmai aici mi se par evidente scăderile cărţii. Scăderile ei politice. N-am zis „greşeli politice 1. Ar fi prea mult.

Este evident că Andi Ciucă vrea să capteze bunăvoinţa lui Mefisto, probabil din pricina angrosistului aceluia.

Albu, după cum este la fel de evident că Mefisto nu intră în joc, lăsându-l să-şi scoată din rezervă alţi voltijeri.

— Nu vreţi să discutăm la concret? Care sunt, concret acele „scăderi politice”? spune şi ia de pe măsuţa rotundă, adică retrage din „no man’s land” topul greu care ştie cu certitudine, îi continuă perfect atât pe general cât şi pe căpitanul aviator, îi continuă dincolo de fiinţele lor trecătoare într-un alt plan, l-ar numi al conştiinţei morale, deci un plan al unor valori rezistente la timp. Iată că, dintr-un joc (la început i s-a părut că se jeacă pentru a se amăgi) a ajuns la acest sine însuşi, complementar căpitanului aviator, care, cu un har păcătos îl încarcă cu o responsabilitate atât de

apăsătoare încât, brusc, are revelaţia gravităţii.

A avut întotdeauna intuiţia pericolului. A pericolului mortal. A avut intuiţia, cinematică, a succesiunii rapide de manevre şi poziţii în spaţiu, manevre şi poziţii care fie că-l salvau din tirul inamic, fie că duceau la executarea adversarului. A avut intuiţia gravităţii unor momente istorice. Cedarea teritoriilor naţionale. Declararea războiului. Momentul Insurecţiei. Capitularea celui de al III-lea

Seich. Dar n-a avut niciodată revelaţia unor răspunderi personale de mare gravitate. Acum o are. Pentru că Andi

Ciucă încearcă să demonstreze ce înseamnă de fapt cultura socialistă, o cultură socialistă în conţinut, proletară în conţinut şi naţională în formă, această particularitate de a fi naţională desprinzându-se numai din deosebirile de limbă ale diferitelor popoare care construiesc sseialismul, din deosebirile lor de trai, de la sine înţelegându-se că în momentul trecerii la comunism pe întreaga planetă şi a adoptării unei

singure limbi universale şi această particularitate a culturii socialiste actuale va dispare.

— Un popor este o istorie particulară specifică, spune.

Or noi, tocmai asupra acestui specific naţional reflectat în instituţia armatei, în organizarea ei specifică, în tactica şi strategia ei, stăruim. Aici ni se pare că s-a exprimat în mod explicit geniul poporului român. Ca şi unele din tezele lui fundamentale.

— Numiţi-mi una, îl întreabă Ciucă privindu-l fix.

— Setea de libertate, spune… Apoi, plin de ssl Mtudine… Setea de libertate socială. Setea de libertate naţională. Gustul suveranităţii.

Se face linişte. O linişte în care se aude răbufnetul vântului în cereevele. Şi ropotul rafalei de ploaie pe geamul îneenuşit, dincolo de care se văd crengile negre, rebegite, ale copacilor din bulevardul care peartă numele unei revoluţionare: Ana Ipătescu.

Este lume multă care-o cunoaşte pe Valentina,

este o muzică în surdină, recunoaşte cantata aceea cu başi, cu tenorul şi cu ecouri din „Luntraşii de pe Volga”, Valentina străluceşte într-o rochie de catifea de un verde închis, poartă coama de păr blond liberă şi Vornicu îşi dă seama cu o leşuială amară de incapacitatea lui de a fi prezent.

Nu numai de incapacitatea de a fi prezent în clipă, în mondenitatea acestei clipe, mondenitate care odinioară, ţinea de firesc, de viaţa lui de dincolo de aerodrom, balurile somptuoase, ţinutele de seară, rochiile lungi; o lume la care, iată, este incapabil să adere; îşi dă seama de incapacitatea lui de sinteză, ca şi când discuţia de la editură i-ar fi spălat creierul. Stă perfect corect în costumul grifer, vechea lui uniformă întoarsă pe dos şi retuşată de acelaşi croitor ingenios (o surpriză a Valentinei) şi-l ascultă pe Stamate Chiriac lansat într-o analiză comparativă a Valentinei şi Augustei, pentru că Augusta este prezentă împreună cu soţul ei, şi-a trecut privirea peste el părând să nu-l recunoască şi acum

doamna Fulea face o voltă pe mâna stângă şi vine la ei, ţinând între degete acelaşi ţigaret lung din aur, la capătul căruia fumegă albăstriu o ţigară.

— Ne-am ars, spune Stamate Chiriac. Nebuna de doamna Fulea complotează ceva. Vrea să vândă, ori vrea să cumpere, ori face iarăşi o tranzacţie cu Butunaru – ăla mă cu bărboiul de sihastru, care-i copiază tablourile

Ce zici de Augusta? Parcă şi-a mai revenit. Valentina ta este un geniu organizatoric. Ai avut o baftă de zile mari

Apropo… Am un post de şef de şantier. Cum mă Radule, nu ştiai? Şurub lucrează în întreprindere la mine! Era să zic „la întreprinderea mea”… Trebuie să pice şi el şi

Mizantropul. Ţi-am spus că Valentina ta e genială. Şi superbă mă. L-a convocat şi pe Strateg. E ceva pe la Academia Militară. Au ei ceva că întârzie. Ori poate fac parte din lotul numărul doi. Hait! Mă cheamă Augusta! Ori ne cheamă Augusta. Ai curaj? Să mergem!

— Aviatorule, spune tare doamna Fulea care s-

a aşezat dezinvolt pe braţul canapelei în care zace tipul bărbos, cunoscut la magazinul „Fondului Plastic”... Te consemn zece minute. După... După. Du-te şi fă-i rever ance Augustei... Maestre... Abandonează-ţi protejata şi vino la raport.

O clipă numai.

Vornicu bagă de seamă că rumoarea se tăiase scurt la glasul spart al doamnei Fulea, Valentina rămâne o clipă descumpănită în cercul patronat de Pictor, acesta îşi scutură coama, afişează un zâmbet şters, parcă chinuit şi Stamate Chiriac îi strânge braţul, ricanând.

— Afurisita!... Valentina ar trebui să-l ţină mai la distanţă.

— Să nu te recunosc atât de sobru, spune Augusta, întinzându-i mâna.

Vornicu are o clipă de vertij. „Adu comenzile la mijloc, bebeluş”, mârâie interior şi se smulge din starea de inerţie stupidă în care-a căzut după discuţia de la editură. Prezenţa Augustei îl electrocutează. Îl face stăpân pe vechile lui reflexe. Ceva uitat, un fluid tonic, acid, îl bântuie,

o revede abandonată în chaise-longue, neagră-arămie, subţirică, cu faţa ascuţită, cu sprâncenele groase de fanariotă, cu mâna atârnând leneş, revede tufele de liliac, bondarul acela vârstat cu galben, apa Fizeşului – ce vară.

Dumnezeule – se stăpâneşte cercetând-o lacom, nu ştie de ce lacom, ca şi când, brusc, ar fi avut nevoie de imaginea

Augustei toride din anii aceia calendaristic nu prea îndepărtaţi, pe care el se sileşte să-i uite cu desăvârşire.

— Pe soţul meu l-ai cunoscut? Dragul meu, dă-i o consultaţie domnului Chiriac! Nu-mi plac pungile pe care le ai sub ochi, domnule Chiriac. Prea multe nopţi pierdute.

Radu, vreau să mai văd odată tablourile ravisantei tale doamne blonde. Oferă-mi braţul, băiatule! Ori ţi-e „încă”.

frică de mine?

— Te iau martor, domnule doctor, că soţia dumitale este şi agresivă şi provocatoare, spune şi se simte foarte bine în costumul lui grifer, întors

pe dos, cu toate că Stamate Chiriac poartă un costum albăstrui tăiat impecabil, dintr-o stofă moale cu reflexe argintii, cămaşă albă şi o cravată bleumarin cu dungi albe discrete; doctorul, soţul

Augustei, nu mai poartă izmene lungi legate cu nojiţe, îl priveşte amuzat prin sticlele groase ale ochelarilor şi-i spune cu un fel de veselie cvasiacademică:

— Ai scăpat la timp, domnule căpitan! Vreau să mă corectez: tocmai la timp!

Râde bonom şi-i spune lui Stamate Chiriac:

— Am citit chiar astăzi în ziar despre inovaţia dumitale în materie de organizarea unui şantier modern.

Adică?

Augusta, este vizibil, nu aşteaptă un al treilea copil.

Trupul i s-a împlinit, talia i s-a îngroşat, nu mai este nici pe departe Augusta din vara lui 44 pe care a înlănţuit-o el în apa străvezie a doliei Fizeşului, acolo la conacul doamnei Fulea, este o altă femeie cu o frumuseţe „casnică”.

daea poate spune aşa, o frumuseţe echilibrată, împăcată cu sine, aproape majestuoasă; doar dinţii albi, umezi, mărunţi şi-au păstrat ferocitatea şi sprâncenele negre, groase, abia arcuite i-au rămas la fel, ca şi maliţia din ochii verzi care-l cercetează cu o curiozitate aproape profesională.

— Te-ai maturizat surprinzător, Radu, acolo la Prislop, îi spune şi cu o mişcare exactă îi ia palma în palma ei caldă, cu degete ferme, nervoase… Ştiu! Totul, sau aproape totul!… La naiba! De la Elena! De la Mefisto!…

O tâmpenie ce vi s-a întâmplat. Şi ţie şi lui Mefisto. Te-am avertizat… Ai fost căpos, ţâşnea orgoliul din tine prin toţi porii…

Vornicu îşi dă seama că Augusta sare peste câţiva ani de viaţă cu o uşurinţă surprinzătoare şi că, el, cu aceeaşi uşurinţă, se sincronizează modului ei de a-i citi întrebările în ochi şi de a-i răspunde la aceste întrebări reformulate cu o exactitate aproape stranie.

— Iarăşi dădăceală? o întreabă. Tonul este tonul lor vechi, de harţă şi nemulţumire.

— Aiurea! Nu-mi plac deloc zmângălelile astea tâmpite ale neveste-ţi. Ori n-o iubeşti, a fost aşa, o bravadă; ori mai curând e un fel de a-ţi flata amorul propriu, te rog să taci măcar acum domnul meu, ori te-ai blazat până într-atât, încât puţin îţi pasă.

— N-ai vrut să fii atât de… urbană! Ai vrut să zid că puţin îmi pasă daea port sau nu coarne! Augusta, fetiţo, nici nu m-am blazat, nici coarne nu port, tu ai rămas delicioasă când eşti perspicace, ai arăta ca un demon dacă nu ţi-ai tăia părul aşa scurt şi de ce dracului te-mbraci în rochia asta sac, de ce te ascunzi tu într-o rochie sac când te simt femeie şi spune-mi ce-ai vrut să-mi spui?

— O mie de lucruri!

— Nu ţi-e frică?

— Ai rămas un prostănae. Uită-te bine în ochii mei!

„Ara contat pe el cel adevărat, pe el cel care mi s-a relevat târziu, după ce l-am părăsit în biserică, fără să-l înţeleg atunci până-n adâncul

adâncului, fără să-i înţeleg onestitatea şi demnitatea, fără să înţeleg că este legat prin o mie de mii de fibre sensibile de lumea lui cu avioane şi gesturi romantice, uite că el are reacţii imprevizibile, poate sunt principala vinovată şi demnitatea mea stă în prietenia mea, poate ne-am ratat amândoi, poate eu sunt cea care l-am ratatăugusta susţine privirea bărbatului cu trăsături dure, spunându-şi că are în faţă un necunoscut, sau aproape un necunoscut. Se înroşeşte brusc.

Simte că se înroşeşte. Măgarul îi fixează buzele, gâtul, o priveşte în lumini, ei i se pare cu neruşinare, o răscoleşte, o dezbracă din priviri, nu libidinos, nu umil-onetuos, ştie ea privirile acelea umil-onctuoase; ferm, aşa cum…

Brusc, bărbatul care a fost al ei până la nebunie îi întoarce mina, îi sărută podul palmei şi-i spune:

— Mă bucur că te-ai regăsit, Augusta!

*

— Toamna nu mi-e bine deloc, spune Maestrul

pe ton plângăreţ… Am o răceală cronică. Cred că ai decalat prea mult invitaţii, Val…

— O clipă… Am să-ţi fac un ceai fierbinte.

Valentina Patricia Şerbu surprinde gestul soţului ei. I

se pare cel puţin nelalocul lui. Censeamnă să-i săruţi fostei amante podul palmei? O clipă este descumpănită.

Nu ştie ce să creadă de Augusta. Cum i-a permis? Cum şi-a permis el? Glasul smârcâit al Pictorului o irită brusc, întâlneşte privirea bărbatului ei. Cu un gest pe care şi-l cunoaşte din oglindă, îşi aruncă părul pe umărul stâng, îi flutură mâna şi ca să nu-i dea satisfacţie Augustei, ca să n-o vadă Augusta poate palidă, ori transpirată, simte cum transpiră, se duce unduindu-se după paravanul pictat cu flori, unde se află chiuveta, reşoul, dulapul cu ceşti şi cutia cu ceai „Lipton Tea, Coffee and Cocoa Plantee” – Ceylon… Ceaiul ăsta îmi evocă culorile e’rude, «fauvismul» „s pe Vlaminck, pe Braque, mai presus de toţi pe

Matisse, a spus Pictorul, când i-a preparat cel dintâi ceai din cutia galbenă… Val, fauvismul, impresionismul, ah, purismul, eliberat de propria lui estetică, astea nu se mai poartă, dar trebuie ştiut… Ceylonul. Insulele fericite ale

Oceanului Indian… ale Pacificului… îl înţeleg perfect pe

Gauguin… A fugit acolo să cunoască lumina şi culorile în stare pură… Să scape de rigorile… Aici Pictorul a tăcut lăsând-o în suspensie, cum o face mereu. Purismul? Ce este de fapt purismul? El ştie atâtea lucruri ameţitoare şi stranii. Îi place ceaiul fără lămâie. Amărui.

— Sunt atât de lejeră aici. Atât de lejeră… Am făcut atâta pentru Radu şi… De ce să-i sărute podul palmei? Apa din ceainic dă în clocot. Valentina trage ştecherul reşoului. De ce?

Tocmai acum când l-a smuls de pe aerodrom. Când domnul Stamate Chiriac, amabil, are un post excelent pentru el. De câte ori vede roşul carmin pe paravanul ăsta infect, ce obsesie imbecilă, în străfund o înfioară o voluptate aproape carnală,

voluptatea roşului carmin, asta trebuie să noteze, ei amândoi, cel dintâi şi cel de-al doilea, culcaţi în sicrie, luminările, unde stau luminările, asta va fi sursa de lumină, nu ferestrele, o singură luminare aşezată undeva la cap; ori poate invizibilă, doar lumina izvorând de undeva şi căzând rece pe masca împietrită a morţii, care n-a reuşit să le smulgă „autoritatea” de pe obrazul golit de sânge – trupurile sfârtecate ale lui Salvador Dalí cu carnea aceea sfâşiată – roşu carmin – şi spectrul descompunerii, miriapodele acelea groaznice. Obsesia asta a descompunerii s-a instalat după ce l-a găsit pe celălalt cusut în sacul îmbibat cu formol şi Radu era acolo la căpătâiul aceluia, un necunoscut, şi luminarea stupidă care s-a răsturnat peste trupul mutilat, rămăsese într-o singurătate cumplită, înnebunise aproape de spaimă, i-a întâlnit mâna deasupra celuilalt, a venit toamna şi dacă

Radu n-ar fi primit-o s-ar fi sinucis… L-a smuls de la avioane, spaima ei de fiecare zi şi de fiecare noapte, este la un pas de ce şi-a visat şi-atunci?…

Ridică ceainicul…

Îl pune într-o crăticioară cu apă rece… Aici după paravan a îmbrăţişat-o Pictorul, o îmbrăţişare timidă, ea s-a smuls, a ieşit furioasă şi nu s-a-ntors o lună, o îmbrăţişare mirosind a culori de ulei, gelatinoasă, cât şi-a dorit atunci bărbatul ei puternic şi dur şi gura lui lacomă şi ştiutoare cum a dorit-o – atunci a plecat ea la Prislop şi nu l-a mai recunoscut, se închisese în el, aproape uitase să râdă, mirosea ciudat a animal sălbatic, o înspăimântase cu patima care-o secătuia, cu tăcerile, se schimbase, nu mai era el. O înspăimântaseră munţii. Şi viitorul. De ce fugea

Radu? De viaţă? De viaţa „lor”? Acum când poate editura o să-i tipărească prima lui carte. Când peste un ceas vine Leon, Andi Ciucă i-a promis Maestrului că-l aduce chiar pe Leon, o nu pentru ea, pentru „Hidrocentrala”.

Maestrului, pentru că Pictorul a înţeles şi a rămas într-un

fel de adoraţie stăpânită care-i face bine, o linişteşte, îi dă un sentiment ciudat de siguranţă şi

linişte, neîntâlnit încă.

Pentru că Radu… Cu toate că îmbrăţişarea de-atunci o făcuse frigidă, i se împietrise carnea şi fiecare fibră vie şi s-a dus la Prislop ca nebună, a ascultat noaptea, să asculţi noaptea, ce senzaţie stranie… Radu adormise răpus, odaia mirosea a muşcate, a oaie, se-nfioară, atunci şi-a trecut palma prin părul sârmos de pe pieptul cu muşchii destinşi, s-a lipit de el şi câteva zile a fost nebună după el acolo la

Prislop, pe urmă n-a mai înţeles nimic. Şi-acum?

Ceaiul amărui – îl gustă – are o culoare… O culoare…

Ce insensibili sunt bărbaţii şi cum i-a putut strica seara pe care-o aşteaptă de-o viaţă, cu un gest insipid şi nelalocul lui.

*

— Credeam că te-ai maturizat, credeam că ai înţeles măcar o iotă din revoluţie, aproape strigă Augusta, ai rămas un căpăţânos şi când ai să mori,

ai să mori de orgoliu.

Şi de îngâmfare.

— Reţeta ta de parvenire ca şef de şantier, pomană de la vechiul tău adorator, ţine de înţelegerea revoluţiei?

— Nu mă obliga să te fac idiot. Norocul meu că am avut tăria să-ţi trântesc uşa-n nas.

— Nu mă-ntreba pe mine ce noroc am avut că mi-ai trântit uşa în nas.

— Augusta, ce-nseamnă asta, spune foarte rar şi foarte didactic doctorul Ciocâltea, soţul ei. O ia tandru de umeri, este numai cu puţin mai înalt decât Augusta, dar lui Vornicu i se pare că o domină ciudat, nu fizic, cu un fel de autoritate lucidă şi caldă.

— Marius, ţi-am spus că omul ăsta este o catastrofă, scâneeşte Augusta şi Vornicu nu numai că n-o recunoaşte, nu fiara brună care se dezlănţuise cu câteva clipe înainte, dar nu recunoaşte nimic din Augusta cunoscută de el…

— O catastrofă! A refuzat aviaţia. Acolo măcar era el.

— Au ciuruit în toate chipurile în ipostaza lui esenţială. E

Un farsor… Un şarlatan. Are aviaţia în sânge. Ascultă ce-ţi spun eu. O visează noaptea. Este orgoliul lui suprem. De bărbat. De om. Acum disimulează. Din alt orgoliu… Subaltern. În genunchi s-ar întoarce pe aerodrom. Dar ţ. Mna, auzi Radu, ţâfnele tale impulsive… vorbesc cu pereţii.

Auzi, Marius? Acum refuză ce-i oferă Chiriac. Să stea dracului aici, să astupe gura lumii, nerodul, taci, lasă-mă să-i spun lui Marius; auzi Marius, cred că noi doi trebuie să-i tragem un toc de bătaie soră cu moartea încornoratului ăstuia…

— S-ar putea ca: primo, să nu fie încornorat şi secundo să ne snopească el pe noi ceea ce, în situaţia noastră de aproape savanţi, ar fi ridicol. Să-l luăm cu duhul blândeţii, Augusta. Nu vezi ce mutră fioroasă face? De acord?

— Cum zici tu, Marius, dar fii atent! Dacă chestia aia cu capul pătrat se potriveşte cuiva, atunci lui îi vine ca turnată…

Augusta se strâmbă la el, îşi pune coarne, îşi face urechi de măgar.

Radu Vornicu râde destins.

— Încep să pricep mecanismul de dresare, doctore.

— Nu mă trăda, ce naiba! Solidaritate masculin, căpitane.

— Ziceţi-vă pe nume! spune Augusta. Mă duc s-o împac pe ravisanta şi melancolica doamnă blondă. Te-a surprins când mi-ai sărutat palma, tâlhar obraznic. Auzi

Marius, nu-i convine la Chiriac. Nu vrea decât da la ministru aerului în sus.

— Aici nu este vorba de slujbă, Augusta, spune doctorul Marius Ciocâltea şi-l priveşte atent prin sticlele bombate ale ochelarilor. Este vorba de ce-a spus Sara.

Sara a intuit exact.

— Poate!… Augusta se înroşeşte din nou. De data asta puternic… Vă las!

— Parcă sunteţi fraţi, spune doctorul. Acelaşi temperament. Vă sfâşiaţi beregăţile dacă

rămâneaţi împreună. Şi necivilizaţi. Şi violenţi.

— Doctore!

— Pot să-ţi spun: Radu?!… Perfect… Augusta a văzut-o de câteva ori pe soţia ta la Plumbuita, pe malul lacului, cu şevaletul, desigur cu Maestrul, câteodată numai ei, altă dată cu un grup de studenţi se pare. Mi-a spus:

„Nu asta merită. Valentina n-a înţeles nimic din el”.

„Scuză-mă, chestiunea este atât de intimă, te priveşte îs exclusivitate, ştiu, Augusta este indiscretă, are un har laesianic, aş zice matern-mesianic, nu te supăra, ţine la tine cumplit, ar trebui să fiu gelos; dar ţine atât de ciudat, de neînţeles, de în afara firescului, încât chestiunea mă depăşeşte. De fapt cheia este într-un fel la Sara. Sara i-a spus

— Cum, nu ştiai este pacienta Augustei, într-un fel şi a mea – secret profesional – i-a spus că ai o superbă necunoaştere de tine. Că ar trebui să reiei capitolul opt din cartea întâia, de la pagina 153 la pagina 258 şi să scrii o carte autonomă. Un

reportaj modern de război, dacă vrei.

— Capitolul opt, cartea întâia, pagina 153? Ori eu m-am tâmpit, ori voi de-am aţi înnebunit cu toţii. Ce are

Sara cu toate astea, uite Marius că nu mai înţeleg nimic şi să şMi: nu numai că-mi este dor de Sara, o femeie liniştitoare şi egală cu ea însăşi, – dar până la urmă, dacă judec la rece, am şi mare nevoie de ea. În chestiunea lui

Pătru. Alter-ego-i.il meu. Din Prislop. Înţelegi?

— Nu înţeleg nimic. Hai să ne aşezăm undeva. Să încercăm să ne explicăm. Chiriac s-a dus să-i facă conversaţie soţiei tale.

— Şi soţiei tale. Le-a iubit, e neconsolat şi naiba ştie de ce nu l-au preferat pe el. Este absolut seducător şi cred, devotat până în pânzele albe. Are harul devoţiunii întru aproapele său, mai ales dacă aproapele se numeşte Augusta sau Valentina. Repet! De ce nu l-au preferat?

— Întreabă-le pe ele…

— Care capitol aom le şi de unde Sara că mi-a spus şi Mefisto, dar n-am văzut-o la editură, dacă

este acolo?!

— Este. Călugărenii. Are dreptate Sara. Un reportaj de război care să actualizeze cea mai mare bătălie a românilor din secolul al XVI-lea, scris de un fost militar care are şansa să posede un fel de privire röntgen, care surpi înde amănuntul până la luptător şi armament, dublată de o privire panoramică, surprinzând ansamblul, de la dispozitive de luptă la manevre. Iată o şansă pe un teren în care jocurile au fost făcute şi ale cărui parcele au fost transformate în mici moşioare personale.

Radu Vornicu stă pe canapeaua cu pluşul ros şi pătat, îl ascultă pe doctorul Marius Ciocâltea, îi vine mereu să-l întrebe de când nu mai poartă izmene lungi, gândul este idiot, doctorul vorbeşte cu o convingere absolută, spune că ei au analizat capitolul şi cartea; Augusta a dat-o şi unui tovarăş din Comitetul Central al Uniunii Tineretului

Muncitor, – cum Radu, ce naiba – Augusta este în Comitetul Central U.T.M. a avut necazuri un timp cu originea ei socială, pe urmă s-a reanalizat

chestiunea; în ilegalitate a fost curier între partid şi armată, este foarte ijreu pentru ea, munceşte enorm, avem şi copii; dar şi satisfacţii depline… Iartă-mă. Problema este de principiu.

Ca peste tot este nevoie de altă mentalitate. Sigur, lucrurile sunt dialectice, noul se naşte din vechi; dar dacă noul se poate naşte din nou este excelent. La tine asta presupune o muncă titanică. Ştiu că, parţial ţi-ai asumat o porţie straşnică de asemenea muncă… Mi-a spus Grigore

Cenuşă. Chestia cu plecarea în Banat este excelentă. După mine, Augusta însă zice că ai nevoie de bibliotecă; de mediu literar, de un concert, de o expoziţie, de o conferinţă… Deci, de Bucureşti. De aici propunerea lui Chiriac!

Radu Vornicu ascultă într-un fel de linişte cvasişcolărească raţionamentul foarte strâns al doctorului Marius

Ciocâltea, raţionament care însumează opiniile tovarăşului Grigore Cenuşă, pe ale Augustei, pe ale Sarei, pe ale tovarăşului din C.C. al U.T.M., pe ale unui foarte dotat critic din

generaţia nouă, pe ale unui om de cultură din generaţia veche; dar cu vederi democratice şi progresiste; toţi oamenii aceştia ştiu câte ceva despre „Istoria Armatei Române” volumul IV, despre cei doi autori, văd volumul într-un context mai larg, Marius spune:

„În contextul unei istoriografii naţionale revoluţionare.

conştientă de propria ei valoare formativă şi combativă, capabilă să repună naţiunea în adevărata conştiinţă de sine”. Radu Vornicu pierde contactul cu atelierul vast unde se aude alt cântec tânguios de slepă şi în care irump câţiva tinerei, ducându-se buluc spre canapeaua în care zace Rasputin. Aude glasul acestuia: – „încotro fii ai

Vavilonului? Adevăr zic vouă, faceţi-vă vouă chip cioplit şi închinaţi-vă lui dacă vreţi să vă câştigaţi talantul cel de toate zilele, pierzându-vă pre voi şi nenorocitul vostru talent!... Să bem prieteni şi osana să cântăm mărinimiei Maestrului!” Deci pierde contactul cu atelierul, o vede vag pe Valentina îmbrăţişând-o pe Augusta,

gestul rămâne undeva în afara retinei, parcă s-ar ermetiza într-o carlingă în care nu pătrund sunetele, nici măcar amintirea lor, simte un alt fel de solidaritate care-l ţese în firele ei invizibile, un alt fel de solidaritate decât cea de aerodrom, apropiată celei din Prislop; dar mai intimă, mai profundă, mai aproape de un eu abia configurat, de o ipostază abia schiţată, mai aproape de un eu al viitorului, nu ştie care viitor, mai apropiat; ori mai depărtat, şi Marius Ciociltea îi devine foarte familiar, un fel de alt sine reflexiv, de o uluitoare simplitate şi o uluitoare limpezime; fără nicio crispare, fără nimic bolovănos, fără nicio lozincă compromisă înainte de a se naşte.

„– Desigur s-ar putea să cazi, istoria nu este tocmai la modă, ba chiar deranjează; dar nu asta este esenţial.

Esenţial este să crezi că revoluţia o va aduce la conştiinţa de sine. Înţelegând prin asta că-i va reda demnitatea adevărului şi nouă, demnitatea de a participa la ea, conştienţi. Dacă exişti aici, eşti mai aproape de tine decât dincolo. La avioane.

I-am spus-o Augustei. Pentru că, aici, eşti în sfera care conţine şi elaborează, de la care emană sinele colectiv şi destinul lui, pe când dincolo eşti într-o sferă limitată, subordonată sferei care conţine, eşti mai mult un interpret decât un creator de conştiinţă?

Mă urmăreşti?…

Doctorul Marius Ciocâltea spune că Augusta tocmai asta nu înţelege. Deosebirea dintre sfera creaţiei şi cea a interpretării. Ea este o, excelentă interpretă. Cu fantezie.

Cu dăruire… în social, în profesie”, spune doctorul. „Pentru că, în maternitate este uluitoare şi de-o modernitate care mă sperie. Ştii, avem doi băieţei, Ştefan şi Mihai, ştii cada, aia mare, o umple dom’le cu apă călâie şi-i lasă acolo să se descurce, să-şi pună instinctul de conservare la treabă şi puştii au făcut-o la un an, acum la trei şi doi ani se descurcă binişor, le-a construit şi o colibă acolo sub teiul ăla de lângă alee”. Doctorul îi reaminteşte firesc, fără nicio ranchiună, de apartamentul Augustei din Cotroceni, îl introduce

deopotrivă în viaţa lor familiară, intimă, încrederea asta omenească îl inhibă, îl ruşinează, ca şi când Marius l-ar, fi surprins încercând să-i demoleze familia, ca şi când ar fi fost vinovat că a cunoscut-o pe Augusta cu aproape patru ani înaintea doctorului, îşi simte palmele umede, pe urmă îl inundă un sentiment ciudat, necunoscut. Marius Ciocâltea îi deschide nişte uşi, „haide băiatule, dă-o dracului de crispare, de aricească, de frigiditate, de ostentaţie cazonă, lumea asta este plină de miracole, foarte bine că pleci în Banat dacă crezi că aici nu te acorzi cu tine însuţi, ia-o sau n-o lua pe Valentina cu tine; nu contează decât sentimentul echilibrului, al împlinirii, al consensului cu socialul. Altfel mori”. Marius Ciocâltea nu spune asta, are o faţă la tăreaţă, vigursasă, de ţăran, ochi de un căprui cald, buze pline, ssnzuale, bărbia pătrată, doamna Elena spunea despre el că este de pe acum un chirurg cu o reputaţie făcută, nimic din înfăţişare şi din conversaţie nu-i trădează profesia, de parcă singura lui preocupare şi singurul lui scop în viaţă

ar fi să-l determine pe el, Radu

Vornicu, să transforme un capitol dintr-o carte absolut necunoscută, într-un „reportaj modern de război, ceva cu totul nou, lipsit de vetusteţe, corelat la Europa”, „cum.

Marius, corelat la Europa?”, tresare el din starea de amnezie ciudată care-l izolează de atelier. Stare de amnezie în care se strecoară un sentiment curios de ruşine de sine, dublat de un gust amărui, nu de ratare, o prostie, altceva, ca şi când dintr-odată s-ar vedea pe sine nerecunoscător, o nerecunoştinţa meschină, ruşinoasă. Şi altceva. Sentimentul că ei toţi îl înconjoară cu o atenţie pe care n-o merită. Nu că-l tratează ca pe un bolnav; mai curând ca pe un şcolar neascultător. Şi încă altceva.

Că s-au solidarizat. Sau, mai exact, că Mefisto şi el i-a solidarizat. Poate nu atât prin nedreptatea jignitoare care li s-a făcut, cât prin tomul acela izolat de istorie militară care a deblocat sistemul lor de comunicare cu lumea.

Sau a creat un sistem de comunicare cu

lumea. Nu-l interesează reportajul acela modern despre o bătălie de acum patru veacuri. Îl interesează solidaritatea lor fată de ideea unei asemenea cărţi. Încrederea lor că el ar putea scrie o asemenea carte, cu implicaţii pe care le întrezărise doar foarte vag. Faptul că Sara deduse semnalul, atrăgând atenţia. Că Augusta se putuse obiectiviza, atât cât se poate obiectiviza Augusta. Că acest bărbat ciudat, cu o masivitate izvorâtă din interioî –, nuuna fizică, poate să comunice atât de firesc cu fostul amant al soţiei lui, impunându-i acea francheţe care-l absolvă de orice ipocrizie.

A iubit-o nebuneşte pe Augusta, a regretat-o şi brusc, la Prislop, a uitat-o. Ca şi când n-ar fi fost. Reîntâlnirea de astă seară? Ciudat! Un fel de iritare produsă de o soră zărghită, care-ţi pisează nervii; dar pe care o iubeşti frăţeşte, aşa cum este. O alternanţă sufocantă de imagini, un film haotic, după masa ele vară când a plecat el călare la conacul doamnei Fulea, dolia, Augusta aceea îndepărtată, fără nicio legătură cu Augusta trupeşă căreia

Valentina îi explică ceva în faţa pânzei aceleia lamentabile intitulată „Constructori” şi el surprinde privirea maliţioasă a Augustei; Augusta din rezerva Spitalului

Militar, ori din odăiţa domnişoarei Fifi, un abur vag, îndepărtat, nimic care să ultragieze seninătatea doctorului şi ce naiba, ei s-au iubit până la uitare de sine, cum se poate? Ce nu înţelege el? Există cumva două Auguste total deosebite: Augusta lui şi Augusta doctorului?

— Lotul doi, spune Stamate Chiriac… Radule, doamna

Valentina este o revelaţie. Ai înţeles „Constructori”? Ori

„Zori la Plumbuita”? Pe ăsta distinsul îl cunoşti? Marele

Jean Broşteanu, băiatule. Corifeul artelor plastice. Academicul.

Lotul doi îşi face apariţia într-o ordine anumită care

— Nu-i scapă lui Radu Vornicu. Se pare că nici doctorului, care schiţează un surâs ironic. Atunci

irumpe în atelier

Gigi Bercovici. Îşi târâie uşor piciorul stâng, părul din creştet parcă i s-a rărit, poartă un fulgarin ponosit. Se uită de jur-împrejur clipind des, îşi ridică ochelarii, îi şterge cu batista, îl vede şi se precipită spre el şontâcăind.

— Radu, bătrâne! Radu, băiatule!

Radu i Vornicu se ridică brusc. Gigi Bercovici are o clipă de – reţinere. Vornicu îl îmbrăţişează.

— Tot ovreu tâmpit am rămas, şopteşte Gigi… Credeam că te abţii de la efuziuni cu un fost puşcăriaş!

— Să nu te mai recunosc, Gigi! Ai îmbătrânit.

— Am scăpat să mă facă ăia săpun, ca să mă otânjască…

Îl ameninţă cu degetul, un deget pătat de nicotină ş

Vornicu ştie de ce-l ameninţă Gigi Bercovici care lrugat atunci să zboare cu el undeva spre Ţara Făgăduinţei.

— Salve doctore, spune Gigi… Ceva tare se găseşti măi la zugravul ăsta de faţade?

Îşi scoate fulgarinul, îl aruncă pe speteaza canapele şi se aşază greoi, cu un oftat de uşurare.

— Dacă nu veneai, te căutam în bârlogul tău di:

munţi, spune Gigi. Eşti uluitor Radu, ţi-am spus-o ei de-atunci, de când erai aviator.

Ca niciodată sesizează dureros mulţimea planurilor în care coexistă aproape simultan. Sau în care încearcă să coexiste, luptând să se desprindă de sine. Încercând să se rupă de plasa deasă ţesută dintr-o serie de asociaţii născute din comentariile lineare ale doctorului Marius Ciocâltea, care în planul retinei, al vizualului, o ţine pe

Augusta de umăr, protector, şi fiara de Augusta sta ascuii să sub pavăza acelui braţ, aruncându-i din când în când priviri pline de ironie, adică bătându-şi joc nu de el, ci de tovarăşul Jean Broşteanu care ţine o alocuţiune foarte sobră, după cum toată lumea a devenit brusc sobră la intrarea aproape solemnă a „lotului numărul trei”.

cum purtase vorba Stamate Chiriac. În acel plan al retinei (descompune clipa, ori momentul în părţile lor componente, urmărind, nu se ştie de ce, fiecare componentă după natura ei senzorială, o experienţă spontană care-i dezarticulează antrenamentul de a încorpora global clipa, ori momentul, cu mirosurile, culorile, sunetele, lumina., materialitatea lor), deci, în acel plan al retinei exista

Valentina lângă el, în stânga ei Stamate Chiriac, livid, în dreapta lui, Gigi şi ei, adică Şurub, Mizantropul şi uşor izolat, înţepenit hieratic, Strategul, în civil. Există grupul

Rasputin, pitoresc, băieţi şi fete, studenţi în pulovere ţesute în casă, pantofi scâlciaţi, fete cu fulare sau şaluri, încercând să dea o notă de extravaganţă rochiilor ponosite, apoi un spaţiu gol, marcând distanţa socială, după care spaţiu se află Maestrul, solemn, în faţa tabloului

„Hidrocentrala”, alt spaţiu gol, apoi vorbitorul, lângă el

Andi Ciucă şi izolată, o junǎ, poate liceană,

zveltă, cu o faţă de păpuşă din porţelan, ochi foarte albaştri, care-şi; priveşte cu adoraţie tatăl, pe tovarăşul Jean Broşteanu, vorbitorul. Andi Ciucă îşi ţine ochii închişi şi mâinile cu.

degete boante încrucişate la piept. După alt spaţiu gol, perechi, câteva femei singure, tablourile agăţate pe cele două panouri, pânză de sac bătută pe rame de lemn şi, cocoţat pe o scară de bibliotecă, un tânăr de culoarea lămâiei care mânuie un reflector, plimbându-i lumina pe tablourile Valentinei Patricia Şerbu. Olfactiv, momentul este neplăcut. Nu are nimic din autenticitatea momentelor

Prislop. Există şi aici o autenticitate, aceea a pozei, nu face priză şi de aceea încearcă să selecteze, să compartimenteze, să reaşeze, în virtutea altor centre de atracţie.

Olfactiv, mirosuri de trupuri încinse, un fel de odori de cazarmă venind de 1 studenţi, o undă de colonie venind de la cele patru femei şi poate de la femeia-cal cunoscută la magazinul Fondului plastic şi de tutun prost de la

Gigi. Pe urmă mirosul de atelier. Vopsele. Îmbâcseală.

Rame de lemn abia trase la rindea şi zgomotele. Tuşea seacă a femeii-cal. Mormăitul lui Rasputin. Scârţâitul duşumelei. Desigur –, glasul vorbitorului. Apoi mâna fierbinte şi umedă a Valentinei care-i frământă mâna, unghiile ascuţite care i se înfig în dosul palmei, şoapta lui Gigi:

...un panglicar, un şnapan intelectual, un hipnotizator de cobre, nu-l asculta, te viciază, te otrăveşte, nu-l crede, nici el nu se crede”.

Vornicu se înspăimântă. Simţurile lui, binecuvântatele lui simţuri coordonate perfect, reglându-se automat, lucrând armonios, au intrat într-o vădită stare de anarhie, revendicându-şi fiecare, dacă nu supremaţia, măcar autonomia. Pe urmă apariţia asta a perspectivei, dincolo de perspectiva imediată. Nevoia de a hărăzi celor din jur nu numai perspectiva care-i conţine, pe care ei înşişi şi-a creează sau care le-a fost creată; dar nevoia de a le completa fizionomiile cu biografii, de a le hărăzi un trecut care să-i justifice. „Am

înnebunit” îşi spune. „M-a înnebunit doctorul cu Călugărenii lui, cu viziunea lui când panoramică, când în plan apropiat; m-a înnebunit Andi

Ciucă – limba aceea unică în care să se topească specificitatea popoarelor – mă înnebuneşte Jean Broşteanu.

Stx-ategul e rece, distant, nu mai este Strategul, probabil

Ia Academie trebuie să fie academic, să n-aibă legături cu ofiţeri deblocaţi, să-şi demonstreze ataşamentul prin ruperea de trecut. Fabulez. Ceva nu este în regulă. Am

sărit prea brusc din carlingă în Prislop, din Prislop în

„Marxismul şi problemele lingvisticii” şi din problemele lingvisticii în „relaţia dialectică dintre conţinut şi formă”.

cum spune maestrul Jean Broşteanu. „Băieţaş, comenzile la mijloc şi rămâi normal”. Scoate un fel de nechezat, cri un mormăit, Valentina îi strânge mâna, îi zâmbeşte crispat şi el ar vrea să fie la Prislop şi Ruja să-l întrebe: „dacă-i zăuită o nu-i

zăuită şi dacă el!”… Ruja nu-l mai poate întreba nimic. El s-a refuzat singurului univers care l-ar fi readus la sine: aviaţia. L-ar fi readus la sine, repetându-l didactic până la monotonie şi plagiat. S-a refuzat, se află în no man’s land, se fabrică pe sine, se adună în sine, există mai evident în Caietele

Im Herodot, în sutele lui de fişe şi în cele câteva întrebări: relaţia lui cu pământul sau aventura sesiei, a proprietăţii funciare, relaţia lui cu cultura, relaţia lui cu istoria, interrelaţia acestora toate cu revoluţia.

*

— Tovarăşe şi tovarăşi, spune Jean Broşteanu, despre felul în care maestrul Panait Udrişte mânuieşte desenul şi culoarea pentru a reliefa şi potenţa şi explicita dacă vreţi valorile conţinutului, dând o ripostă mortală formalismului şi estetismului reacţionar burghez, – nu este cazul să stăruim asupra curentelor decadente, demente, descompuse care bântuie cu furie Occidentul. Deci maestrul Panait Udrişte…

— Cheie a tezaurului celest, spune Rasputin… Ave ţie!

Jean Broşteanu rămâne o clipă într-o tăcere marţială.

— Iar s-a îmbătat, suspină Augusta, transfigurată la auzul elogiului făcut maestrului Panait Udrişte.

— Licheaua, şuşoteşte Gigi Bercovici… Necroforul.

A făcut avere, cumpărând pe nimic valorile „foştilor”…

Auzi, Radu, chestia aia cu cartea este şansa ta şi aici

Sara n-a greşit. Nici măcar când l-a acceptat pe Simonis n-a greşit… Deocamdată… Să termine gargaragiul, că am un mesaj pentru tine. Vezi că sunt câteva „urechi lungi”…

Din Insula Paştelui, măi.

— Spuneam că maestrul prezintă în astă seară un nou talent ieşit din masa celor ce muncesc şi aici, fie-mi iertată paranteza, elogiul meu adus harului său de cap de şcoală, generozităţii cu care

se dăruieşte celor ce bat timid la uşile artei, înţelegând că astăzi arta nu mai este apanagiul unor privilegiaţi şi nici distracţia burtăverzimii, ci aparţine poporului, deci, permiteţi-mi ca în acest sens, elogiul meu tovărăşesc să fie plenar. Avem nevoie de ari Sşti devotaţi poporului, neviciaţi de curentele decadente cărora, unii, din păcate, le-au plătit tribut greu.

— Să trăiască Fondul plastic şi stipendiaţii săi, spune

Rasputin… Ave lui!

Andi Ciucă iese din meditaţie. Îşi fixează privirea opacă asupra lui Rasputin.

— Tovarăşul Butunaru, ţi-ai luat un angajament la ultima plenară! spune.

— Vai mie, păcătosul. Tac şi-mi fac în gând autocritica.

— Ieşită din popor, cu o sensibilitate deosebită pentru ipostazele creatoare ale muncii, pictura tovarăşei Valentina Patricia Şerbu…

Aici, maestrul Jean Broşteanu face un fel de reverenţă, întorcându-şi faţa frumoasă, bronzată

spre Valentina, care tresare, îşi aruncă coama blondă pe spate, se unduieşte.

Jean Broşteanu are ochi albaştri, un albastru tăios, distant, cercetător, un costum impecabil, tăiat după moda anilor ’45—46; albăstrui, este înalt, o trece pe Valentina printr-o privire de cunoscător, domnişoara din apropierea lui aplaudă timid, Vornicu se ulcerează, îşi simte cu un fel de acreală gaura din talpa pantofului, cu toate că şi-a meşterit un branţ decupat dintr-o copertă de dosar şi îşi spune că, hotărât, lumea din jur constituie o enigmă ciudată, care trebuie descifrată cu răbdare şi că, situaţia lui echivocă nu-i dă nicio libertate faţă de lumea, care-l înconjoară, dacă nu iese din rigiditatea lui numai pe jumătate profesională, cealaltă jumătate datorându-se costumului rezultat din întoarcerea pe dos a fostei lui uniforme gris-fer şi a găurii din talpă, obturată cu o bucată de carton care, lipsită de umor s-a încreţit şi-i sâcâie pielea.

Pe urmă este siguranţa celor din jur, a celor cu care a plecat de la aceeaşi linie. Medici, ingineri,

un Strateg cu aere academice, asta neînsemnând că funcţionând la o

Academie; chiar şi militară, este şi academician. Se pare că numai Gigi este un licenţiat, licenţiat, lucru care i-l apropie, cu atât mai mult cu cât băiatul pistruiat, cu părul roşu sârmos şi-a păstrat intacte umorul şi disponibilitatea spre cleveteală. „Să punem la orizontală şi să vedem până unde împinge maestrul Jean Broşteanu elogiile lui curtenitoare care, văz, îl indispun grav pe celălalt maestru.

Şi ce are comun arta cu Valentina Patricia Şerbu şi dacă nu cumva cei doi încearcă s-o seducă pe Valentina

Patricia Şerbu, ameţind-o cu estetica realismului socialist.

Uite dom’le că eşti un artist ieşit din popor dacă ai pictat pisici, ai norocul să fii o femeie frumoasă şi să posezi un bărbat «nima-n lume» cum ar zice Ruja”, yornicu îşi spune că i-ar fi foarte uşor să curme elogiul domnului impunător, făcut cu neruşinare femeii, nu talentului ei,

întrebându-l în ce constă valoarea pânzelor soţiei sale., întrebarea asta naivă dublată de o trezire la realitate a

Valentinei, să accepte postul lui Chiriac, să-şi găsească timp pentru cartea aceea misterioasă care, ciudat „a început să-i umble febril prin minte, parcă prin vine, să-L

pulseze în sânge, aiurea, fantezie; îi este dor sălbatic de un concert, Augusta are dreptate, el s-a rupt prea brutal de mediul în care trăise şi care, oricum, dacă nu-l formase, pentru că s-a format singur, atunci măcar îl influenţase.

— Cu delicateţe şi suavitate, nu lipsită de tuşe viguroase, chemând fascinant spre misterul veşnicului feminin, pictura Valentinei Patricia Şerbu, împotriva stângăciilor cuceritoare…

Radu Vornicu observă lucid cum Valentina, pălind uşor, îi lasă mâna şi scuturându-şi coama, pozează. Încearcă să-şi alcătuiască o poză „delicată, suavă, iradiind misterul veşnicului feminin printr-o stângăcie cuceritoare”. Simte fluidul privirii fixate de Augusta exact în tâmpla lui

stângă, îşi întoarce capul spre şerpoaica brună şi-i trage cu ochiul înainte ca vipera să-i arate iarăşi coarne sau urechi de măgar. Augusta, scorpia, iradiază

El nu este solidar cu Augusta, din loialitate pentru Valentina pe care o vede parcă pentru întâia oară în viaţă.

O splendidă reclamă de star care nu-i spune absolut nimic. Un afiş-reclamă pentru un film de aventură; ori de dragoste. Pe retină i se lipeşte afişul imens de pe blocul

„Adriatica”: „Călăreaţa mascată şi armăsarul Dar Fur”.

EUA. Războiul. Când? În ce memorie? Brusc, dincolo de străina blondă cu forme pline, unduioase, vede chipul extaziat al lui Stamate Chiriac emanând o adoraţie exaltată, aproape fanatică.

Este absurd, inuman şi până la urmă stupid să încurce vieţile unor oameni care n-au avut altă vină decât că au crezut în el. În fermitatea, tăria şi loialitatea lui. Virează prin spatele Valentinei,

lăsând-o singură în cadrul care-i convine, lăsând-o să se pună în valoare în rochia ei verde care-o îmbracă, avantajând-o, pentru că, îşi dă seama.

Valentina are o singură obsesie, felul în care „apare” în lume. La urma urmei nici nu ştie cine este Valentina îl copleşeşte o bucurie amăruie, un sentiment ciudat de

eliberare, dublat de o gelozie feroce, – de dorinţa aprigă de a o smulge de aici, din teritoriul acesta al tranzacţiilor amoroase, de a o duce acasă (rămâne stupefiat pentru că nu gândeşte „acasă”, ci îşi spune „la ea”) şi acolo, pervers şi îndelung, să se bucure de toate harurile feminităţii ei împlinite.

Ce obicei idiot să necheze.

Glisează lângă Stamate Chiriac, îi ia braţul şi-i şopteşte, scoţându-l vizibil din extaz:

— Stamate, am reflectat profund. Vreau să-ţi vorbesc astă-seară.

Nu-şi poate stăpâni voioşia când îl vede pe Stamate

Chiriac căzând din extaz într-un fel de apatie

galbenă.

„Prostul”, îşi spune. „N-a înţeles nimic”. Se desprinde, virează şi aterizează între Şurub şi Mizantropul.

— Băi Herodoate eşti mare, mă, zice Şurub.

— Ca prinţ consort, mormăie Mizantropul.

— Talentul lui, spune Şurub.

— Ăştia sunt pe jos. Gata să descalţe picioruşul veşnicului mister feminin şi să-i sărute degeţelele… Alea cu care… pictează.

— Mai stai pe-acasă…

— Lasă muntele pentru cerbii carpatini. Ăia adevăraţii.

— De când cu civilia, v-aţi pierdut manierele, cizme bătrâne, spune Strategul în şoaptă, virând să intre în formaţie. Necioplţilor! Jean Broşteanu, mă? Un elogiu al lui Jean Broşteanu confirmă un nume, mitocanilor…

— Academicule!!

— Savantule!

— Mafaldo!

— Până una alta ascute-ţi bă, Herodoate,

brişcă, dă-o pe gresie, că ăştia, hm, cum să mă exprim, spune Strategul…

— Are locul unu asigurat la expoziţia de trofee cinegetice.

— Talentul lui. Singurul lui talent. Ce faci mă, alpinistule, speologule, arbustiferule.

— Coniferule…

— Tăiat-decompresat, băieţi… Mă regăsesc.

Cei trei îşi pun arătătorul la tâmplă şi rămân cufundaţi în meditaţie.

— O schivivi, şopteşte Şurub.

— O skavava, răspund toţi patru, mormăit, dar nu atât de încet încât maestrul Jean Broşteanu să nu se întrerupă afectând o pauză de sens şi celălalt maestru, gazda, să nu-i privească intrigat şi reprobator.

*

Panait Udrişte îi priveşte pe cei patru aviatori, sau foşti aviatori, sau dracu’ ştie ce sunt cu atât mai intrigat şi reprobator cu cât o rugase pe Val să nu invite lume din afară. Nu este propriu-zis un vernisaj oficial. Este un prevernisaj, invitaţiile

intră într-un desen diplomatic, el vrea s-o lanseze, pentru asta trebuie câştigate nişte bunăvoinţe, mai ales ale unuia sau altuia dintre criticii cei mai bine cotaţi, s-a gândit la Jean Broşteanu care-i este obligat; dar canalia marşază dincolo de aşteptări, hotărât, Val l-a înnebunit pe acest inveterat coureur de bals şi idiotul a scăpat caii în faţa lui Andi Ciucă, Leon n-a venit cu toate că „Hidrocentrala" a pictat-o la cererea lui, în timp record, este o cabală să-l izoleze pe Bătrânul „pe numărul unu rămas mereu la portret, refuzându-se „Artei ca reflectare a realităţii". Andi Ciucă este în comitetul Fondului Plastic, asta înseamnă într-un fel totul, mai ales când Andi îi ştie pe degete perioada „pariziană", a „picturii decadente" şi-atunci? Femeia asta posedă al nu ştiu câtelea simţ, este o maestră a seducţiei cu aerul ei inocent şi interiorizat, emană voluptatea prin fiecare mişcare, ţâşneşte voluptatea din trupul ei zeiesc, Udrişte simte că dacă acum s-ar întoarce la perioada Fauves, mai exact la vremea când nudurile lui nu erau cu nimic mai prejos

decât nudurile lui Jgan Puy; ar da tot ce poate, ar ajunge pe culme. Diversele modele sau candidate la

„Modele”, studente neîmplinite, ori cuconiţe suferind de spleen, unele nostime, dar toate în afara acestui eros păgân, dement, sugerat de Val. În afara miilor de delicii sugerate de trupul care pare încarnarea feminităţii şi a voluptăţii. Panait Udrişte ştie că a ajuns la limită. După perioada „pariziană”, când din lehamite se introvertise; după reîntoarcerea în ţară când Răşinaru îl atrăsese în grupul lor de protestatari, după ce devenise stegarul realismului-socialist şi maestru emerit al artei, o cunoscuse pe Adela şi, spre stupefacţia lui, exerciţiul lui amoros dăduse faliment, A fost în pragul sinuciderii. Şi iată că destinul i-a scos-o în cale pe Val. Femeia-obsesie.

Femeia-voluptate. Femeia-sumă. Nopţile au devenit ceşmare lungi şi sfâşietoare. Fără s-o fi îmbrăţişat niciodată (o încercare ratată din frica lui de el însuşi), fără s-o fi văzut altfel decât îmbrăcată, nudul ei stiperb îi bântuie nopţile, cu o

tiranie absolută. Ar picta-o (a şi încercat, a şi pictat-o, înconjurată de perne uriaşe, de draperii somptuoase, altă dată în luxuria unei vegetaţii tropicale, râvnită de monştri imaginari cu falusuri gigant)

ar picta-o, iubind-o. Revenind la el însuşi cel dinainte.

O aşteaptă cu vazele pline de flori, arde mirodenii transformând atelierul într-un templu dedicat lui Colis, estompează lumina, s-a ruinat cumpărând covoarele de

Buhara ale doamnei Fulea, pe care le risipeşte savant când vine ea la atelier şi ea vine la braţ cu Şurub (nume ridicol, îşi bate joc de el); ori cu ei amândoi, Şurub şi

Mizantropul; ori, când nu vine cu ei, are o privire de gheaţă; ori nu vine şi vrea „la peisaj „şi atunci el trebuie să scoată „OpeF-ul şi să încarce toată marfa, a crezut că are un bărbat predestinat să fie cocu, apoi a văzut mutra tipului care-i este profund antipatic, nu pentru că se bucură de tot ce Val îi refuză, nu pentru că simpla lui prezenţă îl

umileşte şi-l anihilează; îl urăşte pentru superba lui inconştienţă. Cum poate exista departe de Val? Este perfect conştient că „pictura” lui descinde din articolele de ziar fără ca asta să însemne o atrofiere a mijloacelor, a tehnicii. Dimpotrivă. Poate spune că exerciţiul l-a maturizat. Că abia acum este în posesia propriului său meşteşug. Oricum şi oricâtă elocinţă depune Jean Broşteanu, nu are nicio şansă. Panait

Udrişte urmăreşte mahmur cum bărbatul acela imposibil, aviatorul, ori contabilul, ori ce naiba este, vine la Val cu tot grupul, cum, cu un gest care-l ucide îi cuprinde mijlocul şi atunci Val (Panait Udrişte asudă abundent, îşi simte inima, ce stupid, să-ţi simţi inima) are un gest indefinibil, de parcă s-ar abandona bărbatului ei cu violenţă, lipsită de orice pudoare şi actul posesiunii s-ar produce acolo, în mod public. A fost un idiot. În plus i-a cedat lui Jean Broşteanu trei piese Louis XV, în care predomină rocaille-ul, îi pare rău de oglinda în rama căreia erau încrustate plăci de porţelan de Sèvres, piesă care vernisată

inteligent, costă o avere. Panait Udrişte îşi spune că şi-a ratat seara. Şi-o imaginase altfel. Alcovul din spatele panoului cu tractoare, încă necunoscut de Val, plin de covoare şi perne, cu cel mai bune nuduri ale lui, din perioada „Puy”, cu mari oglinzi veneţiene în care se răsfrânge interiorul, cu lampionul chinezesc, cu buhurdarurile din aramă bătută pentru ars mirodenii, va rămâne şi în noaptea asta pustiu.

Ascultă iritat sfârşitul peroraţiei nesăratului Jean

Broşteanu care echivalează cu o declaraţie de dragoste, publică:

— Aşa cum spuneam, stimate tovarăşe şi tovarăşi, arta aparent naivă, stângace, în care perspectiva se anulează ca într-un joc capricios de copil, în care planurile, siluetele, culorile izvorăsc dintr-un instinct mirific, acela al femeii exultând bucuria unei senzualităţi debordante, senzualitate care dă strălucire culorii, poezie peisajelor, calinitate şi feminitate portretelor; deci, această artă, nu mai apare stângace, vine să se înscrie cu

majusculă în curentul fertil al realismului-socialist, deschis astăzi tuturor talentelor oprimate în trecut. Permiteţi Valentina

Patricia Şerbu să-ţi omagiez talentul, depunând un săryit pe mâna ta plină de har.

?: ”.

— Fii liberă Valentina şi gustă-ţi succesul, spune

Vornicu, îşi caută un surâs corespunzător mărinimiei, nu-l găseşte, Valentina îl sărută pe colţul gurii şi strigă:

— Dana, Dana. Stamate, tu Viorica, fetelor…

— Doamnă Valentina Patricia Şerbu, daţi-mi voie să stau lângă dumneavoastră în seara asta, spune liceana cu ochi albaştri puri, ea însăşi lujer pur, fecioară-trestie.

— Sunt fiica lui Jean Broşteanu, Tereza Broşteanu.

— Eşti un bibelou, Terfza. Să ţi-l prezint pe soţul meu. Acum s-o ştergem şi să fim gazde.

— A fost un triumf, spune cu glas plăcut de alt, domnişoara Tereza Broşteanu care l-a privit

candid în lumini şi nu s-ar putea spune că a rămas indiferent.

Valentina o ia pe tânără de mijloc şi făcându-le o bezea pleacă spre grupul Andi-Broşteanu-Maestrul, grup în jurul căruia fac gardă Rasputin-Butunaru şi stolul de studenţi şi studente. Băiatul cocoţat pe scara de bibliotecă coboară, agaţă reflectorul într-un stativ, stinge lumina candelabrului, lăsând aprinse numai patru aplice din care curge o lumină vag verzuie, difuză.

— Dana, ţi-l prezint pe Herodot... Soţia mea! Asta-i bună... Am semnat undeva că rămân celibatar pe viaţă, se-ntreabă Şurub, ca şi când cineva i-ar fi contestat dreptul de a se însura.

— Viorica, ţi-l prezint pe Herodot... Soţia mea! Singurul bărbat adevărat a rămas Mizantropul, spune Strategul. Unde-ţi este bibilica, Mizantroape? Ăştia doi preferă amorul liber până o să dea morala proletară peste ei.

— Lăsaţi-mă încet, spune Vornicu şi încearcă să se reculeagă. Cum adică Dana? Cum adică Viorica? Ce-i aia bibilica?

— Te asigur, o fiinţă şic, spune o femeie mărunţică, un fel de replică în miniatură a Valentinei, perfect proporţionată, brunetă parcă ostentativ, tip de creolă, frumuseţe exotică, ochi de păcură strălucitori.

— Herodoate eşti cel mai serios dintre ei. Pentru tine sunt Gitana. Pentru ei, mi-e indiferent. Miz (probabil o prescurtare de la Mizantrop), plec la Valentina.

Mă interesează tipul care-a vorbit.

Mizantropul ridică din umeri.

— Reculege-te, spune Dana Ştefănescu.

Vezi să nu intri în limită de viteză, spune Viorica

Gheorghiu.

Ştefănescu pentru Şurub. Gheorghiu pentru Strateg.

Imposibil. Trebuie să se obişnuiască.

— Ţi-ai revenit, băieţaş? Faci mutră de Haplea…

Dana! Arată-te şi din profil.

— Vezi că mizeria aia într-o mie de pagini a

venit pentru referatul ştiinţific la noi. I-am dat-o generalului

Cristescu. Este în afară. Tobă de carte; dar nu semnează nimic în afara ştatului de plată al soldei. Manevrez s-o obţină un colectiv de la catedra mea.

I – Zi-ne băieţaş, cam ce-ai păstorit tu prin păşunile alpine cu atâta pasiune, de ţi-ai abandonat artista la

Capitală şi ne-ai făcut pe noi comisionari şi însoţitori de divă blondă şi ne duci la divorţ, că ne ies vorbe în târg şi-acum, tăiat decompresat, a venit vremea să te potoleşti. Treaba ta că nu vrei să fii profesor de istorie, fie vorba între noi, auzi Dana, are ăsta mutră de profesor?

— De dans, mormăie Mizantropul. De dans!

— Nu-i asculta, spune Dana. Sunt geloşi.

— Chiar, spune Strategul. Noi când dracului vorbim serios? Radu, au venit şi la mine după referinţe. Pentru reîncadrare? Ce faci?

— Renunţ.

— Eşti nebun! Era singura ta chemare. Şi Belcotă?

— La canal. Ori altundeva.

Strategul se uită la ceas.

— Viorica… Am fost. L-am văzut… Uite cartea mea de vizită. Mi-am aruncat ochii pe volum. Ne depăşeşte.

Tu cu generalul tău ştiţi mai multă istorie militară decât îmi imaginam, că de aia eşti Herodot. Sunt acolo nişte lucruri care pot fi interpretate. Oricum, este o muncă gigantică. Dacă te reactivezi, gândeşte-te bine, faci Academia şi cu licenţa ta în istorie, cu volumul ăla mamut, rămâi sigur la catedră. Este altceva decât să vâri în capul nubilelor anul morţii lui vodă Lăcustă… Mergem, Viorica… Vreau să-l invit pe Jean Broşteanu la Academie, să ne vorbească despre marii bataliști. Grigorescu.

D. Stoica, Vereşceaghin. Ne interesează şi Paul Atanasiu… Belcotă? Păcat.

Strategul este evident mai puţin Strategul de atunci, din combinezonul de zbor, din carlingă, de pe aerodrom, are un fel de marţialitate militară pe care n-o avea. Vornicu simte distanţa, răceala,

dincolo de cozeria tip „Albatros”. Soţia lui este oarecare. Şatenă, calină, cu gene mari, rimelate, coafată cu pedanterie. Strategul poartă costumul civil gri închis cu distincţie, are pantofi negri lustruiţi perfect, este bărbierit proaspăt, Vornicu invidiază talpa groasă, solidă a pantofilor purtaţi de Strateg, vine Augusta care-l ia de braţ cu un fel de ostentaţie.

— Tovarăşa Gheorghiu! Mă bucur că te văd, tovarăşa Gheorghiu!

Chipul soţiei Strategului se deschide într-un zâmbet larg.

— Ah! Tovarăşa Ciocâltea! Să vi-l prezint pe soţul meu.

— Strategul! spune Augusta.

— Locotenent-colonelul Gheorghiu. Deci, nu ne-aţi uitat tovarăşa Ciocâltea!

— Salut Şurub! Soţia? Pentru voi sunt Augusta

Vornicu o simte pe Augusta manevrând. Face eforturi să rămână în clipă. În clipa asta atât de fecundă în sugestii, revelatoare, densă care-i dezvăluie o altă realitate decât realitatea lor de pe

aerodrom, au trecut ani, un timp interior incomensurabil, un timp social dramatic, un timp istoric de răsturnări, de seisme şi cataclisme sociale sau individuale. Şurub este inginerul

Dan Ştefănescu, Mizantropul se pare a rămas tot Mizantropul, cu toate că şi el este inginer, apoi Gitana, apoi Dana; cel mai Alexandru Gheorghiu şi mai locotenent-colonel i se pare Strategul. Adică i se pare că

Strategul a migrat cel mai complet din porecla şi statutul de aerodrom în noua lui condiţie socială, locotenent-eoionel. Şef de catedră, dacă a înţeles bine. Carieră de excepţie. Şi el? El a observat cum s-a crispat tovarăşul locotenent-colonel când au vorbit de Belcotă şi cum s-a luminat când Augusta l-a luat de braţ. Stabileşte rapid relaţia Augusta-Viorica Gheorghiu, se pare instructoare de pionieri, sau directoare adjunctă, sau altceva cu

U.T.M. –ul la un liceu, nu înţelege, este atent la reacţiile ex-Strategului care nu-şi mai consultă bravul cronometru „Universal-Geneve” cu aer

grav, de om foarte ocupat, ascultând-o pe Augusta care o întreabă pe soţia lui dacă acolo, la liceu, s-a organizat expoziţia aceea de carte şi Viorica Gheorghiu răspunde ceva, nu-l mai interesează, îl interesează acum noul ton al ex-Strategului

(moare ceva în mine, îşi spune. Moare şi-mi vine să urlu) care-i spune bonom. (Dintr-odată bonom).

— Auzi, Fvadu, mi-a zis Dan de postul acela la tovarăşul Chiriac. Este excelent. Dinamic, de teren, de organizare; dacă nu vrei să te reactivezi, înţeleg, eşti căpitan, trebuie să parcurgi ierarhia, de fapt ar fi trebuit să comanzi o divizie de vânătoare, ştii, ne pregătim să primim avioane reactive, o minune! Eu nu mai zbor, am mai făcut un timp antrenament, dar munca la catedră, sarcinile politice (lui Vornicu i se pare că ex-Strategul vorbeşte pentru Augusta). Îşi aduce aminte că

Marius Ciocâltea i-a spus că Augusta este în Comitetul

Central al U.T.M. – ului. Cum, tovarăşa

Ciocâltea? Aşa i-au spus Augustei! Tovarăşa Ciocâltea. O priveşte halucinat pe tovarăşa Ciocâltea şi iarăşi nu se regăseşte, în ce lume a intrat? Unde s-a frânt lumea lui dinainte

Ut de Prislop? Sau ce s-a-ntâmplat cu lumea lui? Cu lumile lui. A rămas numai el credincios lui însuşi şi ceilalţi s-au schimbat până la a nu mai fi ei? Au rămas ei fideli celor de-atunci şi s-a schimbat el până la a nu se mai recunoaşte? începe să-l plictisească glasul didactic-autoritar al ex-Strategului.

— Rămâi în Bucureşti să putem colabora. Volumul…

— Tovarăşul Cornel Bunescu are o părere excelentă despre volumul lui Herodot, spune Augusta, Vornicu îi înţelege jocul, diavoliţa ştie perfect o lecţie la care el rămâne mereu repetent, pentru că, pur şi simplu n-o înţelege. Sau, înţelege fulgerător, acum, toate lecţiile ţinute odinioară de Augusta şi se înspăimântă, pentru că

Augusta era abia o studentă şi iată că ştia despre noua lume atunci abia în facere, mai mult

decât ştie el astăzi şi de aceea îl pintenase şi-l implorase să vină la realitate până nu se fac jocurile şi nu se ocupă scaunele de la masă, măcar de la masa din antreu, dacă scaunele de la masa naşilor sunt ocupate de miri şi de rubedenii.

— Poate că tovarăşul Bunescu ne întăreşte cu un referat, cu o recomandare, spune grav-vesel ex-Strategul.

Vornicu înţelege dansul pe sirmă al ex-Strategului, spaima lui de a face un referat pentru volumul unui ofiţer deblocat; dorinţa lui de a-l ajuta, dar „în colectiv”, sprijinit, iată şi de un referat adiacent; ori de o recomandare a tovarăşului Cornel Bunescu.

— Eclipsează-te, îi spune foarte calm Vornicu lui.

Cons. Fotache pe obrazul căruia stăruie vizibil urma palmei trasă de Valentina, fără măcar să simtă la rândul lui nevoia de a-i aplica idiotului alte două palme în chip de concluzie. Cons. Fotache, cu o promoţie în urma lor, apăruse neaşteptat în atelier tocmai când Andi Ciucă ţinea

o dizertaţie în cerc restrâns, pe o temă dacă nu stranie, măcar şocantă în împrejurarea prezentă. Pornise de la un citat din Antiduhring de Engels: Revoluţia socialistă înseamnă saltul umanităţii din regnul necesităţii în regnul libertăţii, omul se căznea vizibil să aducă la citat cazurile celor doi expozanţi, maestrul Panait

Udrişte şi „tovarăşa” (accentuase vizibil pe „tovarăşa”)

Valentina, simplu Valentina, evadând apoi în spaţiul cunoscut lui Vornicu de la discuţia asupra cărţii: „universalitatea mijloacelor de expresie, condiţie obiectivă a unei arte a viitorului internaţionalist”, lăudând muzica şi artele plastice ca fiind deschizătoare de drum încă de la constituirea statutului lor specific şi printr-un salt spectaculos revenise la inconvenientele limbilor, „locale”, duşmanul numărul unu al viitorului internaţionalist.

Tocmai citase ceva din Marxismul şi problema naţională când Stamate Chiriac l-a tras deoparte să-l ducă la Cons.

Fotache care perora şi gesticula înfipt în faţa Mizantropului. Vornicu a căzut pe replica Mizantropului.

— Bă, Cons., cred că eşti cea mai mare lichea pe care a suportat-o aviaţia română de la Vlaicu până te-au mirosit ăştia şi te-au dat afară. Marş de-aici, că la mine nu ţine… Herodoate! Fii atent! Asta e şef de lot şi domn Stamate vrea să te fericească acolo… Ţi-l las!

Salut…

Mizantropul le-a întors spatele. Cons, mic, crăcănat, cu chelia mai pronunţată decât acum câţiva ani şi-a muşcat buzele subţiri, abia o dungă, râzând strâmb:

— Nu v-aţi schimbat deloc, măi, ăştia din Albatros!

Mi-a spus tovarăşul Chiriac de povestea ta. Am un loc excelent. Organizarea producţiei. Dacă te ţii de treabă câştigi bănet, mă! Bănet! Ce zici?

Vornicu a simţit cum îi îngheaţă şira spinării. Adică cum i se îmbăţoşează, cum pielea i se face scoarţă şi cum i se urcă pe mutră expresia aceea

greţoasă, distantă şi respingătoare, expresia-armură care-l izolează de asalturile vulgare, de balcanismul ăsta jovial şi pupăcios şi zgomotos, cu atât mai ţeapănă cu cât relaţiile lui cu

Fotache n-au depăşit niciodată convenţiile regulamentare, omul fiindu-i antipatic încă de la prezentarea la

Grup; ori poate din Ş.O. Av. unde avea prostul obicei să întocmească liste cu camarazii de an care săvârşeau

...abateri disciplinare" în lipsa ofiţerilor instructori. Pe urmă se întâmplase chestiunea aceea peste care trecuse superficial atunci. În preziua lui 23 August 1944, când îl luase Mefisto la M.St.M. Şi el centralizase o mie de note telefonice şi o mie de informaţii şi când primise un telefon de la Pipera şi alt telefon de la un căpitan de antiaeriană care anunţau că un avion românesc de tip

Nardy aterizase la nemţi, pe Otepeni. A abuzat atunci de situaţia în care se găsea, aflând numele pilotului:

sublocotenentul Cons. Fotache. Omul venise după solda băieţilor, aterizase pe Otopeni şi rămăsese un fel de ostatec personal al generalului locotenent Gerstenberg, comandantul Luftwaffei în România şi al forţelor germane de şoc menite de Hitler să lichideze noul guvern.

Ceea ce l-a mirat a fost că Gerstenberg nu şi-a luat ostatecul cu el. Cons. s-a prezentat la Grup după ce bătălia pentru Bucureşti se terminase şi evenimentele se precizaseră. Violent, tipul făcea apologia Luftwaffei, acuza de trădare, ceea ce nu l-a împiedicat să-şi reia locul în formaţie până la sfârşitul războiului. Avusese câteva aventuri galante ratate, îi plăceau femeile opulente, totdeauna mai înalte decât el, lucru care stârnea hazul, una din ele, un fel de matroană respectabilă făcuse o vizită la Flotilă prin 45, reclamându-l pentru insistenţă, comandantul avusese umorul să-l cheme în prezenţa doamnei planturoase căreia abia îi ajungea la bărbie, se pare că doamna spusese: „uitsaţi-vă la amorez, domnule comandant, chiar dacă aş fi dispusă să fac amor

extraconjugal, ce naiba, sunt atâţia bărbaţi adevăraţi pe lume”, râsese tare, amuzată, şi comandantul o condusese curtenitor până la Fordul 38 cu care venise, pilotându-l singură…

…Valentina îl strigase tare: „Radu”, era după sistemul acela de paravane, Stamate Chiriac se precipitase. Valentina ţinea în mâna tremurândă ibricul gol, un ibric imens, intrase şi fecioara aceea cu ochi albaştri, Ter, eza

Broşteanu, Valentina izbucnise în plâns, scâncise: „chelbosu ăsta neterminat se ţine după mine de la Buzău”.

Cons. Fotache îşi ştergea chelia, era vizibil, Valentina îi vărsase apa de cafea, ori de ceai în cap şi când l-a văzut intrând, i-a tras o palmă lui Cons, cu o putere şi o siguranţă care dovedeau un antrenament susţinut.

— Scuză-mă! spune foarte calm, tipul. N-am ştiut că doamna a rămas la aviaţie.

— Eclipsează-te!

— Eşti un mizerabil, scrâşneşte „patronul”, Stamate

Chiriac care se-nfige în Cons. Fotache şi-l împinge cu pieptul… Afară, mizerabile. Afară, stârpitură.

— Vezi să nu te las lat, escrocule, spune Cons… Bă

Vornicu, scuze, n-am ştiut exact… Pe tine? a nu te prind pe şantier, că-ţi cade o cărămidă-n bilă. Ura!

Vornicu are sentimentul că este stupid şi inutil.

— La Buzău i-am turnat pe chelie o, cratiţă cu musaca, spune Valentina… Radu. Te-ai albit. O secătură.

Îl ştiu din liceu. Tereza, unde naiba este cafeaua? Repede! Tovarăşul Ciucă vorbeşte. Este cel mai mare câştig al serii. Pentru tatăl tău Tereza. Mulţumesc domnule

Chiriac. Eşti întotdeauna acolo unde este nevoia de dumneata. Auzi Radu?

N-o recunoaşte pe Valentina. Nu ştie, n-a băgat de seamă când a trecut Valentina de la lacrămi la tonul degajat, aproape vesel. Nu este

stăpân pe niciuna din reacţiile Valentinei. N-a făcut niciodată efortul să aprecieze lumea din interiorul Valentinei. Sau să se substituie Valentinei. Nu ştie nimic despre Valentina. Cândva, seara asta trebuie să se sfârşească. Ce are Andi Ciucă cu „problema naţională”? În ce mod şi cum şi de ce îl preocupă pe „referent” atât de vizibil „problema naţională”?! Stamate Chiriac îi explică lui şi Valentinei şi

Terezei că l-a invitat pe Fotache, pe „imbecil”, „iertaţi-mă doamnă, dar l-am invitat pentru Radu, mi-am zis că va lucra mai uşor cu Fotache, este inginer constructor, oricum, Şurub este…”

— Zi-mi Valentina! Radu este de acord să-mi zici

Valentina! Hai băieţi, ştergeţi-o! Mă bucur c-a fost fără martori!

De după paravan se aud acordurile languroase ale unui tango.

— „Adios muchachos”, şopteşte Valentina. Radu, dansăm!

*

Cândva, seara asta trebuie să se sfârşească, îşi spune, cu toate că Valentina încearcă să-l seducă; ori îl seduce de-a binelea pentru că dansează tangoul cu o uitare de sine studiată, se lipeşte de el, îl priveşte pe sub genele lungi, rimelate, îi zâmbeşte tandru, cochet, apoi îşi culcă obrazul pe umărul lui şi el îi simte trupul împlinit iradiind o chemare sălbatică, fiecare mişcare prelungă a coapselor este o luare în posesie, Vornicu are o clipă de vertij, oscilează între luciditate şi tentaţia de a se abandona ritmului leneş, senzual, valului de senzualitate emanat de Valentina, o simte toată, are revelaţia trupului ei minunat, pietros, se deşteaptă ca dintr-un somn al simţurilor, Valentina îi plimbă degetele pe ceafă şi Vornicu are o reacţie inversă, o trezire din beţia dulce a abandonului, o revenire bruscă la luciditate. Ştie exact că Valentina face o demonstraţie. Augustei. Maestrului.

Celuilalt maestru, Jean Broşteanu. O demonstraţie răspuns. „El este iubitul meu, lui îi aparţin, el mi-este stăpân”, spune trupul

Valentinei pe care-l înlănţuie tandru, cu recunoştinţă, pentru că, abia acum înţelege ce-a vrut să spună Augusta prin acel „Valentina ţine steagul sus”, sau de ce îi tot remorchează Valentina pe cei doi, pe Şurub, ori pe Mizantrop, de ce caută să fie mereu însoţită de cei apropiaţi lui, de ce-o frecventează pe doamna Elena şi casa lui Mefisto. Se simte meschin, josnic „nemeritând fidelitatea ei, pentru că, în chiar clipa asta când ea se mărturiseşte public spre a se apăra, el o trădează. El se rupe de atelierul care nu-i spune nimic, se rupe de atmosfera asta ceţoasă, dubitativă, se rupe de teoriile lui Andi Ciucă şi de discursul-declaraţie al lui Jean Broşteanu, de propunerile lui Stamate

Chiriac, într-un fel se rupe chiar de „Istoria Armatei

Române” volumul IV şi se vrea la B. La atelierul acela mecanic unde lucrează Maria Pava. Să iasă singur, seara, pe malul bălţii. Să audă susurul vântului în stuf. Să audă răţoii pregătindu-se pentru zborul de seară. Să simtă aromele grele

ale porumbiştilor. Să-şi retrăiască adolescenţa. Să retrăiască noaptea aceea cumplită când Pili

Bassmann a strâns ostatecii şi el travestit în şvăboaică…

O caută pe Augusta din priviri, cu riscul de a primi duşul privirii ei batjocoritoare. În atelier pluteşte o lumină difuză, albăstruie, constată că lumea s-a împuţinat, dansează câteva perechi de tineri, „Albatrosul” s-a eclipsat. Augusta cu Marius al ei nu mai sunt, doar Stamate Chiriac stă posac lângă Maestru şi amândoi par atât de îndepărtaţi unul de altul, încât Radu Vornicu îşi dă seama că Valentina le-a ratat seara şi că el însuşi este

Străin şi inutil aici şi nu numai aici.

Îl vede pe Gigi Bercovici care bea cu Rasputin şi când alunecă pe lângă canapeaua pe care cei doi se lăfăie.

Gigi îi spune tare:

— Mâine trec pe la tine!… Am telefonul! Te sun!

Apoi are senzaţia că vremea, timpul în cel mai exact

5 nţeles al cuvântului, îl striveşte, că stă să se prăbuşească peste el şi-n imaginea aceea confuză a unui timp-munte se amestecă figurile tragice ale celor din

Prislop.

— Mulţumeşte-i gazdei şi să mergem acasă, îi şopteşte Valentinei.

Valentina se lipeşte de el, li susură la ureche:; 1

— Bine, iubitule. Să mergem acasă.

Valentina doarme răzgâiată, zâmbind prin somn, înconjurată de aburul străveziu emanat de trupul destins, abur-aură cu aromă excitantă de dragoste. Cearşaful alb, pernele enorme cu dantele, plapuma numai horbote emană aceeaşi aromă aţâţătoare de femeie care s-a dăruit şi Vornicu soarbe lacom, cu toată fiinţa, atmosfera dormitorului lor, ca şi când noaptea de dragoste ar fi fost o noutate ameţitoare, răvăşitoare, o noapte stranie, plină de perfidia care l-a învăluit în o mie de tentacule catifelate, trăgându-l într-un abis în care se pierde pe sine.

Gândul pierderii de sine, la început lânced şi leneş, greoi, nedefinit şi nediferenţiat de gândurile celelalte, gânduri senzaţii, mai curând o lăcomie care a trezit în Valentina o altă femeie, necunoscută, înzestrându-i trupul cu toţi demonii voluptăţii; gândul pierderii de sine a stăruit vag, o clipă, când Valentina s-a destins molatec, căzând în somn. El a rămas s-o vegheze. I-a şters uşor fruntea brobonită cu cămaşa ei de noapte, cămaşă-capcană, lumina difuză a lampadarului se resorbea ciudăt în trupul

Valentinei, hărăzindu-i o candoare păcătoasă, s-a abandonat stării de gol absolut când lumea obiectelor din jur îşi pierde conturele, a simţit somnul, descătuşarea, starea aceea de saţietate şi indiferenţă, apoi, brusc, gândul piel”.

derii de sine a revenit brutal, s-a instalat tiranic în starea de gol, de părăsire de sine şi Vornicu, aparent vlăguit, aparent părăsit între pernele mirosind a dragoste, a avut senzaţia unei explozii care-a pulverizat înţelesul pierderii de sine, într-o mie de alte înţelesuri, fără să poată

defiai vreunul din ele, dar toate atât de copleşitoare, încât s-a desprins din îmbrăţişarea Valentinei şi s-a dus la baie unde şi-a făcut un duş finlasdez, după care s-a frecat înverşunat cu prosopul lui de in şi-a îmbrăcat treningul şi ieşind pe balsonul cuib de rândunică, a executat conştiincios alfabetul mlădierilor, din programul lui, zilnic de gimnastică. Acum, rupt de vraja abandonului, de vraja atmosferei nupţiale, trage o cortină între el şi patul larg în care Valentina doarme profund, îşi spune că este neomenesc ceea ce face, scoate fişele din sertarul din mijloc al birouaşului

Sheraton, scoate un top virginal de hârtie şi, fără să se mire, aude glasul biciuitor al Augustei: „Auzi Marius, individul ăsta este un şarlatan. Are aviaţia în sânge. O

visează noaptea. Uite-te în cehii lui. I se reflectă pe retină. S-ar întoarce pe aerodrom târându-se în genunchi.

Dacă nu i-ar fi frică de ridicol, ar paşte iarba aerodromului…” Atunci a simţit el lovitura aceea

surdă, care l-a zdruncinat. Atunci a simţit el în nări mirosul de emailită al fuselajelor încinse la soare, mirosul de aerodrom, de ierburi vânturate de suflul elicilor, atunci a văzut el un cer de vară în care se destrămau leneş câteva gogoloaie de nori, nişte cumuâuşi de timp frumos, şi a pus motorul în plin, a ţâşnit deasupra norilor poleiţi de soare, s-a răsucit într-un tonou lent şi dedesubt a văzut plaiurile însorite ale munţilof şi văile umbrite şi piscurile chenăruind cerul albastru, diafan, infinit şi în adevăr, i-a venit să urle şi s-o ia la palme pe Augusta, pentru că fiara îl ştia pe dinafară. Atunci s-a dat prealarma în adâncul lui. Alarma a tras-o Valentina.

Vraja pe care-o ţese Valentina. Dulcea, ameţitoarea robie a simţurilor. Desfătătoarea robie a voluptăţii. Dincolo de care întrevede nimicurile zilnide, slujba ei mediocră la magazinul „Fondului plastic”, cu tipii aceia insalubri şi pe el la „organizarea producţiei”, la discreţia unui Fotache plin de venin, de complexe, chel şi libidinos; ori la bunăvoinţa lui Stamate Chiriac»

ori chiar a lui Şurub

— O pierdere de sine în subaltern, ori la aviaţie, o ardere de sine în rutină; primejdia este aici, în atmosfera asta intimă, paralizantă. Şi iarăşi se gândeşte la Pătru şi la Belcoţă; dar mai ales la Pătru. Nu se ştie de ce, îl vede crucificat, mâinile şi picioarele nu îi sunt bătute în piroane, Pătru este legat pe o cruce ridicată în Vârful

Dobrii, curge peste el o lumină zmeurie, de sânge, şi de jur-împrejur turmele, padinile înflorite, Pătru e însetat şi Stângu Tauru cu sâmceaua. Înfiptă în inimă îi dă să bea din pumn, apa i se prefiră lui Stângu printre degete, roşie, se aude şuvoitul sprinten al izvoarelor şi glasul lui

Stângu, cântând duios:

Păcurar de ia miori.

Un [o fost moartea să mori?

Sus în vârful muntelui în bătaia vuitului!

I se usucă cerul gurii. Îi este sete. Sete de apa din

Topla. Desprinde o fişă. Scrie: „Raportul cu Patria şi

Naţionalul. Istoria şi Ţăranii. Sau invers. Ţăranii şi

Istoria. Absurd să-mi închipui că voi înţelege ascultându-i pe diverşii maeştri. Armata română şi ţăranii.

Călugăreni, voievodul, curtea, ţăranii. Nu pot dezerta.

Nu mă pot ascunde în cearşafurile nevestemii. Care sunt valorile la care s-a oprit revoluţia? Cum le promovează? Cum îşi creează „omul nou”? Arta şi Revoluţia!

De fapt, CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Citeşte mecanic propoziţia finală. „Ce se întâmplă?”

Citeşte şi încearcă să tălmăcească pentru sine acest „Ce se întâmplă?!” Citeşte şi propoziţia simplă, aparent banală, suferă o metamorfoză transformându-se în imagine, adică se vede şi se trăieşte pe sine într-o mie de ipostazle şi în niciuna din ipostazele caz-e, ştie, prefigurează viitorul lui apropiat sau mai depărtat, în niciuna nu se trăieşte în carlingă, ori aici, lângă Valentina.

Vede munţii Prislopului, vede pusta bănăţeană acolo la B., aude vântul foşnind trestiişul, se vede cu Matei Pava, cu

Maria care ţine în braţe un prunc dolofan, îşi dă seama că este pruncul lui Mefisto, se vede între cai, o mulţime de cai pintenogi, înalţi, cu gâturile arcuite, galopind, pe zarea stacojie, de fapt este cavaleria lui Mihai Viteazul, se vede galopând, aude porunca „lăncile pentru împuns”, se stăpâneşte şi revine la propoziţia „Ce se întâmplă?”

Dacă rămâne aici, se pierde. Îşi pierde şinele. Pierzania este lângă el. Somnul destins, dulce al Valentinei i se pare dintr-odată absurd. Ştie că-şi pierde echilibrul.

Absurd este el. Absurdă este pretenţia lui de a-şi însuşi suferinţele altora. De a interpune între el şi viaţă suferinţele şi căderile lor. Ştie că în acest „lor” se cuprind toţi. Toţi cei care suferă nedrept. Nu îşi însuşeşte o suferinţă generală şi metafizică. Nu are nicio disponibilitate pentru asta. Nu este un religios. Este un social. Suferinţa

lui vine din social. Din nedreptatea înţeleasă în acest sens limitat. Dureros de limitat şi imediat. Nu-şi pune nicio problemă în afara ontologiei. Are nevoie să-şi definească „ceea ce există”. Nu poate lua nimic, de niciunde. Decât din propria lui experienţă. Ştie că, rămânând, se leagă de patul Valentinei. Este un senzual. Şi

Valentina îl împlineşte nevisat. Este femeia voluptate.

— A intuit fisura asta din armură. Poate-l şi manevrează…

Poate vrea ea însăşi să-l lege de patul ei. Să transforme zburătorul şi luptătorul de ieri într-un „prinţ-consort”.

care să-i facă figuraţie „în societate1, ah, camera lui de

„Lucru” şi atelierul ei şi ei doi să reuşească, cum? Din ce prea plin să vină ei către lumea asta torturată şi mucenicită? De la pisicile ei şi numai din război el şi din zbor şi din puţina lui experienţă? Ceva nu merge rotund. Ceva îl apasă. Ceva greu şi inexplicabil şi fără nume, o greutate

strivitoare, în afară şi pe deasupra condiţiei lui de paria, un paria aparent, pentru că, atâta timp cât păstrează legătura cu lumea lui primordială ştie că nu este un paria. După cum ştie că-şi va formula foarte exact planul de revenire la sine prin social (scrie asta pe fişă) şi că nu-l înspăimântă nimic; dar că se teme să i-o spună Valentinei.

Se ridică de la birou, îşi dezbracă treningul, îi sărută şoldul, stinge lampadarul acela insolit şi se întinde lângă ea. Ascultă multă vreme respiraţia egală, uşoară şi scâncetul Valentinei, un scâncet speriat ca de copil singur trezit în întuneric.

Orizontul este cenuşiu, un cenuşiu trist, porumbiştile cu cocenii netăiaţi aromesc a vrejuri uscate, o pâclă umedă se lasă jos peste păşunea imensă, tivită pe zare de alte lanuri de porumb, soarele n-a răsărit încă, ici.

Rolo salcâmi cu frunza veştedă, câte-o cumpănă de fântână, singurătate măsurată de trapul ţăcănit al cailor de la docar. Vornicu constată că se simte uşor şi bine lângă

Mefisto. Lângă acest Mefisto de nerecunoscut. Nu în travestiul lui de herghelegiu, cizme roşii, pantalon bazonat cu piele de căprioară, scurtă cazonă din stofă bună pe umerii căreia se mai văd urmele epoleţilor, pălărie cu boruri mici, castanie, care-i dă un aer ştrengăresc ca şi puloverul tutuniu cu guler pe gât, ca şi mănuşile; un

Mefisto de nerecunoscut în atitudinile lui interioare; în esenţa lui spirituală, sau, poate el, locotenentul de-atunci nu l-a cunoscut pe generalul de-atunci, cu toate că din pricina curiozităţii generalului de atunci, locotenentul era să răposeze, scăpând ca prin minune cu câteva găuri în epidermă, pe urmă generalul a aşteptat ca medicii, tinereţea şi regulamentul să-i restituie locotenentul, ca să-l rişte din nou în pusta maghiară şi-n recunoaşterea aceea îndepărtată care i-a dat sentimentul participării la război în cu totul alt plan decât al carlingii. Abia acum, legănat de docar pe şleahul de ţară, pământ bătut şi lustruit de roţi, Vornicu îşi dă seama că generalul a abuzat de dreptul lui suveran, folosindu-l pe

locotenent mereu între posibil şi imposibil şi că, din această folosinţă abuzivă, locotenentul de-atunci a devenit Radu

Vornicu. Când au coborât din cursa soioasă în halta din

Bărăgan l-au învăluit mirosurile triste de toamnă şi câmp peste care a căzut roua. Izurile de fum, de bălegar, de iarbă sfârlogită, l-au făcut să şteargă anii care-l despart de adolescenţă. „Sau mai exact, mă leagă de adolescenţă”, îşi spune, „de acel ceva esenţial al adolescenţei, căruia îi aparţin fără să-mi dau seama. Anotimpurile. Câmpia. Pădurea. Porumbiştile. Lunca. Sunt de-aici. Sunt aici. Mă conţin”.

— Un iepure! Trântorul! Abia se mişcă, spune Mefisto.

— Nu-i sperie nimeni, zice vizitiul.

Un iepuroi dolofan, cu blăniţă sură de toamnă şi fesele albe, ţupăie pe marginea şleahului. Face o minciună în faţa cailor şi o zbugheşte în porumbiştea care le arată ghiocul gol al ştiuleţilor.

— Nu vreţi să luaţi arma, don general. Vă

spusăi io că sunt iepuri cu turma, nu alta. Că n-avui ce face, pân la urmă. Ştiţi dumneavoastră.

— Zi-i, băiatule, că don căpitan e nepotă-miu.

— Să trăiţi don căpitan. Io sunt sergentul Ungureanu. Me Niculae, de făcui la 5 roşiori şi mă luă don*

general… acolo. După ce făcui războiul pe deşte.

De cum şi-a dezvăluit identitatea de sergent, vizitiul posac devine vorbăreţ.

…Cu puterea populară, adicătelea cu n ea Zurbală, de zice că e clasa muncitoare, mă-nţeleg. Dumneavoastră ce ordonaţi?

— Să nu mă iei pe la flancuri. Asta ordon.

Omul se scarpină cu codirişca biciului sub căciulă.

Răsare soarele. O seceră roşie care taie dunga de nor cenuşiu de pe orizont. Vornicu ascultă neatent vorba repezită a sergentului Ungureanu Me Niculae, într-un fel replică a celorlalţi sergenţi, din Prislop. Sergentul face dezacordurile de rigoare în Câmpia Română şi-i argumentează

lui Mefisto de ce este bine să ia el şef de fermă la iepele reproducătoare, că, oricum ştie despre cai mai mult decât ştie Tudose care-a fost un fel de potcovar la Slobozia şi se dă de clasă muncitoare, nici gând de aşa ceva, c-a fost mai mult lăutar pe la nunţi şi bate cu pumnul în masă la şedinţe, asta ziua, că noaptea a schimbat-o pe Diana, iapa de la 10 Roşiori pe o oţopină nenorocită de la nişte zlătari, pe bani grei şi umblă vorba că are aur, a fost prin miliţie când s-au strâns salbele, aşa că ce ordonă domn general, să ia sau să nu ia şef de fermă?

Mefisto nu mai ordonă nimic. Priveşte cum răsare soarele. Roşu, învâlvorat, abia opintindu-se peste dunga sinilie a zării. Cerul se înălbăstreşte, porumbiştile îşi găsesc umbrele, cum îşi găseşte umbra fântâna pe lângă care trece docarul zuruind din bucşi, undeva pe zare, între plopi piramidali apar clădirile albe ale fermei şi câmpia răsuflă adânc, o simte cum răsuflă şi cum îşi găseşte glasurile ei de toamnă târzie. O melancolie dulce cutreieră cerul şi păşunile ofilite.

Vornicu se lasă pătruns de melancolia aceea uşoară, fără obiect. Vede silnicul şi creţuşca şi popivnicul din marginea drumului care acum urmează albia unui pârâu de şes, leneş şi mâlos, malurile năpădite cu tufe de cătină albă şi lemnul bobului şi negară şi ciumăfaie şi scaiul dracului, uite că lecţiile de botanică pe care i le-a ţinut Uţa când s-au iubit ei în verile cu vacanţe şi lene şi vreme scursă domol, lecţiile au prins şi el revine la câmpie şi la toamnă cu o lăeoraie nesătulă de priveliştea zorilor care se răsfrâng în roua groasă şi-n pânzele de argint ale păianjenilor şi-n salbele de picuri lucitori agăţate de pletele coliliei, Cândva îi invidiase pe Livingsţone, pe Stanley, poate printr-a 8-a; apăruseră cărţile lor de călătorie.

cărţile lor de exploratori, îl fascinase plecarea lor în necunoscut, tăria lor de a înfrunta necunoscutul şi de a-l supune voinţei lor, îl fascinase viaţa lui Nansen, apoi se fixase la Alain Gerbault care, înainte de a naviga cu vele, fusese pilot şi făcuse primul război la manşă; apoi

ajunsese la Yosuha Slocum, cel dintâi circumnavigator.

Luni de zile nu visase decât călătorii fantastice în Polinezia, imaginile care-l obsedaseră ţineau de nemărginirea legănată a oceanului, un ocean albastru, pur, din care răsăreau insule fermecate, auzea cu urechea de-atunci susurul alizeului în bananieri, auzea o muzică stranie, auzea apa despicată de etravă; stătea culcat în prepeleac al din nuc, nucul îl legăna, vedea cerul, vedea norii şi nu ştie dacă l-a înţeles foarte bine pe Saint Ex. dar a înţeles că „zburătoarele” lui Pintea Viteazul trăiau în el o viaţă stranie şi atunci a vrut să zboare. Astea toate i le spune câmpia şi lumina fragedă, sidefie care-l îmbracă într-un văl diafan şi lui i se pune un nod în gât, pentru că vede un stol de ciori tăind cerul cu vâslit neghiob de aripi şi ştie că acum, dacă renunţa la chemarea spre acel sine necunoscut, acum, dacă ceda comodităţii şi poate rutinei, acum ar fi fost acolo sus, în spaţiile acelea pure, învăţându-i pe alţii să zboare.

— La ce te gândeşti, întreabă Mefisto.

— La zbor, domnule general.

— O ştiam… Şi?

— Pentru zbor nu mai există niciun şi

— Ce-ai hotărât?…

— Mă rup.

— Valentina?

— Nu-i aduc decât nefericire. Nu sunt făcut pentru taclale. Nu pot să irosesc timpul. N-am dreptul să-mi irosesc timpul. Nu sunt un monden. Nu suport să macin vorbe de dragul pozei. Ori de frică.

— Frică de ce?

— De singurătate! De social! De mâine!

— Cartea?

— Dacă permiteţi, o ducem la capăt. Andi ăsta, sau cum îl mai cheamă, este un accident. Teoriile lui sunt false.

— Dar prind.

— Cât?

Mefisto se întoarce spre el. Îi pune palma înmănuşată pe genunchi.

— Singura veşnicie este patria.

Mefisto spune lucrul acesta sacru pentru ei amândoi simplu, firesc. Câmpia Română este firească sub lumina care-o îmbracă în purpură şi Vornicu se lasă sedus de toate sugestiile pe care propoziţia simplă rostită de Mefisto le conţine. Adică simte istoria. În cele trei ipostaze mereu în interferenţă dinamică; trecutul, prezentul, viitorul.

— Tocmai de aceea, domnule general.

— Perfect. Mă duc să pun la punct hârţoagele… Te-ai gândit la Călugăreni? Am să-ţi sugerez ceva din Călugăreni. Haide. Şterge-o pe jos. În situaţia ta, singurătatea este sfetnic bun. Sunt la arţarul de colo, peste două ore.

Ziceai c-ai încălecat cu Ţopescu… Să te văd!

Vornicu sare din docar.

— Vă mulţumesc. Să trăieşti, sergentule.

Roibii de la docar îşi mestecă zăbalele.

— Dă-i drumul, – Niculae, spune Mefisto, încălecând tinereşte speteaza. Trece pe capră lângă fostul sergent care aşteaptă ordinul, să ia sau să nu ia şef de fermă, cu toate că Vornicu ştie că a luat, ca să scape caii hergheliei de Tudose,

care avea semnele lui şi-ncepuse să-i vândă la zlătari.

*

Abia se mai aud rafturile de fier, clănţănitul bucşilor, ţăcănitul înfundat al potcoavelor. Abia se mai vede trena uşoară de praf din urma docarului. Rămâne singur. Mefisto a intuit. Are nevoie de singurătate. O altfel de singurătate decât pseudosingurătatea din apartamentul

Valentinei, când pleca ea dimineaţa sărutându-l în fugă, însăşi faptul că ea pleca şi el rămânea era o continuă umilinţă, ea pleca şi venea la ora fixă, 9,30, „doamna ministru” să scurme cu bastonul în tomberoanele de gunoi, invariabil îmbrăcată în demiul acela aproape violet, cu pălăriuţa cu voaletă, cu mănuşile din aţă, du, când de zgardă pechinezul bătrân care îşi ţinea vârful limbii afară; apoi perechea de stăncuţe de pe coşul casei vecine, apoi hurducăitul camioanelor, apoi telefonul

Valentinei care-l ruga să fugă până la „Leonida” că se dau măsline; sau a venit brânza,

sau a uitat să cumpere pâine, sau n-a scos fierul de călcat din priză, sau că vrea s-o aştepte la „Statuia aviatorilor” să dea o raită la

Herăstrău; ori telefonul lui Şurub care-i comunica noile intrigi ale lui Fotache. Fotache amorezul care nu-i iertase palma trasă de Valentina şi apa vărsată pe chelie şi chestia cu musacaua spusă de Valentina în prezenţa lui Stamate Chiriac şi şoptea peste tot că „boss”-ul, adică Stamate Chiriac, a transformat şantierul în azii pentru tot felul de scursuri sociale şi că vrea să-l aducă acolo în chip de „gaulleiter” pe unul Vornicu, fost legionar. El râdea strâmb şi dimineaţa se acrea, i se părea că este absolut idiot cu toate că, în general, lucra patru ore bune la „Istoria Armatei Române”, volumul III, (de la Basarab întemeietorul la Vlad Ţepeş, inclusiv) şi în paralel lucra pe fişe un fel de istoric-eseu al Aviaţiei române. Desigur, fără nicio speranţă de a-l tipări. După

„Prevernisaj”, s-a trezit într-o dimineaţă cu Mizantropul care i-a dat; o mie de lei. „Băi

Herodoate, eu am încredere în tine. Dacă aş fi papă te-aş ţine într-o vilă, pe malul Tibrului, slujit de cadâne, nu sunt papă, banii ăştia îi pap, mi-i dai când ai să ajungi nabab… Vorrrba

Herodoate! Şterge-o acolo în Banat, până nu ajungi tinichea ca ăia, de atunci seara.1 A fost Gigi Bercovici. Tot dimineaţa. Adică în timpul lui de lucru. Atunci când ei, bine intenţionaţi, se rupeau de la treburile lor şi fugeau la el să-i simtă aproape. Să nu-l lase singur. Să-i întărească moralul. Gigi se remontase subit. I-a găsit Sara un post excelent. Lector la politehnică, chiar în profesia lui, „eu ştiu prea multe despre el, ca să nu-mi deschidă o portiţă” a spus Gigi – „tu şi domnul Albu, angrosistul” i-a spus lui Gigi şi Gigi a început să ţopăie prin odaie, să strige că este mare, a ştiut el că aviatorul este mare şi o să iasă din rahat. Să nu cedeze decât acolo unde se poate ceda. Să joace tare. Şi să scrie ţşva uriaş, că are el un prieten, om de gust, care-a citit câteva capitole, i le-a dat Sara şi zice că el, adică tu, Radu Vornicu, ai un har al limbii şi al imaginii

plastice, cu sugestii multiple – „auzi Radu, nu e un oarecare, este oricum cineva” şi i-a şoptit numele profesorului de la filologie, pe care-l cunoştea din scrierile sale referitoare la filosofia culturii. „A apărut Albu, a apărut Albu”, a fredonat Gigi, scoţând un vraf de volume de estetică din servieta lui răpănoasă, unele în franceză şi deasupra acelui vraf a aşezat un fel de curs universitar, tras la şapirograf, peste titlul căruia era desenată cu tuş negru o cruce, – „Cursul lui Andi. Răposat încă de la naştere.

Aşa să-i cunoşti ideile lui de astăzi”. Gigi a accentuat pe „ideile lui de astăzi”, lăsându-l să înţeleagă că altă dată a avut cu totul altfel de idei. „Auzi Radu, ai greşit sau n-ai greşit când cu Walter Hintze, cu mine, cu Sara, poate n-ai greşit, pentru tine n-ai greşit, văd, tu, nu poţi exista decât aici, asta se vede limpede din carte, a spus-o şi Sara, ea a înţeles mai bine decât mine, ai fost loial cu noi şi noi vrem să fim loiali cu tine. Am şters-o să-i spun Sarei că Albu… Apropo. De unde dracului ştii tu de Albu? Asta mi-o spui când ai să

te hotărăşti” – „La ce să mă hotărăsc, zăpăcitule?” – „Când ai să te hotărăşti să fii tu, celălalt”, a spus Gigi, şi-a luat servieta răpănoasă şi s-a dus şontâcăind, lăsându-l cu cărţile acelea care miroseau a anticariat: Titu Maiorescu, Lovinescu, Călinescu, o carte cu coperţile rupte „Finalitatea ideală a existenţei umane” autor: Constantin Micu;

Rousseau, Taine, Saint-Beuve, Aristotel, un rus, Stasov, cu un studiu ciclop despre literatură, pictură, muzică; o biografie a lui Dickens, Rodin, Marx şi Engels despre literatură şi artă, teoria leninistă a reflectării şi arta.

Gorki; o culegere de articole „Pentru realismul socialist în literatură şi artă”, nişte articole decupate din ziare şi reviste semnate de Andi Ciucă. Era o sugestie. O invitaţie la muncă. Muncă specializată. Nu în afara obişnuinţelor lui de fost student între două zboruri. O sugestie pe care el a transformat-o în metodă. Propria lui metodă de muncă. Adică a înscris pe o fişă o formulă:

V (faţa) X C (ultura) = X; X = cunoaştere, desăvârşire.

responsabilitate, demnitate, bărbăţie, înţelepciune, acord cu universul. Pe urmă a rupt fişa şi a citit în două nopţi biografia literară a lui Dickens, i-a plăcut faptul că oficia, că dădea actului creator aură sacerdotală, desigur puţintel prea britanic pentru gustul lui, prea alambicat acest sacerdoţiu; parcă cămeşoiul franciscan al lui

Balzac îi este mai aproape decât snobismul vestimentar al englezului; în schimb rigoarea englezului, mai aproape decât obsesia devorantă a francezului. Asta în planul organizării timpului de lucru. Al dinamizării orelor. Al finalizării lor. Apoi a încercat să înţeleagă mecanismul, structura, dinamica operei acestora doi. A început să adauge nume, lista s-a lungit înspăimântător, nu se putea fără să înţelegi produsul marilor arii de cultură începând cu extremul orient şi terminând cu extremul occident.

Pe urmă se impuneau memorialistica, documentele de cancelarie, corespondenţa, presa, pentru o epocă sau alta, a simţit că face scurtcircuit, şocul a fost umilitor şi-a dat seama că

trebuie să plece nu la asalt, ci la un marş lung, de-o viaţă, poate că nu va ajunge nicăieri, dar el vrea şi trebuie să ajungă, aşa cum a făcut-o Xenofon conducându-i pe „cei zece mii”, din pustiul persan la

Pontul Euxin. Trebuia să înceapă cu ceva şi a început cu esenţialul. Acel esenţial care-i ridica probleme teoretiee lui Andi Ciucă. Limba română. Adică şi-a cumpărat de 15 lei din cei 1.000 împrumutaţi de Mizantrop pe termen lung (desigur, l-a înscris pe Mizantrop în carnet)

un vraf de caiete dictando, a vârât toate cărţile de estetică sub pat, stivuind pe birouaşul Sheraton basmele lui

Ispirescu şi proza literară a lui Delavrancea. În primul caiet a transcris din „Şuier”. „Stăpânul lumii e vântul, şi aruncă, ca în bătătură la el, clăi de nori posomoriţi peste întinsul cerului. Fraza i s-a părut pură, curată, sugestivă, coborând dintr-o vechime care s-a primenit prin veacuri, îmbogăţindu-se din sine. Profesia lui de până acum îi năclăise limba cu o mie de neologisme

tehnice.

Ca şi când Pintea şi Vuia şi Vlaicu n-ar fi fost dinainte sau de-o seamă cu ceilalţi: cu fraţii Wright, cu Bleriot, cu Lilienthal. S-a văzut dezarmat. Parcă-şi uitase limba.

N-avea nicio pregătire filologică. Ca şi în toate, trebuia s-o ia de la abecedar şi avea aproape 30 de ani. Şi-a adus aminte că peste trei luni împlineşte 30 de ani în clipa când docarul s-a pierdut în spatele unui brâu de sălcii şi de sub malul pârâului a ţâşnit măcăind un răţoi sălbatic, cu capul roşu, târându-şi jalnic una din aripi.

S-a rotit neputincios în jurul aripii alicite, apoi vâslind puternic a intrat într-un mănunchi de papură verde

Şi grasă.

Sub arţarul unde i-a dat întâlnire Mefisto este o lumină ireală. Frunzele verzi spre poate, galbene roşietice spre vârf, cern văzduhul, îndulcindu-l într-o culoare mierie. Undeva, în coroana rărită a arţarului, tocăie o ciocănitoare. O şi vede. Ciocănitoarea îl priveşte cu ochi rotund, îşi şterge

ciocul de-o creangă, se agaţă de trunchiul arborelui, pe urmă pleacă în cer; ori spre linia fumurie a plopilor… Sub arţar este un pătucean de fân, o colibă, o bancă încropită din crengi groase, pârâul trece la câţiva paşi, dincolo de el o fâneaţă şi dincolo de fâneaţă nesfârşirea câmpiei, ca la Odobescu, ori ca la traci. Vornicu se întinde pe păţuceanul de fân aromind a noapte cu cer înstelat. Este un răstimp în care se cufundă în liniştea sonoră a câmpiei. În care recunoaşte cârâitul supărat al unui cristei bărbătuş, tăiat de un chiţăit speriat, vede porumbarul picând pe verticală, cu ghearele desfăcute, aude şuierul aerului despicat de aripi, un rasemotte la firul ierbii şi pasărea de pradă se ridică cu popândăul în gheare, face un viraj, înclinat, Vornicu vede ghearele care se-nfig în trupul chircit în spasme, porumbarul aterizează pe un muşuroi, priveşte o clipă nemişcat, cu ochi rece, de sticlă. Îşi răsuceşte capul teşit, după care, liniştit, sfâşie prada cu ciocul şi ghearele. Se aude lumina curgând cu zgomot metalic prin frunzele uscate.

Apoi este o lunecare uşoară, abia simţită într-o altă realitate, nu ştie dacă secundă, nu este convins, de asta, o realitate ciudată în care trăieşte dublul său, acel Vornicu rezultat din biografia de război care urmăreşte constantele istorice ale strategiei, tacticei şi psihologiei de luptători la români, câmpia intrând desigur în procesul lor de elaborare mult mai târziu, poate spre sfârşitul epocii marilor defrişări, pentru că străromânii au fost desigur meşterii luptei în codru, altfel nu se explică câteva din bătăliile noastre decisive. Codrii Cosminului, să zicem.

De fapt ar trebui să urmărească în ce măsură istoria militară – însuşi conceptul de istorie militară trebuie explodat, nu poate fi înţeles la infinit ca o înşiruire de bătălii garnisită cu efective, armament, comandamente, planuri şi intenţii politice, când de fapt războaiele pun în dezbatere destinele popoarelor şi aduc în prim plan tocmai constantele lor istorice, esenţializându-le – deci, să urmărească în ce măsură istoria militară contribuia, ca un pandant

al istoriei social-politice şi economice, la ameliorarea naturii umane. Urmăreşte, trântit pe spate, jocul luminii pe frunzele metalizate. O infinitate de nuanţe, de tonuri, unele aproape muzicale, altele de –, o inefabilă materialitate, la pragul care trece în imaterial.

11 pătrunde liniştea. Un sentiment ciudat de măreţie.

Are senzaţia acută că se conţine. Mereu, în vremea din urmă are senzaţia că se conţine în anotimpuri, în natură, în istorie. Mai ales în istorie. Încearcă să urmărească, în timp, când şi cum s-a format această conştiinţă a conţinerii. Nu se poate fixa. Conştiinţa de sine? Prin revelaţie? Prin ştiinţă la început, fără să se oprească aici.

Domeniul intuiţiei, al revelaţiei, rămâne deschis discuţiei.

De ce-l exclude cu atâta patimă Andi Ciucă? îşi spune că nu poate fi, decât devenind. În ce sens şi cum îşi propune revoluţia să recreeze „omul nou”, din omul cu o conştiinţă de clasă veche de măcar o mie de ani? Din omul religios, din omul unor

tradiţii care urcă în protoistorie?! A fi prin devenire, prin experienţă socială şi morală, prin cunoaştere, prin certitudine dar şi prin dubiu, prin realizarea armoniei cu sine şi socialul?

Altfel cerneau lumina frunzele groase, cerate ale nucului.

Mai corect, altfel înţelegea el lumina, atunci, în anii aceia dinainte de război. Anii adolescenţei.

Pe pârtia de soare se aude un răpăit îndepărtat de copite. Vornicu îşi spune că aude cavaleriile locului, sunet conţinut în memoria Câmpiei Române, trezit din uitare de trapul blând al cailor de la docar. Ori poate de amintirile lui vechi. Alor lui, ale lui, „dreaptă moştenire”, cum se spune în hrisoavele şi uricele de-atunci.

Răpăitul copitelor precede imaginea. Acum, pe pârtia de lumină vin la goana goanelor ai lui. Din ce memorie spre ce memorie? Are senzaţia că-l vor strivi sub copite.

Ţoală Câmpia Română se umple de freamăt. Ropot înnebunit, nechezat sălbatic de iepe slobode, escadroanele galopează năprasnic,

Dumnezeule, dinspre linia firavă a plopilor zeci de cai gonesc spre el pe un semicerc larg care-şi schimbă forma mereu, ridicând de sub copite un nor de praf auriu. Pământul bubuie înfundat. Vornicu vede zecile de trupuri nobile întrupându-se din masa compactă, fumurie care se descolăceşte de pe zare, trecând ţineaţa pe sub copite. Lumina s-a schimbat dintr-odată aşa cum se schimbă toamna, de fapt lui i s-a părut că goana năprasnică a cailor a schimbat lumina făcând-o strălucitoare. Herghelia dezlănţuită face o voltă pe dreapta, defilându-i lateral, coame şi cozi învâlvorate, lungi şerpuiri de flacără, roibii, scăpărat de alb, pintenogii, trupuri destinse elastic, herghelia aduce cu ea iz amăruit de ierburi strivite şi toamnă, miros iute de sudoare, crupele lucesc, apoi îl vede pe Mefisto tăind calea hergheliei în şaua unui cal înalt, negru corb, o pată de întuneric pe albastrul luminos al zării. Din masa de trupuri destinse în goană se ridică un nechezat singular, ca o chemare; ori ca o poruncă. Herghelia revine pe stânga, apoi se răsuceşte pe

un arc de cerc şi-l ia în copite şi-n piepturi, caii se năpustesc drept spre arţar.

Vornicu sare de pe pătucean, în faţă galopează un armăsar sur, rotat; o minune de animal care-şi ţine capul ridicat cu nobleţe, parcă-şi reglează ritmul galopului, coama bogată, creaţă îi fâlfâie în vânt. Armăsarul îl vede, după cum el prinde privirea focoasă a armăsarului care trece la câţiva paşi de el, îi vede jocul muşchilor sub piele, îl vede când adulmecă pârâul cu nările răs Mntc larg şi când, încordându-se arc, se destinde într-un salt plin de forţă şi graţie, trecând pârâul în zbor. După el herghelia trece în tunet. Ropotul copitelor se stinge. Herghelia se pierde pe zare. Puncte, apoi o linie de fum, şerpuitoare. Ţăcănitul potcoavelor. Mefisto vine la trap bătut. În urma armăsarului negru se ţine o iapă roaibă, înşeuată, cu frâul legat de arcada şeii. Mefisto a schimbat pălăriuţa pe o caschetă de jocheu, este într-o cămaşă cadrilată fără mâneci, pare foarte tânăr şi-i spune din şa să încalece.

— Fii atent. Între Neajlov şi linia de luptă a lui

Minai erau cam două mii de metri. Ăsta este Neajiovul.

Eu sunt stegarul cu steagul verde al profetului. Tu eşti

Mikai Voievod. Şarjază-mă şi smulge-mi steagul. Altfel, o ştii, pierzi bătălia. Ai tăi sunt istoviţi. Îi auzi? auzi?

Ca întotdeauna Mefisto are harul esenţialului. Cum să n-audă? Aude! Totul. De la scrâşnetul fierului lovit pe fier; ori de la ţipătul cărnii tăiată de fier, ori de la zbârnâitul săgeţii înfiptă în gâtlej până la horcăitul muribunzilor şi până la gândurile lor de atunci, când aveau în spate ţara şi-n piepturi urdia şi nu numai asta aude, îşi potriveşte trăgătorile scăriţelor sub privirea iscoditoare a generalului acesta civil, semănând cumva cu un cow-boy; l jitruchipind o dimensiune revolută a neamului său de

războinici şi latifundiarioricum o dimensiune negată violent prin lupta de clasă; neam care a fiinţat la Călugăreni, care s-a întrupat la Călugăreni în danie de sânge, este uşor ameţit de

spectacolul hergheliei, de felul în care Mefisto zburdă prin veacuri, vrând să reînvie pentru el vremea boierilor Floreşti, se saltă în şa, mângâie iapa dintr-odată atentă, o mângâie pe gât, o scarpină între urechi, iapa sforăie, apoi îl muşcă uşor de tureatca bilgherelor lui ponosite, ştie că l-a acceptat şi-o îndeamnă uşor din călcâie, simţindu-se ca şi când ar sta în şa de To veşnicie.

i – Auzi? îi auzi?

Poate i s-a părut. Mefisto stă zugrăvit pe zare, propria lui statuie ecvestră, desigur lucru neobişnuit la români care nu ridică statui ecvestre decât voievozilor, abia pomenindu-i pe generali în cărţile de istorie militară. Este un reflex al centralizării excesive, aparent patriarhale, centralizare în care voievodul îşi conducea poporul direct, el judeca pricinile, el se ducea la hramuri, el dura lăcaşuri de închinăciune, el îşi ducea oştile la război, intermediarii fiind de obicei scurtaţi cu un cap atunci când încercau să-şi depăşească statutul. Reflexul a rămas, s-a transformat într-o optică, de aici şi ascultarea şi

gustul fidelităţii şi loialismul faţă de conducători, buni sau răi, aşa cum i-a hărăzit soarta. Iată o constantă istorică – care s-a pus în valoare exemplar în timpul

Insurecţiei. La asta nu s-a gândit până acum. Călăreşte la trap să obişnuiască iapa, să-i ghicească felul cum se-mlădie, cum ţine pasul. Roaiba are trap lung, legănat, se vede că este odihnită şi dornică să se destindă. Trage în frâu, vrea să fie slobodă. Câmpia îl înconjoară cu văluri străvezii de lumină răcoroasă.

— Auzi? îi auzi?

Aude ţăcănitul potcoavelor. Al răsmiilor de potcoave.

Scârţâitul osiilor, răgetul vitelor însetate, hămăitul clinilor, behăitul oilor. Satele se băjenesc dincolo de zare.

Spre codri şi munţi. Dincoace de zare sunt ei. În zale şi sub coifuri, năduşiţi. Ori în sumane cusute-n trei. Şi dincolo sunt ceilalţi. Steagurile de spahii de Asia şi de

Rumelia, spahioglanii, ienicerii. Parcă numai

otomanii!

Altă constantă a istoriei românilor, rezistenţa la invazie.

Prin ce date psihologice se., trece în conştiinţă rezistenţa la invazie? Ce date psihologice o asimilează şi o transformă în datum? În constantă. În specificitate. Este foarte lucid, vede perfect dispozitivul lui Sinan, greşelile tactice pe care le face bătrânul renegat şi când spune

„Simioane, barda” ştie că într-un fel, istoria românilor se numeşte Mihail Voievod.

— În goana goanelor!... Tăiaţi-i!... Stropşiţi-i! ... în goană!... în goană!...

Barda plină de sânge închegat i se pare grea. Îşi simte sudoarea curgându-i sub platoşa de oţel. Sub coiful care i-a fiert creierii toată ziua asta cumplită a Călugărenilor.

Goneşte în marş-marş, ridică barda, aude vaierul moleculelor de aer despicate de fier, iapa îl înmulţeşte, îi adaugă o dimensiune nouă, alta decât avionul, se pleacă uşor în şa, îşi limpezeşte retina şi-l vede pe Mefisto gonind turbat împotriva

lui, vede şirul de lănci care-şi pleacă vârfurile strălucitoare spre inima lui, iapa a ajuns în marş-marş, trăieşte goana cu o bucurie sălbatică şi abia aude strigătul venit de foarte departe:

— Don general veniră ăia! Don general, venirăăă!

Îl vede pe sergentul vizitiu prăvălindu-se călare în spaţiul din ce în ce mai mic dintre el şi Mefisto. Îl vede pe Mefisto derobând din galop şi gonind bezmetic spre linia fumurie a plopilor. Îşi îndeamnă iapa din călcâie.

Câmpia îl primeşte pe zarea ei nesfârşită.

*

— Tovarăşul general, sarcina noastră este politică înaltă de stat, ţine de planificarea resurselor, de mecanizarea agriculturii, de redarea în circuitul productiv a terenurilor irosite pentru păşuni.

— Vă rog să vă adresaţi domnului director. Eu nu sunt decât specialistul în echitaţie, spune Mefisto.

— Tovarăşe director, reia delegatul

ministerului, aici nu începe discuţie. Este ordinul ministrului şi noi executăm ordinul ministrului. Un tractor are 120 de haş pe

(tipul uscat, frigid, cu ochi verzi, spălăciţi, poartă un sacou în carouri, pantalon maroniu, bocanci, ţine alături o servietă cu burduf, spune haş pe HP, adică horss-power, cai putere, ţuguindu-şi buzele şi atunci se vede că-i lipsesc caninii, lipsă care dă obrazului ciupit de vărsat o expresie hulpavă); deci trei tractoare egal 360 de haş pe, cam cât are herghelia „Sofica”. Ce spaţiu, ce mână de lucru, necesită herghelia, ce munţi de furaje, pe când tractorul?!…

— E lucru mare tractoru, aprobă grav plutonierul de miliţie. Eliberează omu’! adicătelea cel mai preţios capital pe care-l are în grijă organul nostru. Aşa că vă somez să-mi predaţi caii cu proces verbal, că tovarăşul delegat are plan pe raion şi la îngrăşătoria de porci, şi la ferma de păsări şi caii e materie primă pentru făina de oase, că de aia e proces ştiinţific.

Omul îşi şterge fruntea cu o batistă albastră.

Vornicu îşi spune că l-a obosit nevoia de a folosi argumente, altele decât cele uzuale profesiei. Întâlneşte privirea lui

Mefisto. Dacă Mefisto a intuit când s-a gândit el la zbor privind cerul tăiat nerod de ciori; aşa intuieşte el că

Mefisto se gândeşte acum la galopul superb al hergheliei dezlănţuită peste câmpie.

— Dumneata ai vreo procură, există un ordin special al ministrului prin care se desfiinţează herghelia de stat

„Sofica”? întreabă directorul, tip rubicond, purtând ochelari cu ramă de aur (fost medic veterinar la o divizie de artilerie hipo în care a servit şi actualul ministru al

Apărării, asta i-a spus-o Mefisto când au descălecat la grajd).

— Eu am un plan pe raion, cum bine a spus tovarăşul plutonier major. Herghelia „Sofica” este în subordinea raionului şi nu se poate sustrage planului. Noi mai ştim că tovarăşul director Vasilescu deţine teren pentru fâneaţă, păşune şi

diverse furaje peste nevoile hergheliei.

Adică sustras producţiei planificate. Că herghelia „Sofica” este un fel de stat în stat.

— Şi ce mai ştii mneata? Şi ce-nseamnă „noi”? Care noi? auzi Tudose? Niculae, auzi? Mă, voi auziţi?

— Auzim tov director, cum să n-auzim? auzim şi ne mirăm că tovul delegat face greşeli politice cu toptanul, nici măcar cu deridicata. E nou în muncă şi eu sunt tovul Tudose de-o fi auzit de tovul Tudose pe la raion.

— Am cunoştinţă şi să trăiţi tovarăşe Tudose, spune miliţianul. Am cunoştinţă, dar am orden special de la tovarăşul prim, că nu s-a făcut planul şi de la individuali nu putem, că nu mai e individuali nici de sămânţă, am executat ordenul să-i convingem pe individuali, chiaburi nu, mijlocaşi nu, de la gospodăriile colective numai nişte gloabe, că ăia n-are mea tractoare, de la gostat nu, că are lipsuri la tractoare şi aici „la herghelie slavă domnului, berechet, Dacă este bunăvoinţă şi înţelegere.

— S-o luăm pe puncte, spune directorul. Unu, Aţi.

greşit adresa. Doi. Aţi formulat acuze la adresa conducerii unităţii „Sofica”, încercind să ne intimidaţi. Sunt de faţă şefii de ferme, este de faţă delegatul armatei pentru formaţiile cerute de echipa hipică şi caii de rasă din fondul naţional şi subsemnatul, directorul Vasilescu. Doctorul, am zis doctorul nu medicul, Vasilescu. Trei.

Arătaţi împuternicirile. Patru. Herghelia are dublă subordonare. Ministerului Agriculturii şi ministerului Apărării Naţionale. Cinci. Dumneata nu eşti împuternicit să apreciezi dacă înţelegerea noastră cu gostatul „Sofica”.

este sau nu legală şi folositoare. Şi, ultimul punct. Peste zece minute avem operativa de producţie. Vă ascult.

Vornicu îşi spune că „doctorul” „nu medicul” Vasilescu îi este foarte simpatic. Cu părul tuns perie aricit, cu fălcile, de buldog şi cu ochii lui negri, calzi şi în acelaşi timp focoşi că ai armăsarului sur rotat care-a trecut ea o nălucă pe

lângă arţar… Constată distanţa pe care şi-a luat-o Mefisto, deferenţa arătată prietenului său intim, directorul, felul cum l-a pus în valoare pe acesta cu toate că delegatul i se adresase ca unei instanţe supreme. Uite că nu ştia de faptul că Mefisto este legat totuşi de armata, că o slujeşte încă, în felul acesta straniu. Delegatul îi aduce aminte, de ceilalţi „delegaţi”, lungul şir de delegaţi care-a tăbărî t vara trecută pe Prislop.

Are dureros sentimentul ruperii de Prislop. Simte junghiul acela tăios care-l sfredeleşte de câte ori se gândeşte la Pătru. La Belcotă. La casele lor pustii de ei înşişi.

— Rog să nu fiu înţeles greşit, spune delegatul ministerului. Ştiu să fac deosebire dintredoctorul în medicină veterinară Vasilescu, conferenţiar universitar şi un medic veterinar, care s-ar numi, prin hazard, tot Vasilescu. Modul cum mă daţi afară din herghelie nu este compatibil cu profesia şi, permiteţi, titlul şi funcţia mea, dincolo de rolul ingrat pe care-l joc. Sunt şi eu pe jumătate universitar, adică predau un curs de maşini

agricole „dar nu despre asta este vorba. Apropo, sunt şi consilier al ministrului.

— Nu v-am reţinut numele, spune sec directorul.

— Popescu. Un foarte banal Popescu.

Vornicu îl vede pe Mefisto instalându-se confortabil în scaun. Se miră că generalul nu-şi scoate pipa. Se pare că delegatul este mult mai deştept decât pare şi că duelul cu directorul se arată interesant. Miliţianul îşi aduce pistolul-mitralieră între picioare. Asudă în continuare şi-i face un semn de neputinţă tovului Tudose, cel care, după

spusele vizitiului-şef de fermă, ar fi vândut-o pe Diana, zlătarilor, ceea ce este puţin probabil. Cum naiba să subtilizezi o iapă de rasă şi s-o înlocuieşti cu o oţopină nenorocită, sub nasul unui asemenea director?!

— Desigur este vorba şi de un plan imediat, spune

Popescu ciupit de vărsat şi fără canini. Un plan literă de lege. Că mă puteţi ajuta să-l

îndeplinesc sunt sigur.

Dacă aveţi bunăvoinţa.

— Trebuia să începi cu bunăvoinţa, tovarăşe Popescu.

— Credeam că înţelegeţi subordonarea noastră faţă de aceleaşi imperative.

— Mai departe şi reveniţi la terenurile deţinute samavolnic de herghelie.

— N-am zis samavolnic. Am spus „peste nevoile hergheliei”.

— Explicaţi-vă. Tovarăşii sunt de acord?

— De acord, răspunde pentru cei zece tovarăşi, tovul

Tudose, tip atletic, cu labe mari, păroase, care poartă pulover din lână aspră, croşetat de mână şi-i tot face semne lui, adică lui Vornicu să se mute lângă el. Îşi ia scaunul şi se duce lângă Tudose.

— Sunt de acord să luaţi lipiţanii. Nu sunt mulţi. Mi-a cerut părerea don general al nostru. Îmi place cum staţi în şa, cu toate c-aţi fost la aviaţie. Aţi călărit pe avion peste o mie de haş pe, cum zice tovul. Îi trage cu ochiul şi-l bate amical

pe genunchi cu laba mare, păroasă. Îi suflă la ureche.

— Principalul e să scoatem herghelia din încercuirea ăstora cu tractoarele. Făcui la Divizia 8-a de cavalerie.

— Nu vreau să jignesc pe nimeni, spune delegatul; dar vă rog să priviţi lucrurile dialectic. Calul a fost. A

venit vremea maşinilor. Asta este istoria. Cine n-o priveşte în faţă, cade. Eu înţeleg că, şi profesional şi uman v-aţi ataşat de cai. Eu nu iubesc caii. Era să mă omoare calul unui camionagiu din Obor. Asta-i altă treabă. Nici ură nu le port. Îmi sunt indiferenţi din moment ce pot obţine mecanic, într-o carcasă minusculă, o putere echivalând cu o herghelie. Din moment ce pot săvârşi cu câteva zeci de mii de maşini, muncile agricole săvârşite de veacuri cu animalele. Milioanele de animale. Mult mai bine, mult mai economic, fără truda, omului, mult mai eficient, cu randament înzecit. Asta este baza teoretică şi practică.

Concluzia vă rog s-o trageţi dumneavoastră, care v-aţi dedicat viaţa calului.

— Îşi râde de noi, îi traduce în şoaptă tovul Tudose spiritul ironic al dizertaţiei delegatului.

Generalul Florescu priveşte în gol. Sentinţa acestui

Popescu este şi grăbită şi exclusivistă. Când l-a chemat ministrul să-i propună direcţia învăţământului militar, a refuzat. A cerut o delegaţie pentru herghelie, adică pentru acea parte din ea care furniza armatei puţinii cai de care aceasta mai avea nevoie în procesul ei de modernizare, l-a acordat. Regimentele de cavalerie sunt pe cale de desfiinţare. Îşi încheie istoria arma care-a adus atâta glorie Ţărilor Româneşti. Au fost lunile lui cele mai grele de la trecerea în rezervă. Ştia că singura protecţie este cariera lui militară şi atitudinea lui net anti-fascistă. Notoriu antifascistă. Ca să nu se vorbească de pregătirea Insurecţiei.

Totuşi, s-a lovit în foarte mulţi dintre simpatizanţii unei revoluţii sociale, pe care el o

apreciază ca o necesitate istorică.

Acum acest Popescu cântă prohodul Calului. Altă pierdere. Este vorba de calul-plugar. O aberaţie să-l excluzi din viaţa satului, oricât de mecanizat ar fi, cândva, satul românesc. Popescu, probabil consilier pe problemele mecanizării agriculturii, face apologia maşinii în afara realităţii şi pe deasupra ei. În fond, acum, are nevoie de treizeci de cai, să-şi facă planul la făina de oase. Lucrul i se pare aberant. Aberant în Bărăganul ialomiţean în care multe comune se numesc Aprozi, Roşiori, Armăşeşti, Seutelnici, Călăreţi, obştii de slujitori domneşti călări. Are pe retină zborul de-atunci, dinainte de 23 august, avându-l la manşă pe Radu, zbor dincolo de Ceahlău, când a văzut coloanele hipo-motorizate ale nemţilor. Cine credea vreodată că temutele divizii blindate lansate de Guderian de-a lungul şi de-a latul Europei, vor ajunge iarăşi la mijloace hipo?

Probabil că ministrul agriculturii este în posesia unor rezerve inepuizabile de combustibil

şi că jonglează cu viitorul agriculturii pe cel puţin o sută de ani, din moment ce a proclamat cu atâta vehemenţă moartea cailor. Gândeşte în termeni globali, ca să nu se gândească la Fulger; ori la

Narcisa; ori la Denisa; ori la bravul lui Corbu, calul

S: şarjei de la Prunaru, din tinereţea lui, Corbu calul care l-a purtat pe sub ferestrele şi balcoanele atâtor amintiri;

Corbul dezlănţuit în acel marş – marş cumplit, trecându-l peste mitraliera bavarezilor; Corbu în şaua căruia a intrat în Budapesta Annei-Maria. Închide ochii. Gicu Vasilescu apără herghelia tot atât de bine cum ar apăra-o el. Sigur, până la urmă îi va da căpcăunului cei zece cai bătrâni, de mult scoşi la reformă, care nu mai au nicio şansă. Îl doare că se întâmplă aşa chiar şi cu cei zece veterani care-au dus în spate, pe mii de kilometri, ultimii cavalerişti ai armatei române. Aude tropotul nebun al hergheliei minată de

Balaur la adăpost. Se pare că Gicu Vasilescu verifică împuternicirile Popescului.

Înainte de a se ridica pentru a lua măsurile care se impun, generalul Florescu îşi apreciază situaţia cu un fel de umor acid, mereu prezent de la trecerea lui în rezervă.

Adică prăpastia uriaşă care-l desparte aparent de cel care-a fost până acum câţiva ani. Prăpastia care-l desparte de prerogativele gradului, de fastul auster al solemnităţii gradului, de greutatea socială, de ceea ce a însemnat atunci când a comandat efectiv divizia; ori când a întrunit informaţii militare şi politice care vizau, într-un fel, istoria evenimentelor în curs, sau prefigurau istoria evenimentelor viitoare. Nobleţea lui stă în a rămâne el însuşi atâta vreme cât socialul îl ţine la marginea evenimentelor. De fapt, într-un fel, s-a regăsit. Desigur, nu la valoarea şi la nivelul Floreştilor. Ceea ce a dat valoare militară şi a ridicat Floreştii la nivelul cel mai înalt al piramidei sociale a fost relaţia neamului cu latifundiul.

Astăzi, în sfârşit, latifundiul care-a antrenat degenerarea atâtor latifundiari, ca şi o mulţime din cele mai grave nedreptăţi sociale, a fost abolit.

Vor supravieţui acei foşti latifundiari, sau urmaşi de foşti latifundiari care vor-reuşi să-şi impună valoarea. Profesională. Morală. Voinţa de a-şi depăşi istoria.

— Domnule consilier, o întrebare, l – Vă rog, domnule general.

Vornicu ascultă mirat glasul vechi, nu glasul, tonul lui

Mefisto. Tonul acela sec, categoric, direct, care se include, care face parte din structura sonoră a ordinului, Tonul care exclude replica, discuţia, şovăiala. Tonul despre care el a însăilat câteva consideraţii pe fişele lui dedicate psihologiei zborului. Câtă vreme directorul citise şi recitise împuternicirea consilierului şi corifeului mecanizării agriculturii, personalul hergheliei, era acolo şi o foarte junǎ şi interesantă tovarăşă îmbrăcată în halat alb, cu păru]

roşcat-auriu, tuns băieţeşte, lăsând să i se vadă gâtul bronzat, desenat delicat în contrast cu aerul hotărât şi cu vestimentaţia de sub poala halatului, cizme roşii, pantalon de călărie – lui

Vornicu îi atrăseseră atenţia mâinile amazoanei, mici, cu unghiile tăiate în came – dar puternice, neliniştite – deci personalul începuse să şuşotească. La glasul lui Mefisto, glasulton, se face linişte. Vornicu inventariază planşele color care decorează pereţii spoiţi proaspăt. Cai de diferite rase, planşe ale anatomiei cabaline, fotografii mari, înrămate: cai sărind obstacole, cai daţi la coardă, grajduri lungi în care se văd crupele şi spinările cailor, herghelia la păşune, o vitrină cu trofee hipice probabil, medalii, cupe; câteva diplome înrămate; câteva fanioane; lumina de toamnă care intră prin ferestrele mici, ornate cu perdeluţe din tifon, masa lungă acoperită cu pluş roşu, mirosul uşor de bradolină care se ridică din duşumea, ar fi rămas aici dacă ar fi fost cavalerist.

— Aveţi mijloace să transportaţi caii, întreabă Mefisto.

— Cum mijloace, se miră tovarăşul Popescu… Până la centru sunt douăzeci şi doi de kilometri. Dacă în cazul când…

— Pot răspunde la apelul ministrului cu doisprezece cai, spune directorul şi Vornicu vede cum directorul se consultă din priviri cu Mefisto, cum Mefisto se consultă tot din priviri cu amazoana roşcată, care privită din profil seamănă cu o chinezoaică şi chinezoaica spune cin tind ciudat cuvintele:

— Numai unsprezece, tovarăşe director, pentru că

Cezar rămâne.

— Bine, Cristina, dacă spui tu. Cezar rămâne, mormăie dectorul-director.

— Nu mi-aţi răspuns la întrebare, domnule Popescu.

Aveţi sau nu cu ce duce caii?

— Sper că se mai ţin încă pe picioare, bietele animale, încearcă Popescu un zâmbet strâmb, privind-o dintr-odat a insistent pe Cristina-amazoana.

— Da sau nu?

— Am un autocamion, cu conductorii mei.

— Parlagii nu conductori, spune Tudose şi

strânge genunchiul lui Vornicu.

— Parlagii, neparlagii, au să-i încalece şi au să-i ducă „chiar dacă nu sunt decât unsprezece.

— Sunt ostaşi bătrâni şi dacă nu le e dat să sfârşească omeneşte, au să moară de plumb, nu de satâr, spune Mefisto şi se ridică.

— Altfel nu vă dau niciun cal, încheie directorul şedinţa. Tudose! Fă formele cu tovarăşul delegat. Restul personalului vedeţi-vă de treabă. Cristina, arată-i tu domnului căpitan ce este de văzut la noi Mi-a povestit Cosii de dumneata. Colonel doctor Vasilescu…

Vornicu vede faţa aiurită a delegatului, dintr-odată roşie, semănată cu petele albe ale ciupiturilor de vărsat, îl aude pe Meâisto spunând: „Niculae, ştii ce ai de făcut”, apoi amazona îi întinde mina, el vrea să i-o sărute, ea refuză gestul, are palma fierbinte, degetele ferme, puternice, îi strânge mâna băieţeşte şi-i spune:

— Cristina mă cheamă… Noi aici te cunoaştem foarte bine, căpitane Vornicu. Generalul te-a făcut un fel de bau-bau. Mergem?

Se uită în ochi cu o fixitate neliniştitoare, are irisul neobişnuit de mare şi rotund de un căprui cald, sprintenele aduse spre tâmplă, este nefardată, îşi retrage mina din mâna lui şi Vornicu interceptează privirea cercetătoare a lui Mefisto care trece rapid de la Cristina aceasta stranie la el şi se stinge apoi sub sprâncenele stufoase, rupte în unghi ascuţit, pentru că Mefisto îşi trage barba în piept cu gestul lui obişnuit şi Vornicu nu poate să înţeleagă, sau dacă înţelege este încă răscolit de sentinţa dură a generalului: „Sunt ostaşi bătrâni, au să moară de plumb., nu de satâr.

Totul i se pare neadevărat, adevărat rămânând galopul frenetic al hergheliei şi ochii căprui cu sclipiri verzi ai amazoanei care-i spune ceva şi el nu aude ce spune amazoana pentru că goneşte turbat cu barda în mână şi de sub copitele roaibei ţâşneşte un vaier cu gust dulceag de sânge şi amărui, de ierburi strivite.

— Comenzile la mijloc, îşi spune. Mefisto unelteşte.

Amazoana în halat alb şi cizme roşii îi face

semn cu mâna din uşa, deschisă galant de Mefisto

*

Radu Vornicu îşi spune că face mutră de gigolo, de don Juan zaharisit, îşi urmăreşte tendinţa asta nenorocită de a poza, pentru că stă în şa cu o anumită lene studiată, ca şi când ar cunoaşte-o pe Crina – iapa roaibă

— De-o veşnicie, se gândeşte la Valentina atât de categorică în relaţiile ei mondene spre deosebire de el, care dacă nu-i face ochi dulci Cristinei – amazoana călăreşte aproape de el, scară la scară –, nu poate spune că-i este indiferentă noaptea asta dumnezeiască de toamnă şi prezenţa femeii, mai mult o siluetă gingaşă desenată pe întunericul fosforescent al câmpiei. Zace în el, abia stăpânit, un instinct afurisit de poligam. Năravş, s-ar părea, fără lecuire. Năravş şiret. Năravş viclean, care-i secretă în trup o aţâţare dulce, care-l face viu, atent şi prevenitor, care-i ţine în Mu gesturile, care-i biciuie imaginaţia, care intuieşte exact cărei specii aparţine interlocutoarea, ghicindu-i preferinţele

dintr-un gest, dintr-o vorbă, dintr-o frază banală; ca apoi să ţească o urzeală de gesturi complementare în întâmpinarea gesturilor ei, poate mai viclene, provocându-i reacţiile, să imagineze o lume care s-ar potrivi femeii aceleia pe care n-o vrea victimă, ci părtaşă la o bucurie unică, legată de acel moment, pentru că toate femeile care i-au trecut prin viaţă, oricât de scurtă a fost trecerea lor, s-au legat de un moment unic al deschiderii lui către lume. Unicitate de peisaj exterior. De dispoziţie interioară. Oricât de banală ar fi apărut participarea trecătoarei, a existat întotdeauna farmecul noutăţii, al nerepetabilului, stropul de poezie adus de ea; ori de el; ori de licărul unei stele, ori de-o adiere stranie, ori de un gest plin de candoare venit de la o profesionistă a amorului; ori de tensiunea păcătoasă, ameţitoare, a celui care tâlhăreşte în grădinile altora; ori de prezenţa inocenţei; ori a unei disperări pe care-a intuit-o, ori de un plictis; ori de o nemulţumire; ori pur şi simplu dintr-o dorinţă care-l făcea părtaş.

Augusta i-a adus-o pe Sara, ca pe o necesitate

de echilibru. Augusta a fost o excesivă. Valentina l-a împlinit în voluptate. Lasă un gol în neliniştile lui interioare. Valentina are o demnitate pe care el n-o poate jigni, din camaraderie, cu toate că, îşi dă seama, nu comunică cu soţia lui decât în pat. Ar prefera s-o aibă amantă. Noaptea este făcută pentru dragoste. Câmpia s-a învelit într-o boare străvezie de ceată pe care luna o poleieşte cu argint vechi. Ţârâie greierii, uraniscul înstelat, bolteşte deasupra lor catifelele lui grele şi tainice, caii lăsaţi la pas trag în frâie, când se apropie, scăriţele se ciocnesc cu un clinchet uşor, arome amărui de bălării adie dinspre pârâu, un bâtlan trece peste ei clamând trist, gutural şi din întuneric se aude sunetul linişti-or al docarului care-i duce pe Mefisto şi doctorul Vasilescu, directorul hergheliei. Pentru că n-are niciun drept să pătrundă în universul amazoanei, pentru că noaptea este plină de sugestii pe care el le respinge şi de complicităţi pe care le refuză, Vornicu este mahmur şi se-ntreabă ce rost a avut să accepte invitaţia directorului hergheliei de a

cina acasă, cu atât mai mult cu cât nu are de gând să accepte postul acela bine plătit, oricât de mult ar iubi caii. Şi Câmpia Română. Poate şi din laşitate, li este frică de Cristina-amazoana. Frică de privirea aceea neiertătoare, de o curiozitate tăioasă pe care n-a putut-o opri dincolo de el însuşi. Frică de felul în care stăpâneşte caii.

Frică de felul în care s-a despărţit de câii-ostaşi. De caii veterani. De cei condamnaţi să ajungă făină. De cei a căror onoare de veterani o salvase Mefisto, ordonându-i fostului sergent să-i împuşte în ureche. Moarte fulgerătoare, fără umilinţa neîndemânării parlagiilor. Frică de felul în care amazoana a intrat în boxa calului Cezar, cal al unui fost comandant de regiment de cavalerie, cal învăţat să fie mereu în frunte, care nu suferea alţi cai în preajmă sau înaintea lui, care schilodise câţiva grăjdari, un sur rotat înalt, statuar, încă voinic, rău, mizantrop cum spusese amazoana, privindu-l în ochi cu aceeaşi neliniştitoare stăruinţă.

— Un cal care cunoaşte şi dispreţuieşte

năravurile oamenilor, căpitane Vornicu. Laşităţile şi meschinăriile lor… Cezar! Primeşte, prietene!

Cezar care fornăise ameninţător în boxa lui separată de restul grajdului, care trăsese aprig de căpăstru vrând să-şi muşte botniţa, nechezase prietenos auzind glasul amazoanei, îi făcuse loc şi primise cu semne vădite de bucurie bucata de zahăr şi bătaia amicală pe gât; nescăpându-i însă din vedere pe el şi pe tovarăşul Popescu care se retrăsese circumspect şi care, evident se ţinea scai de amazoană. Cristina-amazoana s-a oprit atunci lângă boxa lui Cezar şi foarte încet, dar foarte desluşit i-a spus tovarăşului Popescu să nu îndrăznească să intre în grajdul veteranilor, că ea, cu mâna ei îl dezleagă pe Cezar şi că-l asigură pe matadorul mecanizării că Cezar nu este atât de tâmpit ca gloaba camionagiului din Obor şi o să-l facă praf, răzbunând asasinarea tuturor cailor pe care el, matadorul îi numeşte Haş Pe şi nimeni nu va putea fi tras la răspundere şi… Şi… Stătea dreaptă, Vornicu o vedea vibrând de încordare, a intuit clipa în care amazoana a vrut să-l

plesnească pe preopinentul mecanizării, atunci a apucat-o de umăr, a strâns-o lângă el şi i-a spus:

„Cristina, să vedem veteranii” Tovarăşul Popescu a plecat bâiguind ceva neînţeles, Cristina s-a desprins cu fermitatea cu care şi-a retras mâna din mâna lui, a spus

…mulţumesc” şi a intrat la cel clintii veteran, calul orb

Sirius. Sirius, cu picioarele din faţă îndoite de câtă ostăşie făcuse, cu coama şi coada rărite, cu locuri roase de şa unde i se vedea pielea, cu o resemnare blândă în felul în care-a cules cu buzele bucăţica de zahăr, adulmecând mâna Cristinei, mână dintr-odată maternă şi ocrotitoare.

A fost un freamăt între caii bătrâni de cum a intrat

Cristina la Sirius. Nechezat nerăbdător şi bucuros, capete întoarse, urechi ciulite. Vornicu a înţeles bucuria şi nerăbdarea cailor, mai ales după ce Cristina a început să vorbească cu Sirius, să-l întrebe de-ale lor, să-l searpine între urechi, să-l facă blăpău bătrân şi când Cezar a nechezat

îndelung, cu gelozie. Veteranii aveau copitele date cu unsoare neagră, crupele le străluceau, ţesalele şi periile erau rostuite la rastel, în grajd mirosea iute a ud, a balegă, a aşternut de paie, a fân, mirosuri vechi, din copilărie ştiute, era o tihnă senină şi împăcată, cu toate că se rostise sentinţa de moarte şi Vornicu se simţea vinovat, de parcă el hotărâse să fie ucişi caii Ţării Româneşti. Se simţea mizerabil, cum se simte şi acum, împuşcăturile răsună în el cu ecouri prelungi într-un gol imens, sentiment accentuat de noaptea de toamnă şi de prezenţa Cristinei acesteia care vorbise îndelung cu cei condamnaţi la moarte, îi mângâiase pe boturile catifelate, pe ochi, îi sărutase, se purta ca un duhovnic plin de înţelegere sfâşietoare; dar şi de tărie; îşi lua adio de la protejaţii ei şi el a înţeles-o atât de profund încât s-a înspăimântat. Pentru că el însuşi a trecut într-un fel prin ce trece Cristina şi-l înspăimântă nu numai sentimentul de solidaritate, de camaraderie faţă de amazoană, nu numai o nevoie bruscă, tiranică de a o ocroti; dar mai ales îl

înspăimântă sentimentul că o cunoaşte dintotdeauna pe Cristina. Ea n-a făcut decât să-l privească fix, cercetător, ca şi când l-ar fi căutat într-o altă memorie decât cea la îndemână; nu i-a spus nimic revelator, dimpotrivă, s-a împietrit, a tras între ea şi el o tăcere de gheaţă, s-a confesat cailor bătrâni, a şi plâns ţinând în palme capul unei iepe bătrâne, o iapă albă, cu linii încă zvelte, căreia i-a povestit nu se ştie despre ce pădurice de tei unde chiuleau ele două la stupina lui moş Capră – iapa era chiar la capătul grajdului şi de-afară se auzise cucurigitul arţăgos al unui cocoş, l-a şi văzut, un cocoş voinic, porumbac, cocoţat pe grămada de gunoi de grajd, pe care cădea o rază de soare însângerându-i creasta – pe urmă l-a strigat Mefisto să meargă la Gostat cu el şi cu

Tudose, pentru nu se ştie ce tone de ovăz. Cristina i-a făcut semn să plece. A lăsat-o acolo, ţinând în palme capul iepii bălane care o amuşina şi parcă râdea amintindu-şi şotiile lor la stupina lui moş Capră. Atunci a simţit o gelozie stupidă şi amară pe trecutul necunoscut al

Cristinei. O durere surdă, inexplicabilă, ştia că şi bălana va sfârşi de plumb, de aceea l-a şi luat Mefisto de-acolo, pentru că abia a ieşit docarul pe poarta înaltă, şindriluită, poartă cioplită în bardă, când s-a auzit din câmp cea dintâi împuşcătură.

— Te-ai gândit mai profund la statutul de cobeligeranţă neacordat României, l-a întrebat Mefisto şi Vornicu a băgat de seamă că generalul şi-a scos pălărioara, şi-a aşezat-o pe genunchi şi a rostit ceva pentru sine ca o pomenire, ca o iertăciune pentru caii veterani după care, nea Tudose, care mâna caii, le-a spus povestea cu iapa

Diana de la 10 roşiori, pe care a dat-o „în gazdă-l la nea

Apostol; ăla cu buruienile de leac, cu spânz şi ce-o mai şti, când a auzit el la raion că vor să desfiinţeze herghelia şi în locul ei să facă un S.M.T. A dat-o pe Diana şi l-a dat pe Fulger, lipiţeanul; a pus la număr caii lui Apostoi; dacă se desfiinţează herghelia, cere aprobare în secret la don general s-o lase pe Diana de prăsilă acolo la nea Apostol, care e om cu căutare mai ales la

ferma de vaci unde au mortalitate mare la tineret.

Vornicu a înţeles târziu că maternitatea era de scroafe şi că tineretul la care se referea Tudose era format din purcei şi din viţei, care, se pare, murea pe capete din cauze necunoscute; dacă nu cumva era otrăvit cu bună ştiinţă.

Nu l-a ascultat pe Tudose cu toate că a încercat să desluşească la el trăsăturile „omului nou”. Nu le-a desluşit, Tudose arăta normal. Vorbea normal. Arăta destul de ponosit pentru unul care jecmănise salbele femeilor din comunele Câmpiei Române şi mai ales dovedea o dragoste aproape paternă faţă de cai. S-a gândit la ce-a vrut să spună Mefisto cu cobeligeranţa. N-au ajuns la

Gostat pentru că au întâlnit un autocamion hodorogit care abia târa după el o remorcă şi mai ponosită, încărcată vârf cu ovăz…

— Am impresia că te cunosc de-o viaţă, Cristina, spune Vornicu, trecând peste rezerva mahmură. Nu-mi explic senzaţia, n-o lua altfel decât ca pe o constatare exactă şi…

Un strigăt parcă de luptă. Ceva ascuţit, sălbatic şi umbra de lângă el care iradiază o chemare confuză ţâşneşte într-un galop de pe loc, neaşteptat. Fără să aştepte îndemnul călăreţului, iapa roaibă porneşte la galop, nechezând. Vornicu primeşte în obraz şfichiul tăios al aerului. Este lună, Câmpia Română răsuflă adânc şi din nou are sentimentul că se conţine şi că noaptea asta a mai trăit-o cândva, nu-şi dă seama când, pentru că goana nocturnă îl aţâţă, îl scurge în vreme şi-l umple de sine până la saţiu.

— Ne electrificăm, spune doct: rul Vasilescu. Pe aici, vă rog! Întâi spălarea. Ăştia ai mei au stat de-o veşnicie la feştilă. Angela, fetiţa! Cristina, ai grijă de aviator.

Costi, du-te la Angela. Probabil este în laborator cu leptospirele alea afurisite. Trag o raită la nutrii. Aviatorule, ai văzut nutrii? Vino cu mine să-ţi arăt nutriile. Niculae, mâine la ora ştiută. Caii de şa lasă-i aici în grajd. Dă-le o mână de fân! Angelaaa! Am sosit! Ne este o foame de

lup. Fii atent, aviatorule. Aici se sapă puţul pentru apă curentă… Pe aici…

Spre ruşinea lui, Vornicu n-o ajunsese pe Emazoană.

O înghiţise noaptea…

— S-a mulţumit să călărească la trap pe lângă docar. Pantalonii i-au rost pulpele, lipsa de antrenament l-a înţepenit, calcă în strâchini, are o febră muşchiulară ruşinoasă, nu vede nimic, casa scundă, acopei ită cu viţă, ori cu iederă are ferestrele luminate palid, aşa cum luminează lămpile cu gaz, doar o fereastră este luminată puternic din interior, parcă prinde pe luciu fascicolul unui reflector. Se aud grohăituri, piuitul unor pui, se văd siluetele grajdurilor, coteţelor, miroase trist a crizanteme, se aude o uşă şi el recunoaşte glasul Cristinei.

— Costi, lasă-l pe Gicu. Angela te cheamă în laborator. După ce isprăviţi inspecţia, vă aşteptăm la masă.

Deci Mefisto este şi aici Costi, aici însemnând Cristina. Se poticneşte într-un tub de ciment.

Şocul îl face să-şi revină. „Comenzile la mijloc”, îşi spune. „Intri în pierdere de viteză”. N-a văzut nutrii, dar nu informaţia lui zoologică deficitară îl nelinişteşte, după cum nu-l neliniştesc nici nutriile care-şi arată dinţii curbaţi şi mari de rozător, un fel de intermediare între vidră şi castor, vârâte în cuşti etajate lucrate în fier-beton subţire, cu amănunte scoase la iveală de lumina lanternei mânuite de doctorul Vasilescu; îl nelinişteşte „prevernisajul” acela, sumă de disimulări, de ipocrizie retorică, de atmosferă îngheţată într-o carcasă sufocantă în care s-au jucat roluri artificioase, în care Strategul n-a mai fost Strategul, ci un locotenent colonel schematizat, o schemă perfectă de locotenent colonel cu aere academice. După problema pământelor; a jugărelor mari trecute în cartea funduară ca jugăre mici; după aventura proprietăţii obşteşti răpită şi reîntoarsă la obşte; după revelaţia Marius Ciocâltea şi

Augusta Ciocâltea; după umilinţa tălpilor găurite şi a împrumutului acordat de Mizantrop;

după împuşcarea cailor-veterani – după toate astea iată o altă lume.

Aiurea... Nu a nutriilor, cu toate că şi nutriile alcătuiesc o lume. Lumea doctorului Vasilescu. Şi de ce nu, a Cristinei. Lumina lunii cade argintie, acoperişul de tablă al casei străluceşte, se aude grohăitul domol al unui porc, miroase a cocină, a grajd, a păsări – Vornicu s-a obişnuit cu noaptea, desluşeşte organizarea gospodăriei şi se-ntreabă cum a supravieţuit şocului produs de deschiaburire, pentru că, în totul, se vede şi iniţiativă şi un început de prosperitate.

— La culcare, fetiţele, spune doctorul Vasilescu.

Nutriile ronţăie nişte morcovi, bazinele de tablă pline cu apă prind o rază de lună, este un nuc bătrân cu coroana rărită prin care cad solzi argintii, o verandă plină de muşcate, apoi o sufragerie luminată palid de o gazorniţă, mobilă ţărănească din stejar, tavan din podină bătută pe grinzi, miros de gutui, de busuioc, ceva din casa părintească care-l destinde şi doctorul Vasilescu

metamorfozat brusc într-un fel de băieţoi care vorbeşte pereţilor:

— Fetelor, fetelor ne-aţi pregătit cămeşoaiele?

Un glas foarte sonor de femeie, venind parcă de pretutindeni:

— Schimbaţi-vă în camera de zi!

— Să mergem la baie, spune doctorul.

*

Vornicu intuieşte că se află în plin complot. Când unelteşte, sprâncenele lui Mefisto frânte în unghi drept au tendinţa să se micşoreze spre un unghi ascuţit. Să fie numai o manevră de a-l aduce la herghelie? De a-i dirija destinul legându-l şi astfel de caite? Pentru a-l avea aproape? De ce? Mefisto s-a regăsit. A trecut pe lângă naufragiu, aruncând peste bord tot lestul social care-l condamnă. A intuit viitorul? Ori mai curând sinteza informaţiilor pe care le deţinea l-a făcut să descifreze viitorul acestui prezent? Ce nevoie are de el? De un Vornicu oarecare? Să-şi fi asumat vreo răspundere morală?

De ce? Misiunile pe care i le-a ordonat când

relaţiile dintre ei erau cele dintre generalul-destin şi locotenentul-pion în jocul generalului cu istoria; au fost misiunile prin care s-a luat în posesie. Este foarte atent la dizertaţia doamnei Angela Vasilescu care contestă doctrina lui

Schopenhauer referitoare la imutabilitatea caracterului inteligibil.

— Angela ne politizează, mârâie Mefisto… Apropo, don director… Noi ne întoarcem la herghelie… Angela, nu te deranja. Nu rămânem. Avem încă de lucru şi mi-am lăsat fişele acolo.

— Eşti un egoist, spune doamna Angela Vasilescu, ridicându-şi cu un gest cochet şuviţa albă de păr care-i cade pe frunte. Este o femeie scundă, subţirică, părul negru, strâns în coc este înnobilat de câteva şuviţe albe, poartă o bluză cărămizie cu mâneci lungi strânse pe încheieturi printr-o manşetă bărbătească, este sprintenă şi când zâmbeşte îşi arată cu plăcere dinţii de un alb strălucitor.

Desigur, nu se potriveşte în niciun fel cu soţul ei. Poartă ochelari cu ramă groasă, de baga, are

unghiile tăiate în carne, stă într-un capăt al mesei, cel care este aproape de uşă, se ridică cu mişcări agile de veveriţă, aducând de pe bufet un talger de lut plin cu nuci noi, descojite.

— Specia nu şi-ar fi meritat atributele, dacă nu şi-ar fi adaptat mediul. Dacă nu l-ar fi modificat potrivit trebuinţelor ei.

— Ori poate idealului ei interior, Angela, spune Cristina.

— M-da! Industrializare. Ai hrănit albinele?

Gicu Vasilescu ronţăie aripa de pui bine rumenită.

Pe Vornicu l-au vrăjit gesturile domestice ale doctorului.

S-a dezbrăcat pe verandă, şi-a scuturat hainele afară, a îmbrăcat un halat pluşat, s-a dus la baie – o cameră cimentuită pe jos cu tubulatura încă neacoperită în şanţurile ei, având un bazin din tablă vopsită în alb fixat deasupra băii, totul mirosind a mortar şi a vopsele, şi-a virât picioarele în cadă şi cu o satisfacţie vădită a dat drumul la robinet. N-a curs niciun fel de apă. Doctorul l-a

privit mirat prin ochelarii lui cu ramă subţire din aur.

— Drăcia dracului, a spus. Fetele au uitat să pompeze.

O clipă. Fă-te comod. A ieşit aşa cum era. S-a auzit ţăcănitul unei pompe de mână. S-a auzit apa curgând în rezervor. A venit doctorul, radios.

— Trebuie să înhămăm tehnica, fără s-o lăsăm să ne călărească. Mizerabilă meserie face Popescu ăla.

A fost singura aluzie la uciderea cailor. L-a obligat să se dezbrace până la mijloc. Să se spele. Apoi i-a luat prosopul, un prosop uriaş din m şi l-a frecat zdravăn, în camera de zi erau întinse pe tăblia patului trei cămăşoaie româneşti cu alesături. Doctorul a îmbrăcat unul cu motive brodate în roşu-violet.

— Păcat că nu rămâneţi… V-aţi fi odihnit omeneşte, a spus, încălţind nişte târlici… Ce se cântă la operă?

Cum nu ştii? Mă Omoară Angela… O luăm iarăşi de la capăt. Casa de la Bucureşti ne-au

făcut-o praf americanii.

Cum îţi place aici?

— Ca acasă, a spus şi doctorul l-a privit scurt, ochii lui negri, focoşi, că ai armăsarului au strălucit sub ochelari şi s-a auzit glasul doamnei Angela, chemându-i la masă.

— De mult, poate înainte de război, printr-a 8-a i-am citit şi pe Herbart şi pe Alfred Fouillee, doamnă Angela, spune Vornicu, dându-şi deodată seama că înti-adevăr asta a fost în altă viaţă a lui, viaţa dinaintea războiului, apoi a fost o altă viaţă, războiul şi acum, iată îşi trăieşte a treia viaţă şi această a treia viaţă împărţită pe alte vieţi: viaţa lui din aviaţia postbelică, un fel de agonie, viaţa lui cu Augusta, viaţa lui cu Valentina, viaţa lui din

Prislop, viaţa lui cu fişele, viaţa lui cu el însuşi, viaţa lui de la herghelie şi din casa familiei Vasilescu în care Cristina, crispată şi albă la faţă, ca şi când şi-ar fi pierdut sângele priveşte în gol şi totuşi îl urmăreşte cu atenţie, mai ales atunci când spune că el crede în teoria ideilor forţă, capabile să transforme un individ într-un centru de acţiune,

că ideile-forţă pot interveni ca factori modificatori ai structurii individului şi societăţii şi că…

— Pe tine, Radu, ce idee-forţă te-a stăpânit, întreabă sec Cristina şi el rămâne o clipă nedumerit pentru că nu-i place felul băieţos şi camaraderesc în care-l tratează Cristina, ea însăşi artificial băieţoasă, încercând parcă să-şi ascundă feminitatea.

— Zborul şi patria, răspunde şi atunci Cristina îşi muşcă buzele, se ridică de la masă şi iese.

Este o clipă de linişte în care se aud măselele doctorului spărgând osul de pui. Mefisto n-a mâncat nimic, ÎI priveşte intens.

— Cristina noastră este puţin ciudată, spune doamna

Angela Vasilescu. Costi, mi-ai luat bilete la operă? Cum, tot Verdi? Fie şi Verdi… Vreau să-mi vezi laboratorul, domnule Vornicu. Rămâi sau nu la Gicu? Ne-ar face plăcere să rămâi. Ai avea timp de lucru şi l-ai avea aproape pe Costi. Oricum, o unitate socialistă trebuie să intre în interrelaţie activă cu satul. Suntem amândoi de-aici. Se pare

că ne-am întors acasă pentru totdeauna. Poate ca o obligatei morală născută tot dintr-o idee-forţă: binele social…

Vrei mujdei?

— Vreau să vă înţeleg, spune Vornicu. Am cunoscut la Prislop un popă. Barbă Neagră. Un revoluţionar în cele din urmă, aş zice. Ca să nu vorbesc de Pătru. Mi se pare că domnişoara Cristina mă detestă. Îmi pare rău.

Probabil i-am stricat seara. N-am nicio vină.

— Angela, nu te supăra, spune Mefisto. Noi ne retragem. A fost o zi grea. Mai ales pentru Cristina. Staţi pe loc. Fac eu oficiile de gazdă.

— Şi laboratorul?

— Altă dată, Angela, spune doctorul… Haidem. Vă duc până-n prag. Dintr-odată atmosfera familială caldă, mirosul de gutui şi de busuioc, de mobilă din lemn şi de scoarţe, de omenie, se ofilesc, pălesc. Vornicu se simte nelalocul lui cu toate că se contopise cu lăcomie în atmosfera asta tihnită, echilibrată, cu toate că era lacom să vadă laboratorul acestei femei, se pare biolog, o

ţărancă-biolog şi el un ţăran doctor în medicină veterinară care se întorseseră acasă cu intenţia să demonstreze falimentul teoriei lui Schopenhauer referitoare la imutabilitatea caracterului inteligibil; de fapt lucrurile sunt mult mai complicate, atunci când se translează în social date aparţinând individului. Pe Cristina a doborât-o uciderea veteranilor. Reface atmosfera aceea caldă a grajdului, de comunitate străveche dintre om şi animal. O înţelege pe Cristina.

Revine asupra fiecărui gest al ei, şi la răspunsul lui Cezar, caiul-colonel; ori la răspunsul bătrânesc şi resemnat al calului orb Sirius, ori la gesturile caline ale iepii bălane care avea secrete de împărţit cu Cristina. Reface dureros starea interioară a amazoanei, vede ţeava puştii, aude detunătura, îl vede pe calul orb Sirius îndoindu-şi genunchii tremurători, poticnindu-se, căzând; spectacolul se repetă cu iapa bălană şi o revoltă surdă, chinuită îl gâtuie până la sufocare. De ce? Ştie de ce n-a mâncat

Mefisto. De ce vrea Mefisto să se întoarcă la

herghelie.

Şi el vrea să se întoarcă la herghelie, cu toate că doreşte să explice acestora doi, lui Gicu şi Angelei, ce-a vrut el să înţeleagă prin ideea-forţă, care sălăşluieşte omulcentru de acţiune, dar mai ales prin sentimentul acela absolut care este patria, întruchipată în istorie.

Afară este lună, lumină de argint, umbra uriaşă a nucului, miroase a peliniţă şi Mefisto scoate caii din grajd ca un plugar; ori ca un ostaş vechi. Vornicu n-o vede pe

Cristina care stă rezemată de nuc şi priveşte luna. Nu-i vede nici lacrimile. Încalecă după ce încalecă Mefisto.

— Uită, spune din pragul verandei Gicu, ţăranul doctor.

Se vede doar pata albă a cămeşoiului şi sclipetul lentilelor.

— Încerc, spune Mefisto.

Dincolo, uliţa răspunde în Câmpia Română.

Cartea a doua:

IARNA

CONFESIUNI (I)

Mefisto este, într-un fel, expresia echilibrului sau a realizat poate autonomia socratică stăpânind triada dinamică: autoepurare, adică refuzul multiplicităţii în numele unităţii; autodeterminarea, adică cunoaşterea etică de sine şi auţoconstrucţia, adică puritate lucidă, luciditate dezinteresată, dezinteres unificator, acel triplu aspect al înţelepciunii reflexive sub semnul armoniei, spre care tind. A refuzat o funcţie de primă mână din scrupule morale. Mefisto este un înţelept pentru că a ştiut să renunţe la glorie, înainte ca gloria să-l transforme în pastişă. Să-l demonetizeze. Să-l facă marionetă şi caricatura ideilor-forţă în numele cărora a acţionat. Pesemne i-a fost frică să nu transforme virtuozitatea faptei, puritatea ideii de patrie în virtuozitatea discursivă. Este el în contradicţie cu libertatea înţeleasă în sensul necesităţii?

Hotărât, nu! Necesităţile lui interioare se împlinesc în libertatea de a fi el însuşi. Pentru mine este o lecţie deschisă. S-a dezlegat din toate

legăturile exterioare care l-ar fi antrenat în cursa pasiunilor vane, sau a obedienţii totale. Sau a luptei surde dintre interese şi indivizi pentru a ocupa, pe drept sau nedrept, locurile celor dinainte.

Mefisto este un reflexiv. Nicio vorbă gratuită. Vorbele lui sunt de fapt credinţe intime mereu susţinute de fapte în perfect acord cu sine.

Marele meu defect este că acţionez încă spontan.

Nu m-am lepădat de reflexul spontan al pilotului de vânătoare. Imagine pe retină sau ecou sonor pe timpan şi, fulgerător, ripostă. Sunt atât de departe de echilibrul la care trudesc zi de zi, încât mă apucă disperarea. Mă apucă disperarea în faţa imposibilităţii de a decide. Aici condiţia pilotului de vânătoare: decizie instantanee – ripostă sincron deciziei s-a anulat. M-am transformat într-un adevărat măgar al lui Buridan. Am terminat revederea cărţii după discuţia cu Sara. Sara îmi cere o nuvelă istorică: „Călugăreni”. Nu ştiu să scriu. Mefisto mi-a dat

studiul lui „O nedreptate istorică”, care este un monument, cu un singur consemn: „nu-i vede nimeni”. Am înţeles în toată gravitatea lui acest consemn. Studiul este plin de consecinţe. Imediat. Mai târziu. Posterioare deceniilor care se vor urma. Implică mai ales culisele războiului. Politica lui. Responsabilităţile morale ale tuturor conducătorilor marilor puteri. Numai decodificarea transmisiunilor germane şi drama Coventry-ului este un cumplit cap de acuzare. S-a mutat centrul de atenţie al opiniei mondiale pe crimele monstruoase ale lui Hitler.

Cu ce sunt mai puţin monstruoase bombardamentele asupra oraşelor deschise ale Germaniei? Ori Hiroshima?

Faptul că eşti victorios te poate absolvi de crima de război?

Cum pot rămâne inert la asemenea document? Ce-a vrut Mefisto, pe ce reacţie a scontat? În ce fel vrea să mă implice?

De unde şi cum a inventat-o pe Cristina? Pentru că – el a inventat-o! Sau el a ţinut-o într-o

rezervă strategică. Cine este de fapt, Cristina? De ce m-a smuls de la

Vasileşti? Pentru că el m-a smuls! Am simţit-o atunci.

Am simţit-o când mi-a dat, 0 nedreptate istorică”. Am simţit că fata aceea stranie este invenţia lui după scena pe care-a făcut-o Valentina acasă la Mefisto, la masa aceea de despărţire când calma, narcisiana Valentina m-a somat să rămân, altfel ea neasumându-şi nicio răspundere pentru căsnicia noastră. Un fel de-a zice căsnicie. Un concubinaj amiabil. Valentina reprezintă tipul de sclav al convenienţelor. Al justificărilor. Al mondenităţii ieftine.

Al unui sine care nu există, nu poate exista decât refeiindu-se la lucrurile exterioare şi numai în raport de lucrurile exterioare. I-am încredinţat-o lui Stamate Chiriac. Adică l-am rugat pe Stamate Chiriac să-i fie paj însoţitor, sfătuitor. L-am făcut fericit. Stamate este exact pandantul, perechea socială a. Valentinei. Eu îi sunt amantul. Desigur, mă va uita. Ea mă va uita. Total.

Singura ei obsesie este „cum apare”. Ce este cu adevărat n-o interesează. Mefisto, tâlharul şi curtezanul m-a întrebat cum pot lăsa din nou singură o asemenea femeie superbă. Ştia exact răspunsul, aşa că nu m-am obosit să i-l mai dau. În această breşă – Cristina. Mefisto a prevăzut breşa? Cred că da. Acolo la Vasileşti se naşte ceva.

Acolo un principiu abstract devine factor social dinamic.

Rămân pe poziţia necesităţii istorice a revoluţiei. Adică văd revoluţia ca pe o cotitură radicală a istoriei românilor.

Am cercetat arhivele comunităţii de avere grănicereşti la

Caransebeş după întâlnirea cu Pătru, eliberat împreună cu

Piţu şi ceilalţi, fără Radu Belcotă, condamnat pentru

„Tăinuirea” legăturilor cu Maria Vărzaru. Era de aşteptat.

Fost ofiţer. Mereu numai aparenţele. Demagogul ăsta de

Luchescu, maistrul meu de atelier vine cu gabrioleta plină, ocupaţia lui principală constă în a cărăuşi damigenele, dar este secretarul organizaţiei de bază. Ce sunt Vasileştii în satul lor sunt Bujoreştii aici la B. Adică Maria

Pava Bujor şi el, Nicolae Bujor, agronomul. Pentru că

Maria, în sfârşit, şi-a terminat viaţa ei dinainte. Viaţa ei de Maria Pava. Maria este de nerecunoscut. Căsnicia a scos la iveală o alta. Un alt sine. Poate că Maria nici nu s-a cunoscut pe sine până la acest Bujor, alt ţăran, de data asta din pustă, de-alături, de la Valea Apei. Prevăd un conflict dur: Radu Vornicu-Luchescu. Partidele sunt făcute. Pe Luchescu o să-l ia în braţe Petroman, preşedintele Sfatului şi Neagu de la raion. Maria şi Nicu de aceea m-au şi adus ca „specialist”. Oricum sunt exact în temă. Condiţia esenţială: cinstea. Este o lăcomie stupidă de procopseală pe seama obştii, ceva josnic, meschin, murdar, care alterează din faşă acest „nou” pe care-l visam pur. Şi purificat, fără transfer de

moravuri corupte.

Cadrul general, social s-a creat. Rămâne de recreat conul.

Nu prin ucazuri. Altfel. Prin sistem. În timp. Am descoperit în arhivele Comunităţii toată urzeala de interese a capitalului străin la Reşiţa lui Auschnit şi mai târziu a lui Goering. Nu am nevoie de nicio lecţie despre invazia şi hegemonia capitalului străin în România. Despre condiţia noastră de slugi în propria noastră ţară.

Inge este o gazdă foarte bună care nu te obligă printr-o ospitalitate excesivă. O gazdă exactă la care fiecare serviciu este planificat riguros şi toate serviciile la un loc nu depăşesc costul; dar nu sunt nici sub cost. De ce n-am stat la Bassmann? Pentru că, după drama care l-a pustă, doctorul a devenit alcoolic. Contesina a fugit cu un maior conte. Nu cred că era din S.S. Pe Hans l-a împuşcat

Hauser, atunci, în noaptea când Pili a ordonat masacrarea ostatecilor. Pe Pili l-am văzut cu ochii mei într-o coloană

Ide prizonieri, la Arad, când m-am dus la Elia şi mi-am dat seama că Ella este morfinomană. Mai ales aici la B.

războiul există încă, dramatic, traumatizant, în conştiinţe.

Doctorul Bassmann a pierdut totul. Şi Inge a pierdut totul. Nu are decât 32 de ani. Trăieşte într-un fel de automatism straniu. Pare ea şi nu este ea. Poate bea şi Inge.

Nu-mi dau încă seama. Şi Meinwurm şi Kiraly baci vor merge cu mine. Nu va merge Zoltan care este o enigmă.

Oricum, mă simt bine aici, pe locurile unde, în adolescenţă, am întrinit pusta bănăţeană în toată magica ei frumuseţe. Nicu Bujor vorbeşte în dulcele grai bănăţean şi asta este o încântare, un desfăt. Am să trec pe fişe cuvintele rare, vechi, pline de poezie, trimiţând la străvechimi, la obiceuiri şi obiecte specifice, folosite de Bujor.

Şi ce glas de tenor are Bujor şi ce fecior este Bujor şi ce fericită trebuie să fie Maria, se vede pe ea, a înflorit, este de nerecunoscut Maria. Am în

mine, adânc, răscolitor momentul B. când am trecut liniile cu patrula, era Pătru, era Ochişor, B. era ocupat de subunităţi din divizia Prinz

Eugen, asta mă obsedează, mă obsedează deshumarea ostatecilor împuşcaţi din ordinul lui Pili. A trebuit să asist, nu i-am putut salva, a trebuit să asist, obrazul putrefiat al lui Ilie Broscarul, ce mai rămăsese din el, moletiera aceea, bocancii, cureaua, cartilagiile, a trebuit să asist şi am văzut privirea opacă, rea a lui Luchescu când

Ileana aceea mi-a sărutat mâna înainte de a putea să mă împotrivesc şi Maria a vorbit de noi, de ostaşii români care i-am salvat pe ceilalţi, şi femeile mi-au dat flori, a fost un fel de miting în care, fără voia mea, m-am văzut în rol de eliberator. Trebuia să-l am alături pe sergentul de-atunci, Patru C. Dragalina. Pe Ochişor, cercetaşul.

Nu m-am gândit niciodată, nici atunci când m-am travestit în şvăboaică şi l-am împuşcat de la doi paşi pe subofiţerul care-şi încheia centura, când am auzit strigătele neomeneşti ale santinelei

pe care am împuşcat-o în stomac, am revăzut tânărul acela zbătându-se îngrozitor în praful drumului, am simţit pe obraz răsufletul câinelui lup pe care l-am împuşcat între urechi. Am împuşcat. Am împuşcat.

Am împuşcat. Pe aceia direct. Pe alţii tot direct, bine ochit, dar din dosul parbrizului, din viteza unificatoare care transformă totul în abstracţie. Mint. Am tras mai de aproape în Willi acela, motociclistul gestapovist care mă ducea la interogatoriul lui Herr Doktor, după ce m-au doborât la Turda. Când maiorul Erikmann mi-a dat pistolul. Când motocicleta a fost interceptată de Ella. Care l-a împuşcat pe ofiţer, pe locotenentul cu faţă angelică şi înainte, Willi de la gestapo, care mă legase cu lanţul de mânerul ataşului îmi spusese: Facem un plimbar, aflator…

Komme! Pe câţi încă îi invitase acel Willi la o astfel de

„Plimbar”? Pe urmă am ajuns în satul Triteni, foarte aproape de linia frontului, la Tritenii-Hotar sub culmca

Ţigla-Fântânenilor, la casa pădurarului… Atunci noaptea, când m-a smuls Mefisto de la Vasileşti, la herghelie, m-a dus în grajdul veteranilor. Ardeau două lămpaşe şi am văzut o groază de „tineret”, de mânji, unii dormeau în paie, fuseseră luate stănoagele; alţii stăteau în picioare şi între mânji trona Tudose care le dădea din mână sfecle mari, furajere şi mânjii cronţăiau sfecla şi Tudose îi scărpina între urechi. Mâine îi înhumează pe cei dezhumaţi, vor veni oficialităţi, pe urmă mă duc cu Bujor la peşte, la raţe şi seara la cazan. La ţuică. Nu mi-am refuzat nicio povară. Nici măcar pe a Valentinei. Nu mă pot lega încă, zic însă, de un loc. Nu ştiu încă aproape nimic despre viaţă. Şi am fost atât de departe de sinele meu de dincolo de căpitanul aviator Radu Vornicu încât, la aproape

31 de ani nu mă mai pot despărţi de el. Cu orice risc.

A început să plouă. Era de aşteptat. Încă de ieri am văzut capul sistemului noros. Un front cald. La sfârşitul lui noiembrie. Asta numai aici se

poate întâmplă. Trebuie să-i plătesc lui Inge un spor pentru lumină. Aşa este cinstit chiar dacă, după cum prevăd, ne vom culca împreună.

Bine ar fi să evit. Să-mi asigur libertatea. Pe urmă poate veni Valentina şi ar fi o situaţie cel puţin neplăcută.

Cred că am să mă mut la doctorul Bassmann. Poate are nevoie de mine. Bucuros m-aş muta la Bujori. Aş fi incomod. Vom vedea. După mâine.

— Auzi Angela, era noapte, a patra noapte, eu văzusem totul, tu înţelegi, totul, adică totul, ei mă căutau.

Zoltan mai ales, el condusese execuţia, acum îmi dau seama că n-a fost o execuţie, a fost o crimă, un asasinai mârşav, sălbatic şi-atunci, era sub seară când baci Todor a simţit, nu el, dulăul Ursu a simţit…

— Cristina, poate nu este bine să te răscoleşti. A fost de ajuns. Să mergem în laborator. Am să prepar câteva lamele. Mă ajuţi. Dacă vrei, ne uităm prin cursuri. Mai ai un singur an şi toate şansele să fii şef de promoţie.

— Am să mă aranjez astfel, încât să iasă pe locul întâi

Toma. E mai profund decât mine. Şi n-are pe nimeni. E

sărac lipit. Auzi?

— Ce?

— Vântul! Vântul ăsta de Bărăgan mă ucide. La noi, între dealuri, abia dacă se simţea. Abia dacă se auzea. Cum ţi-a plăcut?

— Nicicum. Ce poţi spune de un bărbat pe care l-ai văzut câteva minute? Bine crescut. Cu lustrul pe care i l-a dat uniforma. Probabil citeşte mult. Fără intuiţie. Trebuia să intuiască. Tu te-ai purtat ciudat. N-ai fost tu.

— Poate! Cum să intuiască, Angela? Atunci eram o puştoaică pistruiată, nu prea curată, mâncasem cucuruz copt pe jar, plânsesem, iarăşi plânsesem, of, Angela, ştii că tu îmi eşti mamă, soră, prietenă, confidentă, că sunt a voastră cum am fost şi a lor, ai şi tu obiceiul mamii să te legi cu tulpan pe sub coc şi să cânţi în vie, nici nu ştii ce dulce cânţi şi cât eşti de ţărancă atunci când cânţi

şi cât te iubeşte Gicu atunci când umbli tu prin vie, ori stai sub nuc, aşa cum stăteau mama şi tata, cădea o pată de soare pe vie, undeva jos străluceau turlele bisericilor din Turda, era un nor cu cap de dulău acolo-n cerul albastru, ciocănitoarea aia stropită cu roşu tocăia în nuc, mama culegea strugurii dulci în coşul de răchită, struguri Isabela negri, parfumaţi, mama cu cojocelul înflorat peste rochia ei albastră care mirosea a casă, a busuioc, a pâine coaptă, pluteam parcă pe cântecul mamii, îmi era cald şi bine, voiam să coboare Lăbuş de-acolo, din norul ăla, auzi-l cum latră prin vie: mamă, mamă, Lăbuş a găsit un arici. Arici, Pogonici – Arici, Pogonici.

Pe urmă au venit ei, în noaptea aceea, auzeam tunurile dinspre Turda, nu ştiam că şi tu şi Gicu sunteţi cu tunurile, tata scosese tabloul cu Avram Iancu de sub podium, de sub catedră, scosese şi tricolorul, cu câteva zile prea devreme, nu mai avea răbdare, se urca în nucul lui

Horea să vadă spre Mureş, îşi pregătise bocancii să se ducă „la noi”, au năvălit ăia patru

leventi cu Zoltan, cu nişte soldaţi, cu jandarmii, l-au luat din pat, l-au împuns cu baionetele, am văzut totul, l-au dus la nucul lui Horea; l-au străpuns, i-au scos ochii cu care se uita spre Mureş, i-au prins tricolorul pe piept cu nişte scoabe, auzi Angela.

poate nu ţi-am spus-o până acum, l-au spânzurat acolo, de faţă cu mama, de faţă cu mine, cu satul, scoseseră oamenii, îi puseseră să aprindă focuri, lângă tata l-au străpuns pe popa Avram, l-au spânzurat de funia clopotului, atunci l-am văzut eu pe Zoltan plin de sânge, Zoltan leventul, care era mai mare peste toţi. În zori au intrat românii, mama le-a ieşit înainte cu mine de mină. I-a dus unde-l uciseseră pe tata. Pe taica popa. L-a prânz s-au întors ăia. Au ucis-o pe trupul tatii, spălat, aşezat în copârşeu, în biserică, lângă popa Avram, care-mi era unchi bun. Aduseseră la tata flori. Flori câte-neap. Şi la taica părintele. Venise tot satul. Când au intrat tancurile m-a luat moş Gheorghe. M-a dus la colibă. De-acolo la frati-su. Moş

Todor, pădurarul. Ştia c-or să mă omoare. Să stingă neamul, zice: Hai fătuţă, hai! Hai şi-om mere că-i urgie şi potop. Văd totul, Angela. Totul. Cum l-au lovit întâi cu bocancii. Pe urmă au vrut să-l împungă şi tata, că era zdravăn, i-a smuls unuia puşca şi când s-o ridice, Zoltan ăla I-a împuns în piept. Îl văd că era lună şi o noapte dulce şi…

— Fetiţa mea scumpă!

— Doamne, Angela, de ce?

— O ştii mai bine decât mine! Şi de dinainte de nucul lui Horea!

— Îţi cer ceva, Angela. Ştii elt am fost a voastră, de cum m-a lăsat el la Turda, la Crucea Roşie şi a venit Gicu călare şi de-atunci am fost a voastră când te-ai întors tu ia Bucureşti şi ziceai că sunt fetiţa ta oropsită. Voi mi-aţi dat mai mult decât am visat vreodată.

— Spune, Cristina!

— Lăsaţi-mă să fac ultimul an la Timişoara. Este singurul hatâr pe care ţi-l cer.

— Dar este căsătorit, prostuţo şi ai văzut ce-a

zis atunci Augusta, când am fost la Costi să aflăm dacă băiatul mai trăieşte, dacă a scăpat de război şi Augusta…

Este un tip cumplit, s-ar putea să fie obosit, sătul, cinic, să aibă copii, să fie un crai înrăit, şi bietul Mircea care…

— Dumnezeule, Angela, cum poţi fi atât de naivă?!

Am trăit o sută de vieţi. Sunt tot atât de pustiită ca el. Cum crezi că pot să mă gândesc la un băieţoi care în afară de toceală nu ştie decât fotbalul şi nu vorbeşte decât de fotbal şi nu visează decât fotbal?… între mine şi el, o viaţă, Angela.

— Mă-nspăimânţi.

— Între mine şi toţi, noaptea aceea. Şi dimineaţa aceea. Şi cealaltă noapte când a ieşit el din pădure şi Ursu nu l-a lătrat, când moş Todor a ieşit cu securea şi-a-ntrebat: cine-i? şi el a zis „om bun” şi-a intrat în colibă şi s-a aşezat pe prici şi-a cerut apă şi moş Todor a cunoscut că-i aviator şi cum pot uita cum i-a povestit moş Todor cine sunt

eu, „fala lu’ don dreptor Tomuţ Crişan şi-a lu’

doamna învăţătoare Saveta”, cum i-a omorât leventii şi-s orfană şi singură. L-a rugat moş Todor să mă ia cu el şi cum s-a uitat el lung la mine şi m-a strâns odată la piept; cojocelul ăla îi mirosea a oaie şi el mirosea a benzină. Ne-a scos moş Todor la marginea pădurii şi ne-a coborât prin cucuruze până în lunca Mureşului, până aproape de luncă şi acolo am auzit cai nechezând şi vorbă ungurească, „dor

a şoptit el şi i-a făcut semn lui moş Todor să mă vegheze, s-a topit în ceaţa aia de zori, căzuse roua şi mi-era frig şi-mi venea să plâng, pe urmă ani auzit două pocnete ori trei, ca de puşcă de soc şi un strigăt gâtuit. „Stai nemişcată, fătucă”, a zis moş Todor, s-a topit în ceaţă, am rămas singură lângă o tufă plină de apă şi era o linişte de-am auzit cum ţupăia un iepuraş şi-mi era drag de el, unde-l văzusem aşa pornit şi netemător când a zis „om bun: şi-a intrat în tindă şi şi-a întins mâinile la foc şi le avea pătate de sânge. Poate nu erau pătate de sânge, dar eu voiam să fii o pătate de

sângele lor, pentru că, auzi Angela, văzusem cum a ţâşnit sângele tatii şi abia în anul înlii am înţeles că-i tăiaseră aorta. Nu eram atât de mică să nu înţeleg, nici atât de mare să mă-ndrăgostesc.; m-am îndrăgostit mai târziu de acela care-a ieşit din ceaţă călare, moş Todor ducea calul de frâu, s-a mai auzit nechezat, apoi am auzit cum rupeau caii ciucălăii de cucuruz şi el m-a săltat în şa, moş Todor a zis: „Să v-ajute Dumnezeu domn ofiţer, că tare ne este greu” şi am trecut Mureşul călare de parcă era în poveste şi abia când am ajuns la Turda, tot călare, ştiu c-am şi adormit şi el m-a ţinut la piept şi mi-am vârât nasul în cojocel, abia atunci am înţeles că de fapt au fost două nopţi şi-o zi, c-am mers pe ferite şi că ziua aia am stat toţi trei ascunşi într-o vale mărăcinită, sub un mal unde zicea Moş Todor că sunt vizuini de viezure şi pe urmă am retrăit mereu ca într-un vis totul, nu-i ştiam nici numele şi-mi aminteam cum mânca el porumbe şi măceşe şi bufnea, îşi ţuguia buzele şi zicea c-a ajuns un rumegător nenorocit şi că are el grijă „auzi moşule, am eu grijă să plătesc îndoit şi

întreit că nu-mi place să rămân dator, nimănui”. Şi mie îmi zicea „fetiţă mică, vitează şi cuminte”.

şi eu ştiu că atunci m-am îndrăgostit de el şi l-am iubit în fiecare an altfel, îl aşteptam să vină cu avionul să mă ia; alteori îl aşteptam să vină călare, aşa cum a ieşit el din ceaţă şi când l-am văzut venind în marş-marş; Cosii ne spusese doar-că-l aduce… Şi noaptea, când am călărit scară la scară şi el nu ştia, de unde să ştie că mă ţinuse în şa şi că-i adormisem la piept sleită de oboseală, de plâns, de spaimă, de durere şi de-o fericire nespusă? De unde? Pe urmă când mi-a spus: „Am impresia că te cunosc de-o viaţă, nu-mi explic senzaţia, n-o lua altfel decât ca pe-o constatare exactă”, n-am mai putut. Erau în mine o bucurie sleită şi-o spaimă şi-o durere şi-o dorinţă să-i strig că da, eu îl cunosc de-o viaţă şi că de-o viaţă-l aştept. Şi-atunci şi-a trecut dârlogii în dreapta şi i-am văzut verigheta, cu toate că ştiam de la Costi că este însurat cu una din cele mai frumoase femei pe care Costi le cunoscuse. N-am mai putut. De râs nu m-am făcut. Aşa că vi c-au să mă duc acolo.

Ştiu, simt, intuiesc de ce-a plecat din Bucureşti, de lângă prea frumoasa lui soţie. Probabil a vrut să-i pună căpăstrul. Nu crede că nu ştiu totul de la Costi. Atât cât a vrut Costi să-mi spună. Ştiu totul şi despre Augusta.

Am să mă duc la spital, la Augusta. Voi plecaţi mâine la

Bucureşti. Cursurile încep la 15. Gicu va putea obţine totul. Pentru Gicu nu înseamnă nimic să mute o şefă de promoţie de la Bucureşti în provincie.

— Şi dacă nu poate?

— Mă angajez în producţie şi termin la seral.

— Cristina, mă înspăimânţi.

— Şi pe mine mă înspăimânt, Angela. Vrei să te ajut în laborator, ori vrei să ne plimbăm pe-afară?

— Hai să ieşim în calea lui Gicu. Ştii cită plăcere-i face.

— Ştiu că Gicu mă va înţelege perfect. Şi mă va ierta.

— Eu, nu?

— Pe tine te iubesc atât de sfâşietor, încât o lacrimă m-ar ucide!

— Cristina, fetiţa mea scumpă.

— Şi vitează, Angela şi să ştii, atât de nefericită şi atât de fericită şi, Dumnezeule; dă-mi aripi să pot zbura sus, sus de tot şi să fie peste tot numai lumină.

k

— Iartă-mă Costine, dar nici nu vă înţeleg, nici nu vă aprob. Mai mult. Pe tine te dezaprob în primul rând. Ssst... Cred că lui Mihai îi iese măseaua de minte.

Vreau să avem o discuţie serioasă. Te rog. Fără. Fără ochi dulci. Ştiu. Sunt binecuvântarea zilelor tale de amurg. Sunt frumoasă şi plină de har. Sunt amanta pe care ţi-ai visat-o de-o viaţă. Am uitat ceva? Tu eşti, dincolo de craiul înrăit, haide, haide, să nu-mi aduc aminte de cum îngenuncheai calul la tribună şi Zoe Marghiloman îţi arunca buchetul de flori în văzul Bucureştiului şi parcă numai Zoe – să lăsăm – a fost Valentina la mine – vrei să mai pun butucul ăsta pe jar, ori

stăm aşa? E bine aşa?… Lângă tine am descoperit bucuria asta simplă de a sta la jar, pe covor.

— Numai atât, Elena?

— Şi bucuria secătuitoare şi plină şi devoratoare a maternităţii.

Şi încă?

— Taci! Să revenim la Valentina.

— Să revenim. Desfă-ţi pletele.

— Ai mai curând figură de pirat, decât de general.

Deci Valentina…

— Valentina este o femeie care poate pierde un bărbat, care-l poate anihila cu condiţia să nu se numească

Radu Vornicu. Greşeala a fost a ei. Trebuia să şi-l refuze.

— De ce? N-am văzut încă o femeie-ispită mai seducătoare decât Valentina.

— Ţi se pare… Este unul din păcatele ei capitale.

— Este perfect onestă.

— Prea onestă. Intelectual prea onestă. Nu

înţelege nimic, dar absolut nimic din Radu. Reduce tot universul la ea şi la puterea ei de seducţie.

— El s-a purtat mizerabil.

— În ce sens?

— A făcut-ocadou lui Stamate Chiriac. Ca pe o sclavă.

Ca pe un obiect. Ca pe o mobilă.

— Asta ţi-a spus-o ea?

— Desigur. Şi câte lacrimi.

— Fotogenice.

— Costin.

— Să ascultăm jăratecul. Asta mă întoarce la ai mei cei vechi… Apropo! Ţi-a vorbit cumva de Crestele valachilor? Nu numai de gestele lor militare de celelalte, spirituale. De mituri, de legende, de pictorii de subţire, de Nicolaus Olahus, de PUngerea mănăstirii Silvaşitlui, ori de Plânge, îi în general, de misterele episcopitor de

Tomis: E’vangelicus om Vetranian, de aventura Logosului aici, pe pământul încă «faco-romart, de Ioan Caaian dobrogeanul, venerat la Marsilia, de

meditaţie şi contemplaţie, de spiritualitatea românească a secolelor în care s-a plămădit românimea, adică s-a cutremurat ea cumva „fascinanta Valentina, la întrebările pe care şi le pune soţul ei care este un fost căpitan de aviaţie, adică a înţeles, sau măcar a încercat să înţeleagă, că bărbatul acela expropriat de ipostaza în care se vedea el însuşi, cu alte cuvinte scos din el însuşi, încearcă să recheme la viaţă „într-o sinteză vastă lumea de valori specifice româneşti „ca o ripostă la tot ceea ce neagă această lume; ori o anulează, ori o trece sub uitare, ori o minimalizează?!... Că bărbatul acela aparent rece, distant, sarcastic, scorţos şi-a asumat o lucrare aproape inumană? Că este conştient de limitele lui, poate de faptul că nu este o excepţie „că nu este un geniu, suplinind lipsa de genialitate printr-o muncă de ocnaş? I-a deschis superba, ravisanta doamnă blondă, i-a deschis măcar o dată dosarele cu fişe?

S-a-ntrebat măcar o dată ce-nseamnă pentru soţul ei, Dio

nisie cel Mic, trăitor prin secolul V, cel care-a

stabilit pentru prima oară cronologia erei creştine şi ce vrea fostul căpitan de aviaţie de la acest îndepărtat compatriot; ori ce vrea de la Dascălul şi Filosoful; de la Sindipa şi Esopia şi de la învăţăturile lui Neagoe Basarab şi de ce-şi mănâncă ochii soţul ei şi de ce stă nemişcat în scaun nopţi după nopţi şi în ce gând leagă el toate astea şi alte o mie cu Gestele şi ce-nseamnă aceste Geste, ce semnificaţie ană şi continentală au ele şi ce-nseamnă cu adevărat istoria culturii româneşti? Cu ce-a depăşit sublima doamnă blondă propria ei poză? Pictura? Să fim serioşi. Opera lui Mihai pe pereţii camerei lui este infinit mai reuşită, pentru că este autentică. Este a lui. Absolută… Nu imită nimic. Se reprezintă pe sine.

— Ce-i ceri unei femei?

— Să se identifice.

— Cu ce?

— Cu sine şi cu bărbatul căruia aparţine… Pentru că, până la urmă, dincolo şi peste teoriile de independenţă

ale Augustei, este surprinzătoare Augusta ca

profesionistă.

<m-a uluit, nu credeam niciodată că din zvăpăiata aia de codană o să iasă, atât de exploziv, un asemenea medic; ei bine, draga mea, dacă i-a rezistat eroic lui Radu, în plan spiritual, că altfel, să fim serioşi, cred că-i duce dorul şi astăzi, ei bine, a trecut cu arme şi cu bagaje, spiritual zic, s-a subordonat spiritual lui Maris, spre folosul ei.

— Cu alte cuvinte, ne întoarcem iarăşi la condiţia de sclave?!

— Pe naiba! Nu asta am vrut să spun. Am vrut să spun că nu există cuplu care să dureze în afara unui circuit de reciprocitate. Ştii că sunt inamicul preţiozităţilor.

Scurt şi milităreşte. La Valentina şi Radu acest circuit nu funcţionează din lipsă de combustibil. Drept urmare Radu a procedat cavalereşte. A invitat-o cu el la Prislop. De ce nu s-a dus? Ce treburi capitale o reţineau aici? A invitat-o cu el în Banat. De ce n-a plecat cu el? Dacă are vocaţia picturii, pictura nu se poate exercita în Banat la fel de bine ca în Bucureşti? Zici că i-a transmis-o

lui Chiriac ca pe o mobilă?! A intuit ceea ce puţini bărbaţi sau puţine femei, în egoismul „posesiei”, intuiesc. Că perechea, complementul, este altcineva. Ei bine, Vornicu a intuit că perechea ideală a propriei lui Valentine este Chiriac.

Chiriac o va pune în adevărata ei valoare. Adică poza:

Valoarea ei este poza. Decorul. Radu nu are vreme pentru fleacuri.

— Este tot ce poţi spune despre drama Valentinei?

— Să fim serioşi. Dramă! Elena! Ai avut întotdeauna un fermecător har al măsurii. Dramă?! Poză! Poză dramatică! Valentina se place şi se complace în această poză.

O va exploata cu o intuiţie fără greş. Nu se va duce în

Banat. Va juca puţintel teatru la tine. Pe Augusta o va sfida. Va apărea din ce în ce mai des cu Pictorul, ca atunci când va simţi că Stamate este pe muchie să-i ceară divorţul şi a doua zi după, tot legal, să se oficializeze în madam

Valentina Chiriac. Bineînţeles semnându-şi ororile: Valentina Patricia Şerbu!

— O deteşti!

— Mai rău, o ignor!

— Mărturisesc că nu te cunosc încă, dragul meu.

— Avem tot timpul, Elena. Începând, sau reîncepând cu acuma.

— Ai răbdare, nesăbuitule. Ai răbdare… Sunt geloasă pe Radu. Îl iubeşti. Ne jefuieşti de dragoste pe mine şi pe Mihai.

— Dragoste de la soldat la soldat. Slujim aceleiaşi divinităţi. Ştii cum se numeşte. Că astăzi zeiţa noastră este cernită? Cu atât mai mult îi suntem datori cu „dreaptă slujbă şi credincioasă”. Lângă tine timpul se dematerializează.

— Suntem noi un cuplu perfect, Costine?

— Aproape perfect, Elena.

— Lacomule!

— Mereu eşti mai frumoasă decât mereu, Elena. La vârsta mea, dragostea pustieşte.

— Dacă nu este împărtăşită.

— Mai ales când este împărtăşită, doamnă.

— Atunci?

…Radu spune că nu se poate explica istoria românilor dacă nu facem apel şi la perspectiva spirituală şi mitică, văzută într-o dublă dialectică: a raţiunii şi a iubirii de

„Moşie”, adică de pământul părintesc „dreaptă moştenire*”, în ultima instanţă strămoşesc, foarte exact întruchipată această moşie; orice avere de obşte, orice moşie proprie, moşneşească, alodiu; acesta, pământul fiind lucrul nepieritor al „neamului”, pieritor prin indivizi, nepieritor prin asigurarea succesiunii generaţiilor. Ideea îmi pare şi clară şi generoasă, nu este cu nimic nouă, există studii care-o argumentează; dar nu există sinteze. El zice că au existat în istorie numai câteva schimbări esenţiale de structură morală ale umanoidului: de la civilizaţia cavernelor la umanoidul credincios; la umanoidul posedant şi la umanoidul socialist cu perspectiva spre umanoidul comunismului. Desigur, dincolo de dogmele sterilizante, rizibile pentru oi ice individ

de cultură medie. Să revin. El vrea o sinteză în artistic. Lucrul mi se pare imposibil. S-a angajat, sau este pe cale să se angajeze într-un nou război, de data asta personal. Război cu durată imprevizibilă, probabil de-o sută de ani, deci imposibil de dus la capăt în afara unei succesiuni de generaţii – aici ideea mea cu „moştenirea”, cu „succesiunea” mi se pare excelentă – succesiune de generaţii care să-şi asume răspunderea de a îmbogăţi şi adânci ideea pe structura venită din linia cronicari, iluminişti, paşoptişti, unionişti; şi mai departe, până la revoluţia necesară, potenţând această moştenire, împlinind-o, definind-o, dându-i statut de primordialitate culturală, ideologică, spirituală; tocmai esenţa pe care unii vor s-o nege. Deci Radu şi-a reluat armele. Indiferent că nu mai sunt cele din dotarea aviaţiei. De la început face o dublă greşeală în aprecierea strategică şi tactică a ducerii războiului. Întâi. Războiul lux se face unei forţe necunoscute. Doi. Forţele la care apelează pentru ajutor, sau dacă nu pentru ajutor, pentru a le lua

drept martor obiectiv sunt ele însele alcătuite dintr-o diversitate de interese, obiceiuri, moravuri; care pot fi în cel mai bun caz pasive, dacă nu chiar ostile, este vorba de diversitatea opiniei dirijate, indiferent cine, de unde şi cum dirijează fragmentele de opinie; cine stipendiază; cine se vrea beneficiar al acestei neunităţi. Calitatea esenţială a partidului comunist este aceea de a putea realiza şi impune o unitate dinamică de conştiinţă. De a transforma preceptul, chiar dogma, aici este paradoxul, zic chiar dogma într-o dialectică vie, cu sens ascendent, într-o multiplicitate de forme şi sensuri ale creativităţii. Adică într-o politică de fapte, dincolo de cunoscuta şi imbecila politică de vorbe a politicianismului zis parlamentar. Deci, la

Radu este vorba de o explorare a fondului naţional.

Sigur, îl va întâlni pe Ciucă sau pe altul ca el.

Mai curând cred că va ceda şi va ataca prin terţi volumul tipărit spre a ne compromite. Nu în mine vede duşmanul principal şi asta mă face să

meditez mai adânc.

Am strâns tot ce-a publicat până acum. Se ocupă cu demolările. Cu profanarea monumentelor naţionale. Eminescu. Blaga. Desigur Goga. Desigur Rebreanu. Axe nu tupeu de necrezut. A. Ciucă dându-i lui Eminescu bilet de voie în cultura românească. Unui anumit fel de Eminescu. A. Ciucă şi spaţiul mioritic. Rizibil. De vorbit cu

Radu în acest sens. El trebuie să-şi organizeze demersul războinic pe cel puţin două decenii înainte, pornind acţiunile fie din imemorial spre astăzi; fie de peste două decenii anticipate în viitor spre astăzi: dându-i timp şi spaţiu acestui astăzi să devină tranzitoriu. Sau „etapă”, în graiul sărăcitor al zilei… Mâine m-a invitat ministrul la el. Mai mult ordin, decât invitaţie. Sunt ostaş prea vechi să nu dau urmare. Să vedem. Bravul meu sergent mi-a stivuit câţiva butuci de cer pe holişor. Am făcut focul din cochetărie, nu din necesitate. Puteam aprinde gazul. Din nevoia de a-i crea Elenei ceva de la noi, din copilărie; ori din

memorie. Şi de ce să mint? Dintr-o dorinţă ucigătoare de a o seduce. Nu matrimonial. Altfel. Sper să nu devin ridicol. Am o vârstă cel puţin onorabilă. Spre ruşinea mea vârsta calendaristică n-are nici în clin nici în mânecă cu mine. Bat din pinteni ca un locotenent. Elena a ştiut să intre organic în fluxul acela de reciprocitate de care i-am amintit. Are o demnitate zeiască. Şi o discreţie zeiască. Deci, de-atunci. De când am cunoscut-o la bal, la palat şi Zoe Marghiloman, ştia toată lumea şi Carol m-a mutat disciplinar. De-atunci! N-am îndrăznit decât s-o invit la vals şi ea mi-a arătat carneţelul, era plin, în adevăr, a fost într-un fel neoficial regina balului şi Carol a urât-o, de aceea l-a şi dizgraţiat pe Arghir, acuma abia fac legătura Arghir-Elena; Radu-Valentina. Dar Arghir a rămas la Londra din cu totul alte motive, ea nu l-a iubit pe Arghir, ea a ascultat doar de o raţiune superioară, de familie; ori poate l-a iubit, este prea voluntară să se fi lăsat măritată cu forţa; Arghir însă a decăzut lamentabil încă înainte de război, era răsfăţatul şantanurilor de mâna a doua, şi-a

tocat averea şi reputaţia, s-a ratat cu de la sine dorinţă, pe ea a izolat-o şi-n izolare a fost de-o demnitate absolută, la manevre, atunci toamna, eram la „albaştri” cu Divizia, cantonasem la Mănăstireşti, avea mulţi nuci şi, ţin minte, doi mesteceni duioşi… Atunci… Au trecut peste 20 de ani, la palat avea 22, nu se poate, are 42, de necrezut. Dar eu? Comisul Costin Florescu a rămas în şa.

Şi are să rămână. Este o poruncă de dincolo de timp. Împotriva tuturor aparenţelor. De fapt omul face împrejurările. Iată o ocupaţie demnă de un general. Să creeze împrejurări.

i – Vrăbioiul ăsta bate cu ciocul în geam de câte ori iese

Uşoarele. Mă pot scula din pat, Augusta? Augusta, cine-ar fi crezut? Aşa de curând?! Aşa pe negândite?! Augusta.

scumpa mea, abia acum te-am cunoscut. Abia acum mă pânplu de remuşcări.

Î; – N-ai niciun motiv, Sara! Chiar te rog să te ridici.

Haide. Te ajut eu. La început câţiva paşi. Ai slăbit şi eşti foarte frumoasă, cu toate că genul tău este cel de-atunci.

De când erai cu Eadu… Ştii bine că n-aş fi rămas niciodată cu el… A fost nebuna de mătuşă-mea. Salvatoarea voastră.

Voia să te vadă. Dormeai. Eram în gardă. N-am lăsat-o decât să te privească. Ţi-a adus tot felul de sulimanuri…

Ce ţi se-ntâmplă ţie, la vârsta ta, este de neiertat. Dacă Simonis este în afară, ia-ţi fetiţo un amant. Cum dracului l-ai găsit, Sara! Din ce motive? Nu-mi poţi spune că l-ai preferat lui Radu ca bărbat. Funcţia? Viitorul? Viitorul lui este de pe acum incert. A făcut atâtea abuzuri, a risipit atâta sânge nevinovat încât nu numai că este urât, nici măcar temut nu este; este detestat chiar acolo la el.

Îţi fac terapeutică psihologică. Trebuie să te vindeci şi să redevii femeie normală. Mărită-te cu un bărbat adevărat care să-ţi facă o ceată de copii, vezi-ţi de-ale tale şi gata. Stai aici la fereastră şi

hrăneşte-ţi vrăbioiul până mă întorc de la tovarăşa Ridiche – asta a strigat atât de mult pe toate tonurile şi-n toate anotimpurile că şi-a făcut ferfeniţă corzile vocale. Aiurea. O nenorocită, fără nicio speranţă. Au şi uitat-o. Noroc că noi nu ne uităm jurământul.

Cum te simţi?

— Am ameţeli. Parcă plutesc.

— Te mai doare?

— Puţin. Mai ales când mă răsucesc prin somn. Augusta, se va vedea cicatricea?

— Cine te iubeşte o s-o adore. Este şi într-un loc atât de… cochet.

— Nebuno… Ce toamnă, Augusta. Şi când te gândeşti că puteam fi amândoi undeva la adăpost de toate astea, ar fi fost cald, toropitor de cald, el ar fi fost în stare să facă orice.

— Mai ales copii, Şara. Haide. El n-ar fi plecat niciodată. Ai făcut o investiţie fără niciun viitor în sensul ăsta. Apropo… încăpăţânarea lui Andi trece cu mult dincolo de principiu. Tu poţi să i-o spui altfel. Ei sunt perfect necunoscuţi până astăzi, nu

asta supără, nu asta jigneşte, tu înţelegi foarte bine la ce mă refer; dacă până şi Marius a luat poziţie – n-ai citit – am să-ţi dau să citeşti, nu se poate aşa, îşi sapă groapa. De altfel, nu te supăra Sara.

Andi nu reprezintă nimic în cultura românească. Poate fi, cel mult, un ispravnic al lui Simonis. Vezi? Zic Simonis!

Nu „soţul tău”. Pentru că nu este... Până la urmă o să publicăm cartea lor, care este monumentală... Pa! Îţi deschid fereastra? Stai să-ţi dau cojocelul. Cine ţi-a tricotat căciuli ţa asta? E adorabilă şi maroniul ăsta cald îţi vine de minune. Te pup. Eşti foarte, foarte frumoasă. Şi aluniţa asta! Eşti o proastă notorie. Tanti-mea zice că vinde un

Buhara veritabil, cinci pe cinci, noi n-avem bani, preferam să rămână în familie, mi-a spus să te-ntreb dacă i-l cumperi tu; ori prin relaţiile tale, nu-l dă la Consignaţia, prea îi iau vamă ăia. Vezi că am dat cartea la lectura unor specialişti. Au opinii excelente. Ţi-e frică s-o publici? j

— Mi-e frică să-l revăd.

— Geloasă?

— Şi geloasă. Femeia aceea…

— Ţi-am spus că eşti o proastă. Femeia aceea a fost.

Ca mine. Ca tine. Un popas. O regăsire doar parţială. Cum naiba nu înţelegi?! Mereu zideşte-n el. Mereu de zideşte-n el. Apocaliptic. În fond este un monstru.

— Spune-mi, cum „a fost”?

— Bine!… A lăsat-o aici. A plecat singur în Banat. Îl înţeleg perfect. Pe ea n-o înţeleg. Nu are nicio justificare.

Dacă ar fi legat-o o profesie. Ori copiii, şcoala acestora, o mamă la pat, ştiu şi eu, nici măcar atunci.

— O urăşti?

— Aiurea! O compătimesc. A, nu! Nu că l-a pierdut.

Pentru ea nu este nicio paguba. Nu se vede decât pe ea.

Până şi fidelitatea ei este egoistă. Nu l-a văzut

niciodată în devenire. Dialectic. Adică a trăit cu el, fără să ştie cu

cine trăieşte. Sau mai exact cine este cu adevărat partenerul ei de viaţă.

— Nici eu n-am ştiut-o, Augusta.

— Mă mir. Eşti şi deşteaptă şi nici la primul bărbat nu erai, ca mine. M-am dus.

— Te întorci?

— Peste o oră… Important este să vezi realitatea, s-o accepţi, să ştii că ai nevoie de un bărbat normal, că Viaţa este aşa cum este şi că te vindeci în măsura în care tu însăţi îţi eşti medic curant. Eu am făcut totul, perfect. Organismul, la nivelul organelor, a reacţionat perfect. Starea ta fizică post operatorie este perfectă. Starea ta morală este deplorabilă. Şi nu înţeleg de ce?! Aici nu-ţi mai poate veni în ajutor doctoriţa Ciocâltea.

— Dar Augusta?

— Augusta, da! În măsura în care tu vrei să preiei tratamentul!… Gigi! Neruşinatule! Iarăşi ai mituit portarul, corupătorule! Dacă te mai prind că intri aici cu pardesiul ăsta jegos şi puţind a

mahorcă, te dau afară…

Să văd ce i-ai adus?!… Mere?! Bun! Cofeturi? Mmm!

Asta cu alune şi rom este pentru mine. Să n-o oboseşti!

Cum îţi place Sara?… Gata! Ai voie să stai exact o oră.

La douăsprezece să nu te mai găsesc aici. Pa! …

— Băiatule!

— Sara, prostuţo!… Cum este?

— Augusta zice, excelent.

— Da’ tu ce zici?

— Ce să zic? Plutesc! Am ameţeli. Nu mai sunt eu!

Ah, de ce n-am plecat atunci, de ce n-am plecat?! Sunt atâtea amintiri groaznice, băiatule, atâtea amintiri groaznice, nu pot să uit nimic, nici casa noastră de-acolo din Văcăreşti, nici pe bunica Roza, nici pe Ştrul, mai ţii minte, băieţelul farmacistului pe care l-a călcat tramvaiul şi l-a adus domnul Leibovici în braţe, îi atârna capul, i

se bălăngănea şi-i curgea un fir de sânge peste obraz şi o muscă mare, verde şi doamna Leibovici îşi frângea mâinile şi striga „omorâţi musca, omorâţi musca” şi când ne duceam noi după mititei la nenea Marcu, grataragiul şi pe urmă)., pe urmă... pe urmă... De ce n-am plecat, Gigi, mă simt singură, din ce în ce mai izolată...

— Din pricina imbecilului de Andi. Dobitocul ăsta face tot ce poate să trezească ura. Ţi-am spus-o de o mie de ori. Acum nu se poate. După cum ţi-am spus să nu te măriţi cu ăsta... Chiar dacă nu te măritai cu Radu. Dacă el nu accepta. Ţi-am spus. Acum trebuie să aşteptăm. Aici nu mai îndrăznesc niciun viitor. Tu trebuie să înveţi stenodactilografia şi engleza. Şi să lucrezi cu Fulea la cosmetică. Meserii practice. Practice. Nimeni, nicăieri, n-are nevoie de articlieri. Şi tu eşti mediocră. Te conduce Andi.

Aşa eră învaţă stenodactilografia şi engleza. Asta să înveţi.

Şi să te faci bine. Că am rămas din toţi cei din curtea noastră, numai noi. Că Andi nu contează. El

este un nimeni care-şi face iluzia că o să rămână unde este şi o să scuipe mereu în casa care l-a primit omeneşte şi că nimic n-o să se mai schimbe şi zice că este dialectician şi cum vede el lucrurile nu numai că ne aduce „grave prejudicii morale şi materiale”, cum scrie la lege; dar ne ucide şi viitorul. Sara, de ce plângi? O prostie să plângi!

Noi avem aici prieteni adevăraţi şi oameni adevăraţi şi tu eşti atât de frumoasă şi de naivă şi eu ţi-am spus că cercul tău o să se destrame şi că totul a fost prea dintr-odată, prea dintr-odată s-a vrut totul şi a fost Albu, da, a apărut.

Ce tâmpit sunt! Vine după masă la tine tanti Fulea. Am venit spun – stai, la ureche – că mi-a trimis un mesaj Sergiu; are o întreprindere export-import maşini agricole în

Canada; de aceea ţi-am spus să înveţi stenodactilografia în engleză; tu englezeşte ştiai binişor şi întreabă dacă tu te-ai măritat şi-ţi trimite complimente şi să ştii că el a rămas văduv şi îşi aduce aminte de tine cu plăcere şi a auzit că eu sunt specialist în construcţii de avioane. De

Andi nu zice nimic. Eu zic să te faci bine şi să ne hotărâm într-un fel, pentru că, aşa nu se mai poate. Şi cu să ştii că plâng de pe acum. Ca Ianus. Cu un ochi plâng. Cu altul râd. Zic şi eu ca Andr, mai ţii minte: „eu am inima pe stânga, dar portofelul pe dreapta”… Ce frumos râzi tu.

Sara! Spune-mi ce să-ţi aduc data viitoare? Şi când vrei tu să vin?! Dimineaţa? După masa? Augusta m-a dat afară cu stofa aia pe care-o aveai tu… Mi-a tras şi-o palmă… I-am adus flori. Le văd aici, la tine. O fanatică…

N-ai văzut cum e îmbrăcată? Alţii au făcut avere. Nu primeşte nimic. Ba da! Cofeturi! Cred că le duce la copii…

Este bine… Cum te simţi? Te-am obosit?

— Sergiu era băiatul domnului Schwartz, croitorul de vis-à-vis, cu croitoria „Eleganţa” pentru domni şi doamne? înalt şi cam slab, cu sprâncenele alea groase, care cânta

Ia vioară şi a plecat imediat?

— Care te-a dus pe tine la Moşi şi-ţi zicea „stimată domnişoară” şi l-a ascuns n ea Alecu,

vardistul, ăla cu mustaţa aia până la piept şi cu zece copii, care când fluiei a odată se auzea până-n Vergului şi ne gonea când săream noi gardul la domn* Leibu, angrosistul şi căutam zahăr candel. Îţi aduci aminte de zahărul candel? Dar de smochinele alea pe rafie? Dar de curmale? Dar de fondante?

Alea cu alune?

— Ce lume fericită, Gigi!

— Poate aşa o vedem noi astăzi, Sara! Te obosesc?

— Mă simt aşa de bine. Şi Augusta este atât de bună cu mine. De parcă cu…

— De asta îmi este mie ruşine de porcul de Andi şi-l înţeleg aşa de bine pe Pradu şi n-am înţeles nici eu, nici tu că el nu este Hintze, că el nu şi-a pierdut ţara şi că el nu va pleca niciodată, dar atunci era singura şansă şi eu l-am vrut acolo pentru că el este şi generos şi a fost un profesionist aşa cum îl căutau ai noştri de-acolo… Cred că el se face comunist… L-ai văzut?

— Mi-a fost frică. Am evitat.

— Frică de ce?

— Frică de mine!

— Îl iubeşti?

— Întotdeauna!

— Bietul Sergiu… Astea sunt coarne care nu se văd.

Aşa că le poate purta. Sunt supărat că Simonis nu le poartă cu adevărat. Să se vadă. Mari, rămuroase. Tu eşti de vină.

De ce plângi Sara, scumpa mea, de ce plângi? N-am vrut să te supăr. Ştii că aşa sunt eu… Auzi? Vine Augusta. Te rog nu mai plânge. Haide, şterge-ţi ochii.

— Auzi Gigi, nu ştiu de ce, dar cred că am să mor, aşa simt eu că am să mor şi mă îngrozesc, poate nu de moarte, cât de faptul că am trecut aşa, fără să las nicio urmă. Te rog adu-mi cartea lor. Vreau eu să-i fiu redactor.

Să scrie acolo la urmă numele meu şi pe copertă numele lui. Numele lui cu litere groase, am să aleg eu litera şi la urmă pe ultima pagină jos, numele meu adevărat, el n-are să mă uite

niciodată, de câte ori va deschide cartea aceea mă va întâlni şi în bibliotecă va sta lângă mine, vom sta unul lângă altul aşa cum mi-am dorit-o, în veşnicie:

M-am sculat să deschid iubitului meu le. În timp ce de pe mâinile mele picură smirnă…

Eu sunt a iubitului meu şi iubitul meu este al meu. Z

— Sara! Vine Augusta.

— Au, au şi iarăşi au, Petrece, brăduţu meu, cum nu vrei tu să prişepi că lumca-i altfeliu decât o izvogeşti tu şi cu Piţu ăsta şi să să nu vrei tu, nu vreţi voi să vă bucuraţi ce soare şi ce lumină şi ce prunci şi ce muierile voastre, că nisăm tinere şi cu drag de viaţă şi am vădzut noi unde duşe politica aia de-i zâci politică, audzi Petre, las-o focului că l-o răpus oră Stângu-Taoru, oră Stângu ca oră Stângu, da oră coloniei, că io l-am vădzut oră coloniei când l-or purtat oră sate cu mânurile şi pişioarăle legace de o rudă şi-l purtau ca oră un porc d-ăia sălbatici, era plin de sânje, că-l puşcaseră rău şi-i atârna bărboniu şi părul ca la

călugări şi am vădzut io cum umblau păduchii oră coloniei, era plin că stătuse prin vidzuini ca fiarăle şi se hasnă o avut că i-o puşcat ăia şi doamna doftor s-o otrăvit şi oră voi v-o legat că era să vă puşte colonielui şi lotromanii şi domnu' căpitan s-o lăsat de politică, numa voi vreţi să luaţi iară la primărie şi să-nşepeţi cu cotele şi cu tovărăşiile, că muntele-i munte, mă, nărozilor, n-o intrat nima-n munte şi uite că vine Ochişoru şi Mărtin Bălăci, fir-aţi să fiţi, nu v-ar mai răbda poceaca aia de-o ştiu io; mă, n-aveţi prunşi ce crescut, credeţi voi că mai răbdăm noi nopţile şi mai stăm noi cu ochii oră drum să-l vegem pustiu când smigură lumina gin stele şi ni-i nouă dor de bărbat, mă, n-audzâţî, că Ianoşel Ion îi aduce mă vădane lu' ăla rasu-n cap, nu ca voi, prăpădiţilor; au, curi mamă să vedzi cum vine-ncălărat ca Iovan Iorgovan şi fălosu ăla ce Ion Cătănuţă că l-or slobozit gin robie şi oră ăsta; au, curi mamă n-audzi, că vine Ion Cătănuţă cu părintele, cu popa Barbă Neagră, parcă-i Satana, nu popă aşa-ncălărat şi negru; audzi mamă şi cu să le stăm înainte, o cu răchie

dai nouă, cu câta slană c-am crescut porc Petre, să ai tu acolo-n robie, i-am cărat jâr cu spatele; ne-o ajutat şi Năstăsia lu’ Piţu şi Ochişoru ăsta ne-o ajutat cu calul, c-am pus mă meri în lotu ăla de la proprietărire şân locu ce mi l-o scris tata când l-or robit şi nu l-or slobodzât ca oră voi, că iei a fost cu politica ai veche cu domnu’ Maniu, domnu’ rejele, pofteşte părinte, pofteşte şi ne cinsteşte casa c-o vinit Pătru acumu-i săptămâna, pofteşte baciule, pofteşte, legaţi caii la prun, le dau io o mână ce fân, audzi

Petre am o zi ce coasă Sub Plai, mă; am lucrat în parte cu Năstăsia şi zărghita aia a lu’ Mărtin Bălăci, Livia, pofteşte părinte, pofteşte.

— Că nu-i istina Petre ce face Ianoşelu Ion mă şi cu

Ambrozie şi cu fişcalii mă, c-or prăpădit satu mă şi-i aleseră turma lu’ ăla rasu-n cap de-l înfruntară-ţi voi la arie, adică i-or ales numa mioare, le-or însemnat, le-or cântărit şi le-or dat mă oră la păcurari: mor nu mor, le ia lupul nu le ia, căpiază nu căpiază, fac gălbează, ori râie, ori

nu fac, lapcele-i lapce, puţinile cu brândză, puţini, or adus nişte târâturi ce prin cătune, le-or pus în comizie, răchia o iau ce la oameni şi slana şi ouăle, au şi una de la răion ce cântă oră gură, au taragotist, s-o. legat ăla ce doamna lu’

fie iertat domn văţător, domn maior Cătălina mă; or vrut s-o coopteze acolo şi l-o împroşcat cu apă opărită ce l-o belit oră mânuri, c-or scos-o şi ce la şcoală, că era dreptoare mă şi acu-i învăţătoare şi-o venit un doftor nou mă, domn doftor Mărtin, acolo la dispenzar, ne-o luat din scurt cu igiena, cu sifilisu zăcea, cu budele, că nu le-avem, ne-o dat termen ca la cătănie şi umblă muntele călare şi dă-i cu injecţiile şi dă-i cu bumbii ăia, Aurel îl mai cheamă şi nu ştie mă de glumă cu igiena aia, că ne-o strâns la primărie şi ne-o citit despre urmările sifilisului, l-o scos oră

Sângerete, oră feciorii lui cu nasurile mâncate de sfrenţie; că de ce nu s-o dus la injecţii, acu poftim, s-o-ncuibat sfrenţia-n neamul lui şi-i roade pe dinăuntru, oră urmă l-o ruşinat oră moş Gheorghe gin Zgomotin, gin cătun, c-ar fi

necinstit-o oră nepoatăsă care-i orfană şi n-are

13 ani şi c-o luat-o şi slugă şi nevastă, aşa fără lege, nu ştiu cum i-o zis, poate ştie părintele, că i-o zis cumva şi dreptoru ăla nou, unu ce prin Obiţa, de-al nost, tânăr mă, inimos, de s-o pus contra la ăla rasu în cap, Ardelean şi-o zis că nu asta-i linia; da' io m-am cam săturat cu linia şi Ruja mea face o întrebare despre domn căpitan Vornicu; dacă mai vine o nu şi s-aude că iei v-o cam scos ce unde v-o dus oră voi şi să ştiţi mă că-şi bănuie mă satu ce voi; c-aţi fost oameni în omenia voastră, că uite-l şi oră domn major Amăriuţii, mă miram io să lipsească tocmai domn major.

— Adevăr zic vouă, nu fiii rătăcitori s-au întors, numa fiii cei buni şi chivernisitori şi cu chibzuinţă către obşte s-au întors. Auzi Petre, zic ca să punem bazele unei tovărăşii, adică unei cooperative mă, cum am vorbit noi alaltăseară şi văd că n-au venit ăia toţi de-au zis că vin şi văd aici lucrarea diavolului care zâzanie şi sfadă şi pismă seamănă. Să luaţi mă, oameni chibzuiţi, dă-o Petre în păcate mă de luptă de clasă că n-are Ion

Cătănuţă nicio vină mă că-i oier prima cum nu se pomeneşte-n şapte munţi. Duceţi-vă voi, ori căutaţi-l pe domn căpitan Vornicii, să vă aprobe mai marii şi dacă n-o fi stătu mulţumit şi voi şi obştea, să puneţi mă foc sălaşului popilor Barbă

Neagră, să li se stingă sămânţa în vecii vecilor. Lumii) a adevărului asupra voastră, fiilor! Dezleagă-mi calul nevastă că mă duc să-l împărtăşesc chiar oră moş Gheorghe ăla din Zgomotin, să-l dezleg pre el de păcatul incestului, cu toate că, dacă-mi aduc bine aminte şi patriarhii erau incestuoşi, cine ştie care din alesele lor pentru a spori tribul erau sau nu cosângene? Aşa că staţi la chibzuială, intru şi eu cu livada, cu fâneaţa, cu izvorul ăla de l-am captat, cu turbina, ne profilăm pe turme şi prelucrare, mă, auziţi, pe prelucrare; nu pe materie primă; facem o iezătu că, o păstrăvărie; de aia trebuie să fim unitate socialistă; aduceţi-l mă, pe don căpitan Vornicu, este minte organizatorică, o punem pe doamna Cătălina la contabilitate, este cinstită ca roua, preoteasa la războaiele alea mecanice, unul mă şi

ne-ajunge; la sfârşitul anului tragem linie, adunăm, ţinem un capital pentru investiţii, tragem ce-am cheltuit, câştigul fiecăruia îl socotim în obşte, nu cu salariu fix mă, după muncă, după ce-a adus el la tovărăşie; dăm ce se cuvine statului, c-o să ne pună cote şi-n zece ani… C-a ieşit adevărul şi cu Tăureştii, mă. L-or ucis oră Stângu că n-au perspectiva viitorului, adică nu văd ei dincolo de astăzi şi Stângu vede mă, se dăduse cu Pătru în adâncul lui, c-a venit şi l-am împărtăşit când s-a dus el să-l judece obştea Taorilor; aşa cum a rămas obiceiul la ei dintr-o străvechime, poate de la daci, cine-o poate şti?

Şi ce-au folosit? S-au ros între ei, vremea-şi vede de drum, Stângu îi aducea în vreme, îi împăca el binişor cu vremea, n-au înţeles, l-au pierdut şi s-au pierdut. Că munţii, uite-i. La locul lor. Din veci, în vecii vecilor. Şi noi în poalele lor. Auzi Petre?! Noi în poalele lor, înţelepţeşte, cum ne-am dus din vechimi spre alte vechimi mai noi. C-aici am înţepenit noi mă în grai şi-n oi şi-n livezi şi-n boate şi-n cântece şi-n obiceie şi-n alesături şi

la războiul de ţesut şi la războiul ălălalt, cu sânge şi au mă Taorii urice vechi, diplome; cum au Belcoteştii, cum au popii Barbă Neagră, de la regii unguri, de la măria sa

Iancu Corvinul. Şi de la alţii. Aşa că aţi stat pe unde-aţi stat, vi s-a mai răcorit pripeala, poate v-aţi mai înţ, clepţit şi duraţi mă ce durează şi-i folositor obştii şi vouă, că nu vă dă Tatăl Ceresc nouă vieţi şi io sunt mă de-al vostru de-o mie de ani, nu vă vreau răul, că răul vostru al meu este. Tu Petre ai luat-o ca la oştire, ca la regulament; obştea-i liberă mă de la Decebal şi-nainte de el, nu suferă decât porunca alesului ei. Atunci nu erai alesul ei. Acu, prin pătimire pentru ea, îi eşti ales. Cugetă şi lapădă-te de trufia puterii, pe care iată, ai tăi ţi-au dat-o peste capul obştii, ei ţi-au luat-o, tot peste capul obştii, şi aştept de la voi: un răspuns până miercuri de Ziua sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril, după care fac io o tovărăşie cu cine-l aleg io, cu adăpat sistematic, cu irigare de păşuni, cu stupărit, cu livadă pe terase, ba şi cu porcine mă, că voi ştiţi, mă pricep şi am un nepot

de-a ieşit medic veterinar şi-l aduc aici, îi zidesc casă, dacă n-o fi vreun becher care să râ, şcăie asfaltul prin Timişoara. Aşa că mă iau şi mă duc la ale mele, cele popeşti. Pace vouă şi înţelepţiţi-vă, adică înturnaţi-vă la cugetul vostru adevărat şi judecaţi Prislopul dinăuntru, nu dinafară. Cerneţi mă cu sita voastră, nu cu sită din vecini, că nu se potriveşte la mălaiul vostru. Domnul…

— Au prăpădit reproducătorii, mă.

— Piatra şi cimentul pentru pod le-o luat Ianoşelu.

Se ţine mare de când l-or prăpădit ăia oră Stângu.

— Aşa că ne ducem. Bine că te-or slobozit gin robie.

— Hai c-acum e sân Mihai şi se faşem cu taica părintele, că are direpţ în pilda aia cu sâta.

— Să facem contracte cu nişte făbrici mari, mă, păntru economate; o păntru cantină; o cu Fructexport mă.

Ia să te ghindeşti, Petre.

— Lăsare-ţi mă omu’ să-şi tragă sufletu’. Nici

nu sanvăţat cu lumina.

— Io zâc să rămâie Cătănuţă, cu Piţu, cu Ochişor, că-i sărjent mă şi l-o avut în cinste don căpitan, mă, Mărtin

Bălăci, tu să taci că tu eşti cu două feţe şi hamş, şi apucător, tu ai să fii cu reproducătorii, asta-i meseria ta şi cu păstrăvii; dacă pui mâna, ţi-o tăiem, să rămâie ăia, să se înţelepţească, noi mâne sară suntem aici, umblăm slobozi de când cu colonielu; ce când l-o puşcat miliţia oră coloniei că trăgea cu metralera, căzuse în încercuire, avea încărcător un fecioraş de nici paiş pe ani; s-o blocat metralera, o pus mâna oră pistol da l-or puşcat, un încărcător or băgat în iei şi de-atunci s-o liniştit muntele, ne putem înţelepţi cum o zis părintele şi-o zis bine. Că acu te alejem noi mă Petre, uite suntem ca la douăzeci de oameni, nu ne pasă ce Ianoşel, că nu noi l-am pus şi noi te alejem oră tine s-o iei de unde-ai lăsat-o, da altfel. Mâne sară suntem aici, zâc să meargă cu noi şi don şef Amăriuţii, dacă vrea, şi de San Mihai, că-i zâua lu’ taica părintele să-l omenim după datină şi să se

ducă la el Pătru, la ce să vă duceţi atâţia, Pătru şi Cătănuţă, să se aleagă ce-o fi să facem, că putem mă! Putem! auziţi voi? Putem…

— Au, au Petreee, brăduţu meu c-ai stat mut, de parcă nu mai eşti tu şi te-am scăldat în apă gin Topla şi tot amiroşi cumva, altfel şi străin şi nu ştiu, tu eşti, o nu eşti tu; n-am credzut io să-ţi duc dorul după câte am pătimit io când te culcai cu mine şâţi era gândul la Voica, la băciţa; că asta o muiere nu iartă nici în mormânt şi urî; e c-am iertat şi de-o săptămână numa taci şi mă iubeşti, şi mă porţi ce mână şi-acolo-n fân, că mi-i şi ruşâne, că am gemeni mă, parc-ai fi fecior şi io ne-ncepută şi să-i dea mă Dumnezeu lu’ don căpitan ce mi-o dat el mie şi ţâie, dacă zâci tu că doamna lui ai frumoasă mă ca o zână, plânjea când ai fost tu acolo şi ce se; nu l-or slobozit mă oră a lu’ Belcotă, locotinentu, că-i de-al nost şi ia taci, audzi

Radu ăla, că nu l-am botezat încă, ăla mă râde noaptea-n somn, ca mine, că tu tot crunt dormi, ia lasă-mă mă hameşule că ne aude mama, îţi place mă cum am duşumit io casă, că nu m-or lăsat mă

ş-am dat lâna la preţ, ş-am ţesut mă nopţile, c-or vânt cu electrificarea, stam la bec, ţeseam dorul mă, că parcă eram io fată ne-ncepută, că eu tine-am priceput io dragostea, zi-mi că mi-s mândră, că –, mi place să-mi zâci, i-ai dat la porc, nu i-ai dat că te-ai dezvăţat şi să se taci tu Petre, brăduţu meu? Hai că-i animat. Şi stâng becu; o vrei să nu-l stâng, am vădzut io că vrei să nu-l stâng; o îl stâng şi pun o mână de cetină oră foc, tare-mi place să auz io cetina cum arde şi cum miroase cetina a munte şi a vară…

— Mădălina, audzi?

— Vântul. S-o-ntors vântul în Zglivăr. Vine iarna.

— Vină. E vremea ei. Ş-a noastră.

După mâine? O aberaţie. Pentru mine există numai azi în formula Radu Vornicu care conferă lui Azi valoarea şi componenţa universaliilor: ante rem, in re, post rem.

Aberant ar fi să se conceapă Azi aşa cum o fac cei care cred că lumea a început cu clipa când revoluţia le-a schimbat condiţia socială, este o

foame generală de cadre la toate nivelele de organizare ale statului, este nevoie de specialişti de toate genurile, se procedează masiv la îmbunătăţirea compoziţiei sociale a intelectualităţii, facultăţile primesc restrictiv şi preferenţial, nu este nicio calamitate cum clamează Gruiescu, faptul că se împrospătează intelectualitatea cu contingente provenite din popor este o binefacere; că aceste contingente sunt selectate valoric, mă îndoiesc; de altfel învăţământul la noi a fost întotdeauna democratic, ca şi structura armatei… înţeleg că momentul, mi-ar plăcea să-l pot analiza retrospectiv, impune ca dreptul, etica, morala, esteticul să se subordoneze cu voie, ori fără, politicului. Nimeni nu are vreme de dezbateri filosofice interminabile, când numai ce-am văzut eu că se reconstruieşte şi se construieşte de la Bucureşti până la Reşiţa, Oţelul Roşu şi Timişoara însumează ce s-a construit în România antebelică în 20 de ani.

De aceea dau eu un alt sens decât filozofico-teologic acelui ante rem (să zicem altfel decât în

realismul lui

Toma din Aquino). Totul depinde de forţa vizionară a doctrinarilor şi a activiştilor de marcă ai partidului, ca să pună în acord jides cu ratio, adică să depăşească un azi al lui jides, pentru un mâine al lui ratio jides subînţelegându-se. Aici am să deschid o paranteză pentru cultura veche, pentru că ea nu poate fi despărţită de ante rem, fiind in re ca o constantă a suveranităţii şi a edificării sinelui naţional. Aici, Andi Ciucă este nul. Băiatul acela clăpăug şi cu mâinile boante crede că printr-o însăilare de dogme păzite cu ghioaga şi prin câteva ucazuri se schimbă veşnicia spirituală a unui popor. La el Azi înseamnă doar un Azi calendaristic, un joc de moment al relaţiilor, preluarea şi trâmbiţarea nu se ştie cărui citat de ultimă oră. Efectele se văd. Paralizia cronică a personalităţii, anularea iniţiativei, acoperirea nulităţii cu citate (am să-l scutur pe tovarăşul Luchescu de o să-i sară citatele ca puricii, ce-or să-mi ia, atelierul; n-am nicio veleitate de şef, după ce-am fost eu în războiul ăsta pe care alţii nu

vor să-l recunoască, nu mă interesează nicio, şefie în afara şefiei de mine însumi, decât în măsura în care pot sluji colectivitatea şi, slavă Domnului, colectivitatea n-a prea vrut s-o slujesc nici la aripi, unde eram mai mult decât competent, nici la Prislop unde-am fost cinstit) chestiunea ţine de primitivism, este incompatibilă cu civilizaţia, a răposat pretutindeni încă din secolul

XIV-XV şi dacă a izbucnit atât de lamentabil îl upă primul război este că în adevăr societăţile respective ajunseseră în „putrefacţie", cum îi place să zică aceluiaşi Luchescu, care, de fapt, este şi el în putrefacţie, adică a venit putrefiat din trecut, a fost nu se ştie ce acar, ce magaziner la o gară de prin Dolj, i s-au creat condiţii să fie om, într-un fel direct revoluţionar, el este o lichea, un demagog şi-l ţin aici să compromită o idee generoasă, într-o comună multinaţională, unde sunt câţiva comunişti vechi cărora licheaua purtătoare de damigene şi delaţiuni le face zile negre. De ce? Nu sunt mulţumit de felul în care am scris capitolul introductiv la Geste. Am trecut

superficial tocmai peste argumentul esenţial al continuităţii.

Actul militar care a păstrat până la sfârşitul istoriei evului de mijloc românesc toate datele conceptuale şi materiale ale strategiei şi tacticii dacilor. Este uluitor să aşezi în pagină procedeele prin care Decebal l-a nimicit pe Cornelius Fuscus şi să le vezi reeditate aidoma; dar absolut aidoma şi în acelaşi spaţiu carpatic, de Basarab întemeietorul care nimiceşte oştirea unuia din marii regi ai timpului: Carol Robert de Anjou. Trebuie să refac. Mă las furat de atmosferă. De amănunte pitoreşti. De uluitor de multele lucruri pe care le ştiu. Când naiba am avut vreme să şoricăiesc atâta? Pe urmă am revenit la aventura sesiei ţărăneşti în Banat şi Ardeal, am sărit la evoluţia spaţiilor specifice de civilizaţie românească care, spre stupefacţia oricărui cercetător străin – NU sunt asincrone, cum ar fi de aşteptat, Moldova şi Muntenia stând sub suzeranitatea Porţii şi sub influenţa spaţiului de cultură bizantino-slavon; iar Transilvania su! d

suzeranitatea coroanei maghiare, mai apoi a Porţii, mai apoi a Snntului imperiu roman şi al spaţiului de cultură catolic. Se poate spune cu exactitate spaţiu de cultură catolic; ei bine, în acest sincronism mi se pare că rezidă cheia unităţii. Asta trebuie explicat, demonstrat, atunci ajungem la spiritualitate, şi mai ales la actul militar specific românesc. Numai 1848 aşa cum l-au edificat tribunii şi Avram Iancu este un model strălucit al continuităţii care-şi trage seva de la daci. Tocmai de aceea sunt alături de revoluţie şi în această direcţie esenţială: îmbogăţirea vechiului sistem de cadre, cu cadre ale revoluţiei. Tradiţia există. La noi nu s-a consolidat o clasă de „conducători” impenetrabilă.

Fluxul primenitor a venit mereu din marea masă a poporului. Exemplară, în acest sens, mi se pare revoluţia de la 1848 în Ardeal. De altfel, ardelenii când fac revoluţie, o fac temeinic, răvăşitor şi nimicitor. Cine-au fost strategii, tacticienii, oamenii de oaste ai acestei revoluţii transformată într-o bătălie crâncenă dusă în

condiţiile de încercuire strategică? Nişte popi-ţărani, nişte jurişti ieşiţi din ţărani, fruntaşi din sate, adică moţi, adică daci, adică unitate, adică continuitate.

Atunci, mă întorc şi zic. Este compatibilă sau nu ţărănimea română cu o contemporaneitate eternă? De aceea m-am întors în Banat. Pentru că escala mea la B. este doar o escală. Mă voi întoarce acasă un timp. Pe urmă la Prislop, în grănicerime, unde lumea mitică, deci ante rem coexistă perfect cu astăzi… Mi-a spus Maria că la înhumare vine cineva din partea Comitetului Central al Uteme-ului. C &

ar fi bine, ca participant la eveniment, să vorbesc eu. Ca să nu tragă alţii spuza pe turta lor. N-am să vorbesc decât dacă sicofantul de Luchescu o s-o întoarcă cum ştie el „noi care suferirăm aici cizma hitleristă şi barbaria esesistă, fraţii noştri care fuseră”… şi dă-i şi trage-i, de-ţi vine să crezi că toate nemoşteniile lui până la a şaptea spiţă au fost stâlcite, trase pe roată, în ţeapă, jupuite de S.S. – iştii lui

„Itler” şi că el, Luchescu, a rămas viu pentru a putea aduce la judecata „opiniei publice mondiale, pe toţi călăii omenirii 1. Ar trebui să-mi organizez temele în ordinea lor firească de importanţă şi subordonare. Practica mă şi infirmă; dar mă şi confirmă, adevărul încă nu s-a constituit temeinic, dar cred că revoluţia poate ameliora condiţia umană şi în procesul ei social, poate crea o tipologie umană superioară. Valoric superioară. Procesul este dialectic – ar trebui să fie legic, conex la transformările din baza materială a societăţii şi din relaţiile dintre membrii societăţii.

Una este sluga (condiţia ei socială, spirituală) alta membrul colectivist; una este patronul, alta este directorul într-o relaţie socialistă, poate cel dintâi mai chivernisit; dar mentalitatea lui este exclusiv patronală; distanţa la muncitor este astronomică pe scara socială. Zic, însă sunt prudent. Deocamdată acumulez. Etichete, văd din presă, se fabrică în serie. Etichete şi epitete. Lumea este în facere. Evenimenţialul determină relaţii, conexiuni, condiţionează, personalizează,

sistemul este vast, vizează timpul, eu nu am decât felii din eveniment, părţi din structuri, cum mă pot informa? îmi lipseşte fluxul informaţional.

Asta mă privează de accesul la contemporaneitate. Consuetudinarii bănăţeni şi transilvăneni până spre secolul

XVII, iată unul din argumentele forte ale anterioritătţii şi continuităţii. Aici să-l văd pe Ciucă. Ce argumente poate aduce un Ciucă, ori consilierii lui?! Mereu mă izbesc de mizerabila mea cunoaştere a latinii medievale. A maghiarei şi germanei, mai ales scrisă cu gotice. Am găsit un profesor, un istoric la ceea ce, cândva, va fi un muzeu de istorie al Banatului. Ştie latina feudală, de cancelarie; nu ştie germana, Inge e în afară, trebuie să găsesc un istoric şvab pasionat de această lume care ne explică. Bâjbâi. Descopăr direcţii. N-am vreme să le aprofundez. Ghiuri sembată la câmp, cum naiba reuşeşte nu ştiu, pe urmă lasă plugul în brazdă şi aleargă iepurii cu tractorul; dacă nu cumva pleacă la Şandra ori la Valea Apei, unde dracului se duce în peţit.

Tovarăşul Luchescu îl prelucrează, de fapt cred că pleacă şi el cu Ghiuri, am să controlez şi preşedintele trebuie să hotărască o dată să nu mai joace pe sârmă, că pentru asta sunt acrobaţii de meserie, care culeg şi aplauze.

Aseară am văzut un apus de soare pe baltă. Mă dusesem cu tractorul să-l scot pe Birău care intrase să şi-l spele pe-al lui, când am tras furtun la platformă şi putea să-l spele până-i sărea smalţul. Mă suspectez de panteism.

Mai puţin intelectual. Mai puţin venind din tamaios-ul platonician. (Platon ca Platon, ce-l mai dau în tărbacă filosofii cu trei săptămâni de cursuri rapide, las că nici cu

Aristoteles nu mi-e ruşine dacă mă gândesc ce l-a mai forfecat catolicismul, n-am amănunte despre Conciliul de la Sens în 1210 care-l scosese pe Aristoteles din învăţământul public şi privat, chestia se repetă veac de veac, fiecare veac cu Savonarola lui. Mi-a spus Ioţa, regizorul, că la el la Moceriş, ori la Dalboşeţ, pe Valea Almăjului

— Uite că n-am gândit Valea Almăjului în

circuitul consuetudinar – acolo, plutonierul de miliţie, când a fost cu epurarea bibliotecilor, a confiscat toate manuscrisele istoricului Ion Sârbu, exemplar istoric pentru Mihai Viteazul, cu o parte din manuscrise şi-a legat borcanele de murături, alta o fi ţinând-o să aprindă focul. Nicio societate nu şi-a supravieţuit decât prin cultură. Deci mă suspectez de un panteism folcloric. Mitic într-un fel. Venit de la intimitatea alor mei, cei vechi, – cu natura. Robust. Tonic.

Nu pot exista într-un claustru urban. Oraşul este în afara mitologiei. Am să mă mut totuşi la doctorul Bassmann.

Când? în momentul când Inge va lăsa toate uşile deschise.

Sau când va stărui mai mult, scara, lângă sobă. Simt nevoia unei purificări. Unei asceze. Nu-mi fac nicio iluzie în legătură cu vocaţia mea de ascet. Măcar o lună. Ca să-mi dovedesc că sunt stăpân pe mine însumi.

Pornisem de la un adevăr esenţial. Acela al revoluţiei care dinamizează clasele productive –

păturile active în care se include intelectualitatea – autoconstruindu-şi conducătorii, precum revoluţia de la 1848 pe ai ei, deci capacitatea omului din popor de a-şi însuşi ştiinţa şi arta conducerii. Să nu uit că o bună parte din ofiţerimea lui 1877

a fost ridicată de la trupă. Azi (în semnificaţia pe care i-o dau) este de fapt un război şi războiul de Azi este unul al unei armate de cadre. Război cu ignoranţa, cu înapoierea cronică, război cu inerţia, cu formele infinite ale vechiului. Constat o disponibilitate totală a ţăranului

— Mai corect îmi întăresc convingerea din aviaţie, când dintr-un Tămâie venit de la oi semianalfabet, într-un an de pregătire a ieşit un motorist şi încă motoare de avion cu injecţie, tehnică de ultimă oră – deci o disponibilitate uluitoare pentru tehnică, dublată de o detaşare totală de tehnică. Adică o limitează la valoarea ei de mijloc, n-o zeifică, nu şi-o apropie aşa cum şi-a apropiat calul; ori vitele de jug. E altceva. Ţine de altă istorie, de altă disponibilitate spirituală.

Tehnica şi-o asimilează prin inteligenţă. Calul, lumea lui primordială, prin suflet. Este altceva. Va trebui să-l trimit pe Dălăpin la o şcoală tehnică superioară. Băiatul ăsta din pustă este făcut pentru inginerie mecanică. Pentru maşini agricole. Le intuieşte. Are un raţionament atât de strâns, de lucid, prinde atât de repede ideea unui mecanism, nu mecanismul în sine, ideea şi logica funcţională care l-au construit, încât este păcat să-şi irosească viaţa ca să repare ce strică alţii. Se mai pune o problemă. Poate cea mai grea Cea mai nebuloasă.

Alegerea secundului. Alegerea coechipierilor. Nu recunosc decât un principiu. Acela valoric. Eşti şef, indiferent de gradul ierarhic, în măsură în care ştii să-ţi alegi secundul.

Ori secunzii. Se procedează absurd uneori. Adică se promovează nulităţi ca Dima, numai din teama şefului ca secundul să nu-i ia locul. Să i-l ofere chiar, dacă-i este superior moral. Ori dacă este comunist din vocaţie. Aici nu există un sistem de promovare în afara valorii. Sau – n-ar trebui să existe. Cum se poate concepe revoluţia în afara

valorilor? A afirmării valorilor?... Am zis. Mâine văd factura de lumină şi o plătesc integral. Inge a hrănit vaca.

Acum? în fond este tot ţărancă, că a făcut patru clase gimnaziale asta nu-i schimbă statutul; dar este o altfel de ţărancă, tăcută, nu meliţă ca ale noastre; nu are farmecul lor dezinvolt, face exact ce face o prislopeancă în voreţul ei, dar altfel. Cum altfel?... Nu ştiu încă. O cunosc de la un „fărşang", cred că n-avea 18 ani, ne-am şi sărutat odată, venea de la câmp şi cânta, eu eram la baltă, dar atât.

Chestia cu ascetismul este bună. Pentru alţii.

„Petre.

Place-mi-ar să mă întorc la Prislop. Am s-o fac după ce-mi termin lucrarea aici, în pustă. Mi-ai pus o mulţime de întrebări la care-ţi răspund după ştiinţa mea. Răspunsul cel mai adevărat şi cel mai cuprinzător nu poate veni decât tot de la voi care trăiţi acolo de-o veşnicie. Hai să le luăm miiâţăreşte, adică pe rând şi-n ordine.

1. Desigur că omul sfinţeşte locul. Eu ştiu cine

este

Ianoşel Ion şi cine sunt cei din echipa lui. I-am văzut şi cunoscut. Zic că numai satul îi poate schimba. Nu-i lăsaţi să batjocorească ideile revoluţiei. Puneţi-i mereu în discuţia oamenilor. Nu rezistă. Altfel nu se poate. Decât din sus în jos, atunci când mai marii de la raion îşi vor da seama că protejaţii lor au dus de râpă comuna; ori când vor face atâtea greşeli încât îi vor compromite chiar pe cei care-i ţin acolo să-şi facă afacerile.

2. Nu zic să nu scrieţi la ziar. Nu zic să nu vă duceţi în delegaţie. S-ar putea ca întâmpinările voastre să fie luate nu ca atitudini principiale, ci ca nemulţumiri personale. Aşa că gândiţi-vă. Mai lăsaţi să curgă apă pe Topla.

Apa spală şi limpezeşte.

3. Aş zbura la voi la întovărăşire, mi-aş şi face casă la voi; dacă n-aş, fi luat în primire atelierul colectivei care nu este al S.M.T. – ului, este altceva, au ei nişte tractoare naţionalizate, ori cu care au intrat în colectiv unii paori de-aici, şvabi, nu le-au dat la S.M.T.; au un turism, au două

autocamioane, prese hidraulice, nişte trioare, nişte benzi de transportat furajele. Învăţ Petre cam cum arată o gospodărie colectivă model, asta de-aici nu are decât doi ani, pământ gras de pustă, cernoziom, organizare extra.

ingineri agronomi, utilaje, se câştigă bine de tot, oamenii sunt mulţumiţi, aşa că învăţ.

4. În legătură cu istoricul proprietăţii în Banat, după vremea cumplită a lotriei şi după reglementarea, urbanală din 1780, când fiind domeniu al coroanei s-a stabilit sesia ţărănească la 24 de iugăre mari, lucrurile au mers bine la început, poate 30 – 40 de ani şi nici atâta. E adevărat că breslele meseriaşilor români au înflorit, dar birurile împărăţiei ştii bine unde-au dus ţărănimea. Birurile şi colonizările. Auzi Petre, când a fost foametea aia mare din 1863 – 1864, cărăşenii şi-au vândut pământele pe câte-un creiţar jugărul. Auzi? Un creiţar jugărul. Pe urmă

Viena cu Budapesta s-au unit în dualismul austro-ungar.

Viena lasă liberă politica de maghiarizare şi

începe scoaterea satelor româneşti din vetrele vechi. Asta ai vrut tu să ştii. Când s-a făcut cadastrarea pământelor şi desfiinţarea regimentelor grănicereşti. După 1867. Ce a însemnat cadastrarea, ştii. Ce efecte sociale şi politice a avut ţi-o spun eu. S-au înscris pământele pe membrii de familie şi proprietatea ţărănească a ajuns atât de mică, încât ce-a produs ţăranul n-a mai fost rentabil, nu l-a mai putut ţine, nu l-a mai putut hrăni. Atunci bănăţeanul n-a mai făcut copii. Să nu împartă şi mai mult sesia aia mică care nu-l mai putea hrăni nici pe el şi femeia lui. De aici depopularea. De aici bogăţia coloniştilor, cărora li s-au dat pământele cele mai fertile, a căror proprietate s-a bucurat de tot felul de protecţii fiscale. Românilor li se aplicau pedepse colective de gradul întâi, doi şi trei. Ştii că la mine-n sat, la Jidovini, când s-a descoperit oraşul şi castrul Bersobis, ca să-l distrugă, să nu rămână urme ale trecutului, stăpânirea a poruncit „regularizarea” satului, adică sistematizarea, de fapt mutarea satului pe locul descoperirilor arheologice, în

ideea ca înşişi românii să distrugă urmele străvechimii lor, construindu-şi casele cu cărămizile şi pietrele oraşului clădit de Traian. Regularizarea asta era o pedeapsă de gradul doi. Pedeapsa de gradul trei era când se dădea foc satului din mai multe părţi dintr-odată. După cum vezi, stăpânirile străine s-au luptat veacuri în şir cu satul românesc, forma exemplară de existenţă istorică a poporului român. Nu l-au învins, cu toate că au avut la îndemână toate mijloacele de distrugere, de la lege la tunuri. La asta trebuie voi să vă gândiţi când vreţi să duraţi un sat nou. Adică să îndreptaţi nedreptăţile şi să întăriţi ceea ce v-a dat veşnicie.

5. Zi-i săru-mâna Mădălinii şi Rujii pentru c-au luat ele premiul întâi la cântări româneşti şi la port. Şi la doamna Cătălina mă gândesc cât este ea de tare la cuget.

Şi lavmama din culme. Să-i spui tu să nu fie amărâtă că vine el acasă, asta-i pătimirea noastră.

6. Părintele Barbă Neagră este inginer, chiar dacă nu are diplomă, a făcut la Timişoara nişte ani

la politehnică, înainte de război, dacă aveţi curent electric în sat şi acolo unde vreţi să faceţi centrul de prelucrare şi industriile casnice anexe, aveţi mâna de lucru cea mai ieftină, că fără electricitate nu se poate, mai ales că Topla vi-o dă pe degeaba. Planul lui de „flux tehnologic 1 l-am discutat aici cu doi ingineri agronomi (fata lui n ea Matei Pava s-a măritat cu un fecior din pustă, inginer şi el, cântă mă din gură şi la torogoată de te-mbată, poate venim odată cu toţii, dacă vreţi voi să încheiaţi contract cu colectiva noastră pentru păscut oile iarna) şi eu zic că-i fain, numai că nu-i bine aşezată magazia şi nu vine bine curentul de aer.

Aşa că alătur schiţa făcută de ei.

7. Eu mă împac bine cu oamenii pe care-i cunosc din junie. Ieri au dezgropat ostaticii pe care i-au împuşcat nemţii atunci când am fost noi cu patrula – spune-i şi lui Ochişor, mâine-i îngroapă cu lume multă, un miting, bine ar fi fost dacă eraţi şi voi doi, mă simt cumva vinovat că nu i-am scăpat; eram noi prea puţini şi voi aţi avut

altă misiune. Să ştii că tancheta aia se vede şi astăzi sub pod; avea turela deschisă, unul din echipaj a scăpat, alţi doi au murit înecaţi când aţi aruncat voi podul în aer şi ne-aţi scăpat. Vara se vede bine, canalul seacă, dar tancheta e intrată în mii, adânc, la vară vreau s-o scot cu tractoarele, acum nu se poate că e apa mare.

Eu zic că ţi-am răspuns la scrisoare, nu înainte de a mă gândi bine la întrebările tale. Împrejurările din afară ne pot încerca tăria de cuget în fel şi chip. Important este să nu ne robească. Să nu devii robul împrejurărilor. Să le supui. Să le stăpâneşti. Aşa cum am făcut-o noi pe front.

Să rămâi ceea ce eşti cu adevărat. Să nu te-nrăieşti. Şi să nu te mânii ca porcaru pe sat. Îţi dau mulţam pentru odaia care mi-ai pregătit-o. Poate când o veni vara mică fug să vă văd. Îţi telefonez eu să vii cu o trăsură la gară.

Şi ţucă-i mă pe gemeni şi pe Simina din partea mea. Cum să nu vreau să le fiu naş? Când să vin, că nu mai aştept nicio vară mică?!

Salută-l pe Amăriuţii din partea mea. Un om adevărat.

Am cam rămas cu sufletul în Prislop, da' nu-i slobod, că mi-a luat căpară – mi l-a arvunit lucrarea asta de cuget de care-am vorbit noi şi să ştii că am răscolit actele vechi şi bibliotecile şi tare-i amărâtă istoria asta a proprietăţii ţărăneşti. Când s-or înţelege raporturile cu proprietatea obştească, când proprietatea obştească va fi deopotrivă a fiecăruia şi fiecare se va bucura după muncă de rodul ei, atunci multe din necazurile noastre vechi şi mai ales sărăcia umilitoare şi tot ce-a adus după ea, se vor şterge ca şi când n-ar fi fost. Şi să ştii că nu sunt încă membru de partid; dar nu carnetul mă desparte de revoluţie.

Mă tem că doamna mea, de zici tu că ai găsit-o plânsă şi că te-a întrebat de mine, nu va veni la Prislop, eu am să-i scriu, atunci cum pot eu să fiu naş fără naşă?

Aşa că Petre, voi gândiţi-vă bine, nu mă lăsaţi fără ştiri şi să fiţi sănătoşi cu toţii.

Radu Vornicu".

j

„Valentina şi Doamnă, 1

Nu spun Doamna mea în aceeaşi idee care m-a călăuzit atunci când am hotărât să plec în Banat. Aceea de a-ţi asigura libertatea hotărârii şi distanţa care obiectivizează.

Nu vreau să-ţi scriu despre ceea ce numai noi doi ştim, adică nu încerc să refac magia serilor noastre în doi, ori taina nopţilor noastre, nu despre farmecul tău şi simplitatea ta camaraderească scriu, nici măcar nu vreau să-ţi explic necesitatea acestei plecări pe care tu ai refuzat-o cu atâta patimă.

Nici despre mine nu-ţi scriu, pentru că nu este important ce face un fost căpitan aviator la un atelier mecanic de gospodărie colectivă, chiar dacă se pune în acord cu propriile lui teze şi concepţii, mai exact chiar dacă îşi acordă gândul, vorba şi fapta, singura lui raţiune de a fi.

Tu ştii exact că nu-mi puteam datora pâinea nici prietenului meu Stamate Chiriac, nici acelui Fotache pedepsit exemplar de tine, nici

bunăvoinţei camarazilor mei. În general, nici unui favor. Ar fi fost o umilinţă pe care, cred, acum când lucrurile s-au aşezat, nici tu n-ai fi acceptat-o.

O umilinţă a mea care pe tine te-ar fi umilit. Care ţi-ar fi ştirbit demnitatea. Nu puteai fi soţia unui pomanagiu. De fapt punem în discuţie tocmai căsnicia noastră. Temeiurile ei. Cred că ai aruncat peste bord teoria unei alte femei.

Acolo unde eşti tu nu mai poate exista altă femeie. Ideea unei amante care să te dubleze se exclude prin tine, de la sine. Şi este rizibilă. Tu eşti femeia. În toată splendoarea unei feminităţi secătuitoare. Pentru harul acesta la care m-ai făcut părtaş, îmi plec genunchiul şi-ţi sărut mâna. Şi, hoţeşte, ca de atâtea ori, tot ce-am sărutat cu patimă şi pierdere de sine.

Scumpa mea prietenă, ai văzut cât de incomod sunt în lumea în care te împlineşti şi pe care mi-o refuz organic.

Care îmi este şi străină şi ostilă. Proiectul tău generos de a-mi amenaja un loc de scris lângă tine

şi de a mă ocroti nu mi se potriveşte. Nu pot scrie, pentru că, pur şi simplu trebuie să învăţ să scriu. Apoi nu pot scrie decât ce simt şi ce gândesc despre viaţă, despre lume, despre istorie. Citesc proză, citesc poezie, citesc critică; unele lucruri frizează ridicolul; altele nu depăşesc nivelul unui articol de ziar; nu ştiu şi nu pot face aşa ceva. Caut calea şi numai viaţa de aici mi-o poate arăta. Universul meu primordial este lumea satului. M-am întors la el ca să mă regăsesc.

Asta este totul.

Egoismul meu, dacă vrei să numeşti aşa acest act esenţial, îţi pune două alternative:

— Ori mă urmezi, ştiind că nimic nu va fi uşor, trebuind să ne fixăm, să ne durăm o casă, aici, la Prislop, poate altundeva (am fost de câteva ori ia Timişoara, unde există o mişcare artistică înfloritoare, o filială a Uniunii

Artiştilor Plastici, o revistă); f – ori consideri că sacrul tău drept de a te realiza ca

0 m este mai presus de căsnicia noastră, aşa cum este şi, rămânând la Bucureşti, îţi reiei

libertatea de a hotărî.

Contează pe mine.

! îţi mulţumesc pentru demnitatea şi intransigenţa cu care mi-ai apărat onoarea şi orgoliul.

f să ştii că aici serile de toamnă sunt, dumnezeieşti, că lotul este numai culoare, că atunci când aud vântul şuşuind în cercevele, ori tăindu-se în foile de cucuruz, mă apucă un dor sălbatic de tiner te-aş vrea aici, amantă neobosită, îţi mângâi în neştire pletele, umerii, îţi cuprind mijlocul, îţi muşc buzele şi…

Sărut mâna, Doamnă! Aştept!

Radu

P.S. Pătru vrea să botezăm gemenii. O putem face numai dacă ne rezervăm viitorul. Valentina, este absurd să ne minţim. Eu nu mă întorc la Bucureşti. Poate peste douăzeci de ani. Atunci când mă voi fi recâştigat.

Mi-au trebuit douăzeci de ani şi un război mondial

I s-a devin căpitanul aviator Radu Vornicu.

Estimez

că-mi vor trebui alţi douăzeci de ani şi o revoluţie să devin Radu Vornicu.

Te sărut

R.

„Domnule general.

Am onoare să vă raportez:

2. M-am luat în primire după perioada de refacere.

Popasul la herghelie a fost hotărâtor.

2. Mi-am reorganizat dispozitivul de luptă.

3. Mi-am organizat sistematic baza de plecare la atac.

4 Exclud trompeţii şi goarnele.

5. Mi-am asigurat flancurile.

6. Ştiţi prea bine, am spatele „încă” descoperit.

7. Mâine, 15 noiembrie scot voltijorii pe linia întâi.

M-am săturat să fiu eu prin alţii. M-am săturat de comoditate. Mă demonetizez. Ruginesc. Îmi crapă pneurile.

8. Am refăcut totul, am şi dactilografiat totul, aştept să citiţi şi să-mi comunicaţi părerea Dumneavoastră. Trimit volumul prin Walter Hauser, tehnician agronom, bun prieten, care vine în delegaţie la Bucureşti.

9. Am scris o variantă la „Călugăreni”. Nu sunt mulţumit. O refac.

10. Mâine se înhumează ostatecii împuşcaţi aici de S.S.

— Ştiţi povestea, dar tot aici sunt înhumaţi de-a valma

12 ostaşi români masacraţi de horthyşti. Au crucile căzute, mormintele îmburuienite, o uitare disperată zace în scaieţii de pe morminte. Voi face tot ce pot să restabilim demnitatea lor post-mortem şi să le asigur odihna.

Vă rog să-i transmiteţi respectuosul meu omagiu Doamnei Elena. Permiteţi-mi să spun că una din marile Dumneavoastră şanse se numeşte Doamna Elena. Îi sărut mâna cu tot devotamentul. Sănătate celui mai mic dintre Floreştii dintotdeauna.

Dumneavoastră, dincolo de rigori, inima de soldat a căpitanului aviator [r]

Radu Vornicu”.

i „Mizantroape.

Am recuperat mia pe care mi-ai împrumutat-o fără să ţi-o cer. Îţi mulţumesc…

Măi tinichea bătrână, mi se pare că Albatrosul a cam luat apă la flotoare. Să începem cu Strategul, căruia nu trebuie să-i stricăm autobiografia. Căruia suntem obligaţi să-i amintim numai de ceea ce îi îmbunătăţeşte această autobiografie. Poate ajunge general şi ne va scuti de concentrări. Şurub s-a îmburghezit împotriva tuturor evidenţelor sociale care au trimis în infern atât burghezia în sine, burghezia ca clasă, cât şi urâtele ei obiceiuri decadente. Or, don Şurub, după fericitul lui mariaj, devenind tovarăşul inginer Ştefănescu mi se pare că face burtă, chelie şi că-şi aranjează de pe acum rosturile pentru pensie? Zi-mi, mă, că greşesc. Parcă ştiu eu cât am mai rămas eu? Pe tine te conservă Bibilica. Îi sărut mâna. Dacă nu găseşti alt naş, vă cunun eu.

Când o să ieşiţi din ilegalitate. Dacă vă hotărâţi să ieşiţi. Deocamdată vă invidiez.

Pentru libertatea pe care vi-o garantaţi unul altuia. Am făcut plinul şi de mâine decolez. Ştiu exact ce mutră ai să faci citind „Decolez”... Ştiu mă galoş găurit, ţi-o şi văd, lungă, rânjită, ştiu şi ce-ai să mormăi; decolează puişor, nu ţi-au ajuns cucuiele, nu ţi-a ajuns că te-au făcut ăia şvaiţer, decolează, nu ţi-a ajuns „pensionul”, ei bine, nu mi-a ajuns nimica. Abia mi-a venit pofta de viaţă. Nişte aţele, nişte ghips s-or mai găsi pe la voi în caz de nevoie.

Te rog du-te la Augusta şi scrie-mi ce este cu Sara. Am senzaţia că toată lumea de-acolo m-a minţit. Deocamdată, atât. Salută-l pe Stamate Chiriac. Dacă-l vezi, zi-i că-l salut. Niciun comentariu, de niciun fel. Mă simt foarte liber şi stăpân pe mine. Or asta înseamnă totul. Dacă Valentina este cumva la greu, telegrafiază-mi. Ori telefonează-mi. Cam asta. Vă îmbrăţişez pe toţi

Herodot!”

CAIETELE LUI HERODOT

X

r.

— Căci nimeni nu putu să uite icişa teroarea burghezo-moşierească în cârdăşie cu fiara fascistă, dar însă partidul tovarăşilor, căci cine fu partidul atunci o ştiurăm de la învăţământul politic care unii tovarăşi chiar de la ateler uită de el şi nu vine la învăţământ şi arată dispreţ ciocoiesc, că critica tovarăşilor, aşa cum ne învaţă pe noi genialul…

„N-am greşit o iotă”, îşi spune Radu Vornicu. Priveşte cerul de toamnă. Cer albastru-alburiu, imens, străveziu, duios. Vede salcâmii dinspre Kalvarienberg, punând pete galben-roşcate pe orizont, dincolo de ei se văd cucuruziştile încă netăiate, lanuri întregi care tighelesc orizontul nesfârşit al pustei cu o linie cenuşie. Dimineaţa de noiembrie este însorită, lumina gingaşă de toamnă se prefiră peste mulţime, peste steagurile roşii, peste ţiglele înverzite ale acoperişurilor masive, peste mulţimea peşti iţă adunată pe imaşul din marginea şoselei, în jurul gropii comune, în faţa

căreia, pe nişte dulapi, sunt aliniate cele douăsprezece sicrie bătute în cuie în care zac resturile mucegăite ale celor împuşcaţi de S.S. – iştii lui Pili Bassmann.

Pe deasupra steagurilor, pe deasupra oamenilor, chiar pe deasupra tovarăşului Luchescu M. Ion trec funigei albi, strălucitori, plutesc lin duşi de o adiere abia simţită. Unii aterizează pe sicrie. Alţii se duc spre sat. Se aud vacile mugind la zootehnie de unde vine un miros acrişor de

„Masă verde” pusă la fermentat, de cocini sistematice cu dejecţiile spălate cu furtunul. În mirosul acela Vornicu simte amestecându-se mirosul mâlului, al bălţii, al rădăcinilor putrefiate, poate al tanchetei ruginite; mirosul mulţimii: haine de pănură scoase din lăzi, fuste în pliurile cărora s-a ţinut izmă şi busuioc, laibăre mirosind a tutun, cizme date cu cremă. Îşi aminteşte ziua aceea de permisie când a venit la B. Şi aici era adunarea Grupului etnic.

Imaginea aceea se suprapune în mod ciudat

imaginii de acum. Nu se suprapune. Stă undeva într-un fundal. Dublează în adâncime imaginea de acum. Între cele două imagini percepe timpul care le desparte… Vede” timpul acela, anii aceia, tot în imagini, adică într-un film pe care-l comentează tovarăşul Luchescu; îl comentează sărăcitor, îl văduveşte de esenţial şi mai ales de emoţie, Luchescu are capul ţuguiat, ochii mici, verzui, mobili, înfipţi la rădăcina nasului puternic, uşor coroiat, este uscăţiv, agil, poartă haine bleumarin, cămaşă albastră, cravată roşie, îşi ţine şapca – semnul apartenenţei la clasa muncitoare – pe cap şi are pe braţ o banderolă roşie, cum au toţi cei de pe bină – de pe podiumul îmbrăcat în covoare de iută. Un tip de lângă Luchescu îi şopteşte la ureche ceva, Luchescu zice „dar însă”, pe urmă rămâne mut, îşi dă şapca pe spate şi spune:

— Cam asta vrui io să vă zic, adicătelea să nii uitaţi mă tovarăşilor că mai e zânateci care făcură zvastica pe ziduri cu cărbune da asta nu ne înspăimântă şi dau cuvântul tovarăşului Micotă de la regiune…

— De ce nu este nea Matei, o-ntreabă la ureche pe

Maria care i s-a agăţat de braţ cu amândouă mâinile şi căreia Niculae Bujor îi şopteşte să stea pe pace, să fie tare, că mitingul abia a început.

— Din acelaşi motiv pentru care noi doi nu suntem lângă tovarăşi, spune Maria… Pe Micotă îl ştii?

— Nu!

— Să-l ascultăm. Bujorule, ce-a zis mama? Când vrea să batem cucuruzul?

I Parcă s-au înălbăstrit mai mult ochii Mariei. Seamănă cu cerul ăsta de toamnă. Văzuţi prin lentilele ochelarilor par străvezii. Îşi poartă părul negru, gros, ca al mamei, al mamei lui adevărate, strâns în coc, a rămas tot subţirică, dar altfel. Adică femeie. Maternitatea a împlinit-o.

Aluniţa din colţul gurii dă aerului ei ingineresc un ce senzual. Ştie că Maria se ţine de el ca atunci, în noaptea execuţiei, că nu vrea să-l amestece pe Niculae a lei, căruia nu-i zice Niculae, îi zice Bujor, nu vrea să-l amestece în

amintirea aceea atât de prezentă acum în Mainwurm, în în, ce, în Ileana care plânge icnit în colţul broboadei? i în celelalte, care privesc totul cu ochi reci, pentru că bărbaţii, ori băieţii lor scăpaţi atunci de înrolare, au fost luaţi şi r. – au veşti de la ei. Este aici mai ales o mulţime de femei tăcute, cu ochii pustii, bărbaţi sunt puţini, veniţi de prin Apuseni; ori din Moldova, nu prea înţeleg şi el îşi dă seama că s-a întâmplat ceva zguduitor în viaţa comunei multinaţionale, ceva care-i scapă, o rană adâncă, nevindecată în care tovarăşul Luchescu a răsucit un cuţit bont şi ruginit.

— Micotă ăsta este când Mikoto, când Micotă, joacă pe sârmă şi acum ne ia în suliţă că n-am tăiat tuleii, spune Maria.

Nu i se pare că tovarăşul de la regiune joacă pe sârmă.

Dimpotrivă. Omul îşi ţine bascul în mână, adică stă descoperit în faţa rămăşiţelor pământeşti ale nevinovaţilor acelora, stă descoperit în faţa oamenilor, pare tulburat, are glasul gâtuit, se

„vede că nu este orator de meserie, după cum se vede de departe că este bănăţean sadea.

— Măi oameni, avem de îngropat astăzi nişte rude de-ale noastre, de-ale tuturor a; nu facem aici niciun proces…

— Ba facem, spune foarte limpede Maria. Facem.

Ca să se ştie. Pe dumneata te-au, luat S.S. – iştii între pistoale? Te-au fugărit cu motocicletele? Te-au scos noaptea din aşternut să te pună cu faţa la zid? Ţi-au luat fata să-i slujească? Te-au denunţat vecinii că vorbeşti româneşte? Ţi-au zis „slugă” şi „neam de slugă”? Te-au obligat să calci numai pe lângă trotuar? Te-au umilit? Te-au batjocorit?

Este dintr-odată o linişte de moarte. Vornicu velte feţele femeilor. Multe dintre ele i-au găzduit pe cei din

Prinz Eugen. Au petrecut cu ei, le-a văzut doar; Maria are dreptate; dar mai multă dreptate are Micotă acela de la regiune, cu faţa lui de bufean, negricioasă, cu privirea dintr-odată

mirată. Cum naiba de se-ntâmplă aşa ceva „cum se poate întâmplă aşa ceva când totul a fost organizat şi planificat, spune privirea bufeanului. Lui Vornicu omul îi devine şi mai simpatic când se apără cu basca. Parcă s-ar apăra de viespi.

— Ai gătat fato, spune omul foarte calm, aproape părinteşte… Dacă ai gătat, dă-mi şi mie rând… Că tocmai aici venim noi şi zicem. Grele sunt păcatele trecutului, dar ele nu trebuie să atârne ca piatra de moară nici de ziua de azi, nici de ziua de mâine. La asta să vă gândiţi cu toţii.

Şi dacă mai sunt minţi înfierbântate care molăresc crucea încârligată; noi zicem să se răcorească, să judece, să vadă ce este de văzut ca să nu cadă mânia poporului pe ei, că-i face una cu pământul. Asta am vrut să v-o spun de la mine. Şi-acu, auzi fato, lasă-mă să citesc ce-am eu sarcină să cuvintez pentru toată lumea; ca să fie clară politica partidului pentru toţi. După care, să aveţi pacienţă, mai vorbeşte tovarăşul Cornel Bunescu de la comitetul central al Uniunii Tineretului Muncitor, venit de la Bucureşti şi-i îngropăm cu

cinstea cuvenită pe cei aruncaţi de-a valma în groapă şi astupaţi acolo neomeneşte. Vreau să ştiu dacă s-a adus monumentul?

— S-a adus, strigă Dălăpin din autocamionul de obloanele căruia sunt agăţate, coroane funerare, unele din flori de hârtie colorate violent, altele din flori naturale, mai ales garoafe roşii.

— Atunci este bine. Şi ascultaţi.

Tovarăşul Micotă scoate din buzunar o hârtie şi-n locul ei vâră basca.

— Viitorul la care sunt chemaţi să lucreze mai ales tinerii, nu se poate construi decât pornind de la ceea ce ne uneşte, nu de la ceea ce ne desparte, spune tovarăşul de la Bucureşti, pe care Vornicu îl cercetează cu atenţie, cu toate că Maria i se lasă tot mai greu pe braţ şi şopteşte cu buze albe „Să ceri cuvântul. Tu eşti ostaşul.

Tu eşti eliberatorul. În carnea ta am murit toţi şi prin tine ne-am renăscut. Nu putem uita. Nimic. Şi-n veci de veci.

Nu uita c-am fost învăţătoare. Mai ales de istorie am fost”. – „Marie, taci tu şi nu te mai zobi”

spune ţărăneşte, domol, Niculae Bujor. „Taci fătuţă, că are dreptate şi ştiu că e injiner, ori o fi student, dă-i cuminte

Marie şi tu”…

Tinerelul zvelt, cu fruntea foarte înaltă, puţintel sfios, să fie „referentul” 1 pe care l-a lăudat Augusta? Cel al cărui cuvânt ar cădea greu în destinul cărţii pe care a luat-o cu el Walter Hauser?

— Desigur, tovarăşa inginer Maria Pava…

— Maria Bujor, spune Maria… Auzi Bujorule, îl cunosc de la Asociaţia studenţilor, am lucrat împreună, dar este prea bun la inimă pentru vremurile astea. Prea blând…

Tânărul îşi trece mâna prin păr „se vede că se controlează, că se stăpâneşte, că-şi organizează frazele. Vornicu simte că toate vorbele celor de pe podium cad într-un gol negru. Are senzaţia materială a golului în care cad cuvintele tânărului sfios şi frumos, care vorbeşte unui auditoriu ideal, deschis ideilor generoase, fără nicio traumă, fără nicio istorie alta decât a brigăzilor de muncă

patriotică; decât a şedinţelor de la universităţi, ori din fabrici, unde n-a existat nici. Grup etnic, nici Divizia de poliţie S.S.

Prinz Eugen, nici pedepse de gradul unu, doi şi trei; nici iotrie, nici comiţi, nici măcar, foarte aproape, la 30 de kilometri, locul de martiriu al lui Doja şi al căpitanilor lui. Tânărul se adresează unei condiţii ideale şi în această sferă este cald şi convingător. De fapt tânărul există în viitor. Nu ştie cât de apropiat, ori cât de depărtat este viitorul căruia i se adresează tovarăşul de la Comitetul central al utemeului; se vede că tânărul trăieşte euforia acelui viitor la care chemă patetic tinerii care-l ascultă, elevi de la şcolile mixte, ori cu limbi de predare materne:

româna, germana, maghiara, sârba, este un program democratic rigui os care-l continuă pe cel de după X918

poate exagerat în unele privinţe, subordohind cumva pământenii. Cine poate desena zvastici pe case? A văzut şi el într-o dimineaţă zvasticile după cum a găsit şi un bilet scris de mână, cu mâna

stângă. – evident, prin care era ameninţat cu moartea dacă nu pleacă din B. Şi era chemat la judecata sângelui, ca fiu de slugă care a îndrăznit să ucidă pe stăpâni, aşa că Maria nu este nip exaltată, nici pătimaşă. Este realistă. Mai ales că i-a povestit cum s-a tras asupra ei dintr-o porumbişte, acum doi ani, când venea cu gabrioleta de la câmp. Poate are şi

Luchescu dreptate. Mai ales Luchescu pe care… necunoscuţi rămaşi neidentificaţi” l-au bătut crunt şi l-ar fi omorât, dacă din întâmplare n-ar fi dat peste ei chiar şeful de post care a tras o rafală în aer, după care a primit un bolovan în tâmplă şi dacă n-ar fi avut cascheta, ar sta şi el aliniat aici, ca victimă a rămăşiţelor hitleriste

Aşa că lucrurile sunt foarte complicate. Le complică oamenii absurd şi ridicol. Mătasea morţilor pluteşte lin prin cerul albastru, irizat şi duios.

— Suntem chemaţi să construim o societate nouă, liberă, fericită, unde singura valoare care impune valori este munca, spune cu patos

tânărul…

Vornicu întâlneşte privirea lui Inge. Goală. Alte priviri. Goale. Îl vede pe doctorul Bassmann. Este bărbierit, aşa cum nu l-a văzut de când a venit la B. Poartă cămaşă albă cu guler tare, haine negre, pantof de lac, prăfuit, ţine un buchet de crizanteme, îi tremură capul, trece pe frontul sicrielor, se opreşte în dreptul fiecăruia, depune o crizantemă, se înclină. Tânărul şi-a întrerupt vorbirea.

Vornicu îşi simte beregata, i se usucă cerul gurii; apoi aude chicotul fetei dolofane care ţine prăjina unui steag şi-l vede pe găliganul care-o ciupeşte pe sub fustă

Un glas gâtuit de femeie spune:

— Mein Gott! Mein Gott!

i

— Maria, dar te rog eu, producţia este producţie, ştiu că ai mult de muncă; ai uitat că aici am lucrat la colectivizare; dar te rog eu s-o ajuţi pe tovarăşa Diaconu…

jâu merge munca asta culturală. Dacă cei

vârstnici se sustrag şi mă mir, că aveţi o tradiţie de coruri ţărăneşti veche de-o sută de ani, nu mai înţeleg ce se întâmplă cu tinerii?! Tu ai fost steaua agronomiei din Timişoara. Auzi, tovarăşul Bujor. Măcar de dumneata să asculte… dacă de uteme nu mai ascultă! Totul m-a impresionat. Oricum nu se pot spune lucrurile chiar pe şleau…

— Pe cine menajezi tu, Cornel?

— Politica, Maria… Politica… Noroc… Admirabil vin…

Dumneavoastră, tovarăşul Vornicu, zicea Maria că…

Vornicu nu aude ce a zis Maria pentru că izbucneşte fanfara. Nu se ştie de ce, după reînhumare a urmat o şedinţă cu toate cadrele didactice, din agricultură şi industria locală, reînhumarea a fost doar unul din punctele de la ordinea de zi; după şedinţă, unde nu s-a dat cuvântul celor din sală, transmiţându-se doar sarcini urgente şi s-a vorbit mai mult de procente decât de baza materială producătoare de procente, s-a trecut la această reuniune

tovărăşească restrânsă, nu o chermeză cum se obişnuise un timp, reuniune la care a fost reţinută şi fanfara. Fanfara cântase cu aplicaţie marşuri funebre de dimineaţă. Acum, seara, demonstrează gama largă a repertoriului. Cântă valsuri vieneze. Se vede că tovarăşa

Diaconu de la regiune ar dană a, se leagănă discret şi-l priveşte galeş pe tovarăşul de la Bucureşti. Vornicu încrucişează privirea tăioasă a Mariei şi-l vede pe Luchescu, cu şapca pe cap, trăgându-l după el pe Petroman. Are senzaţia că deshumarea şi reînhumarea ostatecilor executaţi a fost numai în parte un act de dreptate având un scop propagandistic bine gândit; dar ratat prin felul obtuz în care a fost organizată ceremonia. Ar fi fost nepoliticos să se-nfigă în faţă. I-ar fi fost greaţă de el, cu toate că Maria i-a dat coate, ba i-a şi şoptit: „ai căzut cumva şi tu în laşitatea colectivă1? A fost atent la regie, înţelegând jocul prin care au fost excluşi de la adevărul istoric, istorie depăşind monografia comunei B. nu numai patrula de cercetare transformată în comando;

asta ţine de puzderia de acte militare care se însumează în istoria militară; dar mai ales activitatea ilegală a lui Matei

Pava, a lui Meinwurmm şi Kirâly baci. De fapt acesta a fost nodul social intern, aparţinând comunei B. Adică noul.

Adică protestul activ la fascism. Adică adeziunea multinaţională la patria mamă. Adică rezistenţa antifascistă.

Adică tot ceea ce trebuia scos la iveală şi pus în lumină, adevărul istoric fiind aici suportul cel mai grăitor al politicului. N-a fost politicos până la urmă. Când tovarăşul

Luchescu a spus „cu asta încheiem, tovarăşilor şi vă rog să ne daţi o mână de ajutor să-i coborâm în groapă pe martirii noştri”, Vornicu s-a urcat pe un chituc aflat chiar lângă sicriul pe care scria cu litere negre Ilie Broscaru şi dintr-odată s-a făcut linişte.

— Două vorbe am de spus ca unul care am fost şi martor şi participant la noaptea aceea cumplită. Nu s-a pomenit aici nimic despre rezistenţa

muncitorilor de la fabrica de încânepă organizaţi de tovarăşii Matei Pava.

Meinwurmm şi Kirâly. Nici despre prezenţa patrulei româneşti intrată peste 15 kilometri în dispozitivul diviziei 4 de poliţie moto S.S. Prinz Eugen. Şi mai ales nu s-a vorbit de felul cum s-au desolidarizat, adică de ruptura dintre marea majoritate a sătenilor şi S.S. – iştii localnici sau veniţi cu divizia Prinz Eugen. Marea majoritate care, prin atitudinea fermă, printr-o colaborare activă a ajutat evadarea câtorva ostateci, a favorizat infiltrarea patrulei şi a uşurat misiunea ei de luptă. Dragii mei, mă cunoaşteţi de multă vreme. În noaptea acea n-am putut să vă mulţumesc pentru ajutorul dat. Nici ţie Inge, nici lu'

doda Ileana, nici lui Meinwurmm şi lui Kirâly baci, nici ţie Marie, nici dumneavoastră muncitorii de la încânepă…

Aşa că vă zic acum mulţamul acela. Uite că n-au fost două vorbe, dar se cuvine să ne amintim de cei morţi şi deopotrivă de cei vii, care-au făptuit

riscându-şi viaţa – auziţi, mai ţineţi minte…

— Chind tu imbrecat ca femeie.

— Chind ei impertit pe noi: nemţii la o parte, maghiar altă parte, români altă parte, eu veziş pistol la tine şi atunci luat ei pe Veştemean.

— Văzut Király baci înainte la tine.

— Şi Hilde chind voi ajuns la Matei.

— Şi Odoşan ne-o zis că dă leafa înainte pe-o lună, dacă demontăm fabrica. Că desface depozitul lui de făină.

— Şi-atunci Pili…

S-a făcut linişte. Cineva a izbucnit în hohote. O femeie.

— Vă dau încă o dată mulţamul meu şi-al ostaşilor.

S-a coborât de pe chituc. Inge a venit lângă el. Şi Ileana.

Şi Szdny. A fost iarăşi linişte în care s-a auzit glasul tovarăşului Micotă.

— E bine, e principial, e just tovarăşilor să vorbim nu despre vorbe, da de adevăr şi de oameni aşa cum a vorbit tovarăşul pe care nu-l

cunosc, da văd că dumneavoastră îl cunoaşteţi.

Pe urmă s-au desfăcut colacii de frânghie şi sicriele au fost coborâte în groapă.

— Acum înţeleg, spune tovarăşul Bunescu, fără s-o vadă pe juna răspunzătoare de activitatea culturală care tropăie mărunt, bătând tactul valsului.

— Eu zic să ne retragem puţin, spune Micotă de la regiune. Şi daţi tovarăşi drumul la tineret în sală, nu se joacă, nu-i chermeză, da daţi-le drumul la oameni şi uite tovarăşul Bunescu, facem o seară culturală la care propun să povestească tovarăşii cum a fost atunci, să ştie şi tineretul. Adică o parte să cânte fanfara. O parte să fie ca un simpozion al martorilor. Altă parte, a treia, tot fanfara.

Ce ziceţi?

v

Io mi-s bufean de la Sasca, ocnar din băbăluc, unii îmi zic Mikoto, că ştiu ungureşte ca pe apă, alţi Mikota, că ştiu şi sârbeşte; da mi-s Micotă; îl rog eu pe tovarăşul

Vornicu să ne spună cum a fost, mai ales – cu tovarăşul

Matei Pava, deschisese discuţia bufeanul. „L-am ghicit că este bufean”, şi-a spus Vornicu. Încinseseră două uşi în urma lor şi tot se auzea fanfara. Cornel Bunescu se înviorase. Maria îl adusese pe Bujorul ei. Venise Meinvvurmm. Venise Király. Veniseră Luchescu şi Petroman.

— E, ca să zic aşa, o şedinţă oficială? întrebase Luchescu.

— Să-i zicem o întâlnire tovărăşească, răspunsese

Micotă.

— Are vreo importanţă? întrebase Bunescu.

— Are! Că dumneavoastră, la tineret, nu sunteţi dedaţi cu duşmanul de clasă. Sigur că are.

Petroman aprobase grav cu căpăţâna enormă sprijinită pe un vrej de gât subţire, gata mereu să se frângă sub povara pe care-o purta.

— N-are măi tovarăşe Luchescu, a retezat Micotă…

Vrem să aflăm adevărul, că voi pe-aici l-aţi

cam îmbrobodit. N-aţi spus o vorbă de rezistenţa antifascistă. De armată. De tovarăşii din ilegalitate. Ştiţi voi. În material.

Foarte bine că v-aţi gândit să ridicaţi un monument cu mijloace locale, vorbim noi şi de cucuruz, da văd că este şi-o istorie aici. S-o auzim, ca să ştim de unde şi cum venim în întâmpinare. Că s-ar putea să zică unii tovarăşi că nu duceţi muncă politică, dacă apar zvastici.

— Tovarăşul Vornicu nu este membru de partid, a spus Luchescu.

Vornicu a fost atent la momentul de pauză în care

Micotă a trecut de la graiul lui de bufean, la limba de şedinţă. Zicea că ştie ungureşte ca pe apă. Şi sârbeşte.

O fi înzestrat cu un har al limbii. Al limbilor. Îl invidiază.

— Vă propun eu să-l luaţi în activul celor fără de partid. Acum să trecem la fapte. Auzi fătuco, tu aici ai făcut ochi. Hai să te ascultăm pe tine, mai întâi. De acord, tovarăşe căpitan?

Va să zică bufeanul ştie. Ştie şi joacă teatru.

— Acum vin de-acasă, spune tovarăşul Cornel Bunescu. Tovarăşa Ciocâltea. Ciucă… Plevna… Am citit chiar cu pasiune, tovarăşul Vornicu. Hai s-o ascultăm pe Maria.

Şi pe urmă… Tovarăşa Ciocâltea n eu mi-a spus că sunteţi de-aici! Interesant!

N-a ştiut ce este interesant. Sau ce i se pare interesant tovarăşului de la Bucureşti. Au ascultat-o pe Maria care în cinci minute a făcut o sinteză de o limpezime fără cusur. Abia atunci şi-a dat seama Vornicu de ceea ce există dincolo de aparenţa înşelătoare a Mariei Pava-Bujor. Şi de faptul că se găsesc în fostul Grosses

Wirtshaus, birtul mare, al proprietarilor de batoze, de pământ, în care românilor le era interzis să intre, de altfel singurii români primiţi în sat erau românii care intrau slugi. Sau muncitori la fabrica de încânepă.

„Iată-ne deci într-una din fortăreţele cele mai vechi şi inexpugnabile ale Banatului” şi-a spus. „Numai de-am şti ce să facem cu ea. Desigur, nu

ce face Luchescu”.

Aici a fost salonul „domnilor”. A intrat o dată, adus de

Pili. Mirosea a bere şi a fleică. Gertrude în laibăraş de catifea, roşie şi cărnoasă, cu sânii gata să-i sară din bluziţă nu ştia o boabă româneşte. Ea îi slujea numai pe domni. Sala a fost transformată în biroul directorului căminului cultural. Este zugrăvită cu flori sinilii, duşumeaua miroase a bradolină pe peretele din faţa uşii sunt tablourile clasicilor marxism-leninismului. Arde un candelabru din fier forjat cu o lumină fâlfâitoare, gălbuie.

— Tovarăşe Micotă, o ascultarăm pe tovarăşa inginer

Bujor care dacă fu vorba de povestit, povesti cam pe sărite, că nu analiză momentul când fugi tovarăşul Matei

Pava şi-i lăsă pe tovarăşi pe mâna gestapoului.

Nu se mai aude fanfara. Vornicu înţelege fulgerător.

Asta era.

— Că de-aia întrebai eu ce fel de şedinţă este, oficială, că tovarăşul Vornicu nu este membru de partid, fuse aici, făcu isprăvi că aruncă podul în aer, da nu se gândi la consecinţe, că gestapoul poate nu i-ar fi executat pe tovarăşi, erau şi ei icişa cu noi; aşa că fu angajat neprincipial, la comanda tovarăşei inginer, care are atitudini cam dictatoriale şi noi cerurăm să se limpezească situaţia lu' tovarăşu' Vornicu, de-i ziserăţi căpitan, că dacă era, nu-l debloca partidul şi noi muncim aici cu foşti itlerişti; văzurăţi, chiar îi pupară mâna ca la popi după ce-şi luă singur cuvântul, partidul mă puse aici şi erau să mă omoare itleriştii.

— Aiurea! Golanii care se ţin cu iubita dumitale, spune Maria şi râde…

— Tovarăşaaa, şuieră Petroman, livid…

— Tovarăşuuu, îl imită Maria… Eşti gelos?!

Bintr-odată Luchescu se metamorfozează. Bate cu pumnul în masa lungă, de fapt mai multe mese puse cap la cap, acoperite cu o catifea purpurie.

— Aici numa cu miliţia se face ordine, ţipă

Luchescu. Vă iau martori. Şi tovarăşul Bunescu să ştie cum lucrăm noi icişa, la hotarele ţării, între profaccişti şi uneltele lor…

— Ei, ei, se sfătoşeşte Micotă de la regiune… Ei, ei…

Se cam încurcă lucrurile. Ia să le luăm mai pe-ndelete.

— Să le luăm, tovarăşe Micotă… Că ce nevoie fuse de un ofiţer deblocat chiar ici la B., unde ştiţi că se decretă zonă, ce căută de la Bucureşti tocmai icişa pe zonă, unde se face lucrări secrete şi umblă cu tractoru, ori cu faitonu şi noi ne bucurăm că Venirăţi doi tovarăşi de la foruri şi dacă ziceţi să le luăm pe-ndelete…

— Nu numai pe îndelete, spune Cornel Bunescu. Dar şi cu răspundere.

— Avem noi destulă bătaia la cap cu asta hitlerist ca să nu are nevoie de alte bătaia la cap, spune şi tovarăşul Petroman, căruia i se întristează figura smochinită şi spână.

„Are ceva de babă, ori de eunuc ieşit la pensie” îşi spune Vornicu şi se bucură de ieşirea

lui Luchescu pentru că limpezeşte apele cu toate că l-ar călca în picioare pentru insinuările lui murdare. Îşi aminteşte brusc de adjutantul Bihordea, când a traversat el bulevardul după mitingul acela fioros în care s-a strigat „moarte lor” şi a văzut necunoscuta blondă, fascinantă, izbucnind din mulţimea amorfă, anonimă; când a avut el sentimentul unicităţii neştiind că peste câteva luni femeia aceea va fi a lui, numindu-se Valentina. Adjutantul care l-a invitat la comandament şi maiorul acela Anania i-a reinterpretat biografia de război şi amărâta biografie de pace. „Toate lucrurile sunt interpretabile, domnule locotenent… Şi prezenţa dumitale la B., şi modul cum ai evadat din mâinile Gestapoului şi activitatea pe care ai depus-o la Prislop în calitate de comandant al gărzii”…

Crezuse că, revenind la B., se va regăsi. De fapt s-a regăsit, regăsindu-şi i biografia scălâmhată de acest Luchescu pe care-l priveşte atent, îi fixează privirea, dar

Luchescu derobează. Ochii de şobolan, verzui,

un verzui opac, vitros se feresc de un „corp la corp”.

— Chiar aşa, spune Micotă… De ce tocmai aici lângă graniţă, tovarăşu’ Vornicu?

— Dacă voiam să fac ceea ce se insinuează, adică să fug, plecam domneşte, cu avionul, primeam şi 3.000 de dolari la aterizare şi aveam posibilitatea să mă ocup în continuare de aviaţie, spune şi îşi dă seama că pauza lui de viaţă, tihna lui de întreţinut al nevesti-sii a luat sfârşit. „Era şi timpul” îşi spune. „Simţeam că ruginesc.

Simţeam că mor”.

27 noiembrie 195… la B.

ora 01.17

f

„Luchescu mi-a redat identitatea. Luchescu mi-a redat biografia. Mi le-am implantat solid aici la B.

Adică m-am adus din vreme. De prin 1938, când am venit aici la Pili. Este un fel de a-ţi da mereu poalele peste cap în public. Nu un autodafe. Altceva. Mult mai

jignitor. Mult mai distrugător de sine. O manevră de a te simţi mereu vinovat. Mereu cu cenuşă în creştet.

Aiurea, Cu cine şi la cine se prinde o asemenea inchiziţie. Oricum, Luchescu m-a obligat să ies din rutină. Să reiau armele. Adică să redevin eu însumi. Bravo lui.

Mi-a devenit simpatic. Sloganul cu fost ofiţer, aberaţia asta criminală, nu mă mai impresionează. Prevăzusem momentul, dar nu atât de devreme şi nu atât de violent.

Micotă are cap organizat milităreşte cu ţoale că, fiind miner, n-a făcut armata, ca şi Luchescu, ceferist. Ori vor fi făcut-o, dar au fost mobilizaţi pe loc. Lucrurile sunt la nivelul de jos. Aproape subuman. Maria a spus că Luchescu voia să-şi aducă un frate pe locul de la Atelier.

Petroman a pus mâna pe casa lui Peter Schwartz, şef al

„Etnicilor” din comună, fugit cu Prinz Eugen şi Luchescu a vrut să-l mute pe doctorul Bassmann într-o anexă, un fel de casă mică, a foştilor

servitori ai lui

Peter Schwartz, să ia el casa doctorului. Motivul: ambii fii în S.S., Pili asasinul ostatecilor. Criminal de război.

Lucrurile se complică. Desigur este un echilibru pe care-l revendică istoria; dar nu aşa. Şi nu un Luchescu poate fi beneficiarul. Nu are niciun merit. Demagogia de şedinţă nu este în drept să-i ofere niciun fel de avantaj. Or, el umblă numai după avantaje şi favoruri.

Deci, Luchescu, fost magazioner, numai pentru acest fapt, numai că în social a rămas la acest nivel, revendică bunuri cu dobândirea cărora nu are nicio legătură.

Mă interesează cazul. Patologia lui. Este Luchescu un accident sau nu? Vom vedea. Buba s-a spart. Bujor a făcut o radioscopie a eficienţei atelierului pe când l-a condus Luchescu. Ponderat. Grav câteodată. Cu umor în rest. Cu un umor sfătos. Atletic, a jucat rugby în facultate, cu părul lui negru şi ondulat, cu nas roman, sprâncene stufoase şi dantura de vedetă, (cred că este mai

tânăr decât Maria cu un an sau doi – riscul ei.)

Bujor a demonstrat nulitatea profesională a lui Luchescu şi a lui Petroman care se amestecă în planificări, în planul de cultură, mai ales la tutun. Sursa principală de venituri a gospodăriei colective. „Ori vrem să demonstrăm superioritatea sistemului nostru faţă de cel al proprietăţii private, aici într-o comună de gospodari excelenţi şi bogaţi şi atunci specialiştii să fie lăsaţi să lucreze; ori vrem să ne căpătuim pe seama gospodăriei

— Şi atunci lucrurile-se schimbă. Tovarăşul Petroman mi-a pretins să cresc cinci porci pentru „protocol”. Pentru

„Obligaţiile” comunei. Faţă de ce, obligaţii? Faţa Jo cine? Nu cresc porci pentru nicio obligaţie în afara celei contractuale cu statul. Blândul Niculae Bujor.

— Am explicat lui Bunescu fenomenul social din perspectiva istoriei. Adică statutul politic, social, economic al românilor bănăţeni sub coroana maghiară – sub turci, sub dualism şi sub

unguri. Adică regimul de libertate până la dualism. Apoi epoca colonizărilor masive şi împingerea satelor româneşti spre locurile puţin fertile şi spre munte. Apoi regimul satelor şvăbeşti şi al puţinelor sate ungureşti, ori cu parte din populaţie ungureasc㠄

Pe acest fundal istoriceşte determinat şi determinant, exacerbat de ideea Donaulandului, de „naţionalismul

Grupului etnic, de dictatul lui Hâtler, de victoriile fulgerătoare ale Wehrmachtului, apoi de dezastrul lui, cu tot cortegiul de urmări asupra unei populaţii laborioase, oneste în esenţă, trebuie să se acţioneze, conştient, voroape ştiinţific. Desigur, nu ideea asta m-a adus. Nu sunt nici sociolog, nici psiholog. Încerc să devin istoric.

Când am trecut la aventura proprietăţii, Micotă care ascultase parcă absent, s-a însufleţit. „Am format un colectiv de profesori care are ca sarcină să lucreze o motografie; ori cam aşa ceva, a ţărănimii, a mineritului îi a industriei din Banat… Văd că şi dumneata studiezi.

Poate ne dai o mână de ajutor 1. Meinwurmm a spus că ai lui au făcut destule greşeli, dar că nu toţi trebuie să fie „îndesat în taşcă”. Kirâly baci a spus că el „cunoaştem Radu de chind fecior estem şi bine făcut venit aici. Che femei serutat mâna la el, mâna merită asta che el cu mâna asta puşcat la S.S. Şi schepat Matei Pava şi

Meinwurmm şi Kirâly, care organizat che fabrică nu luat nemţii şi che doctor Bassmann mult bine făcut, che tovarăş Luchescu venit nou aici, nu cunoaştem dechit curvele şi el poartă ca un grof care mereu striga la oameni şi cu puşcherie meninţă la ei, el nu comunist este, parcă Peter Schwartz este şi cu Ardey Zoltan este bun, che Zoltan nu înveţetor este, el Atilla este”. De fapt a fost o trecere în revistă a unor atitudini sociale. Şi morale. Încep să mă învăţ cu şedinţele astea de „demascare”. Depinde ce se demască. Atunci a venit tovarăşa p iaconu. Nu ştia ce să facă. Sala era plină de oameni.

Instrumentiştii mâncau. Am simţit cum mă umplu de un fel de rapăn soios. Un rapăn soios

care curge mereu pe fişele mele. Pe ce construiesc? Inteligenţa mea se justifică în măsura în care găsesc echilibrul. Luchescu există. Dar există şi Bunescu. Şi Grigore Cenuşă. Şi Micotă. Deci „puterea” (Micotă o reprezintă) organizează o cercetare istorică şi sociologică amplă. Aici în Banat, voind probabil să stabilească adevărul în legătură cu proprietatea, investiţiile, capitalul, beneficiile, regimul de exploatare al solului şi subsolului, al omului, adică tot ce mă interesează dintr-un punct „militar” de vedere, ori, de ce nu, şi dintr-unul de sinteză.

Ora 02.03

A intrat Inge, speriată. Cineva umblă la cocina porcilor. Abia – atunci am auzit zgomotul. Am ieşit cu lanterna şi securea pe care Inge o ţine în cună. Lună plină.

Frig. Se vede ca ziua. Un dulău alb a sărit gardul de cum m-a simţit. Şi, de negândit, o vulpe a tăiat curtea cu coada vâlvoi. Dulăul şi vulpea lucrează împreună?

Mai ştii?... Inge n-a stăruit. Simt numai ceea

ce a rămas.

Mirosul înţepător, excitant, de femeie ieşită din culcuş.

Femeia trupeşă. Avea părul despletit. Era alta. De fapt ce caut aici? M-a cuprins un dor secătuitor de Valentina. De somnul ei răzgâiat. De frumuseţea albă a trupului ei. De felul cum se înconjoară cu pletele ei groase, o cunună zeiască. De umerii ei. De ea toată. Chiar de nenorocitul biroaş Sheraton. Chiar de tomberonul pe care-l prospectează cu bastonaşul „madam ministru”.

Mă mint. Puteam acolo, mai bine decât oriunde, să-mi văd de lucru, câştigându-mi pâinea ca alte sute de mii

Ori la herghelie. Ce oază de linişte. Cristina aceea?

stricat totul. Dacă nu era, poate rămâneam. Nu rămâneam. Din orgoliu. Din donchijotism. Sau pur şi simplu că nu suport slugăreala de rutină sau de frica Valentinei. Prinţ consort! Eu?! Ridicol. Sau de frica mea.

Îmi trebuie curaj să mă duc până la capăt.

Inge pune pe foc. A lăsat uşa deschisă. Aud: vântul în oblon.

1 decembrie 195… La B.

ora 21.02

Simt nevoia unei sinteze.

3 decevibrie 195… La B.; ora 22.00

A fost don Costache, tata, să mă inspecteze. Este în plină glorie agricolă şi socială. Un fel de vedetă. Şi-a coborât mustăţile de schipetar dintr-un „Zis” hodorogit.

A plecat de la Jidovini, este director de Gostat într-un sat din zona colinară a Podişului Lipovei, dincolo de

Dealul Bătrân şi apa Băcinului, între Băcin şi Bega

Veche, în altă zonă de colonizare intensă, la sud de

Altringen, Charlotenburg şi Fibiş. O gospodărie de stat agro-viticolă. Este şi deputat sătesc, ori la raion şi a rămas cu mitul funcţiilor. Pentru bravul don Costache omul este mare dacă are funcţie administrativă; dar mai ales politică.

M-a şi luat în unghii pentru chestiunea cu Luchescu. Că de ce nu l-am ascultat, să fi făcut silvicultura, astăzi eram om făcut; cu ce m-am ales după paisprezece ani de aviaţie, un război, câteva răni şi câteva decoraţii? De ce nu mă stabilesc la Timişoara? La

Muzeul Banatului. Se face un asemenea muzeu. Ce caut aici? Va vorbi el. I-am spus că în clipa când va începe cu pilele şi bătutul pe la uşi (ştiam că se gândeşte la

Alexandru Belcotă, primul secretar) dispar pe un şantier, „Leit maică-ta”, mi-a spus. Îl cunoaşte pe Bujor.

După câte-am înţeles, au cam benchetuit tovărăşeşte la nu se ştie ce serbări câmpeneşti. Mi-a adus arma, bătrâna flintă de Liège, cu ţevile acelea lungi, cu care el a făcut câteva double-uri de zile mari, cu permisul de port-armă, ceea ce este o performanţă. „Ghici cine ţi l-a eliberat?…

Colonelul care-a fost la Prislop, care te-a cunoscut la

Prislop, când cu Vărzaru! Pe urmă m-a

moralizat în legătură cu Valentina. Că voi pierde un cămin, o femeie fără egal, că-mi voi rata viaţa din orgoliu, că ţâfnele mele cazone vor fi fost bune în alte timpuri, că omul este sub vremuri şi nu vremurile sub om, că înţelepciunea constă în a înţelege şi a te supune, nu în a brava. Un post sigur, un apartament, o familie, „tu nu vrei mă căpcău.

nule să-mi faci nişte nepoţi, să-i joace tata moş pe genunchi…?”. Don Costache se ţine excelent. Uşor cărunt la tâmple, neastâmpărat, a dat jos din maşină o damigeană cu vin, preşedintele a venit la el eu gura până la urechi, „moş Dumnezeu în sus, moş Dumnezeu în jos”.

În doi timpi şi trei mişcări s-a aşternut masa la „camera de oaspeţi”, tata şi-a luat şoferul cu el, „bine tov. Vornicii, să nu spui dumneata că eşti fecioru lu’ moş Dumnezeu s-a arătat întristat preşedintele. De ce mi-a fost frică, n-am scăpat. De aura bătrânului. Aiurea bătrân.

Mi-a spus mama când am fost la casa pe care şi-a cumpărat-o pe „Corbului”, o vilişoară

modestă, cam friguroasă, că dumnealui se îmbracă duminicile în costum şvăbesc, dănţuie pe la „fărşanguri”, că a luat nu se ştie ce locuri întâi cu gospodăria, e verde don Costache şi într-o jumătate de oră, era pe la ora 18, au venit Bujor, contabilul şef, adjunctul de la încânepă; don Costache a pus damigeana pe care mi-o adusese la bătaie, ai noştri răchie d-a bătrână, câta slană şi cârnaţ afumat, a venit

Luchescu într-o goană, i se ciuliseră urechile clăpăuge de poftă, se-nroşise şi asudase de frică să nu scape prilejul, venise grav, bălăbănindu-şi căpăţâna Petroman, până la urmă a trecut ca din întâmplăr. e şi şeful de post, aşa că toate notabilităţile locale au fost în păr, să ia o

„Gustăricâ la botul calului 1. Preşedintele l-a rugat pe moş Dumnezeu să-i rezolve nu se ştie ce repartiţie pentru o moară de nutreţ şi s-a dus dracului tot planul meu de austeritate şi decolare de la cota zero. Era de o mie de ori mai bine la Bucureşti. Un anonim într-un milion de alţi anonimi. Dintr-odată iată-mă nu ce sunt, ci

feciorul lu’ moş Dumnezeu. Un fel de victimă nevinovată. Un fel de „băiat bun”, de „băiat teribil”, Don

Costache a făcut-o premeditat. M-a privit cu maliţie şi când s-a terminat damigeana, şi-a adus aminte de o moară de nutreţ nou nouţă aflată la un prieten al lui, hoţomanul n-a spus nici la care prieten, nici unde. Luchescu a-ntoxs-o ca la Caracal. „Că tovul căpitan Vornicu în sus, că atelerul, de când umblă după două strunguri noi”, don Costache mi-a tras cu ochiul, a oftat, are el un fel de dispecer, nu dispecer a zis, merceolog parcă, numai pe dracu’ nu-l găseşte, ba şi pe ăla… „Să vedem! Băiete, mi-a zis, ce naiba, aleargă şi tu, zbate-te, gospodăria a câştigat locul întâi pe ţară, mai dă-mi câte-un telefon”… A plecat pe întuneric. Bineînţeles că a vrut să vadă unde stau, a inspectat odaia, Inge tocmai făcea focul, era îmbrăcată în cojocel, cu părul lăsat slobod, don Costache a mustăcit, m-a privit odată scurt, ridicat din umeri. Am scos din „ZIS” pachetul cu bunătăţi de la mama, două cămăşi noi, un cojoc fără

mâneci, o căciulă cu clape. Am crezut că se deschide pământul şi mă înghite. La 30 de ani ai mei pomanagiu la părinţi. Acum încerc să mă reculeg… Dar mai ales încep să înţeleg. De ani de zile „încep” să înţeleg şi rămân aici. La acest început.

Deci:

— Abolirea monarhiei, de fapt au fost patru regi din familia de Hohenzollern, remarcabil Carol I, întemeietor al României moderne.

— Reforma agrară, necesitate istorică, rămăsesem un stat semifeudal, în care marea proprietate trecuse în bună măsură din mâna boierimii de pământ în mina căfţăniţilor fanarioţi, a arendaşilor şi străinilor. De aici exploatarea nemiloasă. De aici 1907 şi toate răscoalele care l-au precedat.

— Naţionalizarea. Măsură revoluţionară profundă, hotărâtoare. Mijloacele de producţie, bogăţiile naţionale, solul, subsolul, trec în proprietatea naţiunii. Se termină statutul de semicolonie. Se marchează începutul real al

suveranităţii, indiferent de urmările războiului în politic, de sferele de influenţă ale marilor puteri. Urmările sunt vizibile din primii ani. O uriaşă detentă economică.

Urmările în social profunde. De discutat raportul dintre individ, ca posesor al unei singure valori, munca şi statul omnipotent.

— Colectivizarea agriculturii. Problema rămâne deschisă. Sunt aici pentru asta. Să înţeleg.

...Sunt aici pentru asta şi moş Dumnezeu, adică tata, a venit să tulbure apele. Să-mi arate că nici n-a sucombat vechea burghezie, care într-un fel trăia din suc propriu şi pe risc propriu şi s-a născut o nouă burghezie care a preluat morala celei nedefuncte; dar mai flămândă de bunuri materiale şi de viaţă, beneficiară a averii obşteşti, a muncii obşteşti, fără riscul falimentului, fără concurenţă, manevrând angajamente şi lozinci. Cum pot să mă lupt principial cu Luchescu, să-i dau peste rit, când moş Dumnezeu a şi încheiat armistiţiu cu el?

Adică: „Vezi cum te porţi cu fecioră-miu. Ştiu

de ce aveţi nevoie, mai pot şi eu câte ceva, vă mai ajut, dar. – ., obrazul… Lăsaţi-l să-şi câştige bucata de pâine cinstit”…

Până la urmă un târg, oricât aş cocoloşi chestiunea.

Ori, viclean cum este, tata contează tocmai pe orgoliul meu, mă înţeapă aici ca să mă pună pe fugă; ori, cu bună intenţie, venit exact unde vreau eu să pătrund, şi-a scos cheiţa fermecată din buzunar, deschizându-mi cel dintâi rând de lacăte. Arma şi permisul de port-armă au schimbat brusc ţepoşenia Luchesculuі. Îi înţeleg raţionamentul. Unui fost ofiţer – deci unui paria – venit nu se ştie pentru ce, poate pentru lucrurile tenebroase pe care le-a insinuat, de undeva de „sus” i s-a dat permis de port armă într-o „zonă specială”. Bineînţeles că don Costache a adus arma la „camera oficială”, a pus permisul pe masă, a deschis-o, i-a controlat ţevile, Luchescu şi-a lins buzele, vânează, mai exact braconează cu arma lui Kirâly baci, armele „Krupp trei inele” şi

„Krupp-Boch”, ale foştilor potentaţi au fost

confiscate de mult, s-au reîmpărţit pe sprânceană, mi-a zis „ţi-o dau ca nouă, ştii ce isprăvi am făcut cu ea, ţi-am adus-o că duminica viitoare este vânătoare oficială la vecini, la

Pişchia şi te-a invitat tovarăşul prim. Bineînţeles dacă ai terminat munca. Dacă nu mai aveţi treabă pe-aici.

Dacă aveţi… Altă dată”. Un monument de diplomaţie, bătrânul. Când a auzit de tovarăşul prim, Luchescu a îngheţat. „Se poate tov director Vornicu”, a scâncit omul. În clipa aceea am înţeles. Şi m-a durut. Şi mi-a fost silă.

Voiam să lupt. Adică să fac din atelier, nu atelierul lui

Luchescu şi al acoliţilor lui. Să-i dau utilitatea, eficienţa şi demnitatea pe care i le-a conferit revoluţia, înfiinţându-l. Cred că anticipez o stare care nu ştiu dacă se va realiza. Cu toate că Luchescu vine zilnic la mine să ne „consultăm”, cu tractorul tot pleacă. De damigene nu pot zice nimic. Tata tot cu o damigeană a venit. Este vremea damigenelor. S-au cules viile de-o lună.

Anul a fost bun. La Teremia cel puţin, ca la nunta de la Canaa

Galileii. Pusta bogată. Toiul nunţilor. Şi o vreme de vis.

Un decembrie de aur, cald, la amiază lucrez afară, doar în combinezon. Mă specializez în instalaţii electrice 4

dar nu mă dau bătut nici la revizia motoarelor. O fac pentru mine. Îmi lipsesc bibliotecile. Am cumpărat opt volume din colecţia de documente Veress. Epoca Mihai

Viteazul. Excelentă muncă de arhivă. Exemplară muncă de arhivă a făcut doctorul Andrei Veress. „Din băbăluc”, pentru „din bătrâni”, auzită de la Micotă, săscan, deci din Căraş, bufean, adică oltean dintre cei veniţi acum peste 200 de ani să lucreze la minele de cărbuni din

Sasca, la cele de fier de la Ocna de Fier; deci ocnari de

200 de ani, o istorie. Interesantă propunerea lui Micotă.

M-a convocat marţi la Timişoara, la el, la sediul regionalei. În fiecare seară Inge croşetează la mine în odaie, lângă sobă. Trebuie să mă mut la doctorul Bassmann cu toate că Vilma, care-i face menajul, mă înspăimântă. Am fost cu el la cimitir. La mormântul lui Hans. Un criminal odios. Un sadic. Ce-a rămas din toată puterea lui absolută, de viaţă şi de moarte? Blestemele! Lacrimile!

Călărea imbecil o bucăţică de conjunctură, undeva în coada cavalcadei „Cavalerilor Apocalipsului”… Doctorul

Bassmann n-a pus măcar o floare. Era lucid. De-o luciditate funebră. „Also, Radu, mie Hitler mi-a luat tot.

Contesina a plecat cu maiorul de la „Prinz Eugen”. Zicea că este conte şi acolo în Hessen, unde maiorul von

Kleisst, ah, Pili, Pili, ăsta a fost făcut cu Grete, la beţie.

dar tu Pili?

„Ich weiss nicht wăs soli es bedeuten

Dass ich se traurig birt

IVin Mărchen aus alten Zeiten

Das kommt mir nicht aus dem Sinn…”

Also, Radu, Pi. Îl nu înţeles istoria. Păcat că nu înţeles”.

Mi-a amintit cum cei din grupul etnic au vrut să-i pună foc la casă. Mi s-a plâns de singurătatea lui absolută.

Mi-a spus că cei din generaţia lui Pili n-au înţeles tocmai sensul trecerii lor de la statutul de colonişti, la cel de cetăţeni români, n-au ştiut să profite de statutul de cetăţeni acordat la 1918, când s-a tras cu buretele peste câteva sute de ani în care nu se poate spune că autoritatea imperială nu i-a chinuit pe „gazde”, adică pe români în fel şi chip şi statul român a uitat asta, ca şi românii şi ei puteau deveni cu adevărat cetăţeni români, cum au devenit cei din generaţia lui; dar mălheureusement a intervenit Hitler cu ideea lui, Donauland şi atunci ei au uitat ce datorează patriei de-aici, care-i hrăneşte, au uitat patria adevărată pentru acelaşi

Deutschland, Deutschland über alles care a

nenorocit

Germania Wilhelmiană. Mormântul lui Hans este înţelenit, crucea hâită din lemn a început să putrezească, cu

Hans am jucat fotbal, pe urmă am trecut la mormintele soldaţilor români şi spre mirarea mea era acolo profesoara nouă de română, domnişoara Ghilezan care, cu mănuşi pe mână, tăia cu sapa buruienile uscate. Am rămas s-o ajut. Trebuia ca treaba asta s-o facă elevii.

Domnişoara Ghilezan este bănăţeancă adevărată. Năltuţă, brunetă, puţintel închistată, rece aparent, face naveta de la Timişoara. A venit o generaţie nouă de dascăli, de data asta cu studii universitare. Profesori. Alt salt în cunoaştere. În învăţământul sătesc. Învăţători şi profesori. Notează asta şi vezi cum se materializează saltul, în ce valori se finalizează. Inge a hrănit vaca. Mă duc s-o ajut. De revenit la întâlnirea cu Cornel Bunescu.

Revelatoare.

Ora 22.35

Termin cu munca de noapte, La orele 23.00 dau stingerea şi de mâine în zori reiau, afară, toate exerciţiile.

Abstinenţa mi-a ascuţit simţurile, pot mai uşor să mă concentrez, asta până azi-noapte când, brusc, am trăit un coşmar de voluptate carnală, până aproape de orgasm.

Valentina este prin excelenţă o senzuală. Cum îmi permit s-o martirizez? Şi pe mine. Trebuie să ne explicăm. Ori cu mine… Dacă insistă: da, cu tine, dar aici. Adică la

Bucureşti. Ori fără mine şi atunci să ne trăim viaţa fiecare cum înţelege. Am iubit cu adevărat o femeie? Una singură din multele cunoscute?

— Am explicat lui Cornel Bunescu de ce n-am acceptat propunerea lui Grigore Cenuşă (sunt într-un fel prieteni, o prietenie „principială „şi cumva subordonată, subalternul fiind Bunescu) de a mă reîntoarce la aviaţie.

Adică nu mă puteam izola de tumult. I-am explicat de ce am nevoie să aparţin unui organism social implicat direct în viaţă. Adică i-am explicat

că niciun om de cultură medie nu acceptă în forul său intim să adopte nişte dogme, să se închine lor, să le slujească, fără să le gândească critic şi în perspectiva lor istorică. De unde vin, care este legătura lor cu poporul român, care este necesitatea şi utilitatea lor, cum se aplică şi de către cine. Flaius vocis. Deocamdată să mă validez aici. Adică să am tot utilajul la linie, gata să intre în campania de primăvară fără nicio absenţă. Bătălia pentru pâine.

N-am considerat-o niciodată ca pe o bătălie. Vedeam ţăranii pe câmp, decor idilic şi atât. Luchescu are o mie de păcate şi o calitate care! le iartă: cred că ar fi în stare să se înhame la plug dacă n-am avea cu ce ara.

Oamenii lucrează cu plăcere. Ştiu exact ce au de făcut, planificarea este riguroasă, o urmăresc pe grafic, maşinile unelte sunt bine întreţinute, ucenicii nu sunt slugăriţi, învaţă şi Albert, profesorul de fizică a luat-o cu mult înaintea programei didactice. Vine cu elevii la atelier, îi repartizează pe specialităţi şi ne ajută substanţial.

Le-am dat în primire autocamionul „Molotov”. L-au carosat pentru transport de personal. Capota caroseriei este prinsă ingenios cu un sistem care poate s-o elibereze în câteva minute şi atunci autocamionul poate să încarce

3 tone de grâu. Autori: Albert, Dălăpin şi băiatul, ori nepotul lui Meinwurmm. Am organizat o mică ceremonie. A venit şi preşedintele. Au fost premiaţi fiecare cu stofă pentru un costum de haine. După felul în care sunt plătit, peste trei ani m-aş putea apuca să-mi zidesc o casă. Cum s-au apucat Maria şi Bujor. Îl înţeleg pe

Luchescu. I-am secat izvorul de lapte şi miere. Au venit la mine Dascălu şi Helmuth. Să le dau camioneta pentru un drum la Timişoara. Au de dus şase porci şi o viţea.

Contra leafa mea pe o jumătate de lună. Până acum mi s-a cerut camioneta de nouă ori. Au argumente. Ne-aţi luat căruţele, caii; tractoarele; ziceţi că sunt bun obştesc şi noi suntem ai obştii, cu ce fras să cărăuşim, că noi am pilărit pe la toate târgurile şi-acum ce facem? Stăm cu podul

plin şi ne rugăm de voi să ne daţi ce-i al nostru?

Cu Luchescu ne-am înţeles. Cu tine, că te cunoaştem, nu ne înţelegem.

A trebuit să-i spun preşedintelui. Să facem o planificare a celor care au nevoie de transport. Să plătească restul drumului, legal. Sunt şi ei în avantaj şi noi. „N-o să mai putem să le stăm în faţă cu zece autocamionete, nu cu una” a zis preşedintele. Mai împăcaţi-i cum puteţi, închideţi ochii şi faceţi-vă că nu vedeţi când pleacă

Ştefan cu maşina… N-am înţeles. Nu înţeleg nici acum.

Şvdică semioficial se încurajează ilegalitatea. Ştefan va

[ajunge în câţiva ani unul din bogaţii comunei, folosind autocamioanele obştii ca pe bunuri personale. Chestiunea feste aberantă. Adică autocamioanele au trecut în proprietatea obştească; obştea nu le poate folosi pentru nevoile ei, decât dacă-l şfănţuie pe şofer şi desigur pe

Luchescu. Am reparat poarta, se-ncuie cu două lacăte, un rând de chei stă la mine, altul la

portar, am stabilit locul fiecărei maşini, am pus combustibilul sub alte lacăte. Am făcut listă de cei care au nevoie de transport, iţ-am calculat numai preţul combustibilului şi mâine pleacă la târg cu acte în regulă. Nu este vorba de acte.

De formalitate. Este vorba de câştigul ilicit. Aşa s-au îmbogăţit dintotdeauna slujitorii obştei pe seama acesteia. Ori tocmai asta revoluţionează socialismul. Raporturile sociale. Ştefan, şoferul, m-ar sugruma. A încercat cu juma-juma. A încercat cu coniac. A încercat cu Erji, socotitoarea, o întreagă dramoletă. Erji plânsă, ţâţoasă, languroasă, cu ochii ei verzi, adânci, cândva prin 43, acolo la colibă; dar asta a fost atunci.

N-am venit aici să mă neguţez. Nu ştiu când, seara, am trecut prin spatele grajdurilor. Se terminase mulsul.

Era ora furajării. Am găsit două mulgătoare, mulgând.

Vacile scoase din grajd. Şi două fetişcane aşteptând cu bidonaşele. Când m-au văzut,

puiandrele au şters-o.

„Femeile nici nu m-au băgat în seamă. „Mărşână mică o trebuit să cumpărăm păntru preşedinte, că l-o fătat mumă-sa în mărşână mică – şi io nu pot să dau la prunci un şol cu lapte”. „Istina Marie, istina zice tu.

Trebe la el că se plimbe asta veţetoare. Istina —… Am dat bună seara. Maria aceea mi-a întins un şol cu lapte cald din vadra în care mulgea. Erau numai lacome? Ori n-aveau? Mulgătoarele sunt plătite bine. Să nu fi avut vad acasă? Dacă îl întrebam pe Bujor, mă mirosea. Am tăcut. Deci, sunt complice. Aici nu este la aviaţia de vânătoare, mi-am spus. De fapt nu ştiu încă să operez cu judecăţi de valoare în cadrul proprietăţii obşteşti.

Iarăşi trebuie să iau statutul, să-l citesc, cu toate că nu-mi foloseşte la nimic. Care este de fapt raportul dintre colectivist şi proprietatea obştească alcătuită din suma proprietăţii individuale? Cum reacţionează interior prietenul meu Mocca specialist în creşterea de cai de tracţiune, premiat la toate expoziţiile din ţară

pentru exemplarele obţinute din încrucişarea iepelor de Mecklenburg cu armăsarul al denez Lotus (a cheltuit o avere să se ducă şi să şi le cumpere prin 38) când îi vede pe Ghiuri, conductorul, beat criţă, biciuindu-i caii aceia superbi făcuţi să tragă, nu să galopeze dement?

Şi atunci când l-a pocnit cu o leucă, de ce să fie Mocca vinovat şi nu Ghiuri? Repet. Sunt lucruri de neînţeles.

Deocamdată, cu mine, Ştefan şi Erji nu vor câştiga nimic dincolo de ce li se cuvine, au înţărcat croazierele cu autocamioneta pe la nunţi şi zaiafeturi, au înţărcat cărăuşia şi pe preşedinte îl priveşte dacă vrea să aibă şofer la scară, pe care obştea să-l plătească cu suprapreţ pentru discreţia lui.

— Auzi, măi Bujor, cine este de fapt preşedintele, îmi scapă mereu printre degete, niciodată nu ştiu pe ce picior stă şi văd că de când i-am tăiat deverul lui

Ştefan, mă ocoleşte.

— Vânăm origivănim?

— Stăm nişte minute să ascultăm pusta.

— Îţi place?

— E în mine, măi.

— Atunci stăm. Să vedem ce ne-o pus Maria la straiţă… Ouă fierte. Ceapă. Brânză. Câta cârnat afumat.

Slană. O uiagă de vin. De la Teremia. Pită coaptă asară.

După postul Crăciunului vrei să fii givăr la nunta Solomiei? Soră-mea.

„Păi Solomie, Solomieee

Ce şine că mai drag ţâie

O ce mie, o ce altu’

O ce jumătace satuuu!”

cântă cu glas dulce şi aburit de tenor Niculae Bujor.

În capul bălţii sunt sălciile. Aici era împărăţia lui Ilie

Broscarul, omul lui Dumnezeu. Locul unde-şi ascundea vârşile să nu i le găsească şeful de post, Căloiu. Pe Mie

Broscarul l-au luat soldaţii lui Pili şi l-au

împuşcat cu ceilalţi unsprezece ostateci. Omul fluiera ca scatiii, umbla desculţ, nici nu auzise de Hitler, de Mein Kampf, avea nişte flenduri de pantaloni suflecaţi peste genunchi, mereu neras, cu pălăria aceea de vânător soioasă şi desfundată vârâtă pe urechi, aparţinea bălţii, n-am gândit niciodată balta fără Ilie Broscarul şi răţoii Stoker, cu capul roşu. Aici venise cu Ella după adunarea hitleriştilor din Volksdeutsche şi discursurile rostite de Brigadenführerul Ortinan şi monseniorul Thomher, coborât de la cele sfinte la treburile lui Hitler care cerea viitorului Donauland contribuţie de sânge. Bravii în uniforme negre nu prea se înghesuiau să se înroleze, Ella i-a făcut lecţia despre Abwehr, despre Edith von Coler şi Mary

Tester, apoi izbucnise în plâns, o criză, îl implorase să nu fie indiscret şi-şi făcuse morfină. Soarele era aproape de orizont. Umpluse cerul de culori. Peste câmp pluteau pulberi aurii. Se auzeau crapii bătând apa cu cozile. El era un sublocotenent aviator venit de pe frontul din

Moldova; aici era o lume care se crezuse veşnică, pe

Ilie Broscarul l-au deshumat nu de mult şi l-au reînhumat omeneşte, Hans Bassmann zace în acelaşi pământ.

Ilans superomul la egalitate cu Ilie Broscarul, Ella a rămas undeva într-o depărtare care-i estompează trăsăturile şi Vornicu îşi spune că de fapt se găseşte încă într-o pauză de viaţă. Îşi scoate haina de vânt, o aşterne mai sus de izvor, pe stratul de frunze sfârlogite, lângă ştergura înflorată întinsă de Niculae Bujor, inginerul agronom. Este cald. Trec funigei într-o plutire lină, care-l otrăveşte. Ştie că nu-şi poate scoate zborul din sânge. Când vede berzele rotind în vreo ascendenţă, se pierde pe sine, umblă năuc. Toate i se par de-a-ndoaselea... Cerul este limpede, străveziu, izvorul gâlgâie abia şoptit, nu sunt berze care să-l tulbure, doar un stol de poi umbei face volte ciudate, repezi, ca să aterizeze la câţiva paşi de ei, pe muchiea malului, lângă coliba pândarului.

— Placă şi te-mbie! spune Niculae Bujor… Te-mbie că eşti cam departe de moş Dumnezeu şi nu prea înţelegi tu lumea. Că eşti cam aspru, ai tu un ton de comandă, eşti cam milităros şi eu nu zic că nu-i bine, ai făcut din atelier un fel de., cum să-i zic eu să nu la superi…

— Mă supăr pe dracu'! La ce să mă supăr, Bujorule? Spune-mi mă că nu te prea înţeleg eu, adică ce-i aia milităros, că nu pricep? Cu Ştefan? Cu Luchescu?

Cu cine?

— Cu toţi. Ia gustă brânza. De la mama. Nu zic de

Ştefan că şi ăsta s-a pripăşit, vorba aia, doi cu sapa, cinci cu mapa, măcar ăsta e priceput, când vrea, mănâncă fier… Mm. Ia gustă vinul. Merlot extra… Fii şi tu mai blând… Mai lasă-i şi-n ale lor că nu sunt la fabrică. Nici la cazarmă. Întârzie prin gospodărie. Că au porci

Au vacă…

— Haosul, dacă vine fiecare când i se năzare.

— Nu chiar haosul. Depinde cum ştii să-i

grupezi pe ăia care vin. Să-ţi faci treaba, da şi ei să şi-o facă pe-a lor. Ăsta-i preşedintele. Îi lasă pe ei, pe colectivişti, da’ ne strânge pe noi. Asta-i politica lui. Şi-i merge.

Că noi luăm leafă. Ălora care nu le place aici, le merge la Timişoara. Se angajează care pe unde. Fac muierile zile-muncă. Vin şi ei în concediu. La recoltat. Ori la prăşit. Asta-i. Nimeni nu depinde numai de gospodărie, îi plătim bine. De aia stau. Şi-i lăsăm în ale lor. Altfel? I

Se duc către industrie. S-a creat, sau se creează mirajul oraşului. Acum înţelegi de ce zic eu să fii mai blând?

Oamenii te-au iubit, că te ştiu de fecior, când nu lucrai cu ei. Dădeai ziua bună. Te duceai în ale tale. Dădeai sara bună şi iar te duceai în ale tale. Pe urmă ce-ai făcut atunci, în noaptea aia. Aşa că rămâi cum te ştiu el.

Se-nvaţă greu cu astălaltul. Povăţuieşte-i, nu le porunci.

Ştii tu că bănăţanul adevărat e fălos, Radule, nu-i place să-i porunceşti. Prea l-au ghiontit toţi

din toate părţile.

Ia te uită, ăla nu-i Luchescu? El este. Se tupilează. Al dracului. Se trage pe coate. Aha. A văzut porumbeii.

— Sunt de casă, Bujorule.

— Păi ăştia-i plac Luchescului.

— Trag un foc să-i sperii.

— Ba! Stai pe pace! Lasă-l. Parcă-i vulpoi, afurisitul. La ce să-i strici tu vânătoarea? La urmă noi ni-s doi. L-am văzut puşcând porumbei de casă. Nu stricã.

Bujor râde tihnit. Gospodăreşte. Vornicu înţelege.

Totul. De la nuanţa râsului, uşor cinic, uşor bonom, uşor nepăsător, până la sensul fiecărui cuvânt spus de Bujor.

Două focuri aproape suprapuse. Stolul de porumbei albi şi vineţi decolează cu bătăi pripite de aripi. Luchescu ţâşneşte din brazda cu care se confundase. Aleargă peste arătură. Fuge după un porumbel alicit care se tot ridică pe-o aripă, ca să recadă şi iarăşi de la-nceput. Pasăre de-un alb

imaculat, un alb feciorelnic, pur, zburătăcind spre adăpostul de papură al bălţii. Când pune piciorul pe aripa vibrândă, însângerată şi când, cu o mişcare iute îi răsuceşte capul, Luchescu dă cu ochii de ei… Rămâne o clipă nemişcat. Îşi şterge sudoarea cu mâneca hainii ponosite.

— E-te-a dracului… Crezui că e d-aia sălbatică… Mă duc să-i iau p-ăia de căzură în foc… Ehe! Se vede masa de gospodar… Fug că-mi este sete de mă arde gâtleju.

Bătui câmpii din zori şi abia de făcui un iepure… Fug.

Şi-mi pare bine că vă văz, tov Vornicu, am io o vorbă cu matale… Fug…

— Hai şi vină să gustăm ceva, că abia am început.

— Acuşica tov inginer. Acuşica.

Omul vâră în taşcă porumbelul care atârnă zdreanţă cu picuri de sânge căzându-i din cioc. Se aude un chefnit, o înjurătură, o bufnitură, chelălăit jalnic şi apare Luchescu, trăgând de zgardă un fel de corcitură de brac cu câine de curte, îmbăloşat,

care tremură şi chelălăie.

— Dacă-l scap din mână, fuge zece hotare, javra dracului. Ho, ce dai buzna, de parcă nu mâncaşi din vremea burgheziei… Şezi jos, Lord… Şezi jos, Lord!… Ajunseşi şi lord, a dracului sărăcie. Păi de ce nu spuserăţi tovarăşi că faceţi o vânătoare, că ne uneam şi era altfel…

Luchescu e asudat, prăfuit, capul iepurelui este scos din raniţă, să se vadă, Lord e răpănos şi costeliv, maroniu cu pete de culoare incertă, se duce la izvor şi înainte de a fi gonit hăpăie lacom. Vornicu se inhibă.

Tipul îi este antipatic. I se pare că-i strică ziua. Ştie că face mutra lui insipidă şi constipată. Bujor este numai zâmbet şi voie bună. Parcă i-ar fi picat pe nepusă masă un prieten drag şi aşteptat. Înţelepciune? Bună cuviinţă?

Oportunism? „Mă merit în măsura în care ştiu să mă înving”, îşi spune Vornicu. Constată că tot ce i-a spus

Bujor nu s-a izbit de orgoliul lui ţapăn, n-a ricoşat, a fost nu numai primit, dar, curios, a fost

şi acceptat.

Undeva, în chip neclar, a fost conştient că nu s-a adaptat. Că este, într-un fel, străin de oameni. Pe lângă ei. Pe lângă interesele. Şi felul lor esenţial ele a fi. Că, în general, acolo ei au fost soldaţi şi că aici ei sunt pe rând şi fiecare, el însuşi paori, stăpâni la ei acasă şi că de fapt el este cel care-i slujeşte, gospodăria nefiind un lucru în sine; treaba asta a gândit-o numai pentru

Luchescu; dar nu şi-a aplicat-o sieşi. Rabdă ca Luchescu să clefăie din toate. Să mormăie. Să-i arunce cotarlei câte un dărab de pită trecută peste slănină (cotarla o înhaţă din zbor). Tipul pune stăpânire pe ştergura albă spălată de Maria. Pe urmă pe sticla de vin. Se şterge la gură cu dosul palmei. Suge ca de la ţâţa maică-sii. Simte că Bujor nu-l slăbeşte din priviri. Nu pe Luchescu. Pe el. Pe Vornicu.

— Mai şi vânăm, întreabă Luchescu şi sughiţă… feste roşu, pare ghiftuit, îşi suge dinţii şi spune râzând:

— Aolică muică, uitai să scot cartuşele din

puşcă…

Mamă ce zdupaci luai io odată, când nu descărcai arma la comandă, când ieşii din gardă… Că aşa fu pe-atunci în armata burghezo-moşierească. Gata cu pumnii în fălcile ostaşilor. Că tov căpitan ştie, c-o fi apucat şi-atunci.

— Încă cum, spune Vornicu… Hai Bujorule! Hai că acum aţipesc urecheaţii în brazdă.

— Io zic s-o ia tovul inginer pe lângă coada bălţii şi noi să-nchidem sus la Crucea, prea multe cruci p-ici tov

Vornicu şi-mi plăcu mie de moş Dumnezeu ehe, he, de când venii în agricultură, că fusăi şi muncitor politic pe la raioane şi la cefere, de prin 45.

— Vedeţi e-or să sară de prin rogoz. Şi tovule

Luchescu, leagă-ţi javra că nu sufăr să-mi stea în puşcă, ori să zăgoană vânatul departe.

Bujor ăsta este când miere, când gresie, Luchescu îşi leagă javra cu un curmei pe care şi-l priponeşte la cartuşiera răpănoasă, mormăie şi vrea să ţină el culmea şi mai în faţă, adică el,

Vornicu să bălăcărească rogozul, să-l bată, Bujor să-nchidă colţul bălţii şi el să belfărească la teren uşor, să aibă câmp de vedere şi de tragere; adică este convins că lui i se cuvine locul cel mai bun şi, că ei doi o pot face pe gonaşii tovului Luchescu, ăsta fiindu-le locul hărăzit de Pronie. Luchescu nu ştie ce poate flinta lui celebră printre vânătorii din părţile Căraşului.

Bujor pleacă pe ocolite, să cadă în capul bălţii. Luchescu îl ia de braţ cu o familiaritate care-l ariceşte. Îşi scoate pălăria vânătorească nouă, cu calota umflată, îşi face vin: t cu ea şi-o aşază pe capul ţuguiat, miroase a tutun şi a colonie ieftină.

— Auziţi tov Vornicu, ce pe mama dracului dom'le, halda înţelesei principialitate, că şi io n-o slăbii principialitatea asta; da oameni suntem, ăştia făcură averi tovule, ne exploatară munculiţă, o vândură sub formă de plus-venit care guiţă, sute de porci, mii de porci; adicătelea ei nu ies mai ieftin aşa, decât cu planificarea matale? Că omului îi arde buza la miezu-nopţii; ori acuşica-ia nu când îl planifică tov Vornicu şi atunci se simte şi el, că

nu-i porc. Dacă-l scoală pe Ştefan la miezu’

nopţii să-l ducă la târg la Periam ori la Satchinez, ori la

Călacea la băi cu zarzavaturi, ce te priveşte pe mata cum se-nţelege el cu Ştefan, că Ştefan e băiat de comitet şi toţi avem nevoie de el. Şi-atunci? Adică, mă luai cu vorba… Fug pe creastă. Că am suferit destul şi noi suntem stăpâni şi e bine să se ştie.

Iepurele zăpăcit de somn ţâşneşte de sub o împletitură de rogoz. Dolofan, puturos, tunde marginea bălţii.

Luchescu îşi smulge arma de pe umăr. Trage şi dublează. Lord chelălăie. Se smuceşte în sfoară, smucindu-l pe Luchescu care-l atinge cu bocancul şi-l înjură. Când aude detunăturile, iepuroiul culcă urechile şi obliceşte la deal Atunci îl urmăreşte el cu flinta (Liege-ul lui supraşocat) îi pune cătarea o palmă în faţa botului şi oprit din goană, iepurele face cuvenitele tumbe. Îi pare rău că l-a împuşcat, are un gust amar, nu se justifică, dacă voia să iasă la câmp o putea face şi fără armă. Luchescu

scoate un fluierat admirativ. Dezleagă javra care-o tuleşte şi ridică alţi doi iepuri. Pe urmă un fazan. Un fazan cu pene sângerii, zale sângerii, strălucitoare, guler alb, fazanul pârâie din aripi, se ridică cotcodăcind supărat şi se duce petrecut de alicele lui Luchescu, drept peste Bujor, care-l împuşcă din primul foc.

— Hei! Vezi că era să-mi scoţi ochii! strigă Bujor.

Luchescu se luptă cu Lord care jumule iepurele căzut.

— Îi rupse blana... Ia-l tov Vornicu pe-al meu, că-i nejumulit.

— Ia-l dumneata şi pe ăsta. Mai este până diseară.

Luchescu pare nehotărât. Apoi se precipită. Se uita la ceas. Înşfacă iepurele de urechi.

— Prind trenul de 14.55, zice. Vă mulţumesc din inimă. Că vreau nu vreau, trebuie, că tovarăşu' Novac nu mai are voie să umble pe dmp, săracu'. Artrită, ori cum i-o fi zicând.

Vornicu îl urmăreşte cum o ia peste arătura

adâncă, de toamnă, pământ de pustă cenuşiu, bătut de soare, cu puşca spânzurată de gât, cu iepurele ţinut de picioarele dinapoi (de ce naiba nu l-o fi vârând în raniţă) gârbovit ciudat, de parcă l-ar duce în cârcă pe acel necunoscut tovarăş Novac, care suferind de artrită nu mai poate să bată coclaurile şi căruia, probabil, îi place carnea de vânat.

— Să fie cu noroc! spune omul, scoate şipul de lemn din ciubăraş, îl adulmecă, gustă, închide ochii, dă şipul peste cap şi rămâne aşa, cu ochii închişi să-l pătrundă tăria răchiei. Să-l încălzească.

— Prima-ntâia!... Frunce!

— Du-te măi Toma şi cată-ţi de treabă mă, nu te mai încurca oră la căzan că te-aşteaptă mă muierea şi de-o săptămână n-ai mai trecut oră la vaci mă şi numa bei şi bei şi-ţi bei minţile. Ţi-am dat, alt nu-ţi mai dau şi du-te şi lasă-ne că avem treabă, mă. Zâi Radule să se ducă. Mă, ţie nu ţi-e ruşine, mă?

— Da’ ţie Socole nu ţi-e mă ruşine? Ha? Că

numa

cu şălaina ai umblat mă, să te pună responsabil la căzan?

Ha? Şi ţi-ai cârcolit toate neamurile! Ha? Şi te-ai cam ales brigadier, ţi-ai făcut vad mă şi ce-ai tu cu Carole mă, că plânge Carole după Kurt al ei, că tu mă… Ha?

— Eşti beat, tu-ţi lumina mâni-ta şi curi, că altfel…

— Mă tai? Hă? După, năravu tău! Ha? Mai dă-mi un deţ. Ţi-l plătesc mă! Că năravu tău ăla răul, nu-l tac mă! Şi nu mă cumperi, mă Socole?… Auzi domnişorule, ăsta şi cu ăla de la răion, osânzosu şi cu văţătoru, cu

Zoltan, ăştia teei or fost ai mai zmăi! Zmăii zmăilor…

Ha? Să-i zic Socole?

— Zi-i mă, că ce zici tu nici vacile nu iau în samă, beţicule tu şi nima-n lume. Şi te poartă mă că-i plin de oameni la cazan şi nu te pune cu mine că te rămân şi-ţi vinzi şi ţoalele, Tomo!

B – Aşa zâci tu, Socole?

— Aşa zâc eu, Tomo!

I, Toma Milosan, înalt, ars de soare, cu umărul stâng căzut ciudat, asimetric, nasul coroiat, plisc de uliu, sprâncenat, neras, barbă aspră plină de peri albi, îmbrăcat cu nădragi negri de dimie groasă, cu sfetăr vineţiu, îşi ţine căputul pe umeri şi clăbăţul, o căciulă de noaten negru, aplecat pe frunte. Are albeaţă pe ochiul stâng, parcă de sticlă. Îl ştie şi nu prea. Casa lui Socol o ştie, mărginaş, venit de prin Almăj după o secetă dinainte de război, a lucrat la batozele lui Peter Schwartz, a fost şi cociş la trăsura doctorului Bassmann, cap sferic, părul suriu tuns scurt, maxilare puternice, frunte bombată, îndesat, voinic, căutătură, verde, dintr-o parte, îşi ţine plaivaisu după ureche şi în labele mari cu degete cioturoase un caiet zdrenţuit. Se dă sub becul pătat de muşte. Strigă:

— Neuman, Weiss, Fuchs, Rotaru, Kirâly, Todor

Roşu, Ion Cuşu… Ăştia intraţi la noapte şi mâne zi şi mâne seară dacă tovarăşu’ Fuchs iar

vine cu potop de prună şi de piarsici… Aşa că ailalţii, scriţi-vă după ăştia…

— Tumneata Socol nu faci ce frei. Io scris de mult

Septemuna ailalt scris io. Ce făcut tumneata nu bine este.

Nu direpт este!

— Mă Socole, mare lotru eşti tu, mă Socole! La ce umbli mă cu şelaina? Cine te plăteşte mă oră tine să ne-mbeţi de cap? Să ne prosteşti tu cum vrei?

— Asta-i rându, mârâie Socol. Îi scris aici! Ce-i scris, aia-i istina.

— Şi cine-a scris mă în bucfar? Dumnezeu?

— Partidu, mă! Aici Socol e partidu. El e, mă, şi

Dumnezeu tatăl, şi Fiul şi Sfântu Duh!

— El ia uium prăstă lege.

— Duc spunem preşedinte. Se strânge conziliu. Asta nu cinstit este. Io ştim ceas chind vine rând. Io nu vreme pentru pierdut avem.

— Dumneata n-ai prea avea rând la vorbă,

Herr

Fuchs, spune Socol. Ştim noi ce ştim! Fii bucuros că ai plaţu ăla cu piersici.

— Ce mă? îţi stă în gât plaţu ăla? N-ai tu cum să intri în plat? auzi Radule, la ce nu-l chemi mă oră an

ginir, oră Bujor, să facă mă rând.

— Tu să ieşi, tu mă Todor Roşu de la căzan, Auzi

Gheorghe. Fugi mă la post, încalecă oră biţiclu şi cheamă-l mă oră tovu şef, că-i răscoală mă, nu alta.

Nu e nicio răscoală. Oamenii îl probozesc pe Soco]

nimeni nu se mişcă de lângă foc, Kati a adus o poală de crumpi mari roşcaţi, i-a pus în spuză, focul e făcut într-o lături a cojmeliei unde duduie focul de sub cazan, miroase a comină şi Socol gustă din răchie şi-l întreabă pe

Achim Pia cum vrea să-i facă răchia; mai tare şi-atunei ar fi timpul să gate; mai slabă şi-atunci mai merge ca la zece minute; ori scoate fruntea şi

lasă răchia de la urmă în alt vas? „Uite mă Achime, place-ţi?”… Socol ţine lingura de lemn la picuruşul din trestie, toarnă pe cazan şi dă foc cu o bucată de jurnal. Lichidul arde cu flacără albăstruie.

— Mai mere, spune grav Achim Pia… Audzi Floareo, adă mă tolceriu şi gată butoiaşu de la moşu fie iertat.

Caii legaţi la şireghea căruţelor fornăie. Li se aud dinţii retezând finul aromitor. O lună de argint stă deasupra bălţii. E frig. Vornicu simte frigul care-l strânge la spate. Pieptul îi este dogorit de vâlvătaie. S-a mutat de la Inge la doctorul Bassmann şi de la doctorul Bassmann la Kirâly baci, în casa mică, ori casa de vânătoare, tocmai în fundul grădinii, pe malul pârâului, cam departe; dar în sfârşit stăpân pe el. Că ieşiseră vorbe, ieşiseră. Era şi firesc. Inge singură. El singur. Şi-a refuzat-o pe Inge.

Nu ştie de ce. Poate pentru sat. Îi pare rău? îi pare. Era atât de tihnit la Inge. Era atât de tăcută. De odihnitoare.

De exactă. La Bassmann, iadul. Un iad mocnit. Wilrna un fel de ulan pedestru, gurile rele zic că ar fi ţinut un fel de bordel la Timişoara, alcătuit din chelnăriţele localului „Spicul de aur” din Piaţa de fân, care avea şi biliard şi un fel de pensiune. Pensiunea ar fi fost motorul afacerii. Wilma fusese expropriată; ori naţionalizată.

Lucrase cu un fost subofiţer wilhelmian, un wurtemburghez din Tuttlingen, Herr Spiess, mustăcios, cu favoriţi, îl cunoscuse aici, era în tratamentul doctorului Bassmann, se pare că trăia cu un glonţ itinerant prin anatomia lui bine clădită. Lui Herr Spiess îi plăcuseră vinurile româneşti, era chiar un fel de exportator. Murise prin 39.

Pe-atunci Frau Wilma era în plină maturitate, cu pieliţa obrazului roz, cărnoasă, cu părul cânepiu-auriu ridicat deasupra capului, înnodat savant; foarte sprintenă, cu ochi de un albastru intens şi o dantură de actriţă. Într-o permisie a petrecut o seară la „Spicul de aur”. Wilma, patroana, a stat la masă cu el, era cu doi

cavalerişti; nu mai ţine bine minte dacă noaptea a fost Wilma, ori chelnăriţa; dar acum Wilma s-a făcut că nu-l cunoaşte, la cină a trântit talerele pe masă, doctorul Bassmann a scâncit un Also Wilma, Wilma se mişcă greoi, s-a ridat, poartă acelaşi coc enorm şi el a plecat a doua zi în Casa mică, de vânătoare. Dimineaţa şi la amiază mănâncă la cantina S.M.T-ului… Desigur este de-o încăpăţânare cretină. I-a scris Valentina. Îi iartă extravaganţele. Să se întoarcă. A aflat că volumul nu are nicio şansă. Să scrie ceva cu colectiva, un roman cu tractorişti, cu brigadieri, cu întrecere, a cules faptele acolo la B., la Prislop, acum să se potolească, să vină acasă, unde ea i-a creat toate condiţiile de lucru. A fost la ea o impertinentă, Cristina parcă, o fiinţă incoloră, n-a dat-o afară din bună creştere.

— Că ăsta Socol, cu ăla osânzosu, auzi mă Socole?

ori ai zăuitat, m-or luat oră mine, oră Ion Ogherlaci, oră

Neuman, oră el, oră Weiss, ne-or dus la cocina

vierilor, vieri răi, nu le dăduse să mânce, acolo păzea văţătoru.

Zoltan, ne-or pus cererile sub nas.

— Semnează mă, o te dăm la vieri, tu-ţi şi dregu-ţi… Istina, Socole? Cum mă împungeai tu cu cuţâtu mă? Şi ăla. Zoltan, Mă trăgea de boaşe, de-mi ieşiseră ochii din cap.

— Tace la tine!

— Ţi-e frică mă domnule Weiss? La ce să-ţi mai fie?… Nu mai ai oră ce să-ţi fie. Că-ţi luară calfele. Covăcia ţi-o luară. Dogăria ţi-o luară. Aşa că oră ce să-ţi fie frică? Las că vine şi-al mneatale. Veniră alţii! Ăia care nu se prăpădiră pe-acolo. Aşa că, domnişorule, ne-or ţâpat ăştia la vieri. Să ne convingă. Aşa că ne scriseră vierii la colectivă şi Socol s-a făcut brigader… Ha? Dai mă Socole o răchie? Din uium mă!… Din uiumu ăla prăstă lege, mă? Dai? Ha?

Luna poleită în za de argint se anină de cumpăna cerului. Aerul este străveziu, taie la nări, pusta se vede până-n zare, catifea neagră-albăstruie tivită de salcâmi, lumina spală gardurile

de izid spoite de sfinţii Mihail şi

Gavril, se simte mirosul iute al fumului care pluteşte peste acoperişurile licăritoare, hămăie câte-un dulău şi el vede un cirro-stratus abia penelat pe uraniscul cu stele de decembrie, licăritoare.

— Auzi măi uico Socole, spune; iartă-mă că am lăuitat, uite ici lista cu rândul la căzan, aia de i-ai dat-o preşedintelui şi ai lăsat-o acolo… Ascultaţi, vă rog şi dumneavoastră: Ion Cuşu, Fuchs, Rotaru…

Flăcările luminează feţele oamenilor. Scoate din întuneric – riduri, bărbi nerase, buze pungite. Tânără este numai Kati, care scoate cartofii de sub jărăgai cu o reangă. Creanga arde la capăt cu o flăcăruie speriată, roşietică. Miroase a ţuică, a borhot, a foc, a oameni strânşi în căpute.

— Că de aia a ţinut ăsta căzanul închis până acum, să se strângă gloată multă, să încurce el ţădulele, să nu le mai dea nima de capăt, să-şi fiarbă lui şi la neamuri şi la ăla de-l cinsteşte. Ha, mă Socole, ha?

— Dă-te-n aia mumă-tii şi dacă vrei să bei, treci să goleşti căzanu şi să-l speli. Lună să-l faci… Gheorghe. Dă mă drumul la pompă. Ăla care vine la rând, Herr tovarăşu' Ion Cuşu, Johan Cuşu, trage căruţa şi pregăteşte vasele… Prună, o ce frate-su ai acolo, că i-ai pus ţucur mă de miroase să te-mbete… Hai, hai, că mă duc să mă culc o ţârucă, până goliţi voi şi umpleţi şi nima să nu umble la căzan decât Herr tovarăşii Weiss. – dacă are bunăvoinţa că al lui a fost… Mulţam Radule, că m-ai scăpat de năcaz…

Prinde privirea lui Socol. Verde. Rece. Oamenii se ridică de la foc. Unii trec în spatele cojmeliei, acolo unde este capacul de evacuare al cazanului. Ălţii trec să-mpingă căruţa lui „Herr tovarăşu' 1 Ion Cu.su. Kati rostogoleşte un cartof între palme. Suflă, îşi ţuguie buzele roşii, cărnoase, e înfofolită în broboada de lână, stă în genunchi, poartă cizmuliţe, îi întinde cartoful şi-i spune fără să-l privească: „Friche la mine singur mers case…"

— Ia să guşti câta răchie, domn Radu, ia că-i

doftorie, nu alta… Bea din căuşul de lemn în care, cineva, de mult, a crestat nişte flori. Căuş de tei, bătrân, îngălbenit de câtă slujbă a făcut la cazan. Ţuica miroase a floare de prun. Bufnesc aburii din cazanul desfăcut. Ies în trâmbă pe uşa povernei. Se subţiază în văzduhul gheţos, străveziu. Îi trece caucul lui Kati. Fata zâmbeşte. Gustă. Îl priveşte scurt. Îi întoarce caucul şi când îl ia, îşi apasă palma caldă pe degetele lui. Vornicu simte cum i se strecoară ţuica în trup, fierbinte şi nebună.

În Casa mică, la 8 decembrie ora 20,30

Maria zice să mă duc la Bucureşti de sărbători. Şi tata. Am văzut-o ieri pe mama când m-am întors de la regiune, de la Micotă, săscanul. Mama. Tot aprigă. N-are un fir de păr alb. Negru, gros, lucios, a rămas frumoasă şi-nţeleaptă şi lucidă; dar mă neliniştesc lecturile ei, care nu se potrivesc cu temperamentul şi cu modul ei activ de viaţă. De ce teozofie? Nu-mi explic. Am stat şi foarte puţin: A trecut preşedintele să mă ia cu maşina. Raritate pe strada noastră, unde numai tov director Vornicu vine cu „Zis”-ul lui legat cu

sârmă. Desigur, în discuţie, Valentina. Mama era să mă şi cârpească. Mânuţele ei harnice, iscusite, mi-a mai tras ea o cravaşă, când abia pusesem tresa de sublocotenent, am văzut cum tamburinează masa, s-a uitat odată drept în ochii mei: „dacă eşti un afemeiat incurabil nu trebuia să-ţi baţi joc de o femeie ca Valentina!... N-o meriţi!... Da! Mi-a scris! Da! I-am scris. Mă faci să roşesc de ruşine. Ai fost mândria mea. Gloria mea

N-ai ce călca aici, până nu-ţi vii în fire. Nu te-am făcut pe stradă. Într-atât să te fi stricat războiul? Unde mi-e nepotul? Ori nu eşti în stare să-mi faci un nepot? Şi

e-nseamnă plecarea asta de-acasă? Da! I-am scris! Să-şi trăiască viaţa. Ori să divorţeze... Să nu scoţi grai!... Ori să-ţi pună o mie de perechi de coarne!... Pe cine n-ai putut uita acolo la B? Crezi că nu ştiu? Nu te-a văzut domnul Creţu cu domnişoara Ghilezan? Am să-i telefonez maică-si. S-o avertizez. Să-i spun că eşti însurat, că ai doi băieţi gemeni, că-mi pare rău, să-şi păzească fata de un seducător de profesie... Taci! Ori vii de

sărbători cu Valentina, ori să nu mai aud de tine…

Am luat-o în braţe. M-a mai probozit. Pe urmă a apărut conu Costache, desigur trăsese cu urechea, mi-a spus că neapărat pe 28 decembrie să fiu aici, acasă, plecăm împreună, vânătoarea s-a amânat, e în joc situaţia mea, mama şi-a scos iarăşi unghiile, cum adică situaţia mea? „Băiatul a făcut un război, rugăciunile mele mi l-au adus întreg când atâtea mame… în loc să fie un golan a învăţat, i s-au scurs ochii prin biblioteci, e însurat cu o femeie admirabilă, se iubesc (a subliniat se iubesc şi m-a privit crâncen) şi nu aşteaptă pomana nimănui. Dovadă că nu s-a sfiit să-şi reînceapă viaţa luând-o de jos, ostracizându-se spre a-şi dovedi că este în stare să-şi facă un drum prin el însuşi… Ce vânătoare? Băiatul nu este lacheul nimănui. Să nu te duci. Taică-tu a rămas cu fixaţia lui…” Atunci a venit preşedintele. „Nea Costache, mi-e frică de don căpitan… Cred că mi-l ia. Abia apucase să-i pună zăbală lui Luchescu. Să meargă atelierul ca la armată. Pe roate”. „Dacă vreau să plec”, am zis şi mama n-a înţeles nimic,

dar i-a plăcut că m-a lăudat preşedintele şi i-a adus o dulceaţă.

Este o dumnezeire. Feciorul lui Meinwurmm mi-a tras firele, am lumină, a nins, de ieri ninge întruna, este o linişte desăvârşită şi mă-ntreb dacă nu cumva sunt fericit. De fapt ce-a însemnat bătălia de la Călugăreni? Nu în ordinea militară. În ordinea morală. În ordinea politică, în sensul suveranităţii şi al legilor care conduc şi guvernează suveranitatea. În ordinea europeană a lucrurilor, pentru că ne privăm mereu de continental. Avem încă o concepţie provincială, atunci când este vorba de un eveniment european şi mondial în care ne-am implicat şi am fost implicaţi de conjuncturi care ne-au depăşit. Este vorba de al doilea război mondial. Dacă ar fi să pot scrie an roman-document, este genul care mă interesează, chestiunea aparţine mai mult visului decât realităţii, atunci ar trebui să am o fişă a personalităţii lui Mihai voievod, fişă psiho-politică, care s-ar alcătui din proiecţia în moral, în conceptual, în caracterologic, a evenimentului pur

declanşat deliberat de voievod. În epocă mă mişc cu uşurinţă. Trăiesc în epocă. Mă îmbrac, mă încalţ, mănânc,

locuiesc indiferent de starea socială, adică exact şi precum cei care-mi sunt foarte familiari: Buzeştii de pildă, Ori căpitanii de oaste. Ori solii străini, să zicem. Pentru că le cunosc universul specific care i-a determinat. Le cunosc lecturile, scrisorile, gesturile, faptele, am fost cu ei la ceremoniile curţilor, le ştiu intrigile, amorurile, vanităţile, familiile, arborele genealogic, interesele. Adică am deopotrivă o privire stereoscopică şi una din interior. Dar mai ales am avantajul concluziilor trase de istoria însăşi.

Aventura existenţială, politică, militară a lui Mihai Viteazul este o sinteză a constantelor istorice româneşti puse în relaţie cu o Europă care nu s-a dezminţit pe întreaga epocă a marilor imperii. Dincolo de asta există bărbatul. Amantul. Cavalerul. De la Tudora din Târgşor, la Velica Genga şi arhiducesa Maria Cristierna, a fascinat femeile, investindu-şi dragostea cu atributele

puterii voievodale... Tragedia lui este de fapt un asincronism istoric.

S-a născut cu două sute de ani mai devreme decât condiţia istorică obiectivă care s-ar fi sincronizat cu viziunea lui politică. 11 intuiesc ca pe un vizionar care a silit timpul să i se supună, care a putut stăpâni câţiva ani evenimentele pe care le-a anticipat, după care, din pricina asincronismului, s-a prăbuşit, lăsând după el nu numai ideea politică fundamentală a istoriei românilor; dar şi o conştiinţă cărturărească care-a lucrat în vreme, transformându-se în ideologie şi mai târziu în conştiinţă naţională. Mihai Viteazul a însemnat conştiinţa istorică a unităţii poporului român. După 47 de ani de la actul politic al unirii săvârşit de el cu diplomaţia şi sabia într-o conjunctură politică disperat de ostilă, zdrobitoare ca forţă materială, mitropolitul Simion Ştefan al Transilvaniei tipăreşte „Noul Testament" tradus în româneşte şi scrie în prefaţă „să o înţeleagă românii de pretutindeni". Pe urmă vin cronicarii şi Dimitrie Cantemir şi tot ce se trece atât de

superficial în lecţiile de istorie, fără să se urmărească uriaşa lucrare a spiritului care clădeşte trei veacuri armătura statului unitar realizat vizionar de Mihai într-un singur an. Nu este dumnezeiesc de adevărată legenda

Meşterului Manole? în ce mare lucrare a omului, acesta nu se jertfeşte pe sine pentru a o temeinici? Aşa cum a temeinicit-o el cu capul. Ori Horea, ucis de mişelia aceleiaşi perfide Case de Habsburg, care l-a ucis pe el?!

Sigur, sunt asincronic. Mă interesează raportul construcţiei statale cu individul şi colectivităţile care alcătuiesc naţiunea. Raportul nu poate îi antagonic. Întregul sens al evoluţiei a fost structurat pe ideea de libertate. Libertatea concepută în sensul necesităţii poate deveni o capcană cinică a dictaturii. Ziceam că raportul construcţie statală-individ-colectivitate nu poate fi antagonic, nici în detrimentul construcţiei morale, nici exclusiv coercitiv, cum îl vede Luchescu, ori Ardelean acela de la Prislop, ori tovarăşul Petroman care nu are alt argument decât miliţia.

Între mine, individ şi umanitate, n-ar trebui să existe decât un singur intermediar: patriotismul. Nu pot exista decât dacă fac apel la opera naţională în istorie.

Fără această operă de veacuri a poporului meu sunt nimeni. Patria este singurul răspuns dat neantului de un popor. Îl consider pe Ciucă un accident. Cum pot să internaţionalizeze structură, un organism social, istoriceşte constituit într-un unicat de maximă specificitate?! Ideea este aberantă şi periculoasă. Internaţionalismul poate exista numai prin colaborarea unor patrii distincte, suverane şi independente, în virtutea ideologiei care le apropie. Am discutat o parte din lucrurile astea cu Cornel

Bunescu. Omul citeşte uluitor de mult. Mai ales memorialistică politică. Are o sistemă cvasimatematică de selecţie a esenţialului. Îmi face impresia că trăieşte dramatic între socialismul ideal pe care-l propovăduieşte. Şi realitate. În esenţă propune ameliorarea naturii umane, a relaţiilor sociale. Aici acordul meu este

integral. Dacă n-ar exista acest deziderat esenţial, revoluţia ar rămâne un act social inutil. Este limpede. Nu pot face operă epigonică, ori simplă glosă pe marginea unei bibliografii indiferent de natura ei. Mă interesează interpretarea izvoarelor. Mă interesează existenţa istorică apreciată valoric şi comparatist. Tezele lui Roesller, ori ale înăcritului cronicar Szamoskoszi, nu rezistă la o reinterpretare valorică a istoriei românilor, a specificităţii şi a constantelor. Aici dogma care stăpâneşte, din spatele căreia îşi iţesc urechile miliţionerii, dogma limitată şi limitativă este pe cât de inoperantă, pe atât de nocivă. A-ţi impune un punct de vedere în cadrul acesta dogmatic, mereu încruntat şi.

pedepsitor, este suprema aspiraţie şi obligaţie a unui sine conştient… M-a fascinat deschiderea către cultură a celor de la regionala de partid.

Nu zic bine „deschiderea către cultură”. Un miraj, o fascinaţie, o dorinţă de a avea nuclee puternice, dinamice de oameni de cultură, care să revoluţioneze viaţa provincială, cinstiţi, care să nu

înşele operând cu o materie necunoscută, explozivă, mereu interpretabilă, sugestivă, de subtext, în acest sens, apelul onest, cinstit al lui Micotă, m-a impresionat. Cred că am să stau aici încă o lună, până când se pun la punct toate utilajele şi tot inventarul agricol al gospodăriei. Am încercat metoda lui

Bujor. Adică am constituit echipe de lucru pe un grafic orar care ţine cont de greutăţile gospodăreşti ale personalului. Cei mai tineri vin la prima oră şi pleacă după opt ore de muncă. Cei cu greutăţi gospodăreşti vin mai târziu, nu-i oblig la program de opt ore, le dau în primire un utilaj sau mai multe şi le cer lor să-mi spună termenul de predare. Niciunul nu mi-a dat un termen dincolo de normative. Dimpotrivă. Pe Boboc şi pe Wilkom i-am găsit în atelier, noaptea. Am început să înţeleg diferenţa dintre o escadrilă de vânătoare şi o unitate agricolă colectivă… Deci, Micotă mi-a dat o secţie dintr-un fel de filială de istorie, majoritatea sunt profesori de istorie, sunt şi câteva profesoare de română, se pare, se ocupă de

folclor. Am cunoscut doi tineri care m-au cucerit. Un medic, Martin Bologa, medicul din Prislop şi un ziarist tânăr, prozator şi poet, Ion Turdeanu. Doctorul a dat un volum de proză la tipar. Mi-a încredinţat o copie dactilografiată. Se pare că lucrează şi în redacţia revistei. Un fel de almanah literar, M-a electrizat entuziasmul. Credinţa în valorile ideale propuse de revoluţie.

— Dă-mi o povestire, ceva, de-acolo de la B, mi-a spus doctorul…

— Dă-mi o însemnare, un eseu, o notă despre mecanizatori, mi-a spus ziaristul. Secţia care deocamdată există numai pe hârtie are un obiectiv foarte exact. „Cauzele sociale şi politice ale răscoalelor ţărăneşti din Banat 1.

Subiectul este mai mult decât generos. Iată oraşul adolescenţei mele începând să-şi depăşească statutul de oraş politehnic şi comercial. Are tradiţie umanista? Există în

Banat, ca niciunde în ţară, o mişcare culturală a ţăranilor. Cu corurile ei, cu ziarele ei, cu sociologii, poeţii şi compozitorii ei. Deocamdată

sunt ca măgarul lui Buridan.

Cât de departe sunt de râvnita autonomie socratică. Mă poticnesc mereu în faţa multiplicităţii. Îmi este cu neputinţă să mă refuz multiplicităţii, în numele unităţii. Este singurul element al triadei dinamice pe care nu-l pot supune. Nu pot renunţa încă la tentaţiile multiplicităţii, pentru că sunt în pagubă de viaţă. Pentru că mi-e sete de viaţă. Pentru că nu cunosc viaţa. Şi de-abia acum am început să cunosc femeile. Cine naiba să fie la ora asta?

Kati, lupoaica asta tânără care are-n sânge toţi demonii ceardaşului?

— Nici aşa, omule! Chiar cu arma pusă-n piept?!

— Drace! Virgile! Singur, mă? Ori cu… cătanele?!

Te simţi vinovat cu ceva, de aştepţi… cătanele?

— Cu voi nu ştii niciodată… Haide, intră!

— Eşti singur?

— Cuc!

Virgii Belcotă, maiorul, ori poate colonelul de securitate, îşi bate cizmele de prag. I se văd urmele lăsate în zăpada moale, scânteietoare. Ninge uşor, ca-n vis. Virgil

Belcotă poartă căciulă cu clape, kaki, o scurtă blănită, tot kaki, fără epoleţi, pantalon de cizmă cu vipuşca violetaibăsirie şi mănuşi mari, cu un deget şi apărătoare înaltă.

Gulerul puloverului alb ridicat pe gât, îmblânzeşte puţin ţinuta cvasimilitară. Vornicu îşi spune că este o noapte făcută pentru pândă la vizuină de vulpe şi pentru dragoste. Nu poate rupe pânda de dragoste pentru că de câteva nopţi Kati vine la pândă cu el. Adică s-a dus singură, cu sania, să aducă nişte snopi de tulei, a găsit vizuinile într-un gai priporos, a clădit acolo un fel de colibă, gaiul este chiar în marginea comunei, dincolo de grădina lui Socol…

— Ai un har ciudat de a-ţi amenaja interioarele, spune

Virgil Belcotă, îşi scoate scurta îmblănită, căciula, le atârnă în cuierul făcut din picioare de

căprior, se aude focul pocnind în sobă, se văd flăcăruile roşii-albastre din vatră, miroase a mere, a gutui, a lemn uscat, Vornicu îngenunche, vâră un butuc pe foc şi se întreabă de ce-a venit Virgil

Belcotă cu trenul de seară şi pe malul ştioalnei; de unde-a ştiut unde stă, cum de l-a găsit aici?

— Dracu’ te înţelege! Unde intru? La stânga? La dreapta?

— Unde e lumină! Să te văd la ochi, băiatule.

— Cuib de dragoste… Cuib de dragoste… Doamna ta îşi seacă ochii la Bucureşti şi tu, pasăre călătoare. Dumnezeule, ce tihnă!… Dumnezeule, ce pace!… Eşti cel mai înţelept nebun pe care l-am întâlnit.

— Ai mâncat?

— Nu!

— Rămâi peste noapte?

— Dacă mă primeşti, rămân!

— Dă să-ţi trag cizmele.

Ceremonia se face fără mofturi, ostăşeşte. Belcotă rămâne în ciorapi albi de lină, groşi,

croşetaţi în casă.

— Puteam să fiu eu Nicolae Bujor, spune.

f – De ce n-ai fost?

— Cine-o poate şi?

Vornicu iese în odăiţa de pândă, în „şpais”, unde-şi ţine slana, murăturile, are un pui fript de Maria, are răchie, un butoiaş de 3 vedre, are vin în alt butoiaş de 15 vedre, are pită coaptă de la brutărie. Inge a rămas tot gazdă, Kati nu are încă niciun instinct casnic, este o sălbăticiune de pustă şi-atât. Singurul ei gest dincolo de dragoste este să ia fotografia Valentinei de pe masă şi s-o pună între cele două ferestre. „Doamna uitam afare”, a spus atunci şi el a înţeles pudoarea fetei; dacă se poate numi pudoare nesfiala ei atunci când rămâne goală. De ce n-a înţeles Valentina nevoia lui de a avea o femeie cu o mie de înfăţişări, mereu nouă, care să răspundă din instinct tuturor ipostazelor în care o doreşte fantezia, prea puţin soţie, mereu amantă, să fie deopotrivă Velica Genga şi hetaira de harem, vivandiera sau nobila doamnă, precupeaţa sau crâşmăriţa ochioasă şi cu

vino-ncoa’ pe buze, vânătoriţă şi moşneancă, ea însăşi şi mereu alta, pentru că el nu este nici afemeiat, nici poligam, el iubeşte femeia, una singură, care să le cuprindă pe toate, ştie c-ar vagabonda o viaţă de la o ipostază la alta a aceleia, unica, femeie sumă, femeia femeilor şi mai ştie că are în el rezerve neatinse de dragoste şi duioşie şi imaginaţie şi că femeia aceia ar fi fericită cu el, că i-ar fi domn şi rob şi camarad şi mai presus de toate i-ar fi amant înfocat şi curtenitor; dar Valentina, superba Valentina, fascinanta Valentina s-a laicizat atât de repede şi de fără imaginaţie, a început să miroasă atât de banal a vopsele de ulei şi a căsnicie trudită, şi-a limitat atât de mult aria geografică a existenţei: prăvălia Fondului, acasă, târguieli, acasă, bigudiuri, capot.

pză, dizertaţii de profan pretenţios, pză şi de la capăt şi el ar fi vrut s-o iubească în coliba aceea de tulei, noaptea când lucesc straniu omăturile şi din cer curg basme de gheaţă şi neavând-o, a iubit-o pe Kati care nu s-a sfiit de

noaptea geroasă şi de asprimea păturii; ori ar fi vrut s-o vadă croşetând la gura sobei şi afară să chiuie viscolul, ar fi iubit-o sălbatic, şi-a refuzat-o pe Inge cu toate că Inge a intuit momentul când prezenţa ei tăcută şi ţăcănitul andrelelor şi focul şi liniştea se alcătuiau într-un tot care-l putea înlănţui, i-ar fi plăcut s-o ducă de mână prin Timişoara să i-o descopere, redescoperindu-şi-o, să tragă studenţeşte la fit, să mănânce jumări într-un birt din Iozefin, unde vin căruţaşii, să bea o drojdie şi ea să strălucească acolo ca o femeie uşoară, să se iubească şi să se uite, liberi de monotonia repetării care dezumanizează; ea a rămas la Bucureşti, prizoniera feliei ei înguste de conjunctură şi au rămas zăpezile pentru

Kali şi focul aromind a lemn de salcâm şi plimbările romantice pentru domnişoara Ghilezan pe care-o conduce din când în când la tren.

— Ce naiba faci omule, că mi s-au lungit urechile de foame! Cu ce te-ajut?

— S-a înfundat canaua asta, ţine sticla, să suflu eu s-o desfund.

Radu Vornicu are brusc imaginea aceea, dură, tăioasă»

când l-au adus oamenii lui Vărzaru pe Virgil Belcotă legat de mâini, priponit de şa şi acela mic, cu opinci, care ştia că a fost împuşcat în Pădurea Verde, l-a lovit cu opinca în

obraz, când a stat el în pândă la sălaşul lui Ochişor şi al

Rujii. Nu l-a mai văzut de când l-a scos Virgil din grajdu!

sau magazia postului de miliţie din Prislop. Când îl arestaseră în locul lui Radu Belcotă. Virgil îi urmăreşte gesturile cu atenţie, lui i se pare: profesională. Se aude vinul şiroind în sticlă. Un vin roşu-sângeriu, parfumat.

— Eşti deştept, măi, eşti un vulpoi înrăit, muşti din viaţă după poftă şi ţi se fâlfâie de toate preceptele moralei proletare, fir-ai tu al dracului de Radu Vornicu, spune

Virgil… Fii tu atent aici ce nelegiuiri comiţi şi cum calci tu legea, zilnic… Şpaisul” e luminat de un bec înşurubat într-o dulie care atârnă de fire.

Vornicu mustăceşte. Îi place cum arată „şpaisul”. Legături de usturoi şi ceapă, cumpărate de la Inge, atârnând într-o disimetrie căutată, cele două butoaie trimise de don Costache pe suporţii lor din lemn de salcâm lustruit, puţina cu murături pusă de

Maria, slăninile şi cârnaţii atârnaţi pe o legănătoare prinsă în grinzile tavanului, garniţa cu untură în care stau muşchiuleţii de porc, apoi ambrazura de tragere, de fapt o ferestruică lunguiaţă, care se deschide înăuntru şi prin care se vede malul canalului, al pârâiaşului, cei câţiva tulei netăiaţi anume, fotoliul de răchită cu mantaua aceea lungă, îmblănită, de tractorist, ori de paznic, pâslarii şi pe dreapta, tăbliile de lemn pe care sunt prinse în cuiţe cele trei blăni de vulpe pe care le va argăsi Ghiuri baci, să i le ducă, sau să i le trimită Valentinei.

— Ia să vedem cum calc eu legea zilnic, că dacă n-am

putut fi vârât în oală cu Vărzaru, undeva tot trebuie să fiu vârât, spune Vornicu şi priveşte în

lumina becului sticla cu vin care pare un rubin uriaş, incandescent.

Virgil Belcotă îi spune cum calcă legea. Cum a făcut el graficul de prezenţă al echipelor de lucru la fantezie, cum a huzurit la Inge, cum nu se mai desparte de doctorul

Bassmann, cum l-a luat în braţe pe fratele lui Hauser, care a dispărut, este sigur trecut peste graniţă, – iată măi o explicaţie pentru venirea ta aici – apoi izolarea asta la marginea satului, sunt doar 20 de kilometri până la intrându-l pe care-l face frontiera între Jimbolia şi Checea, loc conspirativ perfect, ca să nu mai vorbim de braconaj, uite, din jilţ, ca nababii, ca rajahii, doar deschide fereastra şi pac, coana vulpe, ori conu iepure, ca să nu mai vorbim de femei, de domnişoare, discret, romantic, sunt atâtea navetiste, una din ele poate aduce o schiţă, o notă, în zonă se fac lucrări de fortificaţii şi don căpitan se plimbă cu tractorul, cu brişcă.

— Lâaide! Altceva mai nou! Pe astea le ştiu de la

Luchescu! Ca şi tine.

— Nu numai de la el, deşteptule. Ţi-am spus-o şi ţi-o repet. Stai dracului la Bucureşti, ori vino, la Timişoara.

Micotă a făcut o pasiune pentru tine, hai dincolo că am îngheţat.

Faţa de masă este de in sunt două fotolii de răchită acoperite cu blăni de oaie, pe patul ostăşesc, de fier, cu saltea din lână este aştprnută o pocroviţă ţesută de mama pe fond negru, câţiva maci roşii, Kirâly baci i-a făcut două rafturi din brad băiţuit în care şi-a rânduit cărţile; volumele de documente, istoriile lui Giurăscu, ale lui Iorga, alte volume de istorie, colecţia Albert Malet, Gilbert Guilleminaut, Taine, Poetica lui Aristotel, romanele lui Zola.

Stendhal, Tolstoi, Balzac, Şolohov, celălalt Tolstoi, Alexei, o introducere în filosofie semnată I. Lupu şi D. Puşchilă.

Hegel, „Prelegeri de estetică”, Materialism istoric, Materialism dialectic, lucrarea lui Pătrăşcanu, „Curente şi tendinţe în filosofia

românească”, Descartes, pe care-l simpatizează ca pe unul din militarii care au înfrânt gândirea scolastică, având idei clare, precise, deschizând drumul logicii într-un secol plin de dogmatism („Je pense, donc je suis” îşi spune Vornicu, urmărind inventarul atent pe care-l face Virgil Belcotă bibliotecii), cele cincisprezece volume ale lui Proust, apărute la Gallirnard în chiar timpul războiului, volumul cumpărat de câteva zile la Timişoara Les deux cents plus beaux poemes de la langue française apărui în editura Robert Laffont, un fel de selecţie după sufragiul spectatorilor şi auditorilor radio-televiziunii franceze, şi desigur, una din operele fundamentale ale culturii româneşti, „Opera politică” a lui Eminescu apărută în editura Cugetarea sub îngrijirea profesorului Creţu. Virgil Belcotă răsfoieşte cel dintâi volum subliniat şi adnotat de el cu litere mărunte, pare să se fi uitat pe sine, citeşte un titlu, răsfoieşte, citeşte alt titlu, citeşte un pasaj, alt pasaj, pune cartea în raft şi spune:

— Am să-mi iau un concediu, cândva, să citesc

la tine…

Eşti un împărat.

— Cu o gardă personală straşnică… O metodă?

— De ce nu? Apropo… Am trecut la inginerie. Deocamdată tot în cadrul Securităţii. Foarte curând în viaţa civilă. Poate la Oţelul Roşu. Am două misiuni. Una din partea lui Viorel Frenţiu. Colonelul. Sau mai curând, generalul. Cred că-l avansează general la 30 decembrie. Ai o ploaie de anonime. Şi câteva „sezisări” semnate de „autorităţi”. Se pare că le fad greutăţi. Ştim. Chestia cu lacătele pe combustibil. Cu planificarea mijloacelor de transport!

— Atunci?

— Asta este! Atunci 1 Atunci este bine să n-ai. Nici anonime! Nici sezisări!

Vornicu simte cum îl năpădeşte o furie rece. Rea, li vine să-l ia la palme pe Virgil care s-a maturizat surprinzător, are chiar câteva fire cărunte la tâmple, părul tuns scurt îi scoate în evidenţă maxilarele puternice, bărbia aproape

pătrată, creţurile mărunte de la colţul ochilor»

omul cronţăie cu poftă pulpa de pui, castraveciorul pe care-l scoate din strachina de pământ cu vârful degetelor şi Vornicu simte cum o zoaie lipicioasă curge pe pereţii spoiţi de curând, pe duşumelele frecate cu paie umede, cum zoaiele astea i se urcă până la buze, i se scurg în toată fiinţa, îl umplu de lepră.

Tot ce gândise, tot ce scrisese, tot ce nădăjduise se usucă. Se sfârlogeşte. Noaptea cu ninsoarea candidă şi pură, ceasurile lui de intimitate cu el însuşi, zăpezile feciorelnice, diamantine care-nvăluie pusta, singurătatea în care se regăseşte esenţial şi viu şi fremătător, zilele lui de muncă intensă la atelier când simte binefacerea logicii car*

tesiene, a logicii tehnice, riguroase, mergând de la efect k cauză, ca să descopere cauza defecţiunii tehnice şi s-o în lături, când are conciliabule cu Dăiăpin şi cu Helmutl pentru proiectarea afurisitului aceluia de sistem comanda; pentru adăpatul vacilor şi pentru

celălalt proiect, o pompa eoliană, care să scoată apa la săivane şi să producă energie electrică pentru încărcarea acumulatorilor de tractor, pe care-i folosesc ciurdarii să aibă lumină, acolo în pustă, totul; dar absolut totul se terfeleşte, se mocirieşte, se dobitoceşte, se anulează.

— Ce este adevărat în toate mizeriile alea?

— Nimic! Sau neglijabil. În afară de faptul că ţi-ai lăsat soţia la capitală şi calci morala proletară.

— Asta este treaba mea şi a ei, spune rece şi se simte umilit până-n străfunduri. Îi face impresia că a umblat gol de când a venit în B. Că a iubit-o pe Kati în piaţă, în văzul comunei. Se suspectează că ar fi trăit cu Inge. Nu-şi poate dezminţi lui însuşi insinuarea că ar fi trăit cu Inge. Îl încearcă o lehamite sleită. Amară.

— Nu chiar numai treaba ta! mormăie Virgil, sugând cu poftă un oscior.

— Dacă nimic nu este adevărat, atunci?… Atunci?…

Atunci de ce este nevoie de toată mizeria asta?

De toată porcăria asta? De ce? auzi, mă, de ce?

— Potoleşte-te! Vin îmi torni?… Ai rămas acelaşi naiv.

Acelaşi romantic incurabil.

Virgil bea vinul cu înghiţituri mici, ţinându-şi ochii întredeschişi. Vornicu sintetizează mental tot eşafodajul de bănuieli, de suspiciuni, de insinuări, un cap de operă de mârşăvie, de denaturare a adevărului şi brusc, simte spai

— Mă. O spaimă josnică. Degradantă. Reflex are tendinţa să se apere. De ce? De învinuirile acelea abile, întortocheate, de faptul că-l apără pe Hauser, fratele lui Hauser

— Cel fugit peste graniţă pentru a se apăra de minciună, pentru că i se intentase proces fiind taxat drept criminal de război; dar el nu era criminal de război, el fusese transferat de Armata română Wehrmaentului, el fusese înrolat în Waffen S.S. cu sila, Hauser îl împuşcase aici pe

Hans Bassmann, toată lumea crede că el, Vornicu, l-a împuşcat pe Hans Bassmann, de aceea se şi cleveteşte pe seama prieteniei cu doctorul

Bassmann; de aceea, şi primeşte bileţele de ameninţare. Este şi unul din motivele izolării aici. Poate cei care-i vâră biletele prin halatul de lucru, ori i le expediază din Timişoara, vor îndrăzni să-l atace şi atunci el îşi va aminti de cealaltă biografie. Biografia lui de război. Şi-i va prinde pe neghiobi şi le va trage douăzeci şi cinci de curele pe fundul gol. Apoi îi este jreaţă de frica asta josnică, li este greaţă de gândul că s-ar murdări, apărându-se. De la spaima viscerală, trece la altă spaimă. Socială. Morală. Înţelege că politicul şi-a format un instrument puternic de control social, că împinge acest control până-n zonele cele mai tainice ale individualului, şi dincolo de el, al conştiinţelor. Că presiunea psihologică este un argument al acestui sistem de control; că delaţiunea se încorporează şi ea în acelaşi sistem de presiune exercitată asupra spiritului; dar lucrul i se pare monstruos, vicios, o patologie socială care duce la dezagregare prin teroare nemărturisită. Ajuns cu argumentul interior aici.

Vornicu îşi revine. Îşi toarnă vin. Îl bea

recules. Vinul este limpede, uşor, are buchet aromitor de vie înfloritǎ, îl linişteşte, îl uşurează.

— Să aud motivul numărul doi… Te-ai maturizat, Virgile. Eşti altfel. Mai bărbat.

— De când am simţit moartea în beregată. Nu aia din război. Aia era nedefinită. Putea veni de pretutindeni.

Ori, foarte bine, putea să nu vină. Moartea aceea stupidă, crâncenă, pe care mi-o pregătiseară ăia ai lui Vărzaru şi

Vărzaru, cu torturi, apoi cu un încărcător tras de la trei paşi, să mă despice. Moartea de la care m-ai scăpat tu şi de care-ai uitat şi de care n-ai pomenit un cuvânt şi eu nu ştiu, nu-mi aduc aminte, dacă atunci am zis mulţam sau n-am zis.

— Uită!

— Nu pot! Şi nu vreau!

— Atunci ai mulţamul meu, pentru neuitare… Am înţeles! Dar nu plec de-aici. N-am ce căuta la Bucureşti. Mă interesează tematica enunţată de Micotă. M-am întors acasă şi am să rămân atâta vreme cât voi considera necesar… îţi mulţumesc

pentru punctul unu. Să trecem la punctul doi.

— Auzi? şopteşte Virgil Belcotă.

r.

— Ce?

irCum ninge! Cum foşneşte zăpada…

…

— Am inspectat cuibul ăsta al tău, reia Virgil Belcotă. L-ai organizat milităreşte. Obloanele sunt noi. Nunţii poate sări în cârcă din vreo acoperire.

— Nu trecem la punctul doi?

— N-am terminat cu punctul unu.

Vornicu strânge farfuriile, tacâmurile, plinea şi Virgil

Belcotă îl urmăreşte cu acelaşi sentiment nelămurit de pizmă prietenească, respect şi incertitudine. Fostul aviator pune vesela într-o căldare – probabil vine o femeie şi le

spală, căci se vede şi mâna unei femei, face ordine pe masă, vâră un lemn de salcâm pe foc, este îmbrăcat ciudat, adieS

poartă un halat dintr-o catifea tutunie cu guler lat de mătase ridicat la ceafă după moda gulerelor

din nu se ştie e

secol, pe sub halat o cămaşă românească din Prislop, recunoaşte cusătura de pe guler, pantalon din aceeaşi catife ca a halatului vârât în nişte cizme, făcute parcă într-un atelier de teatru, din catifea albastră, ceva de orient, ci

tocuri foarte joase, vestimentaţia asta dându-i lui Radu

Vornicu un aer atemporal şi cu totul ieşit din obişnuit.

Cum cu totul neobişnuită este viaţa lui sentimentală

Viaţa lui socială. Are o abilitate neobişnuită în a-şi păstra libertatea de acţiune. Cum a putut renunţa la Augusta?

Cum poate trăi departe de actuala lui soţie? Cum se poate ampăca cu o muncă utilă, dar care nu-i este nici pe profil nici nu-i deschide vreo perspectiva? Ce vrea acest bărbat? Ce l-a adus aici, în afară de capriciul pe care el S

numeşte „cunoaşterea vieţii”? Uite unul căruia puţin 5

pasă de bătaia de cap dată colonelului, pentru că Frenţiieste lucid, se pare că a intuit încă de la Prislop ce est cu Vornicu şi nu primeşte sugestia simplistă a lui Talpeş

„Daţi-l în mă-sa de alb-gardist, să stea la Bucureşti, dac ziceţi că e ceva de capul lui şi să ne lase-n pace, că-l umflu şi-am încheiat problema”. De fapt în ce timp există Vor Nicu? Undeva în trecut, aşa cum arată vestimentaţia, tra vestiul ăsta intim, în prezent, în viitor? Virgil Belcot:

nu-şi dă seama. Şi-a lăsat la Prislop o parte din biografie

La Budapesta, când l-a cunoscut, o altă parte. Aici a veni

să-şi regăsească partea de biografie lăsată încă în primei zile ale războiului antihitlerist. În conştiinţa oamenilor dii comună există la antipozi. Unii aproape îl venerează. Alţi îl urăsc de moarte. Nimic la mijloc. Totul la extreme. Vornicu aranjează pe o ladă de campanie un top de fişe.

— Auzi, Virgile… Haide mă să jucăm cu cărţile pe masă. Co dracului mă, n-ai înţeles că singura

mea raţiune este să fiu în acord cu mine însumi? Că de la nivelul ăsta al problemei, lucrurile se văd, se gândesc şi se înfăptuiesc la distanţă astronomică de un Luchescu? Atunci? Spune-mi măi ce vrei şi eu îţi răspund pe puncte, sistematizat, exact, fără să pierdem timpul, cu câştig pentru ambele părţi. Nu mă interesează „zona specială” din două motive.

Unu: sunt ofiţer – auzi tu – consider trecerea mea în rezervă ca pe un abuz, sau ca pe o greşeală grosolană – deci ştiu ce este un secret militar şi, doi, ştiu foarte multe lucruri, sau dacă vrei, cunosc raportul care există între fortificaţie şi puterea de foc a armamentului contemporan convenţional. Ca să mă suspecteze cineva că umblu să fac schiţişoare pe care să le trec nu se ştie cărei demoazele, sau să le transmit eu însumi nu se ştie cărui spioncu mustaţă falsă, este a reduce totul la nivelul unui semianalfabet.

Gândiţi-mă în alţi termeni, ca să vă stimaţi. Când l-am scăpat pe Vărzaru de plumbul istericului ăluia de maior de justiţie, nu ştiam ce

va deveni Vărzaru. Acolo s-a întâmplat un lucim de neconceput. Un maior a ridicat arma asupra unui colonel în prezenţa autorităţii militare absolute pe care-o reprezentam eu. Mi-am făcut datoria, respectând ad-literam toate, dar absolut toate consemnele date în calitate de comandant al gărzii Prislop.

— Este raţionamentul tău.

Este raţionamentul legii.

— Eşti capabil să le extrapolezi acelui sine de care-mi vorbeai?

— Este exerciţiul meu cotidian.

f Primeşte tu, măcar săptămânal, veşti.

— Delaţiuni…

— Să le zicem „informări”, ori „sezisări” despre isprăvile unui Vornicu, care nu se verifică, să zicem, care sunt tendenţioase, pătimaşe; dar care pun în discuţie motivaţia intimă, resorturile intime ale gesticii acelui Vornicu.

— Fii atent, băiatule. Simt, înţeleg, că întâlnirea noastră de astă seară este hotărâtoare.

— Hotărâtoare în ce sens?

— În sensul edificării acelui sine conştient de raporturile lui cu socialul. Dacă vrei, spune-i socialului revoluţie…

Şi acum îţi duc eu raţionamentul până la capăt. Dar din punctul meu de vedere. Sunt cetăţean liber, liber să locuiesc unde vreau, să fac ce vreau atâta vreme cât nu calc legile. Asta rudimentar. Am venit aici ca să mă regăsesc.

Pe mine, viaţa de fiecare zi în organismul ei fundamental, satul, colectivitatea rurală în noul ei statut, să urmăresc aventura proprietăţii funciare, să cunosc la faţa locului fenomene sociale, istorice şi contemporane care nu pot fi cunoscute din biblioteci, chiar dacă sunt academice. Asta este tot. Şi pentru că ai îndrăznit să te amesteci în viaţa mea intimă: să pun între mine şi soţia mea o distanţă care obiectivează. Că-mi place o rurală noaptea şi fac conversaţie ziua cu o intelectuală sau vice-versa, Virgile, ţi-aş zice eu una soldăţească, dar mă abţin. Trecem la punctul doi!

— Trecem. Unde-ai lăsat fata?

— Care fată, măi? Eşti nebun? Care fată? I s-a

întâmplat ceva? Zi-mi? I-au făcut ceva nenorociţii ăia? Au ucis-o?

— Tu o ştii mai bine decât mine! Când s-o ucidă?

— Asta te-ntreb eu? De ce n-ai spus-o mă de la început? Cum poţi mă să te joci cu viaţa, cu moartea, de unde mă atâta cinism, cine eşti tu, Dumnezeu din ceruri?

Vornicu se stăpâneşte. Asudă. Este leoarcă. Deci nemernicii s-au răzbunat pe Kati. Altfel ce rost are venirea lui

Belcotă. Îl irită privirea mirată a acestuia. Şi tonul.

— Te-ai potolit? Cine s-o ucidă dacă a fost în grija ta? Vorbesc de fata aia de-atunci, de fata pe care-ai găsit-o la casa pădurarului când te-a scăpat Ella din mâna

Gestapo-ului, de fetiţa directorului şcolar din Tritenii-Hotar, Tomuş Crişan; care-ai trecut-o Mureşul şi apoi i s-a pierdut urma. Unde ai lăsat-o? în grija cui ai dat-o?

Auzi? Şi de ce de altă fată ţi-a fost frică ţie

acum şi de ce s-o ucidă, cine s-o ucidă, nu tăcea omule, dacă zici că eşti venit să te cufunzi în viaţă, nu tăcea că n-avem cu noi decât şapte ani de transformări, de socialism, faţă de sute de alţi ani. Dacă te temi c-o ucide, tu dacă te temi, este grav. Iar pe cealaltă, Tomuş C. Cristina, care acum ar trebui să aibă 22 de ani după registrul de botez al bisericii din Triteni, trebuie s-o găsim că este vorba de

Matei Pava. De situaţia lui în partid. Şi de tovarăşul Alexandru Belcotă. Primul secretar. Adică de tata. Şi mai presus de toate de o lege, poate nescrisă, o lege de fier, o lege cumplită, care se tace. Legea adevărului. Pe care eu o slujesc, ai văzut, nu numai cu preţul vieţii, asta se subînţelege, altfel, cu şinele conştient, cum îţi place ţie să numeşti starea asta acută de responsabilitate socială.

— Hai s-o luăm de la capăt, milităreşte, spune Radu

Vornicu, care, eliberat de gândul că nişte nemernici ar fi putut-o ucide pe Kati pentru a se

răzbuna pe el, pentru a-şi dovedi şovinismul, înţelege dintr-odată că Virgil Belcotă este la Urnită, că ceva esenţial îl pustieşte. Şi că lumea este altceva decât idolatria asta de Radu Vornicu şi că Virgil Belcotă îi lărgeşte dintr-odată universul, apropiindu-i-l într-un mod neaşteptat şi surprinzător.

Casa mică – 9 decembrie ora 16.30

Iată prima măsură care rupe vraja unei intimităţi simple. Trebuie să-mi ascund caietul de note zilnice. O aştept pe Kati, nu mă exprim corect, nu scriu corect, nu găsesc cuvintele care să-mi exprime gândurile corect şi asta este sărăcitor, nu corect, în profunzime, cu putere de iradiaţie, de asociere, cu forţă de sugestie, colorat, să le materializeze, n-o aştept pe Kati, ea există în Casa mică, este foarte propriu o parte din viaţa Casei mici. Deci trebuie să ascund caietul, adică să-l aranjez între cărţi pe raft, pentru că fata ar putea să fie ceea ce îmi place mie să cred că este, proiecţia nevoii mele interioare de simplitate, de naturaleţe, de firesc; dar tot atât de bine, aici

intervine optica dubitativă a lui Virgil, a profesiei lui; deci tot atât de bine poate fi trimisă în intimitatea mea.

Asta ar explica dispariţia fişei Consuetudinarii bănăţeni şi antiqua lex districtuum volahicalium, acum câteva zile. Am căutat-o peste tot, în toate dosarele, sub pat, prin volumele aflate în lucru, ca s-o regăsesc astăzi sub faţa de masă. Îndoiala. Sigur, se ajunge la certitudine prin îndoială. Prin dubiu. Este legitatea internă a certitudinii. N-o pot accepta faţă de toţi oamenii. Mi-e greu s-o accept faţă de oameni. Cons. Fotache, zburător, luptător, ofiţer, putea fi exemplar în acest triplu aspect, s-a infirmat ca om. Ca sine demn. Responsabil. Îl cunosc de ani. Reacţia lui ia palma Valentinei a fost denunţul.

Josnic. Calomnios. Mincinos. Nu-i eram străin. Nici duşman. Îi fusesem camarad de arme, zburasem în aceeaşi formaţie. Ne apărasem reciproc de moarte. De unde ura lui neagră, otrăvitoare, inumană? Ce vină purtam eu, fostul lui camarad de arme, că o concetăţeancă pe care

la vremea aceea n-o cunoşteam, soţia unui superior, State era atunci căpitan, i-a răspuns la avansurile amoroase trântindu-i în chelie o cratiţă cu musaca? Numai pentru asta şi trebuie să fug la Bucureşti s-o îmbrăţişez pe fascinanta doamnă Valentina Patricia-şerbu. Dubiul. Să fie

Kati ochiul „lui” aici? Caietul ăsta mă poate pierde de-o mie de ori, cu toate că mă câştigă zilnic de-o mie de ori

Deci Virgil. A venit dintr-o nevoie cumplită de echilibru. De dreptate. Dintr-o raţiune politică. Dintr-un impuls patriotic. Dintr-o obligaţie morală. De ce l-am judecat unilateral? De ce mă sărăcesc pe mine, sărăcindu-i de complexitate pe ceilalţi? îmi face impresia că niciun act esenţial al biografiei mele de război ori de pace n-a rămas în sine, nu s-a consumat în sine fără să nu lase un ecou, o urmă, fără să nu se conecteze la o serie de alte acte interioare ori exterioare, pornite de la cel esenţial, sau tangente la el, sau influenţate de el în aşa fel încât, ceea ce mi-a apărut ca întâmplător ori nesemnificativ, ori aparţinând funcţiilor banale

ale cotidianului, să devină de fapt cauza sau efectul unităţii sau să dea particularitate unităţii, sau să coloreze specific unitatea. Iată cum o întâmplare a biografiei mele de război, un accident care-mi putea fi fatal, se leagă peste ani cu o altă întâmplare a aceleiaşi biografii de război, întâmplarea care m-a adus atunci, aici la B. Şi amândouă, cu un alt accident al biografiei de război care m-a trimis să conduc atacul aerian asupra lui „Lankind Hid” la Budapesta, întâlnindu-l acolo pe Virgil Belcotă de astăzi în chip de tunar anti-car şi toate aceste trei întâmplări în ordinea riguroasă a succesiunii lor în timp: acţiunea cu patrula de aici, de la B. Şi salvarea lui Matei Pava, ca şi a celorlalţi din celula de partid, eu de fapt dorind să ajung acasă, să-i văd pe ai mei; doborârea mea stupidă la Turda, episodul Secicar – căpitanul conte Ianos

Czilley de Kaposvâr, apariţia Ellei în uniformă germană şi a soţului ei maiorul aviator Karl von Erikmann; feudalismul şi metodele lui în cazul căpitanului conte, ceva din nobleţea cavalerească

în cazul maiorului, evadarea, trec peste episodul împuşcării celor doi gestapovişti, pe urmă Triteni, bocetele, veghea aceea la biserică, am văzut totul, coşciugele, femeia la mijloc, albă, de o paloare care-o înfrumuseţa straniu, cu zeci de luminări aprinse, lipite de marginea coşciugului, acoperită de crizanteme, cu urma unei tăieturi adânci la gât, preotul venerabil în dreapta, un bărbat în stânga, mi s-a spus cine sunt, conducătorii spirituali, adică conştiinţa, adică adevărul, adică inamicul de moarte al ocupantului. Ca şi în cazul lui Sceicar, dincolo de accidentul bestial se înfăţişa istoria şi dreptul ancestral Statuia valachorum, drept ancestral pe care ocupantul horthyst încercase să-l anuleze prin exterminare în masă, ca la Trăsnea, ca la Ip – asta mi-a spus-o Virgil, mi-a dat un studiu al lui de nici 5 file dactilografiate –; ori ca la Moisei, prin expulzările masive de intelectuali, – datele lui Virgil de integrat pe fişele „Românii şi regatul Sfântului Ştefan” – adică din

4.700 de învăţători români aflaţi în teritoriul vremelnic cedat prin dictatul de la Viena, au fost

expulzaţi cu forţa, prin torturi şi teroare, 3.982; iar din 800 de profesori au fost izgoniţi 698. Numai la 30 octombrie 1941

au fost arestaţi 13.339 de români care-au fost încarceraţi sau trimişi în lagăre, la aceeaşi dată fiind expulzaţi

12.595 de alţi români. Politica lui Horthy a fost clară.

Schimbarea raportului demografic în teritoriile cedate, prin genocid, expulzări în masă şi colonizări masive. Problema ţine de istorie. Ea nu poate fi muşamalizată cu gargară oratorică. De ce aceste crime împotriva umanităţii n-au fost aduse la judecata opiniei şi a tribunalelor internaţionale? Vezi şi trece problema genocidului horthyst în relaţie cu neacordarea cobeligeranţei. Discută regimul discriminatoriu aplicat României. De cine? De cei care-au supt-o zeci de ani, care i-au traficat bogăţiile, îmbogăţindu-se, care-au trădat-o aşa cum au trădat Polonia şi Cehoslovacia. Asta probabil în volumele care vor trata cel de al doilea război mondial; dar nu aşa

cum se tratează curent; învinşii cu toate penoasele, învingătorii cu toate foloasele, după vechiul slogan imperialist, „forţa dictează dreptul”. S-a dus vremea ciomagului internaţional. Churchill şi drama Coventry-ului. Este sau nu o problemă de conştiinţă, dar şi de crimă de război? De genocid împotriva propriului popor pe care-l guvernezi?

Să revin. Să trec peste amănunte. Asasinii de la Triteni sunt cei din grupa „Lupul sângeros”, leventii unui sadic care-a comis crime bestiale de neimaginat – femeia

Ana Vlăduţ, sarcină în a opta lună, copilul scos cu baioneta, decapitat de baioneta înfiptă în pânteq de angelicul învăţător. Pe fata victimelor de la Tritoni mi-a încredinţat-o moş Toclor, care m-a scos în lunca Mureşului, a fost episodul cu husarii aceia care erau în supraveghere, trei, cu caii încărcaţi, velinţe, nişte dăsagi cu obiecte de cult, cruci, candele, poate aurite, desigur i-am împuşcat fără nicio remuşcare, trei pentru cei trei de la Tritoni – pentru femeia aceea din care se

scursese sângele, ucisă pe coşciugul soţului ei, pentru fetiţa orfană pe care-o căutau, era singurul martor din familie rămas viu, care mi-a adormit în şa cu nasul vârât în cojocelul de zbor.

Dumnezeule cum ofta prin somn, cum sughiţa şi cum o chema pe moartă: „Măicuţa mea scumpă, Măicuţă” şi-mi venea să urlu şi credeam că n-o să mai ajung niciodată la Grup, la avion, la tunul şi mitralierele mele, la aceste argumente care ţin de istorie; dar atunci, pentru mine au ţinut şi de conştiinţă, de moral războiului; pentru că era cu totul moral să nu-mi scape nimic din colimator şi din rafală, pentru că s-a văzut cu ce s-a răspuns admirabilului act al statutului egalitar al naţionalităţilor, devenit lege din chiar ziua enunţării lui ca principiu constituţional la 1 decembrie 1918. Mereu paranteza.

Pentru că mă sufoc. Fetiţa? Am dat-o la ambulanţa unui regiment de artilerie hipo. Era acolo o soră şefă care aproape mi-a smuls-o. Nu ştiu. N-am mai auzit. Doresc din toată inima să fi supravieţuit dramei. Am să mă duc, la primăvară,

la Triteni. Desigur cu Virgil. Acela, este aberant să codific numele, este aberant să scriu aluziv şi trebuie scris, chiar numai la ideea că Zoltan va fi mai dibaci decât mine şi Virgil, că în adevăr o manevrează pe Kati, că de fapt el stă în spatele agitaţiei împotriva mea; deci Zoltan leventul este aici. Învăţătorul. Chestiunea a pornit de la problema de conştiinţă a ofiţerului de securitate Virgil Belcotă. În aparatul de partid, între comuniştii ilegalişti de-aici, Matei Pava are o reputaţie excelentă. Alexandru Belcotă, primul secretar, vede în el un rival, zice Virgil Belcotă. Acelaşi Virgil Belcotă a aflat că se cercetează biografia de ilegalist al lui Matei

Pava. Cercetarea este tendenţioasă. Punctul nevralgic, uciderea ostatecilor la B. Se încearcă să se pună execu

tarea lor în seama acţiunii greşite şi „laşităţii” lui Matei

Pava. Asta am înţeles-o de la Luchescu, din intervenţiile lui. Ancheta este condusă discret de tovarăşul Ardelean, vechiul meu prieten de la

Prislop. Care l-a anulat pe

Pătru. Care a anulat organizaţia de partid din Prislop.

Care l-a anulat pe Matei Pava. Virgil îl cunoaşte pe

Matei Pava. I-ar fi fost ginere. Deci, tatăl, o dragoste veche: Maria şi un adevăr: Matei Pava. Şi conştiinţa.

Conştiinţa care l-a inventariat moral pe anchetatorul din umbră. Pe tovarăşul Ardelean, al cărui frate vitreg este tovarăşul Zoltan Leventul. Şeful bandei de ucigaşi

„Lupul sângeros”. Preacinstitul dascăl sătesc, membru în comitetul comunal de partid. Cel despre care Király baci zice „Zoltan ori Atila, una estem”. Virgil a fost la Triteni. A fost la Ip. A fost la Trăsnea. A fost la Moisei. A fost în satul Anei Vlăduţ, a strâns zeci de mărturii, mi-a arătat o fotografie, un tip angelic ţinând talpa pe obrazul însângerat al unui preot bărbos, răsturnat peste un mormânt dintr-un cimitir sătesc, preotul în odăjdii, deci slujea. Mai sunt câţiva tipi în

uniforme de pădurari, înarmaţi cu arme cu baionetele puse. Mă cutremur. Virgil Belcotă. Iată un om. Am acceptat să joc pentru el. Dacă am pierdut fata, Zoltan este aici. Între mine şi el poate sau nu poate fi Kati? Mi-e silă, dar trebuie să joc. Erau atât de pure zăpezile. Atât de blândă şi tihnită iarna asta în care, neuitându-mă, m-am regăsit atât de aproape de esenţial. Am de întocmit punctajul pentru cercetarea cerută de Micotă, pe capitole, să vedem confraţii ce capitole îşi aleg. Încerc să scriu ce mi-au cerut doctorul şi ziaristul. Cu ceva tot trebuie să încep. Pot sau nu pot să scriu? Dacă da, atunci lucrurile intră în ordinea lor firească. Deocamdată desenez o hartă exactă a cetăţilor din Banatul secolului al XVIII-lea, cu râurile, delimitez districtele, scriu numele comandanţilor, îi dau o numerotare reală în ordinea fişelor – dacă cumva voi fi întrebat ce conţine – va semăna al dracului cu un document de spionaj aşa cum îl visează Luchescu şi-l las pe masă, nu ostentativ, aşa, pus să se vadă între alte fişe. Dacă Zoltan o instruieşte şi stăpâneşte pe

Kati, harta va fi de nerefuzat. Sinistră comedie. Sinistră situaţie. Jocul mă dezgustă. Dar trebuie jucat. Cu orice risc. Pe urmă, realitatea este că prea multă tihnă mă face obez. De ce să nu recunosc.

Kati este Kundalini, focul sacru al erosului; dar mi-e dor cumplit de Valentina. Amurgeşte. Ard zăpezile. Pusta arde în vâlvori mocnite. Mâine sunt la Bujori. Poimâine am şedinţa de constituire a secţiei de istorie la Timişoara. Aud liniştea. Îmi ţiuie urechile de atâta linişte.

De ce este nevoie de asta? De ce a fost nevoie de Ip?

De Trăsnea? De Moisei? Ce-a rezolvat bestialitatea?

c-a pus în valoare? Ce litigiu istoric a încheiat? Cine, lin cei de-un sânge cu martirizaţii poate uita? Mă gâniesc la preceptul excelent al lui Cornel Bunescu: „Săităm ce ne desparte, să punem în valoare ceea ce ne uneşte”. Excelent. Cu o condiţie. Să punem punct printr-un act internaţional de dreptate. Chestiunea cu Zoltan în

rezolvă nimic. La nivelul acesta al actului izolat, al nanevrelor de culise, totul se perpetuează la infinit, ibscur şi neesenţial. Să judecăm istoriceşte, să acţionăm istoriceşte, cu argumentele istoriei, în faţa opiniei mondiale şi să sfârşim cu ceea ce ne desparte, începând cu ceea ce ne uneşte. Nu este vorba numai de horthysm, de şovinism, de hitlerism, de iredentism şi de revizionism.

Este vorba de o eră nouă în istorie. A socialismului. Dar bomba atomică? Ce argument istoric poate fi bomba atomică? Absurd. Latră Pufulache. Tâmpitul. Abia l-am

„Adus de câteva zile. Un tip. Vine Kati. Păcat. Era atât de altfel până astăzi. Şi dacă Virgil are dreptate? Nu mă pot lepăda de condiţia mea de soldat. Chiar dacă soldăţesc în slujba unor valori morale, o nu ideale, serafice, în sine, adică flatus vocis; nu, valori morale active, angajate în acţiune. Sunt la modă citatele şi nu mă pot rupe de modă. Citez din Shelley, cred că am transcris corect şi Gigi Bercovici mi-a tradus bine: The soul sjoy lies

în doing, adică „Bucuria sufletului se află în acţiune”. Kati îşi mătură cizmuliţele. Este cazul să închid obloanele.

Când se vor stinge în generaţiile războiului ecourile acestuia? Niciodată. Sau mai exact, odată cu dispariţia lor biologică. Cine este de fapt Kati?

— Hai să ne spunem pe nume! Ce rost are să ne domnim, atâta? Avem altceva mai bun de făcut. O lume de recreat. O lume de câştigat. Uitaţi-vă cum ninge…

Tânărul îşi trage bărbia în piept cu un gest scurt. Le întoarce spatele. O ia razna pe sub gorunii străvechi ai parcului. Din când în când întinde mâna cu palma în sus.

Lasă să-i ningă în palmă. Ori se opreşte brusc – Vornicu îşi spune că Ion are gesturi şi reacţii imprevizibile – îşi ridică obrazul spre cer şi primeşte fulgii pe pleoapele închise. Făcuse filologia la Cluj, era băiatul unui mecanic din Câmpia Turzii, adică reprezenta foarte exact noua intelectualitate, ca şi doctorul Bologa; amândoi ţinuseră să precizeze nu originea lor socială, ci

apartenenţa la revoluţie, apartenenţa organică, stătuseră împreună la şedinţa aceea interminabilă care sfârşea mereu într-o altă şedinţă care abia începea, îşi scriseseră bileţele comentând fie demagogia ieftină a unora dintre vorbitori, fie suculenţa altora, acum se sfârşise şi ziaristul, Ion, care de fapt îşi publicase primele schiţe, ca şi doctorul, care-şi corectasce şpalturile cărţii, voiseră să se plimbe. Dorise şi el să se plimbe, mai ales că spre seară începuse să ningă cu tgi mari, leneşi. O ninsoare albă, densă. Cerul coborâse deasupra acoperişurilor. Oraşul îşi schimbase identitatea. Era altul, mai intim. Dispăruseră disonanţele arhitecturale dintre barocul vienez al clădirilor masive, foste cazărmi habsburgice, ori instituţii ale vulturului bicefal şi cartierul nou de vile implantat între Cetate şi

Beghei. Ninsoarea cădea ca într-o feerie şi Vornicu constatase, de cum ieşiseră afară, de cum îşi umpluse plămânii cu aer curat, că ninsoarea densă, albă, spumoasă, are harul să anihileze timpul, să-l transforme într-un prezent nostalgic şi

în acelaşi timp optimist şi tonic. Este deopotrivă liceanul din ultimul an, pilotul, războinicul şi personajul încă nedefinit, tipul contradictoriu care prin hazard are şansa să fi descoperit voluptatea carnală şi acel amor intellectualis Del, înţelegând prin

Dei omul şi problemele lui, lumea şi problemele ei. L-au fascinat şedinţele, dincolo de rutina unora, dincolo de dogmatismul şi schematismul altora. Pe cele mai multe le-a prezidat Micotă. A fost şi una lamentabilă care a ucis intenţia iniţială, una urbanist-edilitară care a avutşi un punct nevralgic, un punct cheie (din punctul lui de vedere) şi anume, rebotezarea unui număr de străzi.

Ninge. Vornicu îl invidiază pe Ion pentru lipsa lui de conformism. Pentru faptul că ieşind cu ei, i-a putut uita atât de uşor, dedicându-se ninsorii şi plăcerii de a o primi într-o izolare de sine totală. Ion are un cap tipic roman, este conştient de asta, accentuându-şi asemănarea printr-o tunsură Cicero care-i pune în valoare părul blondauriu ca

şi nasul puternic, coroiat uşor, nas viril şi în acelaşi timp manifest îndărătnic, un nas plin de personalitate, de avânt, dar şi de împotrivire, plin şi de îndoială.

Doctorul Bologa, după apelul la tutuiala, Aurel –. apelul l-a ofensat brusc pe Vornicu, la dracu' şi-a spus, puteau să aştepte să fac eu propunerea, sunt cu câţiva ani mai

„Vechi – decât ei – deci Aurel primeşte ninsoarea cu flegmă, este un tip uscăţiv, reticent, are nişte degete ciudate, lungi, o anumită pedanterie în ţinută, în vorbire, a făcut medicina aici, ei doi sunt timişoreni, Ion este încă clujan, ninge deopotrivă peste toţi trei, dar şi pentru fiecare în parte.

— Excelent tip Micotă, spune Vornicu. Esenţial. M-a entuziasmat cu entuziasmul pentru proiectele astea grandioase. Am să fac tot ce pot. Istoria bănăţenilor merită compensaţia a? ta.

— Primul secretar este de-a dreptul uluitor, spune doctorul. Are o minte inginerească. Matematică. În cinci ani n-o să mai recunoaştem

oraşul. Are pasiunea construcţiei. A construcţiei funcţionale. Dinamice. Creatoare.

Am avut noroc. Adică să fiu contemporan.

— Cu cine?

— Cu totul!

Doctorul îl ia de braţ. Au trecut pe bulevardul liceului lor, liceul „Constantin Diaconovici Loga”, lampadarele înalte împrăştiau conuri de lumină strălucitoare, atunci, în faţa liceului a avut el senzaţia imobilizării timpului, atunci l-a şi străbătut fiorul acela adolescentin, a avut dorinţa să se aplece, să facă un bulgăre de zăpadă pe care să-l vâre sub gulerul lui Ion, ori să-i pună piedică doctorului, să-l răstoarne în p acuma licăritoare, pură, a zăpezii; a ciulit urechea, i s-a părut că aude glasul fetelor de la „Carmen Sylva”, pe urmă şi-a amintit-o pe tovarăşa Grobo şi s-a potolit, acrindu-se. Tovarăşa Grobo conducea nu se ştie ce şcoală de partid, era rece, uscată, o femeie lipsită de orice urmă de feminitate şi când el a propus să se dea bulevardului central numele lui Mihai Eminescu, s-a albit brusc, parcă ar fi opărit-o, ori

i-ar fi făcut propuneri nedemne; a fost

$ pauză seacă, asistenţa s-a foit, s-a tuşit în sală fără ca ei să înţeleagă sensul momentului, a avut senzaţia că

& spus o înjurătură, sau altceva, obscen; tovarăşa Grobo s-a urcat la pupitru şi a ţinut o lecţie scurtă despre „naţionalismul şovin, antisemitismul şi limitele politice ale lui Eminescu, pe care noi îl acceptăm, însă îl preluăm critic şi selectiv”, de altfel „noi am mai discutat asta cu tovarăşii profesori de română; dar tovarăşul se vede că este nou, n-a participat la lecţiile politice”. L-a trecut printr-o privire rece, avea un obraz prelung, saturnian şi a făcut ea câteva propuneri.

— Nu ştiu de ce naiba te-ai oprit la episodul cu

Dălăpin de unde, de fapt, începe povestirea ta. De fapt nu este o povestire. Este o nuvelă. Ai o putere ciudată de a te-obiectiviza faţă de atmosferă. Faţă de personaje.

Ai forţă plastică. Adică, cel puţin eu îţi văd personajele.

Nu prea le simt prin interior. Dar asta nu are

nicio importanţă. Deocamdată, toţi suntem la început.

— Mâine îţi apare tableta, spune Ion, oprit sub un gorun cu crengile negre haşurând ninsoarea ca într-un desen japonez. Ai mai publicat ceva?

— Când eram încă activ. O povestire de război în revista ilustrată a Armatei. Şi înainte, ca licean, în „Ţara visurilor noastre”. Dacă adaugi nuvela pe care abia ana terminat-o, cam asta.

— Şi eu care voiam să te debutez.

— Mulţam pentru gând.

— Mă duc. Noapte bună.

Ion le întoarce spatele. Se topeşte în ninsoare. În noapte.

— Ciudat, spune Vornicu.

— Băiat excelent. Prea singur. Trebuie să-l însurăm;

Ne mai plimbăm?

— Către casă.

— Haidem.

Urcă taluzul de pe malul Begheiului. Râul curge uşor, neauzit pe sub sălciile pline de zăpadă.

Este o tăcere plină de foşnetele ninsorii, o tăcere magică, în care Vornicu este lacom de celălalt, de prietenia lui, de prietenia celui plecat atât de neaşteptat. De când i-a cunoscut a avut certitudinea unei comuniuni frăţeşti, imediate, fără reticenţe, a unei dăruiri în spirit care-l sşosese de sub semnul îndoielii, semn sub care stătuse din seara „prevernisajului” când reîntâlnise „Albatrosul” în noua lui ipostază, când şi-a dat seama cu o durere surdă rămasă în el de-atunci, că viaţa operase nemilos în conştiinţa unitară a „Albatrosului”, că „Albatrosul” fusese expresia spirituală a unei epoci perfect determinată istoriceşte şi că existenţa lui reală luase sfârşit odată cu cel din urmă zbor de luptă. De atunci rămăsese cu un gol dureros.

Poate un motiv în plus să fugă departe de Valentina, care neînţelegând decesul „Albatrosului”, încerca să-l reînvieze pentru el. Desigur, băieţii rămăseseră în bună parte consecvenţi cu ei înşişi. Erau într-un fel ei înşişi; dar nu mai erau „Albatrosul”, nu mai constituiau

unitatea, organismul care le pune în valoare personalitatea, individualitatea. Sigur, era matur, se putea lipsi de o formulă care îndeobşte aparţine primei tinereţi, da, raţional era aşa. Dar golul rămăsese. Şi iată, doi bărbaţi tineri, cu o experienţă de viaţă cu totul alta decât a lui, îşi oferiseră prietenia şi el o acceptase spontan, fără nicio reţinere…

Merg la braţ prin zăpada moale, tac şi Vornicu îşi spune că se apropie surprinzător de esenţă. Consideră că ziua de astăzi este una esenţială. Determinantă. La şedinţa colectivului de istorici lucrurile s-au aranjat de la sine, lui revenindu-i grănicerimea bănăţeană. Adică lumea Prislopului. Parcă ar fi câştigat, nu o luptă, o bătălie aeriană. Împrejurările îl obligă să opteze. A optat. Nu-l poate duce la capăt pe Dălăpin, pentru că Dălăpin nu este decât la început. Poate fi o1 reuşită. Dar tot atât de bine poate fi o cădere. Socialul are nevoie de perspectivă. De istorie. A

vorbit tare? Posibil!

— Poate romanul să aibă nevoie de

perspectiva istoriei, spune doctorul. Dar acum este nevoie de literatură militantă, care să pună în valoare noul. Sub toate formele lui. Este ceea ce face Ion. Adică el este un ziarist, un reporter, dublat de un analist. Reportajele lui, schiţele lui merg la faptul direct. La omul concret de la care emană faptul. Adică la creatorul faptului. În toată lumea se furajează vacile. Aiurea, poate mai bine, mai ştiinţific decât aici. În toată lumea vacile sunt asistate la fătare. Aiurea, cu tot dichisul medical. Important este acel Pavil al lui Ion, important este gestul semnificativ al lui Pavil, îngrijitorul, care dă avutului obştesc prioritate, adică ceva s-a schimbat în adâncul lui Pavil, lucrul este aparent banal; dar a trebuit să existe Ion ca faptul să se umple de semnificaţie.

Pavil este la grajd, o ajută pe Băiţata să fete. Bălţa ta este una din vacile scump plătită de obşte, vine fie-sa să-l anunţe că-i fată vaca, Pavil ştie foarte bine ce înseamnă vaca şi viţelul în gospodăria lui, gospodărie grea; rămâne însă la cele ale obştii şi Ion îi urmăreşte reacţiile

interioare, îi reface comentariul interior, totul într-un portret cald, luminos, de mare simplitate, cu forţă de convingere.

Poate că vecinii au sărit să-i dea femeii lui Pavil o mână de ajutor. Aşa cred eu că se pune problema. Faptul în sine îşi creează propria-i perspectivă istorică. De fapt este teoria lui Ion. Tu porneşti de la un fenomen social consolidat, spre omul epocii şi spre eveniment. Este o răsturnare de perspectivă.

— Vrei să zici, de loc geometric în care se amplasează observatorul.

— Exact. Noi vrem să proiectăm semnificaţia din interiorul faptului imediat. Tu vrei să ai perspectiva istorică şi din ea să vii către oameni. Către fapte. Este valabil într-un fel pentru explorarea unei epoci. Şi atunci lucrurile sunt discutabile.

— Rămâne de văzut… Oricum, n-am să las să-mi scape

Dălăpin.

— Ce faci acum?

— Mă duc la mama. Mâine mă întorc la B.

— Ce lucrezi? am vrut să întreb.

— „Călugărenii”. O nuvelă.

— Dumnezeule! De ce aşa de departe, ghiaure?!

— Din nevoia de perspectivă.

Se vede podul. Se vede catedrala uriaşă în ninsoarea care-o-nvăluie în strai arhieresc, alb.

— Sunt obsedat de raportul construcţiei statale cu individul şi destinul lui, de destinul colectivităţii săteşti, de aventura proprietăţii funciare, de resorturile intime ale devenirii istorice, de sinteze, de sensurile valorice ale unei epoci, auzi doctore; cred că o viaţă merită să fie dăruită

— Pe măsură ce vorbeşte, Vornicu ştie că se precizează pe sine, apoi simte încordarea celuilalt, atenţia lui şi asta îl eliberează – unei lucrări de auctor, nu de scriptor sau de commentator, desigur şi cele două fiind profesii onorabile, putând inova, putând fi originale până la urmă, dar…

Asta a vrut să fie opera ta socială la Prislop?

— Ce şi cine ţi-a sugerat ideea?

— Pătru G. Dragalina.

— L-ai cunoscut bine?

— Atât cât m-a lăsat să-l cunosc.

— Într-un fel, doctore. Auctor de sine la Prislop.

N-am determinat decât un singur eveniment.

— Care?

— Salvarea unui om, Unui prieten.

— Scrie despre asta.

— Este prea devreme.

— Scrie despre asta. Este de-o actualitate copleşitoare.

Ştiu o mulţime de lucruri despre tine, acolo. Asta m-a şi îndemnat să te caut

— N-am perspectivă. Sunt îmbâcsit de faptul brut.

— Aici este noutatea răscolitoare a epocii. Că-ţi dă posibilitatea să deschizi perspective uluitor de noi. De neumblat. Mă repet, dar ăsta este adevărul.

— Mai mergem pe jos?

— Este târziu, ghiaure. Când ne mai vedem?

— Am să-ţi telefonez de câte ori vin la Timişoara. Eşti căsătorit?

— Cred că voi divorţa.

— Ai copii?

— Un băiat, ghiaure!

— Spune-i lui Ion că dacă vrea să fim prieteni, trebuie să renunţe la capricii.

— Te-a ulcerat felul în care-a plecat?

— Şi asta, doctore. Noapte bună. Nu mi-ai povestit nimic de primul secretar. De Alexandru Belcotă. Ziceai că este extraordinar. În ce sens?

— În sensul că există pentru mâine. Adică în sensul că exprimă vremea. Iată o perspectivă dinamică, de auctor, mai ales. Auctor de fapt social. De la noi spre viitor.

— Nu din astăzi spre ieri, cum văd eu!

— Mai gândeşte-te!

— Noapte bună, doctore!

Ninge. Feerie albă, candidă, pudică. Vornicu trece podul în Elisabetin. Geamurile mari ale

Politehnicii sunt iluminate puternic. La ora asta? Ştie că a făcut contact cu neliniştea „auctorilor”, adică a oamenilor pe care i-a cunoscut astăzi, activişti, câţiva savanţi, câţiva profesori universitari. Micotă l-a târât din şedinţă în şedinţă, i-a dat şi Valea Almăjului şi zona munţilor Aninei, zonă minieră, străină preocupărilor lui, ar mai fi stat cu doctorul; mâine vine Matei Pava la B. Şi vrea neapărat să-l vadă. Ninge des, cu fulgi mari, fără nicio adiere de vânt. A primit ieri o telegramă de la Valentina. „Vin la mama, duminică! Aşteaptă-mă la rapid. Te sărut. Valentina”. Trece prin ninsoare spre casa părintească cu o b cu cu îi e i îi expi i e a bi la.

t

Casa mică – 15 decembrie ora 21.15

Nodul s-a strâns, mai curând laţul. Dacă nu-l tai, mă sugrumă. Adică am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să-mi pun laţul de gât. Chestiunea cu perspectiva pe care o deschide faptul sau pe care o poate închide este simplă şi evidentă. Sunt obligat să trag linie şi să adun, după care să-mi

aleg locul de staţie preferat: puţintel mai jos de Steaua Polară. Adică să-mi fac, punctul. Telegrama

Valentinei, un bun simţ elementar, un elementar respect de mine însumi, mă obligă să precizez, să optez, să purific. Revin la sănătoasa logică carteziană, adică militară.

Sunt trei spaţii concrete în care exist. Atelierul şi oamenii din B.

— Comisia de specialişti constituită de Micotă.

— Spaţiul ideilor, al tentaţiei scrisului, al cercetării şi meditaţiei istorice, căruia, în concret, i se adaugă noii mei prieteni, lumea care gravitează în jurul aceleiaşi tentaţii. Al patrulea, foarte exact, cu obligaţii stricte, este cel al Valentinei. Fiecare din aceste spaţii coexistând după un dozaj care se autoreglează cam ca pasul automat al elicii tripale de pe ME 109 G6, se ramifică, se diversifică, include spaţii adiacente, lumi adiacente. Dacă nu sunt foarte stăpân pe mine, capotez. Mai exact, mă las absorbit. Toate aceste spaţii sunt tentaculare. Au o imensă forţă centripetă. Sunt imense anafoare, capabile să te

smulgă de pe traiectoria firească, de pe drumul adevărat pe care ţi l! – ai calculat şi să te resoarbă în clocotul accidentalului.

Aşa că mă întorc şi zic: singura salvare – unitatea şi armonia – adică postulatul raţiunii practice socratice; ridică a rămâne soldatul unor valori morale angajate în acţiunea de creare a unei lumi noi. Splendid. A fi soldat implică verbul a lupta. Asta-mi convine de minune. Adică.

— Erbul mă reprezintă. Până aici lucrurile îmi sunt limpezi, cu toate riscurile şi consecinţele inerente luptei, riscuri şi consecinţe pe care le accept deliberat. Iarăşi mi se bat neologismele pe limbă; iarăşi nu caut cuvântul expresiv, iarăşi şi iarăşi… Pe tot acest sistem strategic, zic eu, bina articulat, conţinând valori dinamice în stare să potenţeze energiile creatoare pe câteva vieţi, câteva puncte slabe.

Câteva breşe. Cea dintâi şi cea mai plină de consecinţe:

Valentina. Cu toate că natura a lipsit-o de atributul suprem şi de raţiunea supremă a sexului:

maternitatea, şi de la un timp am băgat de seamă că ceva s-a schimbat în mine, că am început s-o şterg de la atelier ca să mă joc cu dolofanul ăla al Bujorilor, ba-i şi cumpăr jucării, ba trec şi pe la grădiniţă s-o văd pe Grette, nepoţica lui Meinwurmm, o păpuşă de porţelan cu buze roşii, roşii şi ochi albaştri, albaştri, numai zulufi blonzi care mă ia de mină, mă obligă să îngenunchez ca în faţa unei prinţese ca să-mi ciufulească părul, Doamne ce mânuţă sprintenă şi dulce; deci m-ar lipsi de acest sens esenţial al unei familii, cu toate că mă ucide cu tabieturile ei banale şi aerele da artistă şi ideile mediocre; dacă rămâne aici s-o luăm de la zero… O luăm. Înseamnă că-i sunt bărbatul. Asta îmi mângâie orgoliul. Până la urmă Valentina este superlativă, dramele şi neîmplinirile interioare se acceptă deliberat şi se suportă cu bărbăţie. Sunt exact şi de neclintit. Aici mi s-a oferit şansa de a participa esenţial. N-a pot rata. Până acum am fost o anexă. Pictură se poate face şi în Casa mică. Şi încă ce pictură… N-am s-o aduc pe Valentina aici. Nu-i vine. Nu i se potriveşte. Nu

poate coexista cu amintirile Casei mici. Îmi refuz această lipsă de onestitate. Este neloial. Şi pentru una şi pentru cealaltă, mai ales că la Kati presimt drama. S-a întâmplat ceva. Nu vreau să anticip nimic. Dar s-a întâmplat ceva.

Aici nu este vorba decât de firescul rural pe care Valentina nu-l va înţelege şi nici nu este nevoie să-l înţeleagă. Kati este ca o ploaie de primăvară. Vine, clocoteşte, pleacă, cerul rămâne senin, izbucneşte iarba, înfloreşte câmpul.

Nu-mi fac probleme de conştiinţă. Nu este un adulter, cu atât mai mult cu cât Valentina a refuzat să mă urmeze.

Dacă ea ar proceda aidoma? Probabil că prima reacţie ar fi să scot cuţitul de la tureatcă. O Matamores, ce ridicol ai fi şi cum şi-ar îţi mustăţile toţi farşeroţii neamului rămaşi prin Vlahiile Mari din Sud.

Deci chestiunea este limpede şi fără echivoc. Rămâne, mă devotez ci cu toate că este epoca în care aş iubi toate femeile frumoase din lume. O iubesc? Probabil va fi tragic momentul când

pasiunea şi voluptatea vor deveni obişnuinţă, vom fi foarte singuri şi nimeni nu ne va zice tată şi mamă. Accept deci şi acel moment jalnic al unui viitor îndepărtat. Cu asta sunt foarte limpede, foarte curat în spaţiul care se numeşte Valentina.

Să revin la spaţiul prezentului, adică la B., la lumile adiacente lui, la ceea ce însemn aici, la reacţiile pe care le-am stârnit, la rădăcinile acestor reacţii. Alexandru

Belcotă se află cu mine într-o relaţie directă. Exclud recunoştinţa. Ar semăna, în cazul de faţă cu o pomană.

Nu exclud dialogul de la egal la egal. Funcţia lui politică este temporară. Mă interesează omul. Dialectica lui interioară. Maria m-a adus aici pentru mine, pentru ei, pentru Bujori şi pentru Matei Pava, tatăl ei. Pentru mine, spre a mă regăsi într-un spaţiu doar aparent familiar, pentru că cele trei evenimente care l-au zguduit:

războiul şi delirul etnicităţii cu primatul rasist şi al expansiunii germane care aici s-a numit Donauland; apoi consecinţele tragice ale

războiului, adică deportarea, apoi colectivizarea, adică spargerea latifundiului, a sesiei care oferea proprietarului o independenţă relativă faţă de politica statului; deci aceste evenimente au demolat spaţiul familiar, punându-mă faţă în faţă cu o altă lume.

Intenţia Mariei în ceea ce mă priveşte s-a realizat integral. Pentru Bujori, însemn un aliat activ, principial, greu de manevrat. Planul culturilor de primăvară, transportul cocenilor, o parte din arăturile târzii de toamnă, unele modernizări tehnice, mi se datoresc. Luchescu este deocamdată de neclintit. I-ar fi sabotat pe Bujori, dintr-o invidie stupidă şi poate ca să-i compromită, pentru a-l compromite pe Matei Pava. Pentru Matei Pava însemn un martor de prima mână. L-am salvat pe el, l-am salvat la propriu, dacă stau şi mă gândesc bine i-am salvat viaţa. Nici Pili nici SS-iştii din Prim

Eugen – divizie de poliţie moto, nu se jucau de-a politica. I-am salvat şi pe ceilalţi câţiva. Le simt recunoştinţa. În opinia pe care mi-au creat-o. În

faptul că cea mai mare parte a sătenilor, indiferent de ce neam, m-a adoptat. În atmosfera de la „foruri”, cum le zioe conu Costache. Atmosfera asta se conjugă cu lucrările sus-numitului don Costache, deputatul raional, tovarăşul director care-a făcut rost de nu ştiu câte repartiţii (de fapt de ce a trebuit să medieze el acest drept al gospodăriei?) care firesc din punctul lui de vedere şi nefiresc din al meu, luptă pentru mine. Câştig excelent.

Dacă aş închide ochii, aş câştiga triplu. Gestionez combustibil, am în parc mijloace de transport care înseamnă aur, atelierul este complex, poate executa o mie şi una de lucrări necesare gospodăriilor ţărăneşti, de la sudură la repararea vermorelelor, totul se face rapid, la cerere, dar pe chitanţă, nimic pe răehie, pe găini, pe plocoane sau pe bani de buzunar. Asta-i exasperează pe unii. Luchescu este în comă. Iarna cred că câştiga valoarea unei jumătăţi de casă. Jumătate nu, că împărţea cu echipele, dar un sfert, sigur. Se ştie, din moment ce se ştie până şi

graficul orar pe care l-am întocmit. Se ştie şi se tace.

De ce? De la acest DE CE pornesc întrebările şi lumile adiacente. Cineva sau un grup, sau şi unul şi alţii, emit ameninţări cu moartea pe care le iau în serios, pentru că nimeni, astăzi, nu riscă să se joace cu puşcăria. Ori mai rău. Am păstrat totul, n-am spus nimănui din sat, nici

Bujorilor, i-am spus lui Belcotă, care-a luat mostrele pentru analize. Unele sunt confecţionate din litere de ziar tăiate din titluri. Altele sunt scrise cu mâna stângă. Este vizibil. Asta constituie una din lumile adiacente, partea poliţistă, de aventură a biografiei tovarăşului Radu Vornicu, tovarăş pentru că, ieri, Meinwurmm şi Kirâly şi preşedintele m-au chemat în faţa comitetului de partid comunal şi m-au întrebat de ce nu-mi depun cererea şi autobiografia spre a deveni candidat de partid, eu n-am avut niciun argument interior împotriva acestei întrebări, mi-a fost frică să nu par oportunist, de fapt revoluţia este argumentul meu esenţial. De la acest punct al sintezei: Radu

Vornicu astăzi, se ramifică al treilea spaţiu în care coexist şi anume: spaţiul istoricităţii, al ideilor, al tentaţiei scrisului, al cercetării istorice, al opţiunii, al angajării, cu un cuvânt, al politicului. Dincolo de actul formal, emoţionant, al aderării, al înregimentării, deci al cererii de a intra în partidul care organizează şi conduce revoluţia. O sferă istorică a politicului, aş zice. Aici intră, într-o altă sferă a determinării, Zoltan, Andi Ciucă, livida tovarăşă Grobo, Matei Pava, Alexandru Belcotă, Virgil

Belcotă, Pătru C. Dragalina, Ion Turdeanu, doctorul Bologa. Aici există principiul şi modalităţile prin care principiul devine viaţă şi revoluţie. Aici există oamenii şi interesele lor. Aici se închide cercul şi ajung încet, pas cucerit după pas cucerit, la râvnita autonomie socratică, în care multiplicitatea se arată sfi expresia unităţii, cu condiţia să ai forţa de a o stăpâni, de a elimina accidentalul şi de a te pune în slujba esenţialului. Serile astea şi nopţile astea de colocviu cu mine însumi sunt dumnezeieşti şi revelatoare. Ştiu,

simt, am reuşit să ajung la esenţial.

Adică să-mi epurez biografia (epurez este un termen la modă care-a lucrat activ şi asupra mea) de aluviuni. Să mi-o orientez în noul spaţiu istoric al patriei, al acelei patrii pe care o intuisee! din adolescenţă; dar căreia nu reuşeam să-i dau un conţinut-concret dincolo de uzual şi banalitate şi lacrimogen şi, de ce nu, de patriotard.

Ştiu. Sunt pe drumul adevărat. Motorul în plin, băiete.

I Fişe pentru un viilor roman

I

Kati – 20 ani. Tatăl mort undeva în Banatul sârbesc, în timpul războiului, a fugit şi s-a înrolat la unguri când au atacat Iugoslavia, maică-sa s-a recăsătorit cu un dogar şchiop, beţiv, care a alungat fata pe care a crescut-o sora lui Kirâly baci, Erji neni. Erji neni, mână de fier, bărbată-su muncitor la fabrica de încânepă. La 15 ani aii angajat-o la fabrică, deci după război, după naţionalizare a făcut şcoală, sau a făcut clasa a patra, pe urmă un curs de calificare, bobinatoare,

fabrica avea nevoie de o echipa de electricieni, lucrează acolo, lucrează şi la gospodări.

a făcut cerere să se transfere la atelier ca electrician.

Acum doi ani, a dat clasa a şaptea, l-a cunoscut pe Zoltan, învăţătorul Zoltan a sedus-o. Nu cred. S-au iubit.

Chestiunea cu sedusul este argumentul lacrimogen al femeilor. Probabil că i-a promis c-o ia de soţie. Ea trebuii neapărat să creadă? A rămas gravidă. Zoltan n-a recunoscut. I-a făcut scandal. A lovit-o în pântec. S-a speriat.

A dus-o la femeia Kerestesz, un fel de moaşă ilegală.

A avortat. Pruncul de şapte luni a fost îngropat la rădăcina sălciei, unde-am prânzit cu Nicolae Bujor când am fost la vânătoare. N-a trimis-o Zoltan la mine. Nu l-a mai văzut de câteva luni. A oprit-o alaltăseară pe uliţă, el venea de la gară, întuneric, a luat-o de mână, a chemat-o la el, a vrut s-o sărute, ea l-a lovit cu sticla de lapte, voia să-mi aducă lapte, Zoltan a lăsat-o, i-a spus că ştie

el totul şi că o să audă de el, a făcut-o curvă de român puturos, pe urmă au ieşit câţiva de la sediul gospodăriei şi Zoltan a plecat…

Ce-nseamnă o fişă de personaj? De ce este nevoie de a fişă de personaj? Ce-nseamnă înşiruirea searbădă, aproape stupidă de mai sus? Ce lămureşte şi pe cine? O lămureşte, o explică pe Kati? Aventura ei tristă cu Zoltan?

Se-ntâmplă cu miile în lumea satului. Ce dă viaţă, autenticitate, credibilitate unui personaj, ce-i trebuie pentru ca să treacă din faptul brut, cotidian, obişnuit sau neobişnuit în pagina de literatură? Am să încerc să-mi povestesc şi să-mi repovestesc de o mie de ori întâlnirea cu Kati, pentru a înţelege. Totul. Şi viaţa şi reflectarea ei, termen care mă nemulţumeşte profund…

…Întâi a fost înserarea fumurie, geroasă. Am venit de la Timişoara cu trenul al doilea. Onorabile, ăsta-i proces-vei bal de miliţioner. Şi ce dac-ai venit cu trenul al doilea? Pe tipul ăla năsos, cu clăbăţul dintr-o blană întreagă, un clăbăţ uriaş, cu toţi dinţii de aur, care ducea pe umăr două

straiţe roşii legate gură-n gură, crăcănat îmbrăcat într-un căput negru, cu blană brumărie, pe care-l pisa nevastă-sa cu pumnul pe ghebă şi-i zicea „au

Călaie, lumina tea de lotru, c-ai mâncat porcu’ la curva aia de gazdă a lu’ Lena, ţucu-i io inima ei de fătuţă”, l-ai văzut când o căutai din ochi pe domnişoara Ghilezan, care a întors capul când ţi-ai scos pălărioara culoarea castanei şi-ai salutat vagoanele şi-ai fost caraghios? Da’ pe ăla grasul, cu burta ieşită prin cămaşă, desfăcut la căput, desfăcut la sfetărul împletit din lână de casă vopsită cără – miziu, şi lâna era aspră, se vedea că este aspră, cu fire lungi; ăla care purta cizme din cauciuc şi râdea de unul singur şi mormăia „dodă, dodă” l-ai văzut? Pe tovarăşul contabil-şef de la încânepă, care făcea pas alergător pe lângă garnitură, şi-i jucau ochelarii pe nas şi tu obraznic cum eşti şi cum nu-ţi ţii limba, ai spus: „Domnu’ Groza, domnişoara Silvia s-a urcat în vagonul ăsta” şi omul a rămas o clipă perplex, l-ai lovit neloial, el credea că nimeni nu ştie, n-ai fost cavaler, te-a privit prin lentilele bombate, aburite,

avea nenorocitul şi un fulg de la pernă agăţat în păr, fulg care-i ieşea caraghios pe sub şapcoleta aia cam jegoasă cu cozorocul plesnit, a bâlbâit ceva şi când a dat busna pe scară s-a lovit la genunchi, a chelălăit jalnic şi abia s-a urcat s-o întâlnească pe Silvia, care-i papă banii (gura lumii!!). Băieţii tocmai încercau „încălzirea centrală mixtă”, ideea lui Dălăpin şi a lui Helmuth, la care te-ai asociat, adică cazanul acela vechi de locomobilă pe care l-au vârât în pivniţă, cu un coş interminabil ancorat cu parâme de sârmă, care înghite totul, hârtii, aşchii, ţăpligi, cărbuni, bucăţi de anvelopă uzată, resturi menajere şi care încălzeşte calorifere ale căror elementi îi constituie ţevi de 5 ţoli sudate, în atelier era cald, pentru întâia oară cald, băieţii nu mai lucrau în pufoaicele lor răpănoase şi Kati în scurta ei verde, îmblănită, cu căciuliţă din blană de pisică cred, ori de iepure de casă mai curând, în pantalon şi cizme roşii, zveltă, cu părul acela nici blond, nici şaten căzându-i liber pe umeri, stătea rezemată de calorifer, te aştepta pe tine, toată lumea se făcea

că-şi vede de lucru, de fapt le-ai surprins privirile, unul din echipa lui Dălăpin, Franţ cum îi spun băieţii, rânjea soios, porcos, te-ai dus drept la Kati, i-ai luat mâna, i-ai sărutat-o şi nu s-a mai auzit nici măcar sunetul acela ţiuit de oţel dur găurind metalul, al bormaşinei.

— Consiliul şi tovarăşul preşedinte aprobă să te transferi aici, ai spus tare, dar sfatul meu este să rămâi la fabrică. Auzi Kati, atelierul poate trece la S.MT… Fabrica este fabrică.

Ea sărmana nu venise pentru asta, ochii aceia mari, verzui, cu corneea albă, de un alb de porţelan te priveau fără să înţeleagă, a spus ceva, băieţii trecuseră peste hop, peste partea esenţială, ca la comandă au pornit strungurile, haosul repercutat de plafonul de beton… Aiurea.

Fii atent la zgomotul acela neauzit în câmpie, neauzit de câmpie, oţelul aşchiind metalul, pătrunzând în carnea dură a metalului, zgomotul roţilor dinţate, al angrenajelor, mirosul de ulei, de şpan, de motorină şi Kati, buzele ei senzuale, roşii, îl gându-ţi urechea.

— Friche la tine, Zoltan omoare amândoi.

— Te aştept eu, nu-ţi fie teamă şi rămâi la fabrică, este mai bine.

De-abia de aici începe înserarea fumurie, geroasă, plină de promoroacă, cu pusta înzăpezită pierzându-se sub orizontul cenuşiu – de ce cenuşiu şi nu, îneenuşit – mai sugestiv îneenuşit, vezi, simţi Culoarea aceea, activă, care-ţi comunică o anume stare de dezolare, te absoarbe în dezolarea măreaţă a pustii – lucrează asupra sensibilităţii, te face să participi la înserarea în care Radu Vornicu traversează spaţiul alb, incert, fumegos dintre Casa mică şi capătul uliţei, l-a lăsat pe Pufulache legat, Pufulache va lătra dacă va simţi pe cineva, vedea fumul ieşind în clăbuci prin hornurile înalte, apoi ridicându-se fuior, semn de ger, i se lipiseră nările, purta scurta blănită, căciula cu clape, cizmele de cauciuc în care vârâse obiele de molton, dar nu despre tine este vorba, onorabile.

Deci, Kati!

S-a ivit în capul uliţei în clipa când a sosit din pustă cel dintâi semn al viscolului. O lamă subţire,

rece de vânt, care mi-a tăiat obrazul, împungându-mi-l cu o mie de ace înroşite în foc… Asta este onorabile, că nu poţi să te desprinzi de magnificaţi persoană şi lumea pe care vrei s-o recreezi este puţintel altceva decât Radu Vornicu.

Ar fi foarte interesant să scrii tu aici cu ce suflet va fi plecat fata asta curajoasă de la ea „că nu mai stă la Erji neni, stă în gazdă la doi şvabi bătrâni, fără copii, cum a îndrăznit să iasă cunoscându-l foarte bine pe Zoltan, cum era descheiată la scurtă, gâfâia, fugise, s-a aruncat nebună în braţele lui Vornicu, s-a ghemuit acolo, începuse să urle un câine, apoi altul, norii mâncau stelele, mâncau hulpav bucăţi de cer – sau poate este mai sugestiv – înfulecau – chiar asta făceau, am văzut, ţinând-o strâns, cum norii înfulecau cerul, au început să ţiuie sârmele, comuna a fost electrificată dinainte de război, s-a auzit un foşnet, un chicot aproape obscen, Kati s-a lipit strâns, vorbea amestecând cuvinte ungureşti şi cuvinte româneşti, pe urmă s-a dezlipit, a luat-o la fugă pe pârtie, spre Casa mică s-a aplecat, a făcut un

bulgăre, mi l-a trimis drept în nas, n-am putut-o prinde decât lângă cuşca lui Pufulache; îngenunchease în zăpadă şi-l mângâia pe Pufulache naiba să-l ia că numai a pufulache nu seamănă, o fi fost când era mic, i-a tras câteva tumbe şi când mă uitam cum se joacă amândoi, a-nceput să viscolească. Kati a vrut s-o duc în braţe. Niciodată n-a avut niciun capriciu. Venea ca o şerpoaică, ca o iazmă, se-ntrupa din amurg, ori din noapte, avea ceva din precauţia unui cercetaş în luptă, parcă stătea ascunsă pe undeva prin preajmă, supraveghea locurile, apoi se strecura în casă, o simţeam de departe, dacă n-aş fi ce sunt, un logic, un tehnic, aş spune că o adulmecam, mirosea straniu a ierburi de toamnă şi a altceva foarte intim, a dorinţă, poate asta percepeam eu în înserarea care-o tăinuia printre ierburile ştioalnei – era în ea o foame de dragoste, o plăcere păcătoasă care preceda întâlnirea, adică venea pregătită să iubească, dornică să iubească, de aceea zic că umplea aerul cu miros excitant de sălbăticiune. Am dus-o în braţe, până-n prag.

Nu pot, dintr-o pudoare idioată, să descriu cei câţiva paşi făcuţi cu ea în braţe. Când am spus că femeia asta este întruchiparea focului sacru, a erosului în toată nebunia tuturor actelor posibile de voluptate, am spus puţin. Nimic deliberat. Nimic parcă dintr-o altă experienţă. Totul de-o spontaneitate ameţitoare. Am avut, în prag, senzaţia unei prezenţe străine. Am lăsat-o jos. Am cercetat semnul ştiut.

Aţa prinsă de prag şi de – uşă neatinsă. Pusta biciuită de viscol. Satul nicăieri. O pânză alb-cenuşie de ninsoare trecând bezmetic peste lume. Dacă stau şi refac momentul, dacă încerc să mă obiectivizez cu toate că sunt încă sub stăpânirea focului sacru, al erosului, atunci văd femeia în

lănţuind bărbatul, cu buzele neliniştindu-i dulce buzele, cu ochii închişi, vibrândă, încercând să se resoarbă în trupul lui, văd pânzele de zăpadă învolburându-se în jurul

Cască mici, pânze de zăpadă prinzând în falduri grele cer şi pustă într-o învălmăşeală de sfârşit de lume în când se-amestecă punctele

cardinale, zenitul şi nadirul, în care se pierde până şi sensul gravitaţiei – s-ar putea spune că

Radu Vornicu a ezitat o clipă, nemaiştiind unde este satul, unde este pusta, unde este cerul. Auzea doar aulitul viscolului în largul pustei, tânga streşinilor, scârţâitul obloanelor şi-n tot trupul prezenţa sălbatică a femeii lipită de el… Trebuie să mă rup din amintirea asta. Trebuie să mă purific… S-o luăm de la capăt. Am ieşit în zăpadă gol până la brâu. M-am frecat zdravăn pe mutră, pe piept.

Mai ales pe piept spre hazul lui Pufulache (l-am luat de la grajduri, s-a prăsit acolo, împreună cu fraţii lui) care mă privea când dintr-o parte când din alta. Bine că nu poate vorbi, coţcarul naibii. Nebunia lemnului de salcâm, povestea poveştilor focul ăsta, jărăgaiul licăritor plin de toate basmele iernilor.

Deci Kati.

Vornicu având sentimentul că viscolul îi cercetează cu mii de ochi. A încuiat uşa. A stat o clipă în tindă să asculte viscolul şi nu se ştie când

l-a copleşit un sentiment ciudat de bunăstare şi echilibru, un sentiment adolescentin de libertate interioară, asta a fost o clipă, clipa când a văzut Casa mică înfiptă temeinic în viscol, când şi-a dat seama că aici este cald, o căldură plină de senzualitate, a auzit chicotul viscolului în soba mare de zid, apoi şi-a scos cizmele, şuba şi când a intrat Kati ca niciodată, era îmbrăcată, îmbrăţişase soba şi parcă picotea cu capul căzut pe-un umăr. I-a făcut semn să vină lângă ea. A înlănţuit-o. Au stat aşa ascultând viscolul, focul, noaptea, dântiva, femeia s-a sălbăticit. Parcă ar fi ars-o veşmintele.

Parcă ar fi luat foc şi ea, odată cu veşmintele… Refuz.

Nu sunt un sfios. Nu sunt un preacucernic. Sau, cu un neologism pe care-l urăsc, nu sunt un pudibond. Nu se ştie când, după, Kati s-a prelins din pat, pe blana de oaie din faţa sobei. Atunci Vornicu a văzut-o parcă pentru întâia oară. Subţire, cu şoldurile abia conturate, cu mijlocul mlădios, felin, cu spatele desenat dulce şi sâni

mici, tari, ţâşnind impetuos ca o afirmare a feminităţii ei toride, uite că şi-a împletit părul într-o coadă groasă, când a făcut-o, m-a chemat acolo, mi-a luat capul pe genunchi, (ori vorbeşti despre Radu Vornicu din afară, ori nu mai pierzi vremea cu jocul ăsta de-a obiectivizarea). Vornicu îi vedea pântecul tare, rotund, palpitând în lumina fâlfâitoare a focului (palpitând, fâlfâitoare, rupe armonia, lumina fâlfâitoare, jucăuşă – aiurea – banal) în jocul de lumină al jărăgaiului, tot trupul femeii mirosea a dragoste, miros aţâţător, când se pleca spre el, Vornicu îi săruta sfârcul, ori buzele şi ea răspundea sălbatic, mereu sălbatic, până la urmă bărbatul a înţeles că ea, Kati, se mărită cu Dobv, mecanicul de întreţinere, cum nu ştie el cine este Doby no hat, Radu s-a mirat prelung, a râs şi l-a muşcat de buze, centrul înaintaş al echipei înainte, chiar „tovareşi

Gruia dat la el asta diploma şi promis che primeşte prima lunar, dache nu pleache de la «înainte» „... li luase capul în palme, îl săruta pe ochi, pe nas, pe gură, parşiv pe colţul gurii, „aste

noapte de adio estem, eu tale mare facem la asta veduvă Kerestesz, prost la tine, cu sânge de golumb, acum iubeşte Kati al teu şi tace la tine, Doby bine batem Zoltan şi Kati la Periam pleache, nu vede la tine niciodat... Tu tare frumos purtat la mine. Tu serutat mâna ca la asta doamnă. Kati iubeşte tare la tine. Nu bine, tu măritat eşti cu asta doamnă, frumos, Kati iubeşte la ea, dacă ea iubeşte la tine”... Apoi Kati s-a prelins pe el ou o mişcare care nu s-a mai sfârşit decât în bubuiturile din uşă.

— Ieşi dom’le din bârlog, că abia te-am stins. Ţine-o pe marginea canalului...

Am recunoscut glasul lui Virgil Belcotă.

— Ne întâlnim în capul bălţii. Ia-ţi arma. Sunt doi.

Nu tragi decât în aer. Caută Rex! Prinde-l!

Aici se încheie fişa Kati. Când m-am întors, nu mai era.

Aranjase totul. Patul era făcut. Îmi fiersese două ouă pe care le pusese frumos în farfurie. Valentina trona pe masă.

Lângă fotografie, o floare presată. O pansea. Lângă. – fotografia Valentinei. Kati s-a măritat cu Doby şi a plecat la Periam. N-am mai văzut-o. Nici n-am căutat-o. A fost ca o ploaie nebună de primăvară. A venit clocotitoare, a răscolit pământul, a izbucnit iarba, a înflorit câmpul, a trecut, cerul a rămas senin. Numai atât oare?

Zoltan. Cu Virgil Belcotă suntem, într-un fel, chit.

Dacă focul prindea, o chestiune elementară, trebuia făcut în „bordul din vânt”, dar acolo era Pufulache, care ca un idiot a început să se gudure pe lângă Rex, dacă reuşeau să dea foc Casei mici, probabil că ieşeam buluc şi mă tocau cu securicile. Au făcut focul „sub vânt”, dar tot a muşcat din prispă şi lui Virgil i-a fost frică să nu se întindă, m-a strigat, m-am echipat ca la foc, m-a orbit viscolul, am văzut bidonul de benzină, ghemotocul de cârpe zmolite, viscolul m-a – orbit, am luat arma la spate, să nu cad şi să-i umplu ţevile cu zăpadă, mi-am dat seama de tot, adică m-am rupt de eros, cu toate că sfârşitul a fost dumnezeiesc,

m-a îndârjit, idioţii, puteau alege altă noapte*

nu chiar noaptea în care Kati îşi lua rămas bun de la eros spre a se întoarce la feciorie cu ajutorul văduvei Kerestez, a guşii de porumbel umplută cu sângele, păsării sacrificate – poate o dalbă porumbiţă – care să-l facă fericit pe centrul înaintaş al echipei de fotbal „înainte”. M-am înrăit pe loc, m-am orientat după un hămăit întărâtat, uitasem ce consemn mi-a dat Virgil, m-am repezit acolo, viscol, zăpadă spulberată, lac de sudoare, recunosc colţul bălţii, orbecăi, cad într-o copcă, noroc că nu mi-a intrat cizma decât până la gleznă, iar aud hămăitul, îl aud pe

Virgil: „Prinde-l. Rex”, apoi un „Stai că trag”, un foc de pistol, am văzut flăcăruia anemică de la gura ţevii, de fapt a trosnit ca o surcea şi am dat buzna, m-am împiedicat de un trup omenesc căzut jos. Tipul gâfâia amarnic, se-ncolăcise pe jos, în zăpadă, viscolul îl troienea, „Ţine-l.

Bex” am auzit de undeva din viscol, am strigat: „la mine”, mi s-a răspuns „dublează”, am strigat „aici”, l-am văzut pe Virgil, o siluetă

orbecăind prin noaptea vânzolită, m-a găsit, tipul îşi trăsese cascheta nemţească cu cozoroc lung, tip Afrika Korps pe faţă. Virgil l-a obligat să se ridice.

— A pus lanterna în ochi. „Aha”, a zis, „mâine te prezinţi la miliţie, dobitocule, dacă încerci s-o ştergi, plumbul te aşteaptă, auzi Grigoriţă taică, să aduci şi manifestele, ori vrei să te ia tovarăşul căpitan, acum?”. „Mă prezint singur, să trăiţi don…” „Marş până nu te iau în pumni”.

Tipul a luat-o la fugă, şotâncăind şi m-a mirat procedura.

„Alălalt, pe care-l ţine Rex, este Zoltan. Ai vreo idee?

Hai c-am degerat os! Eu zic să chem câinele. Nicio vorbă.

Nimic…11„Pe aici; sub salcă şi-a îngropat fătul, bestia dracului. Mulţumesc! Mă prăjea, diavolul”… „Rex!

Lasă-l! Lasă-l, Rex! Rex, la picior!”. Câinele a mârâit nemulţumit. Ne-am întors toţi trei prin viscol. L-a lăsat pe Zoltan acolo. Adică surprins

asupra faptului, urmărit prin noaptea de iad, cu namila de câine lup care te trânteşte în zăpadă, aştepţi cătuşele, te şi gândeşti la frati-tu vitreg tovarăşul Ardelean, gâfâi, asuzi de spaimă, 1 câinele îţi răsuflă în ceafă şi, dintr-odată, liber. Fără să ştii cine te-a urmărit. Fără să ştii cine te-a trădat. Fără să ştii ce ştie şi ce vrea celălalt. Sau ceilalţi. Bineînţeles că n-am nimerit Casa mică. Am ieşit tocmai la pod. Virgil n-a scos o vorbă. Am urcat pe digul canalului. Kati plecase.

— Mi-e o foame de lup! Dă-i ceva şi lui Rex! Lasă-l în tindă... Credeam că m-a minţit. Sau că celălalt a amânat. Ori s-a răzgândit. Numai când a luat benzina.

Cum de unde – de la tine, de unde vrei, cam de-o săptămână stoate din rezervorul camionetei, lasă nu le mai ştii pe toate, îmbătrâneşti... O minune de slană. Mai toarnă-mi vin. După gerul pe care l-am îndurat, căldura asta mă topeşte. Pic de somn. Mă găzduieşti?

S-a culcat cu pantalonii pe el. Încălţat cu ciorapii împletiţi din lână albă, groasă. În pulover.

— Un pas înainte, a spus pregătindu-se să se culce…

Nicio vorbă, nimănui.

— Şi Kati?

— Ei, Kati! Care Kati?

ridicat din umeri. S-a întins pe pat. Odaia arăta ca după dereticat. Nicio urmă. Nicio amintire în afară de gustul ei, al Katiei, în mine şi de panseaua aşezată lângă fotografia Valentinei. Încerc să înţeleg şi cred că înţeleg raţiunea lui Virgil Belcotă.

— De acum încolo te păzeşti singur, mi-a spus a doua zi, când şi-a încălţat pâslarii.

Ce puteam să-i răspund? Nici el nu mi-a spus nimic, acolo, la Prislop, cu toate că, mai la urma urmei, săvârşisem un delict deosebit de grav pentru momentul şi locul acela: port ilegal de armament militar. De idee idioată la

Zoltan. Cum a ajuns Virgil Belcotă aici, cum a căzut exact asupra faptului, de la Cine-a aflat, cine este Grigoriţă şi în ce, relaţie cu Zoltan, cine l-a văzut scoţând benzină din rezervor, ce urmăreşte

lăsându-l liber, ce probe adună, de unde atâta consecvenţă în a-şi urmări prada, pentru că

Zoltan din clipa când a făcut cea dintâi greşeală tactică s-a transformat dintr-o incertitudine, într-o jumătate de certitudine cu toate că nu va mai putea fi acuzat de nimic, din moment ce, nu ridic nicio acuză şi Virgil a plecat după, ce l-am asigurat că fac să dispară orice urmă a începutului de incendiu.

— Nu întreprinzi nimic. Nu s-a întâmplat nimic, eşti atent şi dacă simţi ceva, mă, găseşti la Timişoara. Nu telefonezi de-aici. Nimic, lucrurile se complică şi uite, vrei, nu vrei, joci cu mine. Dacă-mi dai telefon din oraş, îmi spui că eşti Comloşan, profesorul Comloşan, în chestiunea diplomei. Atât. Apropo. Chestia cu aţa aia de la uşă e bună pentru diletanţi.

Fulguia de parcă viscolul n-ar fi fost. De parcă n-ar fi fost deloc noaptea când Kati… Este destul. Atât. Şi numai atât. Dacă s-a iubit cu Kati, îl înţeleg şi-l compătimesc pe Zoltan.

Matei Pava. Din ceea ce ştiu eu, fără

intermediari.

Mecanic de locomotivă deci, prin 37—38, foarte stăpân pe filosofie, un autodidact, pe filosofie şi pe istorie. Fenomenul nu era o raritate aici, foarte mulţi ţărani erau autodidacţi, scriau la foile lor, poeţi, gânditori sociali, plugari-intelectuali. În august 44 eliberat din închisoarea de la Caransebeş, deţinut politic, activist la judeţeană

P.C.R. – Timiş, vine la B. să organizeze muncitorii de la încânepă şi-l surprinde invazia trupelor horthyste şi a batalionului din divizia de poliţie moto S.S. Prinz Eugen.

Organizează o gardă muncitorească cu armament slab; pfl şti de vânătoare, câteva grenade. Nemţii vor să pună pe picioare secţia de focoase şi una de reparat motoarele tancurilor. Sunt informaţi de prezenţa lui, de existenţa gărzii, începe vânătoarea. După înfrângerea de la Timişoara, vor să evacueze fabrica în Germania. Aduc un tren. Muncitorii sabotează. Matei Pava conduce. În loc să încarce în vagoane utilajele

fabricii, încarcă ferotenii, nişte cazane vechi, cu aburi aruncate în curte. Se lucra noaptea de frica aviaţiei. În noaptea aceea am ajuns eu la B. cu patrula care avea misiunea să arunce podul în aer, misiune comando. Phill a organizat execuţia a 12 ostated, luaţi dintre muncitorii care-au lucrat, recte care au sabotat, ostateci aleşi pe principiul discriminării rasiale:

majoritatea români. S-a adunat toată comuna spre a fi pusă la muncă şi terorizată. În adunarea aceea de oameni revoltaţi lucra, adică agita şi îndemna la revoltă, Mihai

Pava. Sub nasul santinelelor şi al membrilor organizaţiei

Todt şi al „etnicilor”, care-l cunoşteau, le era consătean.

Am fost prezent înfofolit în fustele şi broboada lui Inge.

Am văzut. Am înţeles riscul capital pe care şi-l asumase

Matei Pava. Matei Pava lucra în numele unei idei-forţă.

Matei Pava reprezintă o idee-forţă socială. O idee care, stăpânindu-l afectiv, l-a dinamizat, l-a transformat într-un port-drapel – nu este vorba aici de analiza ideilor-forţă, chestiunea mi se pare vitală în acest început de revoluţie în care, de fapt, se ciocnesc violent şi tragic purtătorii de idei-forţă sociale situaţi la antipozi: comuniştii şi reprezentanţii vechii orânduiri – este vorba de faptul că atunci, în noaptea aceea, cineva l-a trădat pe Matei Pava, pe ceilalţi, pe Meinwurmm, pe Kiz ăly baci, pe cei din gardă, eu nu mai eram acolo, mă dusesem să-mi execut misiunea pe care mi-am asumat-o singur. Adică să atrag atenţia gărzii de la pod asupra mea, să creez o diversiune, ca sergentul Pătru C. Dragalina să-l poată mina şi arunca în aer. Matei Pava şi ceilalţi au fost trădaţi, mulţimea i-a protejat, adică i-a acoperit până când au putut să fugă, atunci au fost văzuţi, probabil o santinelă de pe drum, podul a sărit în aer, s-a dat alarma generală, au fost urmăriţi cu două motociclete cu ataş, când să fie prinşi am intervenit cu foc, sergentul Pătru C. Dragalina a

împuşcat pe conducătorul unei motociclete; eu tocmai îl somasem pe Phill să elibereze ostatecii. Asta o ştiu eu, nemijlocit

Ieri, Bujorii au tăiat porcul. A venit şi nea Matei de

Ia Timişoara. Îmbătrânit. Chestiunea de la Prislop îmi este prea vagă. Ştiu că trecea muntele, mereu în pericol să fie ucis de stăpânii locului, asta până-n 47—48; pe urmă urmărit de oamenii ex-colonelului Vărzaru. Am asistat la o şedinţă, conspirativă i-aş zice, a celulei de partid din

Prislop când am fost comandantul gărzii, la alegeri, când i-am apărat muncitorii veniţi să repare uneltele agricole, tot un fel de propagandă electorală, uite că iarăşi ar trebui să fiu propus pentru o decoraţie de pace pentru tact, pentru măsurile energice care-au asigurat liniştea din

Prislop, putea să iasă cu măcel şi n-a ieşit şi nea Matei a scăpat cu viaţă a doua oară prin mâna mea înarmată.

N-aş putea zice că nea Matei a uitat. Deci s-o luam de la tăierea porcului şi de la coana Sofica,

cuscra lui nea Matei, mama lui Bujor, adică de la stăpâna de casă, că Maria este musafiră când vine coana Sofica (numai eu am dreptul să-i zic „coana Sofica”, numai pe mine nu mă «scoate din „dragul mamii”, din „puiul mamii”, spre deosebire de fie-su, de Bujor, căruia îi zice „eşti anjinir acolo, aici eşti becheriu de Niculae”, ori „mă lotromane”; ori „fătu meu să nu credzi tu că io am zăuitat mătura după uşă”, ori

„Tu nici să nu-i treci fetii mele (adică noră-şi, Mariei)

prin faţă, tu care-ai becherit pân şapte sate”, îl iubeşte, i se scurg ochii după „becher”, dar îl ţine în frâu, o fi i-ştiind coana Sofica ce ştie. Mărunţică, fără vârstă, cu părul negru, negru, ca al mamii, cu dinţi de fată mare, repede ca o nevăstuică, are nasul. În vânt, şi-l poartă în vânt, o aduce urca Văsălie cu căruţa, odată pe săptămână, stă două zile, face „rând” cu toate, a doua seară iarăşi vine urca Văsălie cu căruţa, o încarcă pe coana Sofi şi pleacă amândoi, bineînţeles ea probozindu-l de cum îşi arată mustăţile la poartă,

el dând din cap filosofic şi foarte rar mormăind: „macină Sofi, macină, că morăriţă te-am luat, morăriţă ai rămas”. Urca Văsălie e o cruce de român, roşu-n obraz, cu mustaţa tuşinată, plină de peri albi, cărunt e şi la tâmple, nu l-am văzut nebărbierit, nu l-am văzut fără cămaşă spumă, fără căput periat chiar şi pe gulerul de „barşon”, de catifea neagră, lucie, mâini ciolănoase de plugar, cu unghiile tăiate în carne; urca Văsălie este efigia în bronz a lui Bujor, a lui fie-su, are sprâncenele tufoase şi ochi albaştri, şireţi, câteva vieţi tainice în ochii lui urca Văsălie căruia îi place să givănească cu mine, cu Bujor nu se prea înţelege pe teme de agrotehnică, cu mine face politică, îi place mai ales să discute despre „grunbucu de la Maria Terezia”. Zice că are el nişte foi vechi, de la moşu, nişte ţădule şi nişte foi de judecată de la Vâr, şeţ, o să mi le arate când voi veni de la munte, că „ăştia de-acuma, înşcolaţii, au şi uitat de unde se trag, ar sta numa la oraş, noroc de Marie că-i fată aşezată, că altfel becheriu era acum la Timişoara, mare dascăl de plugărit oră

uliţele alea oră care creşte piatra şi fieru”. Urca Văsălie are tabieturile lui… A givăni…

A divăni… A sta de vorbă, a sta la sfat, cred că este un turcism, vine de la „divan”, adică sfat; sunt atâtea „divane” în literatura otomană. Dar de unde naiba vine

„Nioarcă”, adică broască; socac, adică uliţă, vine tot din turcă, este luat direct, probabil dijmuitorii turci împărţeau satele pe uliţe, pe socacuri, spăhie – spăiie; tot din turcă, înseamnă chiabur, om avut, cu moşioară, nu moşie, chinez vine din vechiul cneaz, aşa este trecut şi în documentele de cancelarie ale coroanei ungare: Valachorum et keneziorum privilegia, asta de prin 1240 şi foarte exact în toate diplomele lui Bela al IV-lea şi mai exact în diploma regelui Sigismund din 1427, în care este vorba de obligaţiile românilor castrensis de la Deva, adică apărători ai cetăţilor – chestiunea asta cu românii castrensis ar trebui s-o mediteze amicul meu Zoltan, care voia să mă frigă în preziua sărbătorilor – unde naiba este fişa – la locul ei, unde să fie et alia id

generis servitia facere, justa antiquam et laudabilem consuetudinem tenentur.

Deci din străvechime erau castrensis la Deva. Nici nu se putea, din vreme ce fuseseră tot acolo castrensis dinainte de Burebista; oricum de la Decebal; deci cam de 1.200 de ani pe vremea, nobilului rege Sigismund, ceea ce îndreptăţeşte pe deplin acel serviciu de bunăvoie „antic şi lăudabil”. Trebuie neapărat să-i citesc lui urca Văsălie diploma regelui Ladistau din 1457, asta, pentru bănăţeni, este diploma diplomelor Nos Ladistaus… – titlurile or să-i lungească mustăţile, cam tot pe cât le avea de lungi nos

Ladistaus rex… consideratis fideiitatibus et fidelium servidorum meritis corundem Universorum Nobilium et Kenezioruyn ac ceterorum Valachorum – (urmează înşiruirea districtelor care însumează tot Banatul) – ah, viciul ăsta al timpului, viciul universaliilor, dar istoria, adică actualitatea nu poate fi gândită în afara universaliilor, este aberant, trebuie să-i explic lui urca Văsălie de unde vine şi ce înţeles

social, naţional, istoric are propoziţia din diploma regelui Sigismund: justa antiquam et lauăabilem consuetudinem tenentur… Dacă joia mă aflu pe-afară, pe la ora 10 şi am învăţat să mă aflu, atunci aud zvoanele, clopoţeii, de la gâtarele cailor, pentru că urca Văsălie a intrat în gospodărie cu doi cai; dar după un an şi-a cumpărat alţi doi cârlani „io fără cai nu sunt om”; aud zvoanele că urca vine cu sania de cum s-a aşternut neaua.

Stă în şubă păcurărească pe şiţ, alături coana Sofica, tot în şubă, înfofolită pe dedesubt în broboadă de nu i se vede decât vârful nasului, amândoi roşii în obraz, pişcaţi de ger, ies în drum şi le strig „bine aţi venit pe la noi”.

„Prrr, zmăilor… Ei ce zici dumneata domn profesor, cum s-o rotunjit Rotatu, în săptămâna asta” spune invariabil urca Văsălie şi se uită pe sub sprâncene să vadă cine-l aude şi cine mă aude lăudându-l pe Rotat, dar şi pe Suru, de fapt slăbiciunea lui. „Ce tot îi dai cu domn profesor, se aude din şubă glasul repede al coanei Sofica… E căpitan. De-l de zboară oră sus. Audzi, puiu mamii,

să vii oră la noi astă sară la cină, că am io ceva păntru tine, hai Văsălie şi mână, că ne pringe noapcea”. Sania e plină cu straiţe. Plină pleacă şi de la Maria. Aduce vin, în aceleaşi damigene le pune vin şi Bujor; mălai, slană aduc bătrânii, cu mălai şi slană pleacă, n-am înţelese niciodată rostul acestui transfer de bunuri, aşa-şi ţin ei omenia, or fi ştiind ei mai bine, nu zic nimic şi coana Sofica îmi face partea; iar eu scot ce-aduc de la Timişoara. Chibriturile, fondantele pentru coana Sofica, e moartă după fondante, baticul pentru Sotomia, sora lui Bujor, rămasă păoriţă, ori lamele pentru urca Văsălie; dar mai ales

„Fărburile”, cosmeticalele pentru coana Sofica, Crema de faţă cu miros de trandafir pe care mi-o face Mia, farmacista, fosta mea colegă, (mă şi ironizează, afurisita) crema de faţă face furori. „Au, au şine mă iubeşte, auzi becheriule, tu, uite şine mă iubeşte”. De fapt mai mult Bujor o aduce, el se duce mai des la oraş acum iarna, într-un timp mi-a adus-o domnişoara Ghilezan, era un pretext s-o – văd, să fac politeţuri, parcă mi-ar fi

adus aur, ori un secret capital; sunt măgar, era secretul nostru, se înroşea toată, parcă mi-ar fi dat un bilet de dragoste, sau i-aş fi spus ceva licenţios; precis mama i-a dat telefon doamnei

Ghilezan, i-a spus că am doi gemeni şi etcetera, pentru că am întâlnit-o în gară şi mi-a aruncat o privire plină de tot dispreţul care poate încăpea într-o privire de domnişoară şi profesoară de română pe deasupra… Aşa că nea

Matei a venit la tăiatul porcului, el fiind specialist în prepararea sângeretelui, a Cartaboşilor, dar mai ales a dinaţilor olteneşti, umplutură tocată cu barda, l-a chemat

Maria pentru că la rest, şunci, slănini, cârnaţi, osânză de săpun nu se amestecă nimeni. Este teritoriul coanei Sofica. Atelierul ei, din care priveşte cu dispreţ la atelierul lui cuscră-su. Pe urca Văsălie. l-a expediat rapid, abia a lăsat-o pe noră-sa să-l omenească cu o păpară în care înotau bucăţi de cârnat fript şi cu un pahar de vin roşu – adică ne-a omenit pe amândoi şi eu am surprins-o pe coana Sofica când s-a dat pe faţă cu crema pe

care i-am adus-o, mi-a tras şmechereşte cu ochiul şi mi-a şoptit:

„Nu ştii tu ce afurisit şi ce lotru e Văsălie şi cum se uită el oră sub sprânşenile alea ca măturile la Lena, că-i mai grasă ca mine, dă-i dau io Lena şi să nu mă spui”.

— „Problema problemelor pentru intelectualii din generaţia ta este să asimileze şi să se asimileze noilor structuri, noilor instituţii care reprezintă aceste structuri”, a spus nea Matei când ne-am strâns a doua seară la cină.

Dădusem eu de la joagăr câteva coşuri cu rumeguş uscat, când am venit, coana Sofica m-a dus la afumătoare, ieşea fumul într-o pânză deasă, mirosind iute, aţâţător, a deschis-o pentru o clipă, am văzut cârnaţii care se rumeniseră: „prea puţin i-or ţânut la vânt”, mi-a spus coana

Sofica: „de slana mea nu s-or atins cro ţin eu la puţină în baiţ, până se pătrunde, să înveţi, că nu strică şi să ştii că ţ-am găsât io o fată să te-nsori, mândră, mândră şi-nşcolată şi singură la părinţi gospodari, paori adevăraţi, nu de ăştia de

cârpeală, nima-n lume şi cioclendări care strigă prin şădinţe”. – „Sunt însurat, coană Sofico, mulţam de gândul bun; dar sunt însurat”; – „Las că văz io cum eşti tu însurat puiul mamii, că doamna tea stă la

Bucureşti şi şine ce spală şi şine-ţi are grija şi tu grija cui o ai, că nu să cade la anii tei să n-ai muierea tea şi copiii tei şi să te aduni la casa tea. Că are Viorica şi casă cuprinsă, îi dăscăliţă c-o învăţat oră la Cluj la-nceput, oră urmă la noi, la Timişoara. Şi cumince şi-ascultătoare, numai să vii s-o vedzi şi ţâie îţi cam scot vorbe, aşa că doamna tea rămâie la Bucureşti, dacă nu-i place la sat”.

Uite că nu namai organele de stat se interesează de viaţa mea familială. Raţiunea coanei Sofica este cât se poate de firească. Mi-ar plăcea să cunosc o fată, aşa cum este tradiţia, adică aşa cum îmi propune coana Sofica, să mă apuc de gospodărie este atât de simplu să rezolvi confortul într-o casă temeinică de ţară: apă curentă, încălzire centrală care s-o dubleze pe cea tradiţională, un grup sanitar şi în rest? Muncă,

amor, copii, pătulul plin toamna, şpaisul plin, câte-o călătorie, spectacol. O fată de „paori” nu poate fi decât una pe picioarele ei, fără angoase, fără mofturr fără ţâfne, fără viciile stupide ale cuconetului: ţigara, cafeaua, taclaua, cochetăria, flirtul;

Şi când te gândeşti că Valentina vine duminică. Nu numai că am uitat-o pe Kati, ploaia nebună de primăvara. Dar mă pregătesc ca un ginere. Ca un neînceput. Cu înfiorare şi nerăbdare. Cu tandră sfială. Am început să mă trezesc noaptea. O visez. O simt lângă mine. O doresc. Bărbăteşte.

Mi-e dor de ea. Am şi alcătuit un program, secretul meu, ca fiecare zi să fie o încântare. Sâmbătă scot costumul de la croitor. Ce costum de seară, cu vestă, ce pantof negru „Guban”, luat direct din fabrică prin Ţuchi Cernescu, colegul meu de liceu, preşedintele baroului avocaţilor, figură distinsă, am cumpărat bilete pentru două spectacole la operă, pentru două seri de teatru, am reţinut o masă pentru marţi seara la

„Bulevard” şi cameră la hotel pentru duminică spre luni. Nu vreau s-o duc acasă în prima noapte. Prea mi-e dor de ea. Este indecent. M-ar inhiba. Baia este chiar lângă camera „bătrânilor”. Aiurea, bătrâni. Ori ritualul începe cu baia. Vine după o zi de călătorie cu trenul. Vreau să fie destinsă, liberă pe mişcări într-un spaţiu neutru, un spaţiu pentru noi fără trecut afectiv, fără amintiri, o vreau numai pentru mine, pentru noi. Luni ne mutăm acasă la ai mei. Dacă vrea, poate veni aici, în Casa mică. Îi va fi incomod, cu toate că iarna este de-a dreptul o minunăţie. O feerie. Ara început să număr zilele. Mai ales nopţile.

Să ne întoarcem la Matei Pava. Înalt, uşor adus de spate, are nişte mâini uscăţive, care fac gesturi exacte, cam ca mâinile noastre, ale piloţilor, nimic necontrolat, nimic dezordonat, ceva de chirurg, dar ceea ce fixează atenţia nu sunt mâinile expresive, nici faţa prelungă.

osoasă, smolită, nici părul castaniu, tuns ostăşeşte, scurt, aproape perie, fixează atenţia ochii aceia albaştri, dar nu luminoşi că ai fiicei lui

Maria, oţelii „un albastru dens, impenetrabil, un fel de cuirasă pe care ricoşează privirea prea insistentă, ochi care-l izolează pe Matei Pava, îi dau o mare libertate de acţiune interioară, îl ermetizează dându-i posibilitatea să se concentreze, pe un gând, pe un argument, pe o înlănţuire de argumente conduse de o logică socială greu de dezarticulat, fără breşe. Ochii lui n ea Matei, impenetrabili, aparţin parcă altei specii umane decât umanoidului obişnuit în câmpiile României, mai curând se aseamănă cu ai tipului dacic din zona Pădurenilor, ori a Ţării Haţegului, tipul din câmpie este altfel.

viaţa interioară i se reflectă pe retină, îi poţi ghici reacţiile, aiurea, dacă este ţăran, este impenetrabil: în seara aceea purta o haină cu croi militar, un gri închis, cămaşă albă, cravată, l-am găsit pe divan, la foc, ăla micul era în cărucior şi n ea Pava îl făcea să râdă plimbându-i prin faţa ochilor o pasăre din carton presat dotată cu un penaj multicolor.

— Am meditat la felul cum o bună parte din

gene—

raţia ta, se exclude de la viaţa socială, spun de la responsabilităţile ei, observ că există o teamă de a-şi asuma responsabilităţi, de a se integra în aparatul de stat, în organizaţiile obşteşti, în aparatul de partid acolo unde este

cazul. Adică un fel de dezertare. Exact la vârsta la care entuziasmul este alimentat de experienţa de viaţă:

socială şi intimă. De lecturi. De mobilitatea intelectului, într-un fel înţelege Nrevoluţia, doctrinar, filosofic, un ins

de.50 de ani marcat până aproape de 40 de ani de viaţa în societatea burgheză, având ca mediu intelectual numai produsul spiritual al acestei societăţi şi cu totul în altfel reacţionează la nou un ins de vârsta ta, să zicem. Încă deschis la idei. Încă în plin proces formativ. Mă nelinişteşte absenţa acestei generaţii. Întregul organism social se resimte de această lipsă, «a spus pedant, didactic, Matei

Pava, după ce ne-am aşezat la masă în

prânzitorul acela intim, cu mobilă făcută din scândură de stejar. O masă mare, cam îngustă dar lungă, scaune de lemn, ţărăneşti, cu speteaza masivă, aşternute cu perne, un credenţ cât un perete, la uşi şi sertare feronerie „locală”, făcută de domnul Arnold (avusese un atelier de tâmplărie şi feronerie în care confecţiona mobilă ţărănească şvăbească)

domnul Arnold este un artist, el deţine secretul motivelor pictate pe lăzile de zestre, pe cuferele de călătorie, el ştie semnificaţia torsadelor imprimate fierului, acum confecţionează coşciuge şi cruci cu materialul clientului, n-a intrat în niciun fel de cooperativă, nu acceptă să-l comande foştii lui ucenici pe care i-a învăţat meserie, poate i-a mai şi chelfănit când trăgeau chiulul şi cu el se pierde un mare artizan şvab. Mă duc foarte des în vizită la domnul Arnold. Are albume colorate cu tot felul de mobilier şvăbesc desenate de mâna lui, după mobile vechi aflate prin satele Banatului, tăblii de pat, laviţe, colţare, scrinuri, lăzi, o minunăţie; are desenate

cu har de mare grafician modele de costume femeieşti, de costume bărbăteşti; domnul Arnold este un artizan dublat de un etnograf şi de un folclorist. Are trei caiete cu folclor şvăbesc, câteva bucăţi săseşti, a călătorit cu piciorul prin Siebenbiirgen, adică prin cele „7 oraşe”.

săseşti din Transilvania, prin satele-citadelă din Transilvania, căutând motive decorative comune; ori motive pe care să le prelucreze. Voise să deschidă o mică fabrică de mobilier când l-a prins războiul. Amândoi fiii, meşteri ca şi el, au murit în Afrika Korps, unde s-au înrolat voluntari. Dorinţa de aventură la vârsta aventurii. Doamna

Arnold brodează. Adevărată operă de artă. Nu mai vorbeşte cu nimeni. Bătrânul ar vrea să transmită meşteşugul pe care nimeni nu vrea să-l mai înveţe. Nu rentează. Cooperativa se ocupă de binale. Peste tot se construieşte. Lemnul se aduce din Apuseni. De la Făget.

Domnul Arnold reprezintă o lume cu viziunea ei specifică, cu gustul ei, cu interpretarea pe care-o dă vieţii familiale, cu modul ei de viaţă, cu

filosofia ei, o lume care a dat colorit specific acestei părţi a Banatului, care a făcut să rodească pământul; dar şi artele. Îmi place să stau de vorbă cu domnul Arnold, care este prieten bun unul din cei mai cunoscuţi poeţi şvabi, l-am întâlnit şi la Timişoara pe maestrul Frantz L. Şi aici, are ceva leonin, mai curând beethovenian în figură. Domnul

Arnold se interesează de aviaţie sub raport tehnic, de aviaţia reactivă, noutatea zilei şi de viaţa şi moartea lui

Ernest Udet. Spune că a participat la un miting la care a zburat Udet, nu mult după primul război mondial, era foarte tânăr, se dusese să cumpere culori şi să-şi găsească un asociat care să-i vândă mobilierul rustic la München, acolo l-a văzut pe Udet, sau la Berlin, nu mai ţine minte:

„Du Herr Radu, ein mare artist fost Udet. El nu putut merge cu un nebun. De asta împuşcat biet Udet”. Are o casă muzeu. Mă gândesc cu groază ce se va alege de mobilierul acela unic. Va trebui să-l conving, fie să-l doneze muzeului, fie să-l conving pe Micotă să-i dea sarcină

directorului muzeului (am şi cedat tentaţiei de a vorbi ca la şedinţă, ce pericol uriaş este şedinţa pentru limba română) să-i cumpere mobilierul şi casă, cu dreptul de a rămâne şi a le folosi până la moarte; după moarte să se facă-aici un punct muzeal. Am să-i spun şi maestrului

Frantz L., cu toate că, social, bătrânul este destul de rezervat.

Deci, Matei Pava mi-a demonstrat cum generaţia mea se refuză obligaţiei ei esenţiale. De a se angaja în responsabilitatea dinamică a construcţiei revoluţionare, pentru că a abandonat ideea unui stat „post-revoluţionar" adică o epocă asemănătoare „restauraţiei", înţelegându-se prin „restauraţie" o permanentizare a unei pături conducătoare impermeabilă la fluxul permanent de valori venite din social. A. fost o discuţie în care argumentele lui teoretice m-au scos din ţâţâni. Parcă ne-am fi aflat într-un laborator implantat într-un mediu steril, în condiţii sociale ideale, în care „dictatura proletariatului" şi „lupta de clasă" ar fi aparţinut preistoriei acestui timp,

condiţii sociale în care generaţia mea belică ar face un fel de grevă, de neaderenţă preconcepută la epocă. Mi s-a ui cât temperatura la ulei.

M-a acuzat că am refuzat să slujesc în aviaţie, adică să-mi asum responsabilităţi în procesul de formare al aviaţiei noi.

— Am demonstrat că pregătirea mea de ofiţer şi pilot era mult superioară gradului de căpitan, era şi este şi că un elementar sentiment al onoarei, al demnităţii şi al respectului de sine mi-a interzis umilinţa de a accepta să fiu comandat de altcineva mai puţin bine pregătit decât mine, criteriul de promovare excluzând sistemul valoric în favoarea arbitrarului. M-a corectat, a spus:

„În favoarea unui sistem politic”, de fapt a fost o manevră a mea ca să-l oblig să spună „sistem politic” şi atunci i-am demonstrat că sistemul politic este în esenţă tot un sistem valoric. Sau ar trebui să fie, dacă vrea să-l valideze istoria. El nu poate fi arbitrar. Dosarele nu alcătuiesc şi nu formează personalităţi. Nici referinţele.

Singurul lucru care validează capacitatea,

ataşamentul şi celelalte virtuţi pe care le cere revoluţia este randamentul profesional.

De ce este Luchescu mai „politic” decât sunt eu? Şi i-am demonstrat cu fapte. De război. De pace. Nu m-am sfiit deloc să-i reamintesc cele două episoade în care i-am scăpat viaţa. Nu m-am sfiit să-i comunic că am zburat la apărarea teritoriului, rămânând fidel jurământului militar şi ţării şi nu în ultimă instanţă revoluţiei, când se contura clar iminenţa trecerii în rezervă şi aiurea meseria mea era una din cele mai bine plătite în ierarhia meseriilor bine plătite. Desigur, asta a intrat în obligaţia mea morală, a ţinut de onoarea mea, de patriotism; dar se putea însuma în aprecierea Valorică.

— Replica lui a fost de bun simţ. – „Impune-ţi valoarea. Cine te opreşte?

Dimpotrivă. Ţi s-au creat condiţii s-o faci. De ce, nu m-ai căutat la cabinetul de partid?” – „Puteai să mă cauţi dumneata, n ea Matei!” „Pentru atunci?” – „Da!

Pentru atunci!” –, Aşteptai un favor?” – „Sunt

prea mândru pentru asta! M-ar umili. Aşteptam o discuţie de la om, la om!…”

— Are dreptate Radu, a spus Maria. – îndepărtăm oamenii cinstiţi, capabili, pentru Lucheşti. Adică pentru demagogi. Ne extaziem în faţa oratorilor dibaci de şedinţă şi luăm vorbele drept fapte. Uită-te la Lucian, inginerul de la Gostat. Vecinul. Cele mai proaste rezultate la câmp; dar mereu fruntaş în producţie. Îl plouă cu decoraţii, cu diplome, cu articole de ziar numai laude.

Producţia o realizează Birău. Şi pentru Lucian. Dar

Birău nu dă mese vânătoreşti. Birău nu îngraşe, porci pentru unii tovarăşi, nevasta lui Birău nu cântă romanţe la petreceri intime, îşi vede de zootehnia ei, a ajuns la rezultate de te cruceşti; „dar tovarăşa Birău are spirit dictatorial că l-a dat afară pe tovarăşul Ionaş ca şi când ar fi fost pe moşia ei”. Tovarăşul Ionaş care avea nevoie ca un viţel să-şi rupă neapărat piciorul, pentru că tovarăşul Darie sărbătorea nu se ştie ce

eveniment familial şi nu găsise viţelul, Lucian fiind gata cu doi purceluşi de lapte şi zece vedre de vin. Se ştie, tată. Nu putem porni decât de la realitate. De ce taci Buj orale?

Bujor a ridicat din umeri.

— Are dirept Maria, a spus coana Sofica. Şi oră

Radu să-l luăm noi răsponzabil, ori anjinir, ori preşedinte, că al nost o beut un Beg noi şi două sate: Tu să se taci, Văsălie?

Urca Văsălie s-a făcut că nu-şi aude consoarta. A

ridicat paharul cu vin sângeriu, l-a ţinut în lumina policandrului, marfă „Guban” ca pantofii mei, ori altă marcă, un vin, rubin lichid, a ridicat din umeri, a tăcut şi gata.

Urca Văsălie este un înţelept. Nu l-am recunoscut pe

Matei Pava. Parcă trăia în abstracţiune, într-o lume ideală. Poate îi era frică. Nu i-a fost frică atunci când partidul lui a fost în ilegalitate, nu i-a fost frică să lupte, să organizbze, să înfrunte

puşcăria, nu i-a fost frică de cei din munţi, de plumb. Sau dacă nu-i este frică, este foarte prudent. Dar are dreptate integral. Fără motive de substanţă, o bună parte din generaţia belică nu7 şi asumă responsabilităţi în sistemul instituţional. Argumentaţia mea este reală; dar nu suficientă. Lăsăm un loc gol pe care-l vor umple alţii. Acei alţii ne vor exclude. Matei Pava mi-a deschis o perspectivă din care apreciez în toată complexitatea şi cu toată responsabilitatea propunerea lui Micotă. Este nedemn să nu-ţi asumi riscul responsabilităţii în social. Simt, ştiu, sunt conştient de spiritul meu organizatoric. De capacitatea de a organiza un microorganism social. De puterea mea de muncă. Mi-am verificat aceste calităţi. Să le punem la treabă dincolo de atelierul mecanic şi dincolo de fişe.

Mi-a apărut reportajul, ori schiţa, ori reportajul-eseu în ziarul regional. Întâia oară l-am citit pe sărite. Cu răsuflarea tăiată. A doua oară l-am citit dintr-o răsuflare.

A treia oară l-am buchisit. Destule greşeli de

tipar. Cald.

Cu forţă de sugestie. Cam naiv însă. Cam absolut. Cam prea de ziar. E un început. M-a fascinat numele autorului. Nu mă pot lămuri încă faţă de mine însumi. Am băut un pahar de vin în cinstea mea, în Casa mică şi-n singurătate. Dar asta nu ţine de fişa Matei Pava.

SĂRBĂTORILE DE IARNĂ

Pe Radu Vornicu, teza lui. Matei Pava potrivit căreia generaţia belică respinge răspunderea în organismele instituţionalizate ale statului îl ulcerase profund. Lucrurile se precipitaseră, nu mai avusese vreme să gândească la acuzaţia lui Matei Pava, s-o pună în pagină, să aducă argumente, nici nu putea avea argumente din lipsă de informaţii, din lipsă de statistici, exemplul lui şi a-l încă câtorva nu însemna mare lucru, aceştia toţi aparţinând unei categorii sociale restrânse, aviaţia fiind un microorganism social specific şi fără implicaţiile altor profesii în social. Inginerii. Medicii. Profesorii. Economiştii. Asta gândind la profesiile care necesită studii

superioare.

Sâmbătă venise de la B. cu trenul de 14.53, fugise la croitor, haina nu era gata, se vedea aţa cu care fusese însăilată, domnul Ben ea lucra semiclandestin dar era croitorul familiei de când se ştie, îşi păstrase obiceiul să lucreze stând pe masă, cu piciorul drept sprijinit pe scaun, cu ochelarii cu ramă de sârmă agăţaţi pe vârful nasului, fierul de călcat fumega pus pe o cârpă udă.

„Domnul căpitan veniţi la orele 18 şi voi fi gata”. Vornicu stătuse câteva minute delectându-se cu spectacolul profesional dat de domnul Benea care cosea căptuşeala cu o dexteritate şi o repeziciune uluitoare. Fugise la hotel, reţinuse o cameră cu baie, apoi hoinărise prin oraşul troienit cu o plăcere de băieţoi care se duce la întâia lui întâlnire. Nu poate spune – ceasul mare de la peron arată ora 18.47 de minute, este vechiul ceas al tuturor plecărilor în vacanţă, al întoarcerilor din vacanţă, ceasul care i-a drămuit clipele sosirilor în permisii sau ale plecărilor pe front, un ceas cu

carcasa neagră, solemn, grav ca însăşi destinul, ceas de gară care se implică în atâtea despărţiri şi în atâtea regăsiri – nu poate spune că este calm, ori blazat, că iminenţa sosirii rapidului de la Bucureşti nu-i creează o stare de nelinişte tensionată şi că, pe măsură ce trec minutele, neliniştea asta nefirească, a dorinţă aprigă, virilă, dorinţa posesiunii, amestecată cu o tandreţe pe care nu şi-o cunoştea, cu o duioşie sfioasă, de la care respingea imaginea unei alte Valentine decât cea ştiută în intimitate, pe măsură ce trec minutele neliniştea asta nu se transforma într-o nerăbdare de nesuportat. „Tăiat, decompresat”, îşi comandă.

Este un întuneric gheţos, cerul văzut de sub, copertina peronului este verzui, lumina lampadarelor cade pe zăpada murdară dintre linii, luminile verzi, albastre, roşii care personifică gara şi spaţiul ei haşurat de şinele lucii îi dau senzaţia de aerodrom. Stă sub ceas şi aude, cu toată rumoarea călătorilor care ies din holul imens, abia refăcut după bombardamentele anglo-

americanilor care demolaseră gara modernă, vastă, aproape somptuoasă, aude ţăcănitul minutarului. Se priveşte atent în una din ferestrele luminate indirect, fără să se recunoască în tipul sportiv, îmbrăcat ca de schi, pantalon pană, bocanc uşor, pulover gros, albastru, din care se vede cămaşa albă, abia cumpărată şi cravata, o bogăţie de cravată din mătase, pe fond albastru închis dunguliţe albe abia perceptibile, cojocelul lui de zbor curăţat, aranjat, îi rămăsese în zestrea personală, fusese scos din serviciu; capul descoperit, oricum nu mai simte gaura aceea dezgustătoare din talpa pantofului, nici nu mai are senzaţia că toată lumea se uită la buzunarul de sus al costumului întors pe dos, buzunarul trădător, îi poate oferi Valentinei, soţiei lui, o vacanţă îmbelşugată, a şi vorbit pentru două perechi de pantofi de damă de toată frumuseţea. Nu ştie cum să protejeze buchetul de garoafe roşii (e frig, în sala de aşteptare miroase greu, ca şi în holul rece plin de forfotă, care-i anulează plăcerea aşteptării). Va lua un taxi, sunt câteva rable la

peron…

Glasul fonfăit care anunţă rapidul. Are o clipă de panică.

Nu şi-a ales locul de unde iS-o poată vedea pe Valentina.

Valentina este inconfundabilă. Mai ales dacă-şi lasă părul liber. I se pare că locomotiva uriaşă va trece nălucă prin gară. Scrâşnetul frânelor, scânteile sărind de sub saboţi, vagoanele iluminate sugerând confortul, şuierul aburului la racorduri, portierele deschise, siluetele călătorilor aliniaţi pe culoare. Ar fi vrut ca Valentina să deschidă geamul unde se află, printre sutele de călători şi să-l strige. Sau să coboare cea dintâi, dintre sutele de călători. Aproape aleargă în lungul garniturii. Se loveşte de bagajele celor care inundă peronul. Rumoare. Sâsâitul aburului. Ajunge la vagonul de poştă conştient că face o prostie. Se întoarce. Hamali. Bagaje. Lume. Să nu fi venit? O strângere greţoasă de inimă. Aproape panică.

De ce să nu fi venit?! Inventariază creştetul

puhoiului anonim. Ea este. Trebuie să fie ea! Trebuie! Nu-şi explică de unde acest „trebuie. Se precipită. Se împinge.

Femeia trece prin conul de lumină al unui lampadar la braţ cu o altă femeie, duce în dreapta o valijoară de voiaj.

— Vornicu o dublează chiar când trece prin lumină.

Nu este Valentina. Femeia îl măsoară lung.

— Radu!

Se-ntoarce. Valentina. Chiar sub ceasul acela uriaş, negru, morocănos.

— Mi-ai uitat şi mersul. Şi paltonul. Ca să nu spun, şi chipul.

Valentina. În paltonul ei cu guler din blană de vulpe roşie. În stânga cu o valijoară. Cu un fular lung, alb, petrecut peste coama de păr auriu. Vrea s-o îmbrăţişeze.

Valentina are ochii plini de lacrimi. Îi sărută mâna. Îi sărută degetele. Îi sărută încheietura caldă, catifelată. Îi dă florile. Îi ia valijoara. O strânge lângă el. Puternic.

Valentina are un spasm. Nu-şi vorbesc. Ies din gară în forfota celor care se-nghesuie la tramvaiele înşiruite în curba largă din faţă.

— Vrejiu pe jos, spune Valentina.

— Hâidem pe jos…

Spune „haidem pe jos” şi nu-şi mai găseşte cuvintele. Este un gol de cuvinte. Cade într-un gol de cuvinte.

Valentina îşi lasă palma fierbinte în palma lui.

— Unde mergem? întreabă Valentina.

— În oraş.

— De ce nu acasă? Vreau s-o văd pe mama!

— În noaptea asta nu mă vezi decât pe mine!

— Ţi-a foştilor?

Valentina este aici, o simte, îi simte mâna fierbinte, îi simte pulsul zvâcnindu-i la încheietură, îi simte aroma aţâţătoare a părului, simte mirosul acela greu de tren, de aer închis, este lângă el, aproape somptuoasă, o femeie în plină frumuseţe şi strălucire, o alta, o străină, aberant; cum o străină, o ţine înlănţuită pe după umăr, merg încet cu toate că prezenţa soţiei lui, a amantei mai

curând, îl pătrunde lent, o lamă înroşită care-l pătrunde lent, care-l ameţeşte, bulevardul este luminat puternic, se vede clădirea masivă a fostului liceu pianst, parcul încercelat cu horbote de zăpadă strălucitoare, o clipă de ameţeală, o ia în braţe, îi caută buzele, o sărută îndelung, până la sufocare.

— Ne vede lumea, şopteşte Valentina.

*

— Valentina, drăga mea, ce este cu tine? Ce ai Valentina? Valentina, răspunde, te rog, nu mai plânge, asta mă ucide, nu mai plânge, de ce plângi?

— Mă tratezi ca pe o cocotă. Ca pe o cocotă… Ca pe o cocotă… Aici! Aici!

Stă trântită în latul patului, descheiată la palton, el îi trăsese doar cizmuliţele din picioare; îi sărutase tălpile aşa în ciorapi cum erau, îi încălzise degetele, era o cameră de hotel obişnuită în care el adusese flori, nu găsise decât garoafe, era cald, aşternuturile, străluceau, sigur dulapul era hâit puţin într-o parte, patul nu era prea stabil,

mocheta era roasă; dar nu asta văzuse el, nici nu-l interesase, aerisise înainte de a se duce la gară, rearanjase măsuţa şi cele două fotolii, umpluse glastra şi paharele şi cana de apă cu flori, Valentina rămăsese surprinsă, o clipă a crezut că a înţeles lăcomia lui, dorinţa de a-şi petrece noaptea reîntâlnirii numai ei doi, fără niciun martor, dorinţa lui de a se regăsi în intimi

tate şi-acum criza. Îi sărută genunchii, mâinile. Valentina plânge în hohote.

— Ca pe o cocotă! şopteşte mereu… Ca pe o cocotă!… După atâta vreme!… De ce? De ce merit asta?!

Vornicu bolboroseşte, vrea să o legene, îi spune că a aşteptat-o ca pe iubita lui, ca pe doamna lui, că a vrut să fie numai ei doi, pe urmă i se pare ridicol, ridicolă i se pare toată scena, lacrimile o urâţesc, o îmbătrânesc, faţa femeii se crispează, doar ochii încercănaţi şi înlăcrimaţi au o frumuseţe stranie şi lui Vornicu seara i se pare meschină, camera de hotel sordidă, percepe mirosul apretului, al dezinfectantului cu care

fusese curăţat closetul, abia atunci vede tabloul şui de deasupra patului, adică o fotografie în culori tăiată dintr-o revistă ilustrată, înrămată, un peisaj de munte, din Apuseni, abia atunci vede tencuiala sărită de deasupra noptierei, are senzaţia că pereţii sunt igrasioşi, umezi şi că din ei curge un seu rânced, care i se lipeşte pe suflet. Tot ce imaginase de la primirea telegramei, toate atenţiile, toate gesturile prin care s-o seducă, toată neliniştea şi nerăbdarea zilei de astăzi, a duminicii ăsteia de aşteptare, de pregătire interioară, totul se transformă într-o amărăciune veştedă, într-o mizerie gelatinoasă şi puhavă. Se duce la fereastră. Se vede un colţ de bloc, o felie de bulevard, trece un tramvai cu zgomot de fierărie veche şi nu se mai aude decât plânsul Valentinei.

— Nu crezi că ar fi mai bine să vorbim normal.

Întreabă şi se vrea singur, în Casa mică.

— Cred că cel mai bun lucru ar fi să mergem la mama, spune Valentina sec. Camera asta mă şcârbeşte.

Am impresia că aici îţi aduci amantele. Nu te supăra.

Mi-e scârbă. De tot ce mă-nconjoară aici. Era mai normal să vii acasă la tine, unde totul ne aparţine; decât să mă aduci aici, ca pe-o târfă.

— Poate ai dreptate, spune, abia aşteptând să plece:

Îl copleşeşte un sentiment idiot de vinovăţie. Se gândeşte la Kati; dar nu de acolo se trage sentimentul de vinovăţie. Poate se trage de la faptul că a lăsat-o atâta vreme singură. Că, într-un fel, a părăsit-o.

Valentina se ridică. Îşi încalţă cizmele. Se duce la oglinda din baie. Îşi reface machiajul, privindu-se insistent în oglindă. Vornicu se duce lângă ea. Îi sărută părul.

Ceafa. Valentina se degajează, fără să-l privească.

— Să mergem, şopteşte.

Nu ştie cum, nu ştie de ce, nu-şi poate explica de unde şi cum s-a născut sentimentul acela de

incertitudine, de prealarmă, poate în clipa când Valentina s-a degajat fără să-l privească, fără să se întoarcă spre el, fără să-i răspundă la sărut, aşa cum i-a răspuns mereu şi mereu. Poate scena făcută şi terminată atât de brusc.

„Ofensa” subliniată cu atâta ardoare, în realitate un lucru cu totul obişnuit să tragi la hotel într-un oraş în care n-ai casa ta, poate acuzele nedrepte, parcă pregătite din vreme, ca şi când singurul motiv pentru care un bărbat porneşte să se caute ar fi „târfele”, şi mai la Urma urmelor nu toate femeile cu care te culci sunt târfe şi…

Îşi îmbracă cojocelul. Ia valijoara Valentinei. Strânge florile. Deschide fereastra. Le aruncă în stradă.

— Nu trebuia. Gest gratuit, constată Valentina…?

Iarna garoafele sunt scumpe.

Vornicu se stăpâneşte. „Ce idiot am fost, ce caraghios, mai ales aseară când am îmbrăcatcostumul nou, m-am fandosit prin casă în costumul nou”.

— Camera este liberă, spune când predă cheia… Surprinde privirea mirată a celui de la recepţie care-a salutat-o ceremonios pe ravisanta doamnă blondă.

— Dar v-am dat camera cea mai bună, hotelul nostru, vedere spre oraş, sper că nu v-a nemulţumit domnule, tovarăşe, că doamna…

— Mulţumesc, spune Vornicu şi iese. Ştie că îi ard obrajii ca şi când, acolo sus, rămaşi între patru ochi.

Valentina l-ar fi pălmuit.

Este o forfotă nelalocul ei în toată casa. Focul nu fusese făcut în sufragerie decât de dimineaţă, acum era rece, Roji, muncitoare la horticultura oraşului pe care spaţiul locativ o cazase într-o cămăruţă mică, de serviciu se foieşte cu intenţia vădită s-o vadă pe „doamna lu’ domnu’ Radu”, sofaua-recamier (bineînţeles că nu seamănă nici pe departe cu piesa desenată de prietena lui Chateaubriand)

este lipită de peretele biroului în care, acelaşi spaţiu locativ excedat de lipsa de locuinţe şi de

afluxul spre oraş, cazase o funcţionai a tânără, sau o tehniciană, uşa sufrageriei dând într-yn holişor în care dă şi uşa camerei unde stă Mimi, asta excluzând orice gând de intimitate; adică forfota stârnită la apariţia Valentinei pune în valoare întreaga promiscuitate a oamenilor îndesaţi unii peste alţii într-un spaţiu sufocant. Vornicu s-a dus în pivniţă, a crăpat câţiva butuci de cer, a cărat lemnele cu coşul, a alunecat pe gheţuşul din curte (don Costache nu se ocupă de casă, de curte, este şase zile din săptămână la Gostat, dacă nu chiar şapte, dacă se-ntâmplă să vină duminica, atunci de dimineaţă se duce la catedrală, şi după amiaza la meci, unde este suporterul numărul unu al echipei de fotbal

Politehnica" – pentru timişoreni „Poli", acolo la meci este alt om, de un pitoresc plin de haz, cu replici preluate de tribune, astăzi n-a venit, are mâine şi poimâine şedinţe la regiune, vrea s-o vadă pe Valentina) a făcut focul şi acum se vede inutil, toată iniţiativa trecând la mama şi

Valentina. Singura lui preocupare este să pună

pe foc.

Aude apa curgând la baie, deci Valentina este acolo fără să-l cheme pentru te miri ce, dulcea capcană de la ei, de-acasă. Mama trebăluieşte la bucătărie. Se aud cratiţele.

Intră mama îmbujorată de plăcere, aşterne masa, este veselă.

— O splendoare de femeie, o minune de femeie, cum te-ai îndurat, cum ai putut s-o mâhneşti, s-o laşi singură.

Să stea închisă în casă ca o schimnică?! Au dat din tine toate obiceiurile hapsâne din neamul lui taică-tu. Farşeroţi cu jungherul la brâu. Buni să-şi răsucească mustăţile în şapte munţi. Să-ţi faci bagajele şi să pleci la Bucureşti.

Vornicu nu ştie dacă mama şi Valentina au stat de vorbă un minut sau o mie de minute. Ştie însă că mama a aflat cum de fapt a crescut un fel de monstru egoist, insensibil la artă, orgolios până la nebunie, pe care l-a lăsat

Augusta, nepoata generalului, o savantă, mamă devotată, ce situaţie politică are Augusta;

dar şi ce soţ are, ce om cumsecade, cât o ajută, cum nu-i iese din voie, pe când el?

Astea i le spune mama între două drumuri la bucătărie unde o ajută Valentina şi Vornicu se simte umilit de lipsa asta bruscă de discreţie „de pudoare conjugală a Valentinei. Îşi dă seama că este în plus. Un fel de anexă incomodă. Stând ciucit lângă foc, privind în flăcările jucăuşe îşi aduce aminte de Kati, de reţeta menită să-i redea fecioria. Asta îl alertează din nou. Ecourile aproape stinse ale prealarmei sunată în camera de hotel renasc. Surprins de scena făcută de Valentina, a luat-o în sine, ca pe rezultatul aberant al unei judecăţi aberante. Al unei psihologii cu, totul alta decât psihologia unui eu raţional.

O psihologie a biologicului. A instinctului. Privind jocul flăcărilor, în spune că sceneta a fost improvizată pe loc, ca s-o conducă pe Valentina la mama. Valentina are nevoie de mama. Urmând logica unui raţionament tactic elementar se pune întrebarea „de ce”? Valentina, torida

Valentină a rămas frigidă la dezmierdările lui.

Acum îl evită. Tot ce-a imaginat în legătură cu reîntâlnirea lor s-a prăbuşit. Valentina n-a venit să-l întâlnească. N-a adus-ro nici dorul, nici gândul de a-l readuce la căminul conjugal. Ar fi un imbecil să creadă altfel. Valentina a venit să-i facă o pledoarie mamei. Nu are niciun pic de îndemânare. De diplomaţie. L-a şi izolat. Putea să facă ca naveta cu farfuriile. Cu tacâmurile. Putea să-i dea un sărut pe furate. Desigur Valentina s-a jignit mortal la plecarea lui. Dacă stă şi judecă drept, cum ar fi privit el plecarea Valentinei din patul conjugal, spre a se realiza aiurea? Pentru că, pentru Valentina el n-a plecat din casa lor. El a plecat din patul lor. Ceea ce este cu totul altceva. Încearcă s-o vadă dimineţile sculându-se singură, ducându-se în baia-capcană, aranjându-se, plecând la magazin, dacă se mai duce la magazin, întâlnind femeia cal care va fi întrebând-o ce veşti mai are de la soţul ei, apoi ora când apar oamenii aceia, Rasputin, Maestrul şi ea este singură, fără să-şi simtă bărbatul aproape şi probabil Maestrul o invită la peisaj, ori trece pe-acolo Stamate

Chiriac pe care el l-a rugat să aibă grijă de Valentina şi Stamate în virtutea acestei „delegaţii” o va fi invitând în oraş, la un local, la o expoziţie, ea se va fi ducând la doamna Elena şi va fi văzând o casă unde toate sunt la locul lor, se va fi întorcând acasă şi se va fi lovind de pustiu, de gol, este inuman. Ceea ce face el este inuman. Este necavaleresc. N-o poate lăsa pradă tentaţiilor în numele’s, acrului său egoism de mascul care-şi găseşte o Kati pasagera, sau altă Kati, fără ca asta să ştirbească ceva din ceea ce aparţine Valentinei. Valentina are dreptate, îşi spune când vâră pe grămada de jărăgai un butuc rotofei. Ca soţ şi amant, m-am purtat mizerabil. N-o să mai aştepte veacuri în şir. Până mă voi regăsi… Ori acolo! Ori aici! Ori ne despărţim!

şa este loial. Şi Valentina merită această loialitate. Nu-mi piace procedeul ei. Este femeie. Voiam să rămână o doamnă.

— Radu, du-te şi adu vinul pe care l-a tras taică-tu în sticle. „Raftulal doilea din stânga…

Haidem copii. La masă!

„De fapt este un fel de prohod. Valentina mănâncă cu ochii în farfurie. Mai mult îşi şterge ochii cu batista minusculă pe care şi-o scoate de sub mâneca jerseului mov, o frumuseţe de jerseu mov cu corsajul despicat prin care se vede dantela combinezonului şi pieptul ei alb, are unghiile lăcuite, şi-a lăsat coama blond-albă liberă, are o altă frumuseţe decât cea cunoscută lui, interiorizată, şi evită privirea, povesteşte ceva de domnul general care a fost reactivat şi are o funcţie mare, domnul general a întrebat-o dacă Radu n-ar vrea să facă academia militară, este foarte ocupat; ar rămâne profesor în academia militară, domnul general a spus că la catedra de istorie militară ar fi cel mai indicat, ar putea studia în voie, ar putea scrie în voie, totuşi capitala este capitală, cele mai bune biblioteci, alt mediu intelectual „şi ceea ce nu înţeleg eu”.

(aici Valentina a făcut o pauză de sens şi-a tamponat colţul ochilor cu batistuţa mov, numai dantelă) „este încăpăţânarea ta Radu de a trăi în

medii obscure, lipsa asta de ambiţie de a fi măcar la nivelul tău”.

Vornicu nu o întrerupe, cu toate că mama face ochi mari şi-l priveşte lung şi parcă abia acum, sub lumina crudă a candelabrujui – de fapt nu este un candelabru, este o lampă la modă înainte de război având o piesă centrală din alabastru care răspândeşte o lumină difuză şi şase braţe cu tulipe din acelaşi alabastru în care strălucesc becurile de o sută de lumini, făcând să scânteieze argintăria din vitrina bufetuluideci, abia acum îşi pune mama întrebări. El stă în capul mesei, Valentina în stânga, mama în dreapta, mama a adus şi fructiera plină cu struguri Napoleon, cu boaba chihlimbarie, aşezaţi peste mere roşii şi galbene, ionathan şi pătule aurii, el toarnă vinul pe care-l produce don Costache, un muşcat ottonel uşor, foarte puţin şampanizat, mama a pus paharele de cristal şi vinul capătă nobleţea cristalului care-i pune în valoare culoarea. Începe să fie cald. Intim. Până şi mobila masivă furniruită cu furnir de nuc îşi îndulceşte conturele. Chestiunea cu academia

militară vine prea târziu. Mefisto a fost trecut în rezervă, general. S-a întors tot general. El este căpitan. Strategul, băiat excelent, excelent pilot dar atât, este locotenent-colonel. Aberant. În afara discuţiei.

Se pare că mama a înţeles.

— Chiar dacă nu vrei să te întorci în armată, spune

Valentina şi redevine ea, adică îşi aruncă părul pe-un umăr, i se uită în ochi, eşti acolo, te interesezi de carte, te lupţi pentru carte. M-am văzut cu Augusta, ea zice că te-ar sprijini şi tovarăşul Bunescu, eu pregătesc o expoziţie cu tematică exclusiv muncitorească, am fost în documentare la uzinele „23 August”. Toată lumea spune că va fi un mare succes. Auzi Radu! Ţi-o spun faţă de mama.

M-am săturat să joc rol de văduvă. Să ascult propuneri şi apropouri. De asta am venit. Să te precizezi;

Valentina este foarte lucidă, stăpânită, lui i se pare calculată.

— Iată o discuţie de la care mă exclud, spune mama.

Radu, strângi tu. Mă duc la mine. Ştii unde sunt aşternuturile „Auzi Valentina, draga mea, tu ai dreptate, ca femeie ai dreptate, ceea ce face Radu este o mojicie, i-am spus-o, din punctul nostru de vedere este inadmisibil, cons Merând că tu nu poţi sub niciun motiv să plecf din

Bucureşti.

— Dumnezeule, Paula (de când naiba îi spune mamei pe nume, se-ntreabă Vornicu) dar înţelege sunt în pragul lansării! Expoziţia asta mă duce, dacă nu direct ca membră stagiară a Uniunii artiştilor plastici, cu bunăvoinţă acolo, atunci sigur ci membră a Fondului plastic. Asta înseamnă un câştig pentru amândoi.

— Bunăvoinţa cui, Valentina? întreabă mama.

— A celor competenţi, spune el. Jean Broşteanu, marele critic de artă. Maestrul Panait Udrişte.

— Şi a lor, spune sec Valentina. Şi a altora.

— O lume străină mie, Valentina.

— Din vina ta.

— O pot accepta cu sila?

De dragul meu, nu cu sila… Paula, strâng eu.

— Vorbiţi încet. Nu este nevoie să vă ştie târgul.

Noapte bună. Apropo de un câştig de cauză prin bunăvoinţă. Este tot ce-i poate fi mai străin lui Radu. În parte este vina mea, Valentina. Noapte bună…

…

— De ce este mai bine aici decât la hotel?

f. – Sunt mai apărată.

— De cine?

— De tine!

— Nu voiam să te asasinez.

— Mai rău! Voiai să mă seduci!

Valentina izbucneşte în plâns. Un plâns cu izbucniri de râs. Vornicu se duce la ea. Îi răstoarnă capul pe speteaza scaunului. O sărută sălbatic…

Stau amândoi pe jos, jărăgaiul răspândeşte o căldură dospită. Vornicu îşi ţine capul în poala Valentinei care-i plimbă degetele prin păr. O clipă

Valentina a fost ea însăşi. A strâns masa, a lăsat vinul şi fructele, a auzit-o vorbind cu Roji, cu Mimi, i-a auzit râsul, a auzit-o intrând la mama, acum este alta, o foarte frumoasă femeie străină, o femeie de marmură, rece, cu înfiorări ciudate, cu spasme ale degetelor, cu crispări.

— Aproape mi-e frică să rămân singură cu tine. Şi ruşine. Mi-e ruşine să mă dezbrac. Mi-e ruşine să mă culc în acelaşi pat cu tine, Radu. De ce m-ai lăsat atâta vreme singură? Dumnezeule, ce calvar. Ce viaţă uscată. M-ai îmbătrânit. M-ai secătuit. Am crezut că te-a dus la Maria aia cu ochii albaştri, mocniţi, la mironosiţa aia care-i tot dădea cu adolescenţa, cu amintirile voastre de-atunci. O

prefăcută… Am cumpărat, adică mi-a făcut tâmplarul nostru un raft de cărţi, o bijuterie. Am aranjat altfel toată casa. Am renunţat la dormitor. Oho! L-am vândut bine.

Am cumpărat o cameră combinată. Cu fotolii de piele.

Minune. Pentru tine, ţi-o aranjezi cum vrei.

Numai acuarelele mele le laşi aşa cum le-am fixat eu. Şi autoportretul.

Ai să vezi. Sara te întreabă ce faci cu nuvela. Ori cu romanul. A fost destul. A fost destul, înţelegi, fost destul.

Nu mai pot. Orice strângere de mână mi se pare o invitaţie la pat. Orice salut mi se pare că ascunde un subtext.

Ştiu. Bărbaţii întorc capul după mine. Pe stradă. În autobuz. Nu mă mai flatează. Mă jignesc. Parc-aş umbla goală.

Este un delir. O izbucnire. O descărcare. Valentina vorbeşte repede, fără pauze, a stins lumina, s-a întors, el a strâns-o aproape, a simţit clipa aceea când Valentina s-a vrut ocrotită, a lăsat-o să se uşureze, niciun gest care să-i întrerupă confesiunea, o ascultă, o înţelege şi pe măsură ce o înţelege, pe măsură ce se identifică cu ea, cu reacţiile ei, pe măsură ce ea este mai liberă în gesturi, pe măsură ce se eliberează de constrângerile pe care şi le-a impus, el ştie că niciodată nu se va regăsi în noua cameră

combinată cu rafturile ei semigoale, cu acuarelele şi autoportretul Valentinei, cu soarelele de la atelierul Maestrului sau de aiurea, pentru că nu poate sări peste etapa asta de viaţă, fără să se mutileze, fără să se lipsească de ceva esenţial, fără de care n-ar mai fi el însuşi. Ştie că mâine, ori poimâine, această imposibilitate de a se transfera în universul ei va deveni realitate. Dar până mâine, ori poimâine este o veşnicie, veşnicie în care ei doi îşi vor lua rămas bun, vor avea vreme să-şi ia rămas bun.

— Vreau să mă duciacolo unde locuieşti la B., acolo unde este Casa mică, cum scrii tu în capulscrisorilor

„Casa mică, joi 2 decembrie la ora 23,30”. Ai dreptate!

Aici nu mă simt eu, spune Valentina şi cu un gest hotărât îşi deschide nasturele jerseului mov.

— Nu mai vorbim de o revenire a ta la Bucureşti, nici de o venire a mea aici, spune Valentina. Trăim. Încercăm să înţelegem. Facem sărbătorile împreună. Am vrut să stau o singură zi.

Nu-mi închipuiam că timişorencele sunt atât de elegante. Nu-mi închipuiam că teatrul este aşa.

De-a dreptul monumental. Niciun teatru din Bucureşti nu rivalizează cu el. Cine e doamna care-ţi zâmbeşte? O

colegă?... O colegă!... Salut-o mai amabil... Şi domnii?...

Aha! Ce naiba, cunoşti pe toată lumea? Este tare plăcut să cunoşti pe toată lumea. Să te cunoască toată lumea.

Asta mă flatează. Îmi dă un sentiment familiar. De ocrotire. De bunăvoinţă generală. La Bucureşti nu este aşa.

Ai sentimentul singurătăţii. Panica singurătăţii. Nu-ţi doresc să treci prin aşa ceva. Costumul îţi vine impecabil.

Stai prea ţeapăn. Ia-mi braţul. Mai tandru, domnule. Le ucid. Pe toate... Mai facem un tur? Da L Vreau să fiu văzută! Da! Vreau să fiu admirată. Suntem o pereche frumoasă. Deocamdată este suficient. Mă măguleşte. Îmi place aici. Ce foaier somptuos. Oglinzile astea uriaşe. Şi fresca de pe

cupolă... Şi marmora. Ai venit des la teatru fără mine?

— Niciodată!

p. – Este stupid să ne privăm de viaţă... Stai aşa să mă uit în oglindă. Îmi pare rău că nu mi-am luat rochia verde, ştii tu care şi rochia neagră; dar şi aşa nu te fac de ruşine. Şurub a început să chelească.

Să-şi piardă umorul. Mizantropul a rămas acelaşi.

Sunt prietenă cu Bibilica lui. O femeie deschisă, realistă, care ia viaţa aşa cum este. Auzi Radu, abia acum o înţeleg pe Augusta. Ştii de ce-ai pierdut-o pe Augusta?

Din frică. A, nu! Nu ţie ţi-a fost frică. Ei! O frică ucigătoare. Cine este juna care te urmăreşte cu privirea? Colegă nu-ţi poate fi!

).

— Ura, ghiaure! Omagiile mele doamnă! în sfârşit, iată-vă!

— Prezintă-mă soţiei tale!

— Doamnă!

Este doctorul, este Ion, este Ţuohi, colegul lui de clasă, poartă cu distincţia aceea proprie timişoreanului costume închise, cămăşi albe cu manşetele vizibile, cu butoni masivi, îi înconjoară, se înclină ceremonios când sărută mâna

Valentinei, bărbaţii aceştia au stil, reprezintă o lume, un superficial ar spune „provincială” şi s-ar înşela, provincială fiind aprecierea, o lutne în care se respectă şi care respectă uzanţe sociale verificate de timp, uzanţe care dau culoare şi picanterie, care personalizează foaierul şi-l face monden. Radu Vornicu se simte foarte bine, fără ca să fi dat încetarea stării de prealarmă. Desigur că doctorul şi

Ţuchi îl manevrează ca s-o conducă ei pe Valentina în acel manej monden unde se apreciază vestimentaţia, ţinuta, talia femeilor şi croitul rochiilor, unde se schimbă priviri semnificative, unde se vorbeşte pe ton scăzut, unde gesturile sunt studiate, unde lumina strălucitoare a candelabrelor aprinde sclipete scurte în cercei şi coliere. Nu ştie despre ce jună a vorbit Valentina,

probabil aşa, ca să-l încerce, este un grup vesel de studenţi şi studente, un grup mai puţin conformist, băieţii râd puţintel prea tare; uite-l dom de pe Teaha, profesorul lor de fizică, foarte cărunt, dar foarte tânăr la obraz, cu ochelarii lui cu ramă de aur

„Să trăiţi don profesor”, ceva exuberant, o voioşie uşoară, adolescentină îl face să râdă fără motiv, pe urmă se aud soneriile, gongul, se stinge candelabrul şi el o ia pe Valentina de mână şi o conduce sus, unde cumpărase toate biletele dintr-o lojă centrală, fantezie care-o încântase pe Valentina. Se acordă instrumentele. Este o rumoare abia perceptibilă. Se aprilie rampa. Se aude bagheta dirijorului bătând în stativ. Se cântă şi se joacă „Tannhäuser”. intimitatea din lojă, atmosfera de reculegere a sălii, acel ceva inefabil şi indefinibil care creează emoţia colectivă, sugestia colectivă, îl sensibilizează, îl deschide spre sine. Recepţionează valul de voluptate pe care-l emană Valentina. Nu este un meloman. Wagner îl interesează din perspectiva sursei lui de

inspiraţie: legendele germanice. Adică fondul naţional. Închide ochii. Nu-l interesează scena, cu toate că acolo, acel geniu germanic, tenace şi puternic a operat în adâncime spre a descoperi acele elemente comune de structură care leagă poezia de muzică şi pe acestea două de dans. Perspectiva creată de Wagner trece cu mult dincolo de scenă, dincolo de momentul „spectacol”, dincolo de sentimentul de încântare al acestor clipe dense. De ce s-ar priva romanul de exploatarea sistematică a unor teme epice, a unor teme lirice, a unor teme psihologice, într-un cuvânt a unor laitmotive, percutate de ideile şi stările postbelice care deschid, sub ochii încă somnoroşi ai oamenilor, o eră necunoscută, tentaculară, plină de capcane mortale: era atomică? Poate face abstracţie de începutul acestei ere? Poate uita Nagasaki şi Hiroshima? Nu numai în ordinea militară. Turcii au masacrat elteva zeci de mii de greci răsculaţi în Chios, insula terebentului. Europa s-a radicalizat. Delacroix şi Victor Hugo şi nu numai ei, şi-au

manifestat protestul faţă de genocid prin opere remarcabile. A ţipat şi s-a lamentat toată presa europeană. Şi cea din Statele Unite. În Transilvania de nord… Revine la Zoltan, la leventi, de fapt se gândeşte la

Hiroshima prin ricoşet, pentru că se gândeşte la viitor.

Foarte exact la statutul umanităţii în epoca atomică. La statutul artei. Ce mai înseamnă arta în zodia dezagregării atomice? El, Vornicu, nu s-a născut prea târziu? Valentina îi ia mâna. Se pleacă spre el.

— Vreau în Casa mică! şopteşte. Ai spus că avem un tren de noapte… Mă enervează femeia aceea de la balcon doi, ori de la cucurigu, nu te uită, mă fixează de cum s-a ridicat cortina. /

— E frig acolo, n-am mai făcut focul de câteva, zile.

Cum naiba înoţi prin zăpadă?

— Vreau, şopteşte femeia, îi acoperă obrazul cu vălul aromitor de păr platinat, se lipeşte tandru

de umărul lui…

Ar fi vrut să rămână uitat în fotoliul acela somptuos, tapiţat cu catifea zmeurie, sub cupola pictată cu scene din „Gestele valahilor”, uite, nu s-a gândit că ideea, festelor” este latentă în el încă din epoca adolescenţei, din epoca în care, neştiind mai nimic a venit aici pentru că aşa trebuia să vină un elev; ori pentru că veneau colegele lor de clasă de la „Carmen Sylva” – ar fi vrut să rămână şi să urmărească ideea sugerată de Wagner, a unei unităţi intime a artelor, a fondului naţional, a ideii lui Goethe despre acest fond naţional şi despre măreţia temfei care înalţă în sufletul „poetului” zicea Goethe, sentimentul propriei lui personalităţi. El ar zice, în conştiinţa artistului.

Este atât de plăcut să asculţi „Tannhäuser” prins în vraja femeii care nu mai este decât vag Valentina; să-i simţi aroma care i se ridică din corsaj învăluindu-te într-o boare de senzualitate subtilă, eterată, să prinzi cu tot trupul efluviul voluptuos emanat de trupul ei zeiesc, şi în acea stare de erotism ameţitor să gândeşti la sugestiile

desprinse din testamentul artistic al lui Auguste Rodin, atât de contradictorii câteodată cu ce se întâmplă astăzi.

Iată un lucru peste care nu se poate trece. Are în dosarele lui şi testamentul lui Rodin. Trebuie să i-l citească

Valentinei. Cum naiba nu s-a gândit la asta până acum?

Când se ridică uşor şi ia paltoanele de pe bancheta din spate, vede, la balcon, în arcul dulce pe care acesta îl face sub cupolă, doi ochi fosforescenţi care, se pare, o fixează pe Valentina. Femeia de la balcon îşi întoarce privirea spre scenă… închide cu grijă uşa capitonată a lojei.

— Repede, repede, spune Valentina. Îmi iau cizmuliţele. Te schimbi. Avem tot timpul.

Marmura foaierului reflectă stins apele licăritoare ale aplicelor. Miroase a fum de tutun şi a sfârşit de spectacol.

— Mă anchilozasem. Îmbătrânisem. Phii! Domnule!

Aici se vede mână de femeie. Mmm! Ce poftă

mi-e de slăninufă cu ceapă. Radu, te-ai gospodărit nu glumă. Te invidiez. Aici e ţuica? De unde naiba atâta ţuică? Un butoi de vin! Ca acasă, la noi, în Moldova. Păi nici nu se compară cămara ta cu a mea.

— Uiţi că sunt un fel de colectivist? Stai în palton, într-o jumătate de ceas, raiul.

— Mă laşi să mă uit prin fişele tale?

— Uită-te!

— Mai bine pregătesc ceva de mâncare. Îmi dai un pahar de vin? Mi-e o sete de mor! Lasă! îmi scot singură.

Abia aştept să beau un pahar de vin de la cana... Ce faci aici, în fotoliul ăsta? Cu şuba asta? Astea sunt blănile de vulpe? Ce minune! mai frumoase decât gulerul meu care produce crize de ulcer. Doamna cu vulpile. Am să-mi pictez un autoportret, aşa, cu vulpile. Mă laşi să stau în şuba asta?

— Valentina! Fă ceea ce doreşti. Eşti da tine.

— Am văzut, dar n-am crezut. Fotografia mea acolo, pe masa de lucru. Radu, fă-mă să-nţeleg. De

ce? Taci!

] nu vreau să înţeleg nimic. Poate pentru că înţeleg totul.

Cum mai duduie focul.

— Deschide ferestrele.

— O nebunie!

— Suie-te în pat. Stai învelită în şubă. Dă-mi paltonul. Ce vrei să mănânci astă-seară? De fapt este un souper, după oră. Supăm în intimitate în vila noastră de la ţară. Doamna va fi servită în câteva minute.

Valentina stă cocoţată în vârful patului, învelită în şuba din care nu i se vede decât obrazul. El aeriseşte, aerul gheţos intră ca o binefacere, focul duduie în sobă. Pufulache este la Bujori, lasă uşa tindei deschisă, lasă uşa spaisului deschisă, se primeneşte atmosfera. Valentina s-a mirat văzând surcelele puse în lădiţa lor, lemnele în lada mare, ordinea din cămară, ordinea din casă. „Numai cu spălatul ăsta în lighean nu mă împac. Şi cu closetul afară.

Astea îmi taie tot cheful”. La Natura soit votre

uniqua deesse, parcă zicea maestrul Rodin, îşi spune Vornicu.

Natură în sens larg, desigur. Vornicu face efortul s-o integreze pe Valentina Casei mici. Închide geamurile, trage obloanele, soba de zid dogorăşte, este calitatea ei, se încinge repede, odaia mică, scundă, trece prin clipa de criză când pereţii reci absorb lacomi căldura, Vornicu îşi spune că pare fals, că-şi pierde gestul firesc. S-a rupt vraja spectacolului. Au luat tramvaiul până la parcul Doja, de acolo pe jos până acasă, gheaţă pe trotuare, lunecuş, Valentina şi-a încălţat cizmele, a pălăvrăgit cu mama, el s-a schimbat şi-a îmbrăcat „ţinuta” de schi, de ţară, au prins trenul din mers, s-au urcat într-un compartiment aproape gol. Pusta scânteind, stele mari, verzui, drumul prin comuna luminată generos, miros de lemn ars, de bălegar întors, hămăit de câini, uliţa pustie. Valentina s-a oprit de câteva ori să respire… Acum se dezbracă, rămâne în combinezon şi foarte agil îmbracă halatul lui tutuniu şi-l strânge pe mijlocul cărnos, de femeie plină, are aerul unui alt secol,

apoi îi suflecă mânecile până la cot, antebraţele albe, rotunde, rămân goale şi se aşază la masă aruncându-şi pletele pe umărul stâng cu gestul ei de vedetă care se ştie admirată. Radu Vornicu ştie că-i suspectează fiecare gest. Că-l asociază altor nopţi când, probabil, el ar fi avut aici alte vizite şi când el slujea vizitatoarele aşa cum o slujeşte pe ea.

— Mi-au îngheţat picioarele şi n, a se mai dezmorţesc deloc, spune Valentina.

Vornicu îngenunche. Îi scoate cizmuliţele. Îi masează tălpile. Degetele. Apoi o ridică cu scaun cu tot şi o duce la sobă. Valentina îşi sprijină tălpile de sobă.

— Mă răsfeţi, spune.

— Eşti doamna mea.

— Numai atât?

— Iubita mea.

— Numai atât?... Prostule. Mi-a plăcut să fiu soţia ta...

E minunat aici în Casa mică. Poţi fi foarte singur. Şi foarte stăpân pe timpul tău. Asta ai

vrut?

— Şi asta!... încalţă papucii. Târlicii mei. La masă, te

rog. Doamna este servită.

Vornicu se joacă pe sine. Un alt sine. Şi l-a descoperit

— Acum. Valentina pare firească, cu toate că n-a luat în stăpânire nimic din lucrurile şi atmosfera Casei mici. Se poartă cu o decenţă studiată, cu o reţinere studiată, privirea ei cercetează atent fiecare amănunt, n-a atins niciun lucru, nu l-a întrebat nimic, nu i-a mărturisit nimic şi el se teme încă de momentul când ea, având dreptul sacru de a hotărî asupra destinului ei, îi va pune întrebarea firească:

se întoarce sau nu acasă?! Şi el, în virtutea aceluiaşi drept sacru de a hotărî asupra propriului destin va răspunde:

nu! Nu mă întorc... De altfel of, sunt de pe acum doi străini. Vornicu îşi dă seama de asta cu o durere seacă, neaşteptat de puternică. O durere care-i creează un sentiment de panică. De

singurătate absolută. Când aduce cârnaţul şi slănina şi ceapa pe care-a zdrobit-o şi cana cu vin sângeriu, Valentina izbucneşte în plâns. Un plâns răzbit, greu, hohotitor. Vornicu se sleieşte. Nu poate suporta plânsul îndreptăţit, acuzator al femeii.

— De ce? Ce ţi-am făcut? Ce? spune printre suspine Valentina, îşi îngroapă obrazul în palme, el o ia în braţe, o ridică de pe scaun, o duce în pat, patul acela cazon, îngenunche lângă ea, îi mângâie mâinile, îi sărută părul, Valentina spune cum i-a păstrat onoarea, demnitatea, cum toată fericirea ei este căminul lor, cum nu s-a gândit decât la el, cum n-a trăit decât cu gândul să-i facă plăcere lui, fiecare lucruşor cumpărat cu gândul la el a fost cumpărat

Tot atât de brusc cum izbucnise în plâns, izbucneşte în râs.

— Sunt o proastă, spune ştergându-şi lacrimile cu dosul palmei, cu un gest răzgâiat. O muieruşcă proastă şi sentimentală. Haide! Mi-e o foame de lup. Şi vinul ăsta are o culoare de rubin lichid…

Mmm! O minune de vin.

N-am băut niciodată un vin atât de parfumat.

— De la don Costache, dres cu nişte vin ţărănesc, adică produs de un hibrid.

— Te pricepi la viticultură?

— Încep să mă pricep. Adică nu pierd vremea aici, la ţară. Încerc să cunosc oamenii şi meseriile care-i determină. Care-i personalizează.

— Nu înţeleg. Dar vinul este minunat. Mă laşi să mai beau?

Vornicu toarnă vinul generos în paharul acela simplu, pahar cumpărat de la cooperativa comunei. Sărută mâna

Valentinei. Atunci, în clipa când buzele lui întâlnesc carnea tare, aromândă, atunci când simte că nu se mai poate stăpâni, dar că trebuie să se stăpânească pentru a-i da soţiei lui timpul care s-o facă liberă, care s-o obişnuiască cu el, atunci îl străfulgera gândul temei, al tezei, al leit-motivului Valentinei. Adică al crezului ei. Al ideii în numele căreia se agaţă de apartamentul din Bucureşti, de Bucureşti, de lumea de-acolo cu Rasputin, artişti

soioşi mirosind a gaz lampant, Maestrul elegant şi omnipotent, criticul languros şi ceilalţi. Şi-o aminteşte foarte bine pe liceana, fata criticului, Tereza, mai exact îşi aminteşte ochii ei albaştri, transparenţi, atmosfera aceea vag concupiscentă, o lume străină lui, dar, se pare, care-a integrat-o pe Valentina.

Se fixează asupra ideii. Cina târzie este plină de intimitate. Valentina şi-a părăsit aerul dramatic. Povesteşte fleacuri. Mai toate legate de Elena, soţia lui Mefisto, de expoziţiile pe care le-a vizitat cu Elena, de situaţia domnului general, au vrut să-i dea vila. Înapoi şi n-a primit, că i-ar place să-l ştie la catedra de istorie militară, în odaie s-a făcut cald, el strânge masa, împrospătează vinul, întinde şuba la gura sobei şi Valentina îşi scoate halatul, rămâne în combinezon, un combinezon negru brodat care-i satinează carnaţia, trupul, ochii. Vornicu are revelaţia frumuseţii ei carnale. A faptului că se ştie pune în valoare. Şi acum, în intimitatea plină de eros care-i învăluie, ea se pune în valoare. Stă pe o parte, tolănită leneş, îşi

sprijină bărbia în palmă, şoldul, mijlocul, umerii goi, gâtul arcuit, se desenează dulce în curbe tainice, lumina jărateculuii îi pune pete indiscrete între sâni, îi mângâie trupul destins molatec. Vornicu se întinde alături, o sărută pe ceafă şi o întreabă:

— Auzi Valentina, mă interesează mult, mă interesează total, documentarea ta la uzinele acelea. Oamenii pe care i-ai întâlnit. Ceea ce-ai realizat. Cum ai realizat? La ce te-ai gândit, ce-ai vrut să sugerezi, ce-ai vrut să dezvălui prin ce-ai pictat acolo?

Valentina îi înlănţuie gâtul, pătimaş. Îl sărută lacom, îl răscoleşte. Apoi, în acelaşi fel în care a observat că trece de la râs la plâns sau invers, îl respinge şi foarte sprinten se ridică în capul oaselor, aşezându-se turceşte.

— Este minunat dragul meu, că mă întrebi toate astea.

Mă simt alt om! Tot timpul am crezut că-mi dispreţuieşti pasiunea. Dar scumpule, dragule, nu prea înţeleg ce vrei să ştii? Eşti prea abstract. Mai

dă-mi vin. Dar prostuţule, prostănacule, aici nu este vorba de nu se ştie ce idee.

Ţi-am explicat la Paula şi Paula n-a înţeles. Nici n-are cum să înţeleagă, ea s-a devotat casei, vouă, iese foarte rar în lume. (Vornicu este foarte atent de când Valentina a spus că „nu este vorba de nu se ştie ce idee. Cât despre mama, se miră că Valentina care-a stat o lună cu ea, n-a băgat de seamă că citeşte mult, de fapt studiază, că are o cultură neobişnuită şi o mare forţă de sinteză). Dar tu ai să înţelegi foarte bine. Şi-ai să-mi dai dreptate. Şi ai să mă iubeşti înmiit, pentru că ştiu, văd, simt, mă iubeşti.

Mă iubeşti? Taci! Sărută-mă. Nu aşa! Decent! Acum suntem cuminţi, avem toată noaptea să ne iubim, ce bine c-am venit aici, sunt atât de liberă, atât de liberă. Acolo, ştii, mi-a fost ruşine... Iubitule, pictura asta este un fel de modă. David a fost pictorul de casă al lui Napoleon. Nu?

Era moda portretului. Acum este o altă modă. Muncitorii.

Uzina. Şantierul. Colectiviştii. Tractoarele. Mă

urmăreşti?

Dumnezeule, cum să n-o urmărească? Soarbe îndelung din paharul cu vin roşu, parfumat şi vinul are gust coclit, gust de leşie. Valentina nu mai este cochetă, are un aer grav, savant şi aşa în combinezon, cu carnaţia ei de marmoră caldă şi însufleţită, un superb model, fiecare gest, fiecare mişcare numai armonie, numai îndemn la dragoste, deci Valentina îşi explică tema fundamentală sorbind, din când în când, mici înghiţituri de vin. Flăcăruile izbucnite brusc de sub un ciot incandescent se reverberează în rubiniul vinului, fac să-i lucească unghiile sângerii, Vornicu intuieşte deliciul clipei, singurătatea lor în imensitatea nopţii de iarnă, glasul Valentinei este melodios, cald, convingător. Adică îl convinge că ea n-are nicio idee despre uzină, maşinile şi zgomotul de-acolo o îngrozesc, dar cei de la sindicat sunt atât de amabili, a venit cu o delegaţie semnată de preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici şi toată lumea este foarte drăguţă, i-au dat un album de fotografii. Cu uzina,

cu fruntaşii în producţie, ea a schiţat acolo câteva fundaluri, maşini uriaşe, neînţelese şi acasă a lucrat migălos, aşezând acei fruntaşi din albume în poziţii marţiale. „Auzi dragul meu, marţiale, ei aşa vor, mi-au şi reţinut cinci tablouri, mi le plătesc foarte bine, atunci putem cumpăra restul de mobilier şi un covor imens de la consignaţia. Dar nu asta interesează. Am muncitori, am uzină, am prioritate. Primirile se fac în primăvară. Două cronici îmi trebuie. Atât”.

Valentina aşază paharul cu grijă. Bate din palme. Îl sărută.

— Cum naiba nu m-am gândit. Convinge-l tu pe cronicarul plastic, dacă există aşa ceva la ziar, ori la revistă, să scrie ceva. Am să-i trimit câteva fotografii. Cronici în capitală. Cronici în provincie… îţi dai seama ce-nseamnă?

Să fim realişti. Membră a Uniunii, nu se mai pune nicio problemă. Voi şti să rămân actuală tematic. Asta este tot secretul. Să rămâi actual ca tematică… M-am uşurat. Nu ştiam cum să încep. Mi-era frică. Tu inspiri un fel de teamă ciudată.

Omul are impresia că-ţi baţi joc de el. De aia nici nu prea ai prieteni, dac-ai observat. Cred că asta a fost frica Augustei. Că îţi baţi joc de ea… Te uiţi fix în ochi, nu te supăra, uite, cum te uiţi acum la mine, de parcă aş fi făcut o crimă, sau de parcă acum m-ai vedea întâia oară… îmi mai dai vin? Vezi. Abia am venit în Casa mică şi m-am făcut o beţivă. Ştiu că mă înţelegi. Radu!

De ce taci?

— Eşti frumoasă, Valentina! Răscolitor de frumoasă!

— Atunci iubeşte-mă!

Casa mică, 21 decembrie, orele 23,30

Am aranjat totul. Bujor are să treacă să facă focul din când în când. Plec la Prislop. Vreau să-i văd pe ai mei din Prislop. Pe urmă mă întorc. Fac Anul nou la

Timişoara. Valentina are o intuiţie fără greş. Valentina m-a uluit cu simplismul, cu îngustimea, cu gândirea ei utilitaristă, meschină, fără aer, fără perspectivă. A fost o noapte zeiască. Ultima noastră noapte. Şi ea şi eu am ştiut că este ultima

noastră noapte. Un delir. Cu lacrimi, cu crispări şi iarăşi de la-nceput şi iarăşi şi toată ziua, adică până când a amurgit din nou, am văzut numai femeia, femeia care a venit să-şi ia rămas bun de la amant, desigur Valentina a plecat la mama, n-a vrut s-o conduc, a fost lucidă, mi-a lăsat pe fişele „Fondul naţional în artă” scrisoarea prietenului meu Stamate Chiriac, viitorul ei soţ. Pe plic câteva rânduri cu caligrafia ei rotundă, elegantă. „A fost un vis. Îţi mulţumesc, Radu. Dar viaţa mea este în altă parte. Abia acum o înţeleg pe Augusta.

Nu mi-ai fost niciodată soţ. Mi-e frică. Vreau o viaţă tihnită. Nici măcar amantă nu-ţi pot rămâne. Sunt prin excelenţă soţie. Lasă-mă să mă regăsesc. Te implor, nu mă căuta. Pentru că mi-e frică. Mi-e frică de mine. Că am să-ţi răspund. Şi atunci sunt pierdută. Pentru totdeauna pierdută. Lasă-mi iluziile. Lasă-mi micul meu joc de societate. Fii loial cu cea care te-a iubit şi te iubeşte cu disperare. Te sărut. Valentina”.

Şi Stamate Chiriac:

„Prietene. Redă-i libertatea. Este o sfântă. M-

am izbit de demnitatea ei ca de tăişul unei baionete. Am ajuns la disperare. Am să-mi trag un glonţ în căpăţâna asta blestemată. Contează întotdeauna pe cinstea, devotamentul şi prietenia neştirbită a celui care stimându-te şi invidiindu-te şi gelozindu-te sălbatic ştie că Valentina este un geniu în plină afirmare şi că, acum, mai mult decât oricând, are nevoie de căldura unui cămin şi de braţul ocrotitor al unui bărbat de lume. Al tău, Stamate

Chiriac”.

Am căzut în prăpastia pe care singur mi-am săpat-o cu o încăpăţânare oarbă. Singurătatea îmi ţiuie-n urechi, sunt gol, gol de mine însumi, abia acum îmi dau seama că

Valentina a însemnat, în anii ăştia puţini cât am fost împreună, a însemnat un radiofar salvator în vreme ce zburam în furtună, a însemnat un adăpost spiritual, un moment de linişte, de căldură, de tihnă. Îmi trebuie soldatul. Trebuie să-l chem pe căpitanul Vornicu din rezervă. Să-l pun sub arme. Altfel alunec din mine. Este absurd să

te desparţi de o femeie ca Valentina din pricină că n-a înţeles, sau că a refuzat testamentul artistic al lui Rodin. Ei, şi? Valentinei Patriciei-şerbu nu-i place cum gândeşte un alt artist, arta şi menirea artistului.

Dreptul ei suveran. Când am ajuns la lectură, asta spre zori, pentru că am trezit-o, am vrut să am certitudinea a ceea ce intuisem în mărturisirea ei şi mai apoi în rândurile acelea sfâşietoare, îmi dau seama, sunt de-o duritate inumană, nu sunt om, n-am niciun pic de toleranţă.

Cum voi putea scrie dacă nu accept nuanţa, diversitatea, slăbiciunile, vanităţile, prăbuşirile? „Lasă-mi iluziile!

Lasă-mi micul meu joc de societate”. Da, draga mea, frumoasa mea, dar fără mine. Deci, când am ajuns la lectură ne-am certat. S-au repetat în esenţă motivele divorţului spiritual de Augusta. O posedată a politicului.

Augusta. Dorinţa de a se realiza prin cu totul altceva, decât prin valoarea sinelui: Valentina. Poate o nevoie de a-şi găsi echilibrul din lipsa

funcţiei fireşti: maternitatea. „Accomplisez votre besogne comme d'honnets ouvriers. L'art ne commence cu'avec la verite interieure.

Que toutes vos formes, toutes vos couleurs traduisent des sentiments". Sau: „N'hesitez jamais a exprimer ce que vous sentez, meme quand vous vous trouvez en opposition avec les idees regues".

Sau: (şi aici am început să ne certăm, dar ce repede şi dulce a venit împăcarea) Ne perdez pas votre temps a nouer des relations mondaines ou politiques. Vous verrez beaucoup de vos confreres arriver par l'intrigue aux honneurs et à la fortune: ce ne sont pas de vrais artistes. Valentina este o femeie fermecătoare. Ce rost are să mimeze credinţa într-un altar sacral, unde fiecare gest este un sacerdoţiu, unde fiecare clipă este o dăruire de sine, unde fiecare cuvânt rostit angajează o răspundere. Altar care reprezintă conştiinţa şi actul care sintetizează spiritualitatea unui popor? Şi prin specificitatea unică a acelui popor, aparţine umanităţii? Nu se poate Valentina să trişăm. Aici nu se poate fără „greime".

Grekne, prea plin de cuget, de răspundere, de angajare, de cultură. În carlingă nu se poate trişa. În gestul social nu se poate trişa. Nu dintr-o poruncă vană înscrisă în tablele legii. Nu se poate trişa dintr-un sentiment elementar al responsabilităţii. Al demnităţii. Al respectului de sine. Atunci cum se poate trişa, Valentina, în actul care ne angajează faţă de timpul poporului nostru? Faţă de conştiinţa lui? Este o crimă. Aici nu cred că este loc pentru joc. Păcat că nu-ţi place istoria. Ţi-aş fi dat să citeşti istoria parlamentară a Franţei între cele două războaie mondiale. Sau pe-a noastră. Dumnezeule, ce imensă crimă a iresponsabilităţii. Atunci? Tu, frumoasa mea (este absurd să comunic atât de intim cu viitoarea soţie a prietenului meu Stamate Chiriac, este indecent, este imoral, i-am trimis Valentinei o declaraţie autentificată la notariatul de stat prin care îmi asum vina părăsirii de domiciliu, renunţ la orice bun care ne-ar fi aparţinut în comun, nu am nicio pretenţie asupra spaţiului locativ, accept despărţirea şi nu ştiu ce naiba de alte argumente,

toate în favoarea Valentinei, argumente solide juridic alcătuite de Ţuchi, pentru a-i da câştig de cauză, rapid şi fără amânări sâcâitoare), tu frumoasa mea, m-ai vrut complice şi beneficiar la o conjunctură formată din o mulţime de conjuncturi care contravin statutului meu moral. Nu accept ca soţia mea să uzurpe locul unui artist sigur mai talentat decât ea, pentru motivul că cei doi maeştri, Panait Udrişte şi Jean Broşteanu, au făcut amor pentru ea. Este absolut monstruos. Şi imbecil. Cât despre

„Documentarea" în uzină şi bricolajul acela, manufactura aceea cu maşinile în fundal şi fruntaşii în producţie marţiali, reproduşi după fotografii de la panoul de onoare.

Dumnezeule, cum te-ai putut gândi Valentina că am să fiu părtaş la impostură? Ce rău, ce puţin m-ai cunoscut.

Este inutil. Parcă m-aş dezvinovăţi. Scumpa Valentina şi-a asigurat spatele perfect. Stamate Chiriac. Îi va fi rob.

Sincer, o crede genială. Îi va fi de zece ori rob.

O pereche fericită. Va fi o pereche fericită. Îi şi văd la vernisajul expoziţiei tematice, Valentina într-o rochie somptuoasă, cred că se va mărita după primirea în Uniune. Până atunci îi va manevra pe adoratori. Trivializez. Trebuie să mă desprind. Dedesubtul meu, golul. Mama a înţeles. N-a făcut niciun comentariu. M-a întrebat doar unde-mi petrec Crăciunul. Don Costache a mustăcit. Dacă mă cheamă domnul general, dacă fac Academia militară, dacă diploma mea îmi foloseşte, dacă am casă în Bucureşti şi o soţie ca Valentina şi dacă dau cu piciorul la toate astea, ori sunt nebun şi atunci are el un amic, un profesor psihiatru la care să mă caut, ori a intervenit altă femeie şi-atunci se predă, ştiindu-se că la vârsta mea bărbaţii fac tot felul de minuni. „Radu nu este nici nebun, nici n-a intervenit altă femeie 1, a rezumat mama. „Se respectă pe sine. Atât”. I-am sărutat mâna. „Să nu cadă-n nas de atâta respect”, a mormăit don Costache, ordonându-mi (cu – toate că are grad de soldat) fără putinţa replicii să mă prezint în gară la Izvin harnaşat de

vânătoare, în 29 decembrie la orele 16,15 cu personalul de Lugoj.

Nu ştiu nimic de Zoltan. Nu ştiu nimic de Kati. Nu ştiu nimic de Virgil Belcotă. Ştiu că sunt singur, sunt rănit

grav, mai grav decât am crezut, sângerez, nu vreau să cad; stau încă în picioare, mă ţin încă pe picioare; dar până când? Mai la o adică ce-a vrut să zică Matei Pava, ce acuză aduce el generaţiei mele şi cum ar fi vrut el

„Instituţionalizai ea" generaţiei, adică absorbirea ei în organismele statului? Am auzit că Iancu, colegul meu de clasă, este ministru adjunct la Ministerul Minelor şi al

Petrolului. Am întâlnit alţi colegi de clasă, majoritatea lectori la Politehnică, unul inginer şef la Reşiţa – ce importanţă, are unul ca mine în raport cu majoritatea?

M-am întâlnit cu Vasile de două ori. Lector la politehnică. Sau profesor plin. Ei au fost scutiţi de cei patru ani de război, pentru mulţi din generaţia noastră ani-cheie.

Ani care i-au marcat pe toată viaţa… Pe Corso. Căciulă de vidră, guler de vidră, palton tăiat pe talie, clasic, m-a privit printre gene, mi-a inventariat vestimentaţia, m-a întrebat ca de la catedră ce meserie am, dacă mai sunt cumva în aviaţie (ne întâlnisem tot pe Corso, eu elev sergent, el student în uniformă de teterist) era distins, distant, afabil cu răceală, colegial-protector. A doua oară la operă. A făcut ochii mari. Probabil văzând-o pe Valentina. Am înregistrat fiecare nuanţă a nuanţelor distincţiei, distanţei afabile, „dragă” şi „mă” şi „dumneata” într-o devălmăşie studiată, bătaia protectoare pe umăr, acel

„Dacă ai necazuri cu serviciul, cu postul, caută-mă, uite cartea mea de vizită, am în subordine un atelier de măsurători de precizie, am nevoie de o mână de fier, acolo, voi la aviaţie aţi făcut şi matematici şi aerodinamică şi motoare cu explozie, este o hotărâre sau un articol de lege care vă asimilează cu subinginerii – dacă te ţii de carte poţi face la seral”, era bărbierit la sânge,

salutat de tineri, probabil studenţi, se vedea că omul era solid pe picioarele lui. Să mă aflu eu într-o eroare socială sistematică? Mă gândesc la ultimul citat din Rodin pe care i l-am citit Valentinei şi Valentina s-a ofensat profund, spunându-mi: „nu numai că mă jigneşti, dar nu înţelegi lumea în care trăieşti şi lumea pe care n-o înţelegi, te ignoră”. Asta apropo de acel sfat dat artistului de a nu pierde vremea spre a lega relaţii mondene şi politice pentru a ajunge la falsă notorietate, la avere, numai falşii artişti folosind intriga şi relaţiile spre a parveni. Eu nu sunt artist, sunt un căpitan aviator deblocat, un simplu licenţiat în istorie, dar ceea ce spune Rodin mi se pare un lucru de toată luarea aminte. Poate ca totuşi Valentina să aibă dreptate. A, nu în chestiunea cu drumul, cu ideile, cu statutul care-l motivează pe artist. Aici sunt intratabil. A avut numai parţial dreptate atunci când a spus că mă exprim prea abstract. Mai ales când am vrut să discut cu ea despre mijloacele artistice, despre finalitatea artei, despre moralitatea ei, despre

rolul ei social.

M-a ascultat surprinsă. Neplăcut surprinsă. A repetat câteva slogane în legătură cu realismul socialist, debile, reproduse după ureche, ceva despre simfonia culorilor, cum naiba vrei să intri într-o breaslă care şi-a definit statutul şi mijloacele încă de pe vremea omului cavernelor şi tu nu-i ştii nici alfabetul?! Este o profanare!

Dacă simte nevoia să lucreze, să dea de lucru mâinilor, de ce nu face croitorie de artă? Pentru că, aici, are un ochi sigur şi un gust desăvârşit. Mă obsedează Valentina? Nu ştiu. Da! Dar mai ales mă intrigă. Şi mă revoltă. Ce-nseamnă coaliţia asta spre a promova ce? O

femeie frumoasă! Foarte bine. Asta la cinema. Ori la un concurs, ori la regina balului.

Am crezut că se joacă. Că se amuză. Aiurea. Era înrăită. Obsedată. Sigură de dreptatea şi dreptul ei „tematic”. Cum adică „tematic”? Nişte maşinării zmângălite aiurea şi nişte sugestii de muncitori, nişte siluete devitalizate pe un fond industrial, un coş de fabrică scălâmb sau mai ştiu

eu ce, sunt argumente ale artei mai valoroase decât o creangă de mălin plină de poezie, decât o pansea, decât o glastră cu flori, decât un copil, decât o mie de alte, teme ale picturii pictate de un artist veritabil, sugerând altă mie de idei, de sentimente, de stări sufleteşti? Nu înţeleg. Îmi cunosc limitele. Nu încerc eseistică într-un domeniu care-mi este încă străin. În care n-am nicio autoritate. Dar mă reclam de la un bun simţ elementar. Şi acest bun simţ elementar, ca şi formaţia mea riguroasă de pilot, îmi refuză orice tentaţie spre diletantism. În orice domeniu, necum în acesta al responsabilităţii totale. Odată acceptat, odată încetăţenit, diletantismul face ravagii. O văd la tractorişti improvizaţi peste noapte. La Lucheştii improvizaţi. Risipă de timp, risipă neghioabă din avuţia ţării, risipă de vorbe goale.

(Neacşu a ţinut tractorul în faţa casei lui exact o oră şi cincisprezece minute, cu motorul pornit. Are bateria slabă şi i-a fost lene să dea la manivelă. A mâncat, a dat la porc, a tras un pui de

somn. Mi-a spus Dălăpin. M-am dus şi l-am oprit. Neacşu dormea c-o ureche la duduitul motorului. Mi-a spus cu accentul lui moldovenesc „lăsaţi don injiner că ari stătu motorină1. Are, că el ară superficial, nu trage brazda până-n capăt şi-a făcut un fel de arzător la sobă, acasă, domneşte pe motorina gospodăriei.

„Lăsaţi-l tov Vornicu, fuse din ăia înfometaţii, din – trenurile foametii» * băiat sărac, să-l lămurim, de ce să procedăm dictatorial” s-a smârcăit Luchescu, că a răcit, a stat la pândă la vulpi, a auzit unde le-am luat eu blănile, a găsit vizuinile goale – şi se uită iarăşi urât la mine. Mâine plec la Prislop. Am „concediu” patru zile. Adică „permisie”.

Pe urmă stau la coana Sofica şi la urca Văsălie să-i văd documentele. Pe urmă pun cap la cap tot ce-am adunat şi-i dau forma definitivă. Pe urmă integrăm toate cercetările în studiul cerut de Micotă. Pe urmă rescriu „Călugăreni”. Am să-i găsesc alt titlu. Mă miră tăcerea lui

Mefisto. Când tace, Mefisto unelteşte. Lumea

aceea cu

Mefisto şi Augusta şi Sara şi Valentina şi Stamate

Chiriac şi ridicolul acela veninos de Fotache, amorezul refuzat, cu băieţii care nu mai sunt nici pe departe „Albatrosul” mi se pare că aparţine altei memorii, sau altcuiva. Este vremea să mă rup. Să exist exclusiv prin mine însumi. Mai corect, să exist în mine însumi. /Id astra, per aspera. Mi-ar plăcea să-mi găsesc timp spre a relua biografiile lui Plutarch. Unde sunt ceasurile de beatitudine şi exaltare când legănat în prepeleacul meu din nuc citeam „Cunoaşte-te pe tine însuţi” sau „Omul fiinţă necunoscută „şi-mi promiteam să cuceresc lumea, vânturându-i cerurile cu elicea? Şi auzeam vântul tăindu-se în frunzele nucului şi ale sălciilor groase şi din luncă mă-nvăluiau arome de fân copt şi de fată mare gata de nuntit?!!

— Nu pot Petre să mă leg!... N-am încă dreptul să mă leg! Am încă de umblat prin lumea asta care se naşte aşa cum vezi tu că se naşte!

Greu!… Chinuit!…

Am încă de învăţat! Din cărţi ca din cărţi. Din viaţă.

Din zilele alea pe care mi le fac eu, ori mi le fac alţii.

Vă dau mulţam pentru că mă cinstiţi cu încrederea voastră. Da’ nu pot rămâne în Prislop.

— Păcat, don căpitan! Cu dumneavoastră era altfel.

Simţeam cotul. Simţeam umărul. Ştiam că mă sprijiniţi cu foc. Grănicerimea de-aici vă respectă. Vă ascultă. O

rămas în grănicerime o ţârucă de răşpect pentru grade, dacă gradele alea sunt purtate ce om cuminte cu vârfute şi-nşcolat.

Este o căldură blândă, sfioasă, plină de vechimea locurilor. Vornicu percepe cu tot trupul căldura aceea venită din vechimea locurilor care-i pătrunde mângâietor prin cămaşă, căldură catifelată, duioasă, amestecată cu miros de aluat copt, de copii, de ţoale muiereşti scoase din ladă unde-au stat la păstru cu flori de busuioc şi cu

frunze de izmă. De la vatră vine o dogoare domoală, el simte mirosul de lână, de cojoc bine argăsit, se regăseşte aici, în odaia scundă, cu tavanul din scândură sprijinit pe grinzi de stejar, se regăseşte în ipostaza constantelor; în ipostaza permanenţelor, în lumea primordială, esenţială, imună la eroziunea timpului, în lumea care l-a creat pe Iovan Iorgovan ca o explicaţie de sine, tot aşa cum a creat Mioriţa. Se lasă pătruns de căldura arhaică a lemnului de brad arzând în vatră, îl ascultă pe Pătru, adică se ascultă pe sine şi durerea atroce rămasă după plecarea Valentinei, durere care-l paralizase, care-i smulsese ceva din el însuşi, care-l sfârtecase şi-l lăsase pustiu şi nepriceput, de-i ţiuiau creierii de singurătate şi de ce să n-o recunoască, de spaimă, o spaimă urâtă, scălâmbă, dezgustătoare, spaimă care-l sdrbise de el însuşi, durerea aceea nedezlipită de el se aşază, aşa cum s-a aşezat durerea ruperii de Augusta. Se pare că în momentele lui limită de după război a căutat Prislopul din instinct. Ştie că instinctul acela este

al neamului. Al neamului de cărvănari şi oieri din care se trage. Dar şi al neamului celuilalt, cel mare, al vlahilor, care-a căutat muntele la izbelişte. Pe care muntele l-a izbăvit la izbelişte. De aici sentimentul acesta dur, dar şi duios, al arhaicului. Un sentiment ciudat care-l încorporează serii de ajun ca şi când seara asta de ajun cu ninsoare deasă, valuri şi pânze de ninsoare alunecând prin cerul fumuriu, anulând perspectiva, aducând orizontul în hotarul curţii, ar fi trăit-o de-o veşnicie, ori el ar exista, s-ar conţine de-o veşnicie în toate gesturile care vin din vreme încărcate de simboluri, de un limbaj mitic, pentru el de-o uimitoare putere de sugestie. Cad pânze dese de ninsoare anulând succesiunea şi incidentalul. Zăpezile purifică timpul de incidental. Adică de tot ceea ce nu aparţine organic şi vital comunităţii rurale pe care el o defineşte ca matca neamului vlahilor. De tot ceea ce nu vine din interiorul ei, din raţiunile ei intime, din procesul interior de autogeneză. Zăpezile purifică, izolează, selectează, esenţializează.

Troienesc. Şi troienind, uită. Uită mai ales puterea exterioară, străină comunităţii, neasimilată de comunitatea rurală, neprimită, acceptată ca o fatalitate dincolo de ea, comunitatea refugiindu-se în limbă, în legendă, în mit, în obicei, în Iovan Iorgovan, acolo unde puterea străină îşi epuizează mijloacele de pătrundere, unde mijloacele puterii sunt inoperante, rămânând la suprafaţa lucrurilor, la relaţia cu comunitatea, de unde şi puterea zăpezilor de a le troieni, de a le uita. Noaptea de ajun este de-o seamă cu limba, are vârsta limbii. Vechimea şi tinereţea ei, relaţia cu puterea legală a coroanei arpadienilor, ori cu cea a padişahului, ori cu cea nemeşească, ori cu cea imperială habsburgică, a vulturului bicefal, nu i-au modificat sensurile, nici ritmurile, nici cadenţa, nici semnificaţia, nici gestica. Relaţia cu exteriorul a putrezit, calitatea istorică a timpului, adică succesiunea, nu timpul ca formă fundamentală de existentă a materiei în mişcare, succesiunea ireversibilă a anulat pe rând relaţiile comunităţii rurale, adică constanta fundamentală a neamului

vlahilor cu formele organizate ale puterilor străine şi printre alte permanenţe, iată, seara de ajun coborându-l în acea eternitate, în acea permanenţă ale cărei determinante la caută el în istoria românilor. Căldura asta blândă şi catifelată care-i mângâie trupul, ca şi mirosul de aluat, ca şi gemenii care se joacă pe ţol cu soldaţii de plumb pe care i-a adus el şi cu păpuşa pe care i-a cumpărat-o Siminei, fătuca altui tată adusă de Mădălina, gazda casei, ninsoarea deasă, nesfârşită, ca de început de eră glaciară, ţin de sentimentul vechimii, al permanenţei, care-l încorporează, firesc şi el se lasă absorbit în acest timp absolut pe care Pătru îl aduce într-o actualitate delimitată, căreia i s-a recunoscut calitatea tranzitorie prin însăşi calificarea ei drept „Etapă”, fără ca Pătru să iasă din vechimea înţeleasă ca permanenţă a constantelor.

— Adică don căpitan aţi văzut, am luptat oră front cu gândul la „eliberare” aşa cum zicea tovarăşul Cătălină. Tovarăşul maior. Tovarăşul dascăl. Eliberare socială.

Şi economică. Şi politică. Io (iarăşi Io îşi spune Vornicu, acest Io voievodal) io vorbesc de grănişerime. Adică v-am arătat procentul de gazde, de mijlocaşi, de proletari agricoli, adică cum s-or reaşezat prin vreme sosiile, cum s-o reaşezat Comunitatea de avere, care numai comunitate nu era. Aţi văzut că am, avut direptate. Că dumneavoastră aţi făcut actele păntru munţii obştii. Io nu vreau să fiu nimică, să mă înţelegeţi bine, io mi-s eliberat şi m-am eliberat, găzdonii or fost îngrădiţi, s-or reaşezat proletarii agricoli, adică nu mai lucră oră d-a făcea, oră nimica nimicuţa; io în tri ani ajung la avere, că pun meri, i-am şi pus şi m-am tovărăşit cu Piţu, cu Mărtin Bălăci, cu

Hurezan, că avem pământele în hotar, cu părintele că are o livadă şi o zi de coasă lângă noi, adică păntru asta să fi răbdat io focu de la inamic? Păntru asta să mă fi târât io oră coate şi genunchi până la Don şi de la Don până în

Tatra? Şi să fi primit io plumbu ălora din munte? Şi judecata lor la arie, când ne-or

spânzurat cu capul în jos şi ne-or bătut cu centurile şi cu frâul şi dumneavoastră aţi vrut să-i rupeţi beregata lu’ ăla de m-o lovit şi-atunci?

— Povesteşte cum l-ai scăpat tu oră Stângu Taoru, spune Mădălina care s-a gătit cu cotrânţă nouă, spumă şi opreg şi poartă basmaua de mătase pe care i-a cumpărat-o. de la Timişoara, a cheltuit tot ce avea, şi-a oprit bani de tren – scoate oala cu sarmale din cuptor şi mama aceea, care nu este nici a lui Pătru, nici a Mădălinei, numa muierea lu’ Nică al bătrân, tatăl lui Pătru, muiere târzie; dar este mama învăţătorului Boboc A. Niculae ofiţer de rezervă la vânătorii de munte căzut pe undeva prin Caucaz, mama aceea, mamă simbol, întinde faţa de masă şi spune:

— Haida, audzâţi, vin colindătorii… Audzi tu Mădălină, o unge sunt mearăle şi colăşeii şi nucile alea şi

Doamne, dac-ar fi şi Nică şi Niculae al meu de l-aţi cinstit acolo cu cătanele şi cu slujba morţilor, aşi zăce că şi-o întors Dumnezeu drăguţu faţa lui luminoasă cătră mine; da şi aşa şi-o întors-o, ţucu-i

io inima şi dreapta aia care o ţine prăstă lume cu bunătate!

Negura fumurie de-afară prinde glas metalic, se aud zvoanele, în fereastră se arată căciulile copiilor, ninse, feţe roşii de feeiorândri, steaua căptuşită cu ţiplă colorată ocrotind la mijloc lumina pâlpâitoare a luminării, copiii au boate zdravene, poartă straiţele pe umeri, sunt gravi.

Vornicu pune mărunţişul pe masă, ascultă colinda şi ea străveche, făcând parte din noaptea pe care a venit s-o întâlnească la Prislop, între munţi, apoi migrează, sau se instalează simultan la toate trei nivelele conştiinţei, disociindu-se cu voluptatea celui care a devenit prin exerciţiu şi voinţă un stăpân de sine. Ca întotdeauna nivelul conştiinţei perceptive este cel mai acut. Ştie că înregistrează pentru totdeauna faţa roşie a băieţandrului care şi-a lipit nasul de geam să vadă bradul gătit cu bomboanele în poleială, globurile argintate şi beteala dăruite gemenilor de mama. Mama lui adevărată care i-a spus să se ducă la Prislop; dar de Revelion să nu neglijeze invitaţia

familiei Secoşan. Doctorul Secoşan, doar îl ştie, are casă mare, ospitalieră. Va fi multă lume, se va simţi foarte bine. Cuptorul văruit proaspăt, ţolul de lână de pe duşumea vrâstat alb cu roşu, patul cu pernele şi dunele clădite până sub grinzi, oala de pământ cu sârme, becul licăritor agăţat sub grindă, obrazul lui Pătru de pe care s-a şters duritatea aceea împietrită, o mie de amănunte pe care simţurile lui le înregistrează şi memoria le clasează; apoi imperativă, conştiinţa reflexivă, care-l trimite mereu la istorie, aici aspiră el spre instalarea la nivelul conştiinţei morale, nivel la care şi-a refuzat-o pe Valentina şi acum, dincolo de durerea aceia pustiitoare, simte cum ninsoarea, colindele, clinchetul clopoţeilor, lătratul întărâtat al lui Ursan, râsul gemenilor, adică tot ceea ce recepţionează direct, tot ce-i încântă simţurile, tot ceea ce percepe nemijlocit, de la căldura moale şi mângâioasă până la foşnetul ninsorii, toată această străvechime reactualizată acţionează ca un balsam, având puterea magică de a-l tămădui…

— Urla şi chiuia şi se vântura Haţeganul,

ştiam noi că Goanţă, Dionisie Goanţă, brigadierul de la pădurile

Comunităţii, face zeci de milioane şi sute de milioane vânzând codrul grăniceresc la fabrica Muschong şi că prefectul, don coloniel Vărzaru îl ştranportă cu maşinile cu care ara făcut noi frontul, era primari Stângu-Taoru şi nu era încă putere populară, nu cu Ardelean şi cu Ianoşelu, că să ştiţi că l-or lăpădat oră Ianoşelu, sluga lu' Stângu.

Slugă o fost! Slugă a rămas! Oră Ardelean l-or luat la regiune, nu mai răspunde de Prislop, or adus un muncitor de la Topleţ, tot muntean, de pe la Luncaviţa, cam spăriat, prin şădinţe se ţine obiectiv, nici cu Pătru C. Dragalina, nici cu Ianoşel, nu-i stă gându decât să se întoarcă la Topleţ, că are casă, nu s-o înrădăcinat aici. Sughiţa

Haţeganu la cleanţuri nu se vedea om cu om. Ajungem noi la Gâtul Obârşcerului.

— Că mi-o povestit mie Năstăsia lu' Piţu cum ţi-ai pus tu viaţa păntru Stângutoarele, că ăla îţi

plătise molitva două la popa Barbă Neagră şi tu… Radu, taci cu mama, mă Horică, mă, răule şi hameşule tu, la ce i-ai luat mă ofâţărul călare, ha? … Audzi mamă, colindătorii… Gata răchia fiartă. Şi mă rog să poftiţi la masă, să ne cinstiţi dom ofiţâr Radu şi dacă doamna s-o mâniat, o îi trece, o ba, noi vă cunoaştem, io sâmt cu inima că-l iubiţi oră

Pătru, că l-aţi scăpat ce plumb şi ce robie şi nu-mi bănui că tata stă la Canal; o veni şi el dacă s-o pus cu politica…

Poftiţi!

…Codrul rămâne în vale, ştie şi el cum rămâne codrul în vale, până-n buza prăpastiei şi în stânga sunt cleanţurile, hornurile de stâncă prin care Haţeganul trece cu chiote năprasnice. „Uite legenda, uite miezul legendei, îşi spune; răchia galbenă, fierbinte, aromind a floare de prun, îi trece prin trup ostenindu-l moleşitor şi el urcă alături de Pătru, nu să-l prindă pe Dionisie Goanţă furând

Comunitatea, urcă pentru a asista la ceea ce

se va întâmpla acolo sus, Gâtul Obârşcerului, la momentul acela unic pe care-l presimte şi care-l scoate pe Pătru din lupta lui cu „vechiul”, cu stăpânii satului şi-l ridică în pagina „Gestelor” la care meditează el, o sinteză a legendelor şi a gestelor epice, a gestelor spirituale prin care se exprimă valachii şi-n care există valachii necontrafăcuţi de cei care, încercând să-i stăpânească prin forţă şi nereuşind, spurcă şi se zeârnăvesc… Jumările sunt prăjite bine, îi face plăcere să le spargă în măsele şi oriciul proaspăt, tăiat felii subţiri, îmbăiat în piparcă, cere altă răchie şi vede în dreapta spintecătura adâncă de câteva sute de metri peste care pulberea de zăpadă se vântuie ţiuind subţire. Pătru are în faţă nămeţii care astupă intrarea în Gât… Muntele. Şi Pătru a lu’ Nică. Şi Stângu. Şi Tăureştii. Şi Voica lu’ Scordilă, baciul. Şi Mădălina asta frumoasă şi-mplinită, care s-a ţinut de Pătru să adauge încă două odăi, ori le-a adăugat ea încă din vară, odăile sunt netencuite, dar Mădălina a mutat acolo ce prisosea şi odaia din faţă, de la uliţă i-au pregătit-

o lui. O lume care există în el, care trăieşte în el, căreia el îi descoperă sensuri dincolo de aparenţă, pe care-o leagă de străvechimea aceea cu colinde, cu ninsoare, cu răchie şi cu altceva abia definibil, încă învăluită în mister şi-n simbol. Puntea de trecere printre stâncile înalte, unde, în vremea lotriei, prislopenii au aşteptat un detaşament de cuirasieri împărăteşti. Ştie poveştile de la C. Miu-Lerca, bard în grai bănăţean, fecior de ţăran din Căraşul pe care l-a îndrăgit el în copilărie. C. Miu-Lerca n-a ajuns cu lotrii lui până-n Prislop, dar prislopenii i-au luat pe cuirasierii descălecaţi în furci şi-n coase, i-au zvârlit în prăpastie şi acolo ninsorile şi ploile şi anotimpurile i-au trecut în uitarea de veci.

Pe colonel l-au spânzurat într-un fag. Poate chiar în fagul care stă plecat peste prăpastie, care bate Haţeganul cu crengile negre şi Haţeganul se opinteşte în el, făcându-l să scârţâie şi să tremure din rădăcini. Pătru povesteşte cum a ajuns el piept în piept cu nămeţii care troieneau intrarea în Gât, era cu Piţu, cu Mărtin Bălăci, cu plutonierul de

jandarmi Amăriuţii, cu patru jandarmi şi alţi câţiva din celula de partid, Văler Sava dacă îşi aduce bine aminte.

Stângu – primarul îi călca în urme, ori trecea în faţă să deschidă drum, între ei stătea o duşmănie veche, zăcută…

— Audzi Petre, la ce nu-i spui tu lu' domn ofiţâr Radu ce unde şi cum s-o pornit duşmănia, cum m-ai scos tu din ghiarăle ăluia, atunci după priveghi, când am rămas io la tine, abia eram vădană de trei dzâle, că Voica tea, aia de-ai iubit-o tu în junie nu te-o aşteptat mă când erai tu în bătaie, la război, s-o măritat cu Scordilă, baciu şi tu… Audzâţi, don ofiţâr Radu, el, Pătru ăsta al meu închige în el ca într-o taină, da cu Stângu zâc io că nu s-or duşmănit, ăştia doi s-or înfruntat ca doi zimbri de ăia încomaţi şi sălbatici cum zăceau ai bătrâni că umblau prin munţi…

Pătru tace. Bea răchie caldă. Tace şi mama. Vornicu ştie că Pătru a rămas acolo sus, în viscol, piept în piept cu nămeţii care troieneau Gâtul Obârscerului, sub fagul în care se opintea

Haţeganul să-l smulgă din rădăcină.

Simte viscolul acela de creastă trecând prin el. Trebuia sau nu trebuia să-i pună Valentinei întrebarea aceea stupidă, idioată, care să dezvăluie nulitatea „artistei”, care să-i pună în lumină veleitarismul şchiop şi mizer?!

Valentina fusese soţie şi femeie, îi crease din nimic un cămin, de ce n-a închis ochii la toanele ei „artistice”?!

Este el perfect şi în perfecţiunea asta inumană nu mai poate tolera imperfecţiunile altora? Ştie că nu de Valentina soţie şi amantă s-a despărţit. De Valentina-omul social. De vocaţia ei de îndrumător. De tentaţia ei spre hegemonie. De perseverenţa cu care lucrase să-l lege de

Bucureşti, de lumea aceea îngustă, de aparenţe, de birouaşul stil Sheraton, de mediocritate şi suficienţă.

Pe urmă, toată manevra cu scrisoarea lui Stamate Chiriac.

Ea îi spusese lui Stamate Chiriac că va încerca să-şi aducă soţul acasă; dar, foarte logic, foarte

stăpână pe sine, luase în consideraţie şi varianta ne întoarcerii lui la căminul conjugal. Şi, prudentă, îşi asigurase spatele.

Asta s-a văzut şi din felul în care a plecat de la B. Fără disperări, fără scene, sigur îndurerată, poate mai mult lovită în orgoliul ei de femeie care se ştie frumoasă şi irezistibilă. Valentina? O ascultă pe Mădălina şi îşi spune că dramele adevărate, sentimentele adevărate, violente, răscolitoare, definitive sunt aici, că lumea lui trăieşte mai mult prin argument decât prin sentiment, că argumentele au diluat sentimentele, trăirile intense au fost înlocuite cu sofisme ori cu discuţii sterile despre trăiri, ori cu descripţii, ori cu analize interioare, în esenţă cu vorbe…

Reface cu uşurinţă interiorul casei lui Cristea Tauru, fratele lui Stângu şi socrul de-atunci al Mădălinei. Patul plin de pocroviţe, războiul, vârtelniţa, ciocârcul, sucala, ustensile străvechi, din lemn cioplit din vârful custurii cu motive care reprezintă lumea de simboluri a muntelui, crenguţe de brad stilizate, cerbi, sori, ghinde…

Mădălina stă pe marginea patului. Poartă două perechi de ciorapi de lână care-i strâng pulpa. Le spune, sau îşi spune sieşi cum sunt semănate casele Taurilor în

Cracul Lupilor, pe malul drept, unde le bate soarele.

Cum coboară Cracul Lupilor din Mumuieţu, muntele ăla ghebos, acoperit cu codrii bătrâni, care se leagă cu codrii

Cernei, ai Godeanului, ai Retezatului. Vornicu intuieşte aşezarea tactică, dar şi strategică a clanului, a obştii Taurilor în poala nesfârşirii de codri prin care ştiau ei poteci spre Ţara Haţegului, spre Oltenia, ori spre Valea Mureşului, ori spre Vârşeţ, prin munţii Căraşului. Codri şi poteci care-i scăpau de administraţie, de fisc, de zeciuială, care-i făceau liberi şi stăpâni, tăinuindu-le negoaţele, umbletele, popa Barbă Neagră îi spusese că un Mihu-Tauru îşi dusese obştea în Haţeg şi se alăturaseră răsculaţilor lui Horea, era ortac cu Crişan, slujiseră în acelaşi regiment, regimentul Francisc-Gyiilai. Mădălina nu ştie de

unde vin Taurii, de ce şi-au durat ei casele şi săivanele ca nişte cetăţi. Sus pe coastă, cu faţa spre soare, casa.

În dreapta ei şi în unghi drept, închizând o latură a cetăţii, grajdul. În stânga, închizând altă latură, săivanul pentru oi. Jos, închizând latura a patra, pătulele, magaziile. Nu se poate intra decât pe poarta mare. Ferestrele grajdurilor şi săivanului sunt mici, întărite cu drugi de fier... Toate obştiile risipite în munte şi-au durat casecetăţi. Acolo au răbdat vremurile. Acolo au ieşit de sub vremi.

— Adică ce vrei să zâci tu, Mădălină, întreabă Pătru şi Vornicu nu-l recunoaşte pe fostul luptător în bărbatul care-ascultă colinda, că iarăşi au venit colindătorii şi-afară ninge, nu se mai vede afară, dar Vornicu ştie că ninge.

Aude cum ninge.

— Ajung io şi la ce vreau io să spun! Bosco gipo mile, mamă, am zăuitat turta şi carnea friptă – au, au, ia treceţi voi toţi trei în pat şi vă culcaţi, ia să vă îmbrace mama oră voi, şi tu Simino, că

eşti mare, fata mamii ia astrânge tu cătanele şi jucărelele, că vin colindătorii şi stă ruşine.

Le povesteşte (Mădălina nu ascultă colinda), cum a intrat Stângu-Taoru călare pe un buiestrus negru-corb, cu şa de piele şi ţorsamuri noi, numai ţinte şi cătărămi de alamă, cum era el bărbat frumos, până-n grindă, cu ochi albaştri şi mustaţă porumbie, îmbrăcat cu laibăr vineţiu cusut cu suitaşuri negre... Vornicu ştie că un

Creţu Tauru a ţinut-o pe fata lui Ianoş Bumbăcilă harambaşă vestit de la Teregova, spaima landmiliţiei şi a werwalterilor, neamul este vechi, au fost Tauri care-au luptat împotriva lui Napoleon, ca şi Belcoteştii. Istoria asta a regimentelor grănicereşti şi mai înainte de regimente, a consuetudinarilor nu se cunoaşte. Mădălina spune cum au chemat-o Taurii la judecată. Plecase peste munte cu două straiţe de bani, era în 45, după război, cu nişte milioane să cumpere oi. Taurii stau la mort, în priveghi.

Primeniseră luminările, a treia oară. Mortul băgat gol, în nisip. Doar capul afară. „Io ascultam

pierită ce vorbeau Taorii, acolo, la priveghi. Că puteau cumpăra o sută ce oi cu banii ăia. Banii oră care i-am dus io lu' Bimbi al mare, să mi-i ţână până-i cer io, că Bimbi al mare când e vorba de bani, ori la el, ori în mormânt, tot aia, era om de credinţă la bani… Adică ăia ne-or ieşit în cale, mie şi lu' Gruiţă, nu ştiau ce avem în straiţe, l-or omorât oră

Gruiţă, când să mă omoare oră mine o venit Pătru din război, o puşcat după ei, ăia or fugit, am încărcat mortu' şi io, până să mă-ntrebe la declărăţii don major Amăriuţii, am fugit la Bimbi şi i-am dat banii la păstru. Asta a fost, că-i ştiam oră Tauri. Mă cheamă ei la judecată.

Mă trece Stângu prin ochi. Mă despoaie din ochi.

— Ia povesteşte-ne, tu, Stângule, zăcetoarele al bătrân, cum o fost cu Spurcaciu ăla. S-audă şi asta.

— Ei, cum o fost, zăce Stângu şi mă frige cu ochii ăia albaştri. Gresie albastră… îi dădusem să-şi ia cai. Şi-o luat. Cai odată. Mi-au plăcut. Zâc;

„Ţine mă banii şi dă-mi caii”.

— Audzi muiere ce i-o zis ăsta lu’ Spurcaciu?… Jucau umbrele lor oră păreţi, se sfiiseră şi luminările de frică, mie mi se uscase gura, mă topeam de oră picioare.

— Ală nu vrea. Îmi dă banii înapoi. Zâc să-i ţâie.

Şi banii şi caii. Nărodu aruncă banii oră masă.

— Audzi fato! Nărodu îi aruncă banii, ăstuia!

— De ce-ai făcut mă Spurcaciule una ca asta? El mă suduie. Scot pistolu! Uite-aşa scot pistolu!… Audzâţi, scoate el pistolu şi se uită la mine-n lumini, io pierită ce frică şi-ndreaptă gura aia neagră la mine-n piept.

— Îl puşc, zăce! în inimă îl puşc! Prostul moare!

— Audzi, nevastă, tunătoarele al bătrân şi simţăsc io cum se huluie casa oră mine, că ştiam ce vrea să zâcă

Stângu cu pilda aia cu Spurcaciu.

— Audzi, nevastă? Dintr-o puşcătură moare omul.

— Ăla nu era om, dzâce Stângu… Era porc. Îi dzâc:

— „Cum murişi tu Spurcaciule, că abia acum am poftă să te omor?”. Ieşise nevasta. Copiii. Făceau larmă. Se rugau să nu-l omor. Îl reazim de zid. Îl puşc iarăşi. Aia urlă.

D ţân c-o mână şi-l puşc! în numele Tatălui! Şi-al Fiului! Şi-al Sfântului Duh!… Domn ofiţâr Radu, i se lăsase ochiul stâng şi i se bătea şi-i tremurau buzele şi eram moartă.

— Ai audzât, muiere? Şi cu banii ce-ai făcut, mă?

— I-am pus în străistuţă. I-am prins în piept cu sâmceaua!… Ştiam povestea. Că l-or căutat jăndarii, cu tot satu. S-o tras la codru. În zâua înmormântării ăluia s-o arătat în Cucuiatu. O puşcat şi o chiuit ca la nuntă. O plătit arvocaţi. Or întors-o oră văduvoanie… L-or scos vinovat oră mort.

— Ia dzi tu fată, aici lângă mortu’ ăsta al teu, ce-ai făcut tu cu straiţele alea cu bani.

— Dzi! o mugittoarele al bătrân.

— Atunci m-am trezit io din moartea aia, din frica

aia, am ţâşnit io prin întuneric, oră poartă, în livadă şi am fugit io ca bolânda la vale, direpт spre casa lui Nică al bătrân, unde ştiam io că-i venit Pătru gin război şi m-o scăpat Pătru gin sâmceaua codrenilor, că-i simţisem vârfu în ceafă când mi l-o pus Niculae Guga. Atunci l-am văzdzut io oră Stângu în buza coastei. Dacă atingea cerul cu capul.

Era negru. O stană neagră în buza coastei. Îi auzisem paşii. Mă tupilasem lângă un fag. Că-mi agăţasem poala ciupagului într-un ciot şi urlasem de frică şi Stângu mă audzâse şi-atunci înlemnisem acolo şi simţiam cum toate crengile alea negre vor să mă prindă în gheare, deasupra ăluia stelele şi-atunci am vrut io să trăiesc, să scap din ghiarele alea lungi de-mi intraseră în inimă. M-o văzdzut când am trecut printr-o poiană, c-o bătea luna şi m-o văzdzut.

— Mădălină!… Stai năroado! Stai, n-audzi? îţi iau saâbă!… Te-mbrac în aor!…

Io văd Topla. O aud cum curge. Cum cântă. Văd casa lu' Nică al bătrân. Fug. Fug ieşită din minţi. Aud paşii lui grei, zdrumicând pământu'. Atunci strig io ca din mormânt!

Petrece! Petre! şi numa Petreee, strig io, că Stângu mă prinde, era întărâtat, era aprins, îi luceau ochii ca la lup, mă prinde şi mă pune jos.

Mădălina povesteşte fără sfială cum s-a luptat cu

Stângu, cum dintr-odată i-au pierit puterile şi-atunci a simţit ea cum se cutremură Stângu şi l-a auzit pe Pătru:

— Ce-ai mă, cu muierea?

— A văzut pe Stângu repezindu-se ca un bic, ca un zimbru. A strigat ea că Stângu are pistol. I-a văzut ea cum s-au descleştat ei din luptă. Îi bătea luna. Pătru era în cămeşoi. Aşa cum dormea în târnaţ. Că era vara în coptul ei.

— Tu eşti, Pătrule?

— Io, Stângule!

— Aruncă pistolu.

— Aruncă-l şi tu.

Şi-au aruncat pistoalele. Că Pătru era plotoner.

— Şi sâmceaua, a dzâs Pătru.

Stângu a aruncat sâmceaua. Şi iar s-or încleştat, ea, proasta, în loc să-i crape capul ăluia cu o piatră, a plâns acolo pin-o venit mama asta şi Nică al bătrân şi nici

Stângu nu l-o dovedit pe al ei, nici Pătru oră Stângu.

— Ne mai vedem noi, Petre, o zis Stângu, şi-o luat pistolu, sâmceaua şi s-o dus la deal.

— Asta zâc şi io, o răspuns Pătru şi s-o dus la Topla să se spele de sânge. Şi mama m-o luat şi m-o trecut Topla şi m-o dus în casă. Am rămas. Ştiam că Pătru stă cu ochii oră Voica. Vecina… Se ştiau ce mici. La şcoală împreună. La oi împreună. Pe urmă a venit război. Atâta o fost credinţa băciţei. Asta era între el şi Stângu când or ajuns ei doi la Gâtul Obârşcerului.

— Nu numai asta, spune Pătru… Comiziile. Reforma agrară. Legile noi.

Nu se poate ca atât de repede Pătru să fie în

afara evenimentelor. Niciodată, acest alter ego nu şi-a povestit amintirile. Pătru a avut harul prezentului. Intuiţia viitorului. Viaţa lui a fost acţiunea. S-a schimbat ceva în

Pătru. Nu încrederea lui în revoluţie. Poate s-a schimbat punctul de vedere din care apreciază şi judecă evenimentele. Poate punctul ăsta de vedere este mai apropiat de realităţile Prislopului. Ale muntelui.

— Mă gândesc io ce înfocaţi am fost noi atunci, cum ne-au înfocat oră noi ideile revoluţiei, că Ion Zglivăr ăla de l-o puşcat colonielu la alejeri, l-aţi vădzut şi cu Văler

Sava şi toţi câţi am fost, am luat un bruş de mămăligă în straiţă şi-am plecat să facem dreptate socială şi-am ajuns noi în muntele ăla sălbatic, cu Guguleştii într-o coastă, cu Haţeganu în alta şi atunci o răcnit Stângu-Tauru: „Înapoi, Petre!… Uite mă, fagu!” Putea să nu răcnească. Io eram cu vremea. El era împotrivă şi nu prea. El înţelegea vremea da’ nu-l lăsa neamul. Averile.

Nu-l lăsau Taurii. L-aţi vădzut acolo sus, în

păşuni?!…

O la judecata de obşte?! Mi-era drag într-un fel de neînţeles. Ştiam că şi io lui. Cu toate că-mi plătise două molitve. Stătea între noi şi sat. Simţiam io că mai aproape ce noi decât de coloniei. N-am ştiut cum să-l apropiem.

— Am lipit oră frunte o ţădulă: „Chiabur”. Era din moşi, da înţelegea. Cât? N-a mai avut vreme să ştie nici el.

— Or judecat ai lui. Obştea. L-or omorât. Ziceau ai lui că s-a dat cu vremea. Mă tăia viforul. Simţiam cum îmi fură căldura trupului. Tot muntele hăuia şi ţiuia şi se tolvăia şi bubuia, era un iad de vârtejuri, nu m-am temut de iarna rusească, acolo în stepă, nici de aia din Tatra, cum să ne temem la noi acasă?

— Mă, voi n-audziţi fagu?

Îi smulgea Haţeganu vorbele de sub mustaţă. Era plin de gheaţă în mustaţă. Credeam că-mi încearcă virtutea.

Avea nişte ochi râzăreţi, se uita cumva şod şi dintr-o parte.

— Mai ţine, Stângule, am zis.

M-am uitat la fag. Ca un zmău legat de pământ, se zbătea în cerul chinuit de vifor. Jandarmii cocârjaţi în poteacă.

— O puserăm de mămăligă, Petre!... o zis Amăriuţii, de pe atunci era el simpatizant, se cam vrea candidat de partid... Se uita urât în prăpastia aia neagră, căscată în buza muntelui... Un te duci?

— Fac drum!

— Ia-l pe Zdup. Dă-i drumul înainte. Câinele simte unde nu ţine zăpada... Du-te Zdup! Haide! Caută!

— Merită Goanţă zdroaba asta, mi-o strigat la ureche

Mărtin Bălăci. Ţân minte că i-am răspuns: Codru o merită, Mărtine!” Ies io de după cleanţul unde s-adăposteşte Mărtin. Mă-nhaţă Haţeganul. Se-nfige-n mine. Îmi smulge neaoa de sub bocanc. Mă răsuceşte. Mă orbeşte.

Simt io cum lunecă bocancul oră cremenea lustruită de ger. Cad. M-agăţ cu mâinile de vânt şi vântul mă ghionteşte în gol. Atunci am simţit io

golul în toată fiinţa.

Atunci am urlat io de spaimă, mi-am oprit urletul în gât, dar în mine am urlat ca lupul. M-o apucat Mărtin de-un picior. Golul era sub pieptul meu. „Un te duceai Petre?” m-o întrebat Mărtin Bălăci. Ne apucăm la săpat un tunel. Săpăm cu rândul. Scoatem neaoa cu clăbăţurile.

Jandarmii sapă cu bainetele. Atunci am auzât noi un pârâit înfricoşat. De parcă o crăpat muntele. Am simţit io cum se smulge ceva din inima muntelui. Pe urmă un răcnet cumplit. Un răcnet de moarte. Ca ăla al meu, de l-am oprit în gât. Ori, poate că nu l-am oprit. Mi s-o fi părut mie că l-am oprit. Trosnete lungi. Gemete. Sfâşietoare.

Un vâjâit ca de ciocan de foc. Bufnet răzbit până-n rădăcina muntelui. M-o izbit ceva în moalele capului. La urmă m-am cufundat într-o linişte albă, moale, odihnitoare.

O ştiam liniştea aia de oră front. Când am ieşit din ameţeală, când am ieşit deasupra din adâncul ăla moale, am văzut că sunt sub trunchi. Erau acolo Piţu, Brâncuţă.

Era un fel de întuneric. Şi cald. Auzeam jandarmii strigând. Am săpat pe sub neauă. Am ieşit printre crengi, printre ciompurile care ne-au apărat de trunchiul fagului.

Nu era Stângu. L-am strigat. Am strigat cu toţii. Nimic.

Numa Haţeganu.

— S-o fi-ntors, o dzâs Amăriuţii, da nu mi s-o uitat în ochi… Hai să-i dăm drumu', că ne-apucă noaptea şi degerăm.

— Aşa-i!… Nu-i nima!… Hai, Petre!

Nu mi se uitau în ochi. Ştiau că Stângu mi-o plătit molitva întâia. Mi s-o părut că aud glas.

— Haţeganul, o dzâs Piţu.

Am vrut să ies dintre stânci. M-or prins de umeri.

De mâini.

— Un te duci, Petre?

— L-o fi-nghiţit Haţeganu!

— Le-a suflat în lumină la mulţi!

— Mă, Petre! mi-o zis Amăriuţii… Voiau să mă apere de Stângu. Da' nu mă apărau bine. M-am

uitat în ochiul ciacâr al jandarmului. De-aproape. Prin zăpada aia de ne înţepa în lumini. A răcnit turbat: „Legaţi-l cu curelele de la armă peste mijloc… Ţineţi-l bine… Mişcă…” I-a fost ruşine. M-au legat. Am ieşit sub spulberul viforului.

Ca atunci când l-am scos oră don locotenent Boariu dintr-o ambuscadă, căzuse în ambuscadă, se apăra cu pistolul metraleră… Mă târăsc io oră trunchiul fagului, cu crengile vântuite deasupra prăpastiei. Cu o parte din rădăcini rupte, arătând către cer. Mă buşeşte viforul. Dă să mă smulgă. Nu văd nimica. Mă-ntorc. Jandarmii mă ţineau de curelele de la armă. De-o frenghiuţă. O de-un lanţ, nu mai ştiu. Mi-era sete. Eram uscat de vânt. Lemn eram. Mă-ntorc oră fag. L-am audzât. O l-am simţit. Nu ştiu. O fi scrâşinit. O fi suduit. Încalec fagu. Stângu era sub mine.

Ţinea o creangă între picioare. Clăbăţul îi zburase. Era plin de neao în păr. Vânăt. Se ţinea cu mâinile de-un ciomp. Avea degetele negre. Unghiile i se vineţiseră. M-o simţit. O ridicat fruntea. Viforul îl legăna deasupra golului. Îi

căzuse obrazul. Îmbătrânise Stângu. Avea gheaţă în sprâncene. În mustăţile răsfirate. Îi îngheţase sudoarea.

Mi-a rânjit. Şi-a lăsat bărbia în piept. Şi-a dat drumul la o mână. S-a uitat în gol. Parcă ar fi preţăluit golul.

Am văzut cum îi alunecă degetele rămase încleştate.

— „Nu vrea să se roage, m-am gândit. Şi-a adus aminte că mi-a plătit molitva”. L-am apucat de praşchie. Trecea

Haţeganul prăstă amândoi. Îl încleştasem bine. Ne bătea viforniţa oră amândoi. Bătea şi-n vremea veche şi-n aia

nouă, să le prăvale în prăpastie, aşa încleştate una de alta.

— Am scos ca să-l omoare Taorii. La asta stau io şi mă gândesc când trece Haţeganu prăstă Prislop, o când ninge cum ninge acum.

...Steaua sus răsare

Ca o taină mare.

— Vă rugăm să vă serviţi domnule căpitan...

Este foarte greu cu murăturile aici în munte, eu sunt giurgiuveancă, sunt obişnuită cu murături şi Gică îmi aduce varză, ca să mă consoleze. Domnu' Petre, vă rog să serviţi.

— Legea mea şi biblia mea şi evanghelia mea a fost legea statului. De aia mă şi reangajai. Vrui să studiez dreptul, nu putui să studiez din motive financiare şi de serviciu şi dacă nu putui să studiez, atunci făcui lectură individuală până fusei mutat la Prislop. Aici mă-mbătrâniră ăştia cu uciderile, cu răzbunările, cu tâlhăriile, îmi tocii picioarele până la genunchi bătând munţii şi stânele. Fuse urgia averilor mai spre deceniul patru. Pe urmă a dezertărilor. Pe urmă a teroriştilor. Pe urmă…

Plutonierul major Amăriuţii tace. Scoate cu furculiţa din borcan un ardei iute, murat, pe care i-l întinde.

Ciorba coanei Luţa este o minune, abureşte a cimbru, a leuştean, coana Luţa l-a aşezat într-un cap de masă, pe Gică, bărbată-su l-a aşezat la celălalt cap, pe dreapta copiii, cinci, trei băieţi şi

două codane, dânsa rezervându-şi scaunul de lângă el, avându-l în stânga pe Pătru.

Amăriuţii s-a prezentat la Pătru la un ceas după ce-a coborât din sania care l-a adus de la gară. I-a transmis invitaţia coanei Luţa pentru ziua întâia de Crăciun.

A trebuit să amâne pentru ziua două, nu-l putea ruşina pe Pătru, mai ales pe Mădălina, că au fost cu toţii la biserică, cu gemenii, cu mama, cu Simina, ei doi în faţă, muierile după ei; a fost un murmur în biserică, s-a făcut pârtie, femeile au rămas la femei, ei s-au dus în faţă, cântăreţii i-au poftit în strană, popa Barbă Neagră gătit în odăjdii a ieşit prin uşile împărăteşti, i-a dat binecuvântarea, aşa că nu putea decât a doua zi de Crăciun.

Avea o sticlă de „Lavandă fină”, a legat cu o panglică roz o crenguţă de brad, noroc că a fost precaut „are una pentru coana preoteasă, una pentru Ruja, are încă bomboane, Pătru a luat o slănină, nu poţi veni de Crăciun cu mâna goală. Când a intrat în sufragerie copiii lui Amăriuţii erau

aliniaţi după înălţime în spatele scaunelor, el a trebuit să dea pe loc repaus, Amăriuţii (atât a mai fost

Amăriuţii, pe urmă şi-a pierdut autoritatea de şef al postului de miliţie Prislop, autoritatea trecând de partea coanei Luţa) Amăriuţii a spus „luaţi loc” şi cei cinci s-au aşezat milităreşte la masă, şi-au înnodat şervetele la gât, şi-au sprijinit antebraţele pe marginea mesei şi lui i-a venit să strice tot ieghemoniconul, să se dea tumba, să se joace cu ai mici, mai ales cu prâslea, un tip bucălat, roşu în obraz, cu părul vâlvoi, negru, cârlionţat, tot numai cârlionţi, cu buze roşii şi nişte mânuţe tăpăligoase, cu un ochi puţintel ciacâr ca al lui taică-su, frunte bombată, nu l-a slăbit din priviri de cum a intrat, el i-a tras cu ochiul şi ăla micul i-a răspuns şmechereşte. Metamorfozat în Gică, îmbrăcat civil, Amăriuţii îi aduce aminte doar vag de şeful de post tenace, dur, rapid în hotărâri pe care-l cunoscuse la alegeri şi mai apoi la arie, când a demonstrat că este cu adevărat omul legii, pe urmă în

Înfruntările acelea pe viaţă şi pe moarte cu teroriştii.

Coana Luţa poate să aibă 40 – 45 de ani. Este o femeie trupeşă, brună, cu ochi negri, sprâncene negre încondeiate, cu aluniţă în coada ochiului drept, are o dantură de invidiat, mâini frumoase cu unghiile tăiate în carne, poartă rochie verde dintr-o stofă moale care-i odihneşte pieptul suculent la care-au supt ăştia cinci, mărgele, trei salbe de mărgele şi cercei rotunzi din aur. Amăriuţii este stingher în costumul negru care-i vine neîndemânatec.

Gulerul cămăşii albe este prea înalt, cravata cărămizie are nodul prea mare, nici glasul hârâit, nici tonul de comandă nu se potrivesc la costumul civil.

— Suntem între luptători, este ziua două de Crăciun, noi respectăm datinile, Moş Crăciun tot cu tolba plină vine, tot cu sania, tot de nu se ştie unde, şi de când mă ştiui veni în seara de Ajun. La ce să-l transfer dacă de o mie de ani veni la ţanc, prin viforniţe de toate felurile?!

De aia vă spusei domn căpitan că mă retrag din revoluţie. Nu pot să arestez contra legii. Fără cercetare. Fără dovezi. Pe ai mai buni la ordinul unui Ianoşel. Că eu ştiu câte parale face Ianoşel. Ştiu şi câte parale face tovarăşul

Ardelean, chiar dacă a fost avansat la regiune. Ştiu şi cine mă comandă pe mine. Cine-mi dă ordin mie să-l arestez pe cutare, ori pe cutare. Că de aia fui jandarm. Să ştiu.

De aia vă raportai că biblia mea fuse legea statului.

Zic legea, nu dispoziţia telefonică/ De aia crezui eu că revoluţia aduse legea făcută de popor şi intrai eu în revoluţie în pas de defilare.

— Să nu amestecăm revoluţia cu ai de-or intrat în politică pe d-aficea, c-or crezut ei că politica asta îi îmbogăţeşte ca politica ai veche, tovarăşu' Amăriuţii.

— Aşa zici tu, Petre?

— Aşa zâc şi aşa gândesc.

— Aşa gândişi când te arestară? Când te duseră acolo unde te-au dus, fără judecată? Fără

dovezi? Fără să fi făcut tu nimic decât revoluţie? De-ţi pusăşi şi viaţa?

— Aşa am gândit şi atunci. Mai ales că n-am fost io singurul scos din revoluţie cu sâla şi cu nedreptatea.

C-or mai fost şi alţii, activişti vechi. Acolo l-am cunoscut noi oră tovarăşu' Ioan Petreuş-Vivat, partizan şi activist din Maramorăş, care o făcut cu noi şcoală de partid şi am învăţat noi ce-o însămnat horthysmul în Ardealul de nord şi prin ce iad o trecut românimea, mai iad decât iadu din vremea Horii şi tovarăşu' Ioan Petreuş-Vivat ne-o povestit de martirii de la Ip şi de la Trăsnea, şi de la Moisei şi de taberele de lucru forţat de la muntele Copilaş şi de lagăre şi noi eram tot în lagăr, eram laolaltă cu moşieri, cu politicieni, cu domni ofiţeri, cu profesări mari şi aceia ţineau şcoală de istorie cu noi, da nu ne-am rupt de revoluţie, numa am încercat să înţălegem. Aşa că zâc, nu-i bine că vă retrageţi, tovarăşu' Amăriuţii.

— Mă retrag Petre din cauză de conştiinţă… Că nu pot mă să te arestez din cauză că vrea

Ardelean să te arestez, că ştii tu cum îşi formă el turma de oi de-o ţine la Rusca; ori că nu-i aduci dame – Luţo scuză-mă – ori că nu faci afaceri cu centrul de colectare. Că dacă tu eşti cu discuţiile, eu sunt cu lanţurile. Şi nu pot să pun în lanţ decât pe tâlhar. Pe ucigaş. Dovedit. Cu declaraţii la dosar. Am de crescut cinci copii şi nu vreau să mă blesteme nimeni. Mă reprofilez. Mă retrag la Giurgiu.

Intru la şantierul naval. Vă rugăm domn căpitan. Poate mai serviţi ciorbă.

— Şi eu sunt de părerea lui Gică, spune coana Luţa…

Ani de zile n-am închis ochii când era el în patrulare.

Ori când a pornit el să aplice legea, că-i spuneam: „bine măi Gică nu vezi că suntem lipiţi pământului, ce soldă ai tu Gică şi atunci de ce te contrezi tu cu domnul primpretor; ori cu Goanţă brigadierul de la codrii Comunităţii şi nu închizi tu ochii, da’ te ţii de Goanţă când veni Amalia Goanţă la mine cu milioane grele – era pe vremea

milioanelor, ca să nu vorbim de ordinele de chemare, ori înainte, de cazanele de ţuică, de autorizaţii, că putu face bănet nu glumă. Pe urmă cu fostul prefect, cu domnul colonel Vărzaru, când participarăţi la luptă că se auzeau împuşcăturile până aici în sofragerie. Că dacă v-a aşteptat cineva ca pe un frate şi ca pe un părinte, domn căpitan.

Gică al meu v-a aşteptat. Că zicea: „Auzi Luţo, domn

căpitan Vornicu este ostaş adevărat, îl văzui eu la alegeri când scoase garda şi-i manevră pe ăia, făcu războiul pe degete, pe mine mă ţinură onoarea, legea şi datoria.

Vreau eu să am o înfăţişare cu domn căpitan Vornicu”.

Uite Gică, o ai!... Mihai, pune lingura pe şerveţel. Zamfiro, du-te şi întoarce friptura. Oana, strânge farfuriile dacă nimeni nu mai serveşte ciorbă.

Vornicu încearcă o revenire la sine. O regăsire de sine.

Amăriuţii l-a luat prin surprindere. Încearcă să se fixeze în spaţiul interior al şefului de post care-şi pune probleme de conştiinţă, radicale. Este nevoie să se rupă de legătura pe care i-a făcut-o Pătru cu acel necunoscut Ioan Petreuş-Vivat din Maramureş, este lacom de întâmplările acelea cumplite care au martirizat Ardealul cedat Ungariei lui Horthy prin Dictatul de la Viena, după cum este lacom de ipostaza „lagăr” a vieţii lui Pătru. Acasă la

Pătru au lăsat amândoi, printr-o înţelegere nemărturisită, să fie numai praznic. Sunt bărbaţi trecuţi prin foc, demnitatea lor stă în a-şi tăcea înfrângerile şi dintr-odată, în a doua zi de praznic, iată că plutonierul major Amăriuţii iese din postul de miliţie Prislop, din atributele şi circumstanţele care-l oficializează, care i-au creat o fizionomie morală şi socială, care l-au ierarhizat în tipologia satului ca pe instrumentul puterii şi la ciorba de oase afumate dreasă cu zeamă de varză, plutonierul major de miliţie îşi declină competenţa din motive etice. Oana strânge farfuriile ieftine,

înflorate cu siniliu, Zamfira s-a dus la bucătărie de unde vine miros de sarmale şi de friptură, sufrageria este luminoasă, locuinţa şefului de post fiind în chiar incinta-cetate a postului. Clădire solidă, cu ziduri groase; ferestrele mai mult crenele apărate cu drugi de fier, clădită de imperiul habsburgic spre a stăpâni şi adăposti la nevoie pe stăpânitori. Odaia este încăpătoare, scundă, duşumită, mobilată sărăcuţ. Ceea ce atrage atenţia şi înnobilează sunt scoarţele. Pe pereţi, pe jos, scoarţe mari roşii şi negre, unele cu trandafiri stilizaţi, altele cu zeci de romburi în culori stinse, tivite cu chenare, desigur, pe scoarţa de deasupra lăzii sunt fotografiile înrămate ale gazdelor: coana Luţa şi Amăriuţii, miri, el sergent major cu cizme şi sabie, ea cu voal şi coroană de lămâiţă, în picioare, având fundal un pilastru de carton; ei doi, bust, el tot în uniformă, dar plutonier, ea cu decolteu, mărgele şi coafată cu zulufi; apoi ei doi şi copiii aliniaţi după înălţime: fotografii sepia, între ferestre un tablou în culori vii, opera cunoscuţilor pictori ambulanţi, o corabie

pe o mare în furtună.

— Văz că vă plac scoarţele mele! spune coana Luţa…

Ţes de când eram fată mare şi mă curta Gică. Este plăcerea mea.

— Ai mâini de aur, coană Luţo, spune, şi coana Luţa se îmbujorează de plăcere.

— Aşa-mi zicea şi Gică la început. Nu exista să vină el de undeva, să nu-mi aducă măcar o floare de câmp şi să nu-mi sărute mâinile… Acum a obosit şi-l cred şi-l iert că nu mai este el cavaler cum era. S-au schimbat şi vremurile, domnul căpitan, ce să-i facem!? Zamfira mamii, haide, adu tu sărmăluţele şi Gică, ce-mi stai popândău, unde este vinul? Vin de la tata, domn căpitan, vin de la Dunăre, zaibăr şi blanc şi ochiul şarpelui, de miroase a luna lui Florar.

Amăriuţii toarnă un vin roşu aprins, pe care lumina şi sticla paharului îl fac să scânteieze. În colţul de lângă bufet tronează pomul de Crăciun gătit cu câteva globuri, lanţuri roşii din hârtie creponată, lumânărele şi nuci poleite. Sub pom,

nicio jucărie. Doar câteva cărţi. Coana

Luţa are dreptate. Vinul miroase a vie înflorită ca şi vinul lui, miroase a dragoste, ca şi vinul lui, se gândeşte la Valentina şi-i vine să plângă.

— Dacă Luţa mea mă deconspiră atunci permiteţi domnule căpitan să vă expun cazul şi dacă binevoiţi să-l discutăm, cu toate că plutonierul în rezervă Pătru C. Dragalina mă condamnă ca unul care stătu cot la cot în munte, contra teroriştilor şi execută program revoluţionar de reforme sociale şi fu înscris pe lista neagră de Vărzaru, care, ştiţi, a fost lichidat. Din bandă nu rămase decât ăla chioru, după informaţii fost şef în poliţia legionară.

Onescu Buzeşti, care ne execută pe noi la arie, nu fu identificat nici printre vii, nici printre morţi. La inspectorat se zice c-a trecut graniţa. Este aici, zic eu, am semne, dar crez că se converti, se căieşte, ori are o criză, ceva, nu iese la stâne, nu, se arată la ciobani să-i dijmuie.

ori stă ascuns la o femeie; ori se schimnici în post şi rugăciuni. Să ştiţi că Pătru C. Dragalina are

un morman de reclamaţii ca contrarevoluţionar, încearcă iarăşi să-l aresteze pe linia lui Ardelean şi a lui Otto, da mă dusei eu la regiune, la raportul confidenţial la tovarăşul Viorel

Frenţiu care-l cunoaşte de când cu lupta în munţi…

Nu ţi-o spusăi Petre, ţi-o spun aici, la praznic, de faţă cu don căpitan şi s-o luăm de la biblia mea, de la evanghelia mea, de ce vreau eu s-o iau de la început, cu toate că am soldă bună, sunt apărat de stat, am favor la învăţământ pentru copii şi sunt foarte bine notat încă de la începutul statului democrat. Dacă este s-o luăm de la-nceput. s-o luăm cu Stângu-Tauru, cu conflictul dintre obştii pentru păşuni, pentru codru, pentru cazane de ţuică, eu aici văzui cum politica strică legea şi dreptatea socială, fusci omul legii călcat mereu în picioare de politică.

— Dacă ne retragem toţi din politică, atunci scot capul nylaşii şi legionarii şi tot felul de scursori şi de nima-n lume cum am vădzut io din

ce ne-o spus nouă cu fapte tovarăşul secetar Ioan Petreuş-Vivat de la Maramorăş, care-o fost partizan, care-o dezarmat nişte tabory csenclery şi unul din jandarmii ăia de-o puşcat la Moisei, a ucis cu baioneta populaţia civilă şi alţii or intrat în partid şi or vrut să-i închidă gura lu' tovarăşu' Ioan Petreuş-Vivat şi l-or scos din luptă, da numai temporar cum ne învăţa el, că până la urmă partidu se lapădă ce venituri şi iese deasupra cinstea; da asta se face prin luptă, nu dacă fugim toţi din front şi io vă dau mulţam păntru c-aţi fost la tovarăşu' Frenţiu Viorel.

— Asta-i, spune Amăriuţii… Că nu trebuia să mă duc, adică vrui să zic că dacă era legea lege, nu era nevoie să mă duc şi aici nu mă-nţeleg eu cu Pătru C. Dragalina, don căpitan, că şi Pătru al nostru este un fel de fanatic şi experenţa mea nu-mi dă voie să crez în fanatisme.

— Io crez că-i musai să se aşeze revoluţia şi nu mi-s fanatic, numa nu depun armele, nu le fac piramidă, că-i musai să iasă adevărul, că fără adevăr la ce să fie revoluţie, că de şelainã şi

minciună şi strâmbătate ni-s sătui şi învăţaţi şi la ce să schimbăm un rău oră alt rău.

— Domnul căpitan, uitaţi-vă, aşa-mi mănâncă viaţa

Gică al meu cu întrebări, n-a terminat nici acum de citit

„Pe aripile vântului” şi vă rog serviţi sărmăluţele că se sleiesc…”

„Abia mi-am luat avânt, abia m-am azvârlit în lucrarea cerută de Micotă, abia am intrat într-o lume care determină lumea şi uite, dau năvală întrebările şi Valentina dezertează de pe poziţie. De ce n-a dezertat coana Luţa, că-i puteau arunca o grenadă pe fereastră s-o sfârtece împreună cu toţi copiii? De ce n-a dezertat Mădălina?”

se-ntreabă Vornicu şi savurează sărmăluţele cu gust picant de carne trecută prin fum.

— Pe Stângu-Tauru îl arestai de două ori. Odată prin 39 pentru evaziune fiscală, a doua oară prin 42; în plin război. Flagrant delict de speculă. Se lăsă arestat, afurisitul, ÎI trimesăi la plasă din post în post. Atâta putui face. Plecă afurisitul cu o

căruţă după el, plină cu demâncare, cu băutură şi cu muzicanţi. Îşi bătu joc de mine. De autoritate. Veni de la plasă cu otomobilu primpretorului. Prim-pretoru la volan. Mă felicită pentru felul cum îmi făcui datoi ia. Crezui că-mi crapă pipota. Şi-ntâia şi-a doua oară. N-aveam nimic cu cetăţeanul Stângu-Tauru. Aveam cu primarul. Cu omul în afara legii şi mai presus de lege. Nu-l dovedii nici când îl ucise pe Spurcaciu.

Îi dădu neveste-şi o traistă cu bani. Trăi cu ea o juma

de an. Nu-l dovedii nicicând. Avea o sută de martori.

Toată obştea. Slugile. Drăguţele. Până şi pe prefect.

Atunci? Fierbeam în mine. Mă uscam în mine. Mă făceam comunist, aşa în mine însumi. Averea. Averea călca legea în picioare. Şi politica. Mi-era silă. Mai ales pe la adunările electorale. Că-i ştiam şi ce lapte au supt ăia de se umflau în bojoci.

— Gică, iarăşi ai luat-o de la-nceput, spune coana

Luţa. Ce-i cu tine?

— Este, că sunt între ciocan şi nicovală. Şi nu-mi pot da demisia. Trebuie să ies pe caz de boală. Şi cum să mint? Ori cum să sfănţui? Că-mi crapă obrazul şi dacă binevoiţi don căpitan, vă încercai răbdarea cam mult, vă stricai praznicul; da vă ştiu cum sunteţi, şi-acu iau pe loc repaus şi ia uitaţi-vă ce copii mi-a făcut mie Luţa; ascultă comanda la mine, Traiane dă tonul şi să audă oaspeţii cum cântăm noi colinde de la Dunăre…

Soarele învâlvorează poalele albe ale Cernevârfului.

Se ridică glasul plin, de alt, al coanei Luţa, sempleteşte cu glasurile subţiri ale copiilor şi Amăriuţii ţine un fel de „glasul doi” şi dintr-odată colindul se-nvăluie într-o boare bărbătească, asprindu-se cumva, dar şi legănându-se mai altfel. Cântă Pătru.

— Să-ţi fiarbă mama câta răchie… Şezi puiu mamii.

Şezi aici în locu lu’ Radu al meu. Că aşa şedea şi el şi n-o avut noroc, cum n-o avut taică-su, c-o

vrut să treacă la români în bătaia ai mare dinainte, l-or prins, or vrut să-l spânzure, o fujit că era vână de om, ca bradu, l-or puşcat în plămân, s-o tras prin neao până la un sălaş, era acolea o băciţă, l-o ţânut până or vinit ainoşti gin Regat şi s-o scris voluntari, s-o dus cu tunurile până la Peşta, la urmă s-o-ntâmplat şeva la codru, într-o iarnă, mi l-or adus oră cal, cădzuse un lemn oră iei, dă io nu crez, că nu era el om să cadă lemnu oră el. Radu al meu iera la şcoală, la liceu, înaince ce şcoala voastră ce zburat… La se l-or robit, că tu-l ştii puiu mamii cât era el ce bun şi el o fost în bătaie cu avioanile alea ale voastre şi s-o rănit şi cum îmi zăcea el mie „măicuţa mea singurică şi harnică”, o nu-ţi plase carnea afumată, mâncă puiu mamii, mâncă.

Arde becul, pâlpâitor, mama Belcotă a tras firele până sus, aici, să aibă Radu lumină când s-o întoarce din robie.

A trecut anul. Când? Mama Belcotă a îmbătrânit şi-a pus războiul în cună, e cald, focul arde vesel şi el îşi dă seama că în iarna asta s-a

legat de foc, nu-şi explică în ce fel; dar s-a legat intim, focul ăsta de lemne îi dă sentimentul existenţei în timp, al trecerii peste timp.

Vatra, războiul de ţesut, dorurile, spaimele şi peste toate şi mai tari decât toate răbduria înţelepciune a aşteptării.

Mama Belcotă aşteaptă, ţesând. Este în afară de timp şi pe deasupra lui.

— Era stâlp de casă de când o lăpădat ţoalele statului, că i se şădea aviatori, da’ nu-mi plăşea mie că iera la Bucureşti, şi rămânea averea fără stăpân, că obştea-i bună, a noastră îi tare, moşu Belcotă o ţine strânsă, nu rămâne o breazdă ce fân necosâtă, da casa bătrâneşte şi ea, are lipsă de mâna stăpânului şi io mi-s tot mai micuţică şi mă doare reuma, că nu mai pot io să spăl vara la

Zătoni, cu apa până la genunchi, cum spălam odată şi cântam şi nu pot io urca după zmeură şi am io vedenii, că mi se arată Radu acolo la iei, în ţoale ce călugăr c-o barbă până-n brâu, că stă la iei şi ard ferestrele, la Paşti or ars zece lumini în olcuţele lui puse-n fereastră şi uşa nu iera umblată

şi Toma şi Zberga nu s-or dat şi mi-o fost cumva frică da nu prea tare că Necuratul nu apringe iei lumini în noapcea ce Paşti… Şi ce-o făcut

Radu, dacă o iubit-o oră Marie, că iera ruptă gin soare şi nu mă slobozea gin braţe şi-mi zicea că păntru se plăceşte ea, se vină are ea, că aici ar rămâne oră veci că şi-a găsât ea omu', oră Radu al meu şi iei era altu', nu-l mai cunoşteam, c-o pierdusă oră Mira, o ştii tu oră Mira, era şi Mira fie iertată, da Marie?! Marie a lu' prefectu, a lu' colonielu, că o ştiam ce junǎ când vinea colonielu la rugă, Doamne auzi-mă, c-o vrut Radu să-l puşte, oră tata lu' Maria lui. Doamne păzeşte-mă se vremuri am ajuns puiu mamii, nu să mai îngăduie om cu om, e o răotate prăstă sat şi-şi bănuie tăt natu după voi, când ieraţi voi în sat şi-acu?…

Ştie că singurul lui argument este tăcerea. Că ei îl iau drept martor, drept confident, că nu-i interesează argumentele lui, de altfel nici nu are argumente, ce-i poate spune mamii care are războiul, îşi ţese gândurile acolo, le bate cu spata, le-ndeasă în motive zoomorfe, cerbi stilizaţi,

păsări măiestre, i-a spus că n-o să-l ţină mult pe Radu al ei, aviatorul, n-au niciun motiv să-l ţină, parcă este nevoie de dovezi, a spus Amăriuţii şi aici a intrat miliţianul în conflict cu sine, nu-şi va da demisia, este prea hârşit cu viaţa asta nouă să nu înţeleagă ce înseamnă să-şi dea demisia, va găsi o cale ocolitoare, a şi făcut raport să-l mute la Giurgiu din pricina greutăţilor familiare. Amăriuţii este un caz de conştiinţă.

Pătru însă este una din dramele continuităţii. Este seara de 26, mâine la amiază urcă la Ochişor cu toţi ai lui

Pătru, seara se duce la popa Barbă Neagră, în 28 se duce cu Pătru la Ion Cătănuţă, în 29 schiază, popa Barbă

Neagră i-a făgăduit că-i mai traduce nişte acte de posesie, de judecată, nişte hotărâri ale guvernatorilor austrieci, ale comandamentelor grănicereşti, în 30 pleacă, îl aşteaptă sania trimisă de don Costache la Izvin. Nu se poate. Vânătoarea aceea este în 30, el va trebui să plece în 29, atunci nu se mai duce la Ion Cătănuţă şi schiază în 28

toată ziua. Adică vrea să coboare în Topla, pe la moara lui Pavel Lala pe care Pătru zicea că l-a împuşcat ex-colonelul după ce Pavel Lala, morarul, îl adăpostise, ţinuse într-o claie de fin un tun anticar. Îl arestase

Amăriuţii. Îl trimisese sub escortă peste munte, miliţianul avea asupra lui copiile după declaraţiile lui Pavel

Lala, Vărzaru aflase, fusese informat, interceptase escorta cu arestatul, citise declaraţiile şi-l împuşcase pe Pavel

Lala sub ochii miliţianului pe care-l dezarmase şi dezbrăcase gol-goluţ… El are oroare de metafore, simte la propriu cum îl bântuie crivăţul epocii, să nu zică al istoriei, cu dezrădăcinări cumplite, se gândeşte la fagul acela prăbuşit de Haţegan de care s-a agăţat Stângu-Tauru.

Stângu-Tauru deasupra prăpastiei, abia ţinându-se de fagul acela, el însuşi martor al unui ev, amândoi deasupra hăului şi Pătru acolo, nu justiţiar, Pătru cu omenia.

Pătru om, balada este acolo în gestul lui Pătru,

el se lipseşte mereu de gest, se-ntâmplă ceva grav cu el care de când se ştie s-a exprimat prin gest. Comunica prin gest. Gestul era mijlocul lui de comunicare cu lumea.

Gestul militar. Gestul care transformă avionul în argument, în profesie de credinţă, în patriotism, în artă, în solidaritate umană!… Şi-acum?

— O s-o bine-mi pare puiul mamii că nu m-ai zăuitat şi zâci tu că se-ntoarce Radu al meu şi ţ-am făcut io focu la iei, unde lucră iei şi ştă iei singur; l-am făcut ieri, l-am făcut şi azi, aşa că dacă vrei să te hodineşti, hodineşte-te, io strâng şi am la ce mă gândi nişte zâle şi nişte nopţi şi nişte luni că iei e tare de muncă; dacă e la muncă, nu mă tem io ce Radu al meu…

…Mi se pare că aud stelele”. A căzut ger. Trosnesc urşii de stejar ai foişorului. Este ciudat sentimentul pe care-l încerc, ciudat, fără să-l pot defini. Cuvintele mă golesc de conţinut. Nu mă pot scoate din starea asta intransmisibilă… Aici mă lovesc eu de lipsa gestului. Aici am nevoie să-mi organizez un alt sistem de comunicare cu lumea,

care, nu să înlocuiască gestul, este absurd, nu trăiesc în vid; dar să-l esenţializeze. Să-l transmită. Să-l nuanţeze. Iarăşi abstractizez; dar nu pot altfel. Or, acest nou sistem de comunicare nu poate fi constituit decât din cuvinte. Din limba maternă; dacă simt nevoia comunicării în scris. Prin scris. Am făcut obsesia scrisului. Mă posedă. Port în mine o lume larvară, haotică încă, am o disponibilitate, totală de a mă transpune, chiar de a mă transfera în timp, nu un timp abstract, un timp concret, o epocă de o concreteţe seducătoare. Simt nevoia să dialoghez cu mine însumi. Poate nu aşa cum dialoga

Augustin cu sine însuşi în Solilocvii, didactic deliberat, didactic, altfel, stăpânind fluxul memoriei, dirijându-l, cu toate că memoria începe să-mi joace feste cuplându-mă la întâmplări, evenimente, spaţii geografice de care n-am cunoştinţă directă, aparţinând unei zone de fund a subconştientului, a subconştiinţei mele. Chestiunea a devenit interesantă din clipa în care m-am localizat între roşii de ţară ai lui Mihai la

Călugăreni, roşii de ţară din căpitănia de Pădureţ, zona submontană, de fapt Muscelele Argeşului, un fel de replică a Prislopului. Vorbeam de Augustin. Sau mă gândeam la Augustin atunci când monologa mama (a lui Radu Belcotă). Mama de aici are o concepţie augustiniană asupra timpului, într-un fel augustiniană, pentru ea, dar şi pentru Mădălina, cred că este o constantă istorică din cele mai expresive, pentru ele două timpul nu are nicio realitate substanţială proprie, fiind, ca la Augustin, numai un domeniu inconsistent al relaţiilor dintre evenimente aşteptate, dorite sau, foarte rar, provocate. Aici este slăbiciunea noastră, în fatalismul cu care apreciem timpul. În lipsa de participare, de implicare în cauzalitate. Şi tot aici este salutară revoluţia. În felul în care ne implică în dinamica istorică. În felul în care ne obligă să fim conştienţi, creatori de istorie. Să acuzăm ortodoxia de această filosofie a neimplicării în cauzalitate? în dinamica istorică? în neparticipare? Nu ştiu! Mă feresc să dau sentinţe.

Terenul este minat. Nu sunt nici filosof, nici

teolog. Popa

Barbă Neagră să fie excepţia care confirmă regula? Nu ştiu! Dar, probabil, cândva, după ce voi fi mai stăpân pe zone ale culturii astăzi abia tatonate, voi şti. Deocamdată trăiesc euforia descoperirii. Descopăr zilnic câte ceva. Fie în lecturile mele. Fie în oameni. Fie în întâmplări, în atitudini, în rememorări, în natură. Urmăresc metamorfozele luminii, să zicem. Dinaintea zorilor până la lumina zodiacală. Pe anotimpuri. La solstiţii. Nu rămân numai cu încântarea de a descoperi nuanţele, tonurile, vibraţiile ei subtile, nu rămân, numai cu un câştig de cunoaştere, pătrund tot mai adânc în lumea naturală care mă înconjoară, în unitatea ei dialectică, încerc să refac pe hârtie ceea ce simt, ceea ce gândesc, încerc să surprind în cuvinte vibraţiile luminii, ori trecerea vântului prin păpurişte, ori trecerea stolurilor de gâşte sălbatice pe sub, lună, toamna, ori prin burniţa nopţilor, încerc să mă desprind de Terra, s-o apreciez global prospectând-o din zona Stelei Polare. Atunci „văd”.

marii curenţi oceanici, atunci „văd” marile mişcări ale maselor de aer care determină împreună cu acei curenţi clima, alizeele şi musonii, văd calotele glaciare, văd pustiurile, fluviile, masivii muntoşi, zona pădurilor ecuatoriale, am o privire cosmică şi mă mir de încăpăţânarea iasta stupidă a speciei care-o limitează la cele mai aberante conflicte intestine când încă din vremea magilor şi a navigatorilor polinezieni cunoştea (specia) constelaţiile şi se raporta la transcendent...

...Atelierul lui Radu Belcotă are harul ciudat de a-l l’interioriza. De a-l coborî în sine, dar în acelaşi timp de a-l extrapola din sine, într-o lume care-l fascinează, o lume de sugestii, o lume de idei, o lume de care este lacom, pe care şi-o simte apropiată, fecundă, intimă.

Desigur mama n-a ştiut unde şi cum să aşeze becul acela insolit, aproape indecent şi vulgar, cum stă agăţat gol sub grindă. Găseşte un voal albăstriu, poate un batic al

Mariei. Îl leagă în jyrul becului. Lumina crudă,

indiscretă, se îndulceşte, dobândeşte nuanţe magice, pluşate, catifelate atunci când întâlneşte scoarţele bătrâne, cu tonuri stinse: roşu ruginiu şi alb-gălbui şi fondul negru şi verdele vegetal şi lemnul vechi al boatelor de lupi, al fuselor, al caucelor şi blidarelor; ori, straniu, o lumină ca de fund de mare, licăritoare şi difuză în mijlocul atelierului unde este şevaletul şi pe şevalet este portretul

Mariei. Maria vie şi fremătătoare, pe coasta aceea, pe culmea aceea cu fânul înalt care-i cuprinde picioarele într-o îmbrăţişare dulce, vegetală, Belcotă a pictat cu migală câteva fire de fân, o garofiţă de munte stacojie abia sugerată, se simte că vântul care-o îmbrăţişează pe

Maria şi-i zboară pletele mângâie fânul, trece prin fân şi-i răscoleşte aroma, Vornicu se-mbată de mirosul finului şi al coamei dospite în soare şi de cerul acela pur, transparent, plin de o lumină tandră care-o-nvăluie pe Maria şi Maria se iubeşte acolo cu soarele, cu vântul, cu cerul, se lasă lor toată. Asta dacă nu este atent la privirea

Mariei strecurată pe sub gene, o privire plină de patimă şi de spaimă, o privire care-l doare, care-l răscoleşte, care-l întoarce în alt Prislop decât acesta al praznicului de Crăciun şi-n timpul acela absolut, în prezentul absolut. Se întoarce tot mai des la lecturile lui de patristică pentru că i se par deosebit de limpezi, de esenţiale.

Focul arde în vatră, el redescoperă a câta oară în iarna asta magia focului, calitatea lui de a aparţine aceluiaşi prezent absolut care actualizează străvechimea, lumina joacă în străvezimea aceea ca de fund de mare, vag luminescentă, şi el se eliberează de propria lui concreteţe pentru o altă lume a concretului în care există, sau coexistă cu o libertate de sine aproape fericită. Priveşte tabloul Mariei, desigur ceea ce a reţinut Belcotă pe pânză cu atât de ameţitoare forţă de sugestie, se reîncadrează în totul din care-a devenit parte prin arta pictorului (ce vană prostie să închizi, să fereci ceea ce este spirit şi comunicare şi parte de univers, adică arta lui Belcotă, adică un Belcotă, adică inefabilul, (se

reîncadrează în munţii Prislopului, în vara Prislopului, o lasă pe Maria acolo pe coama însorită, aude caii ronţăind fânul, ştie că

Radu Belcotă şi-a pus şevaletul lângă Izvorul Cerbului, aude cum susură apa lingând pietrele, o aude pe Maria mărturisindu-se, aude până şi gândurile camaradului său de arme; deci îi lasă acolo pentru tea vrea să se-ntoarcă în celălalt atelier, al Maestrului. Uite că Valentina a venit aici, chiar aici, atunci vara, prin ocheţii aceia coloraţi se prefirau aţe subţiri de lumină roşie şi albastră, tablourile lui Belcotă erau aşezate tot aşa cum sunt aşezate acum, Valentina a avut un spasm, s-a strâns în ea, ca şi când interiorul ăsta ar fi jignit-o. Ca şi când pictura lui Belcotă ar fi insultat-o Aici totul era o parte din tot, limitele dintre lumea dinafară şi aceea recreată de

Belcotă erau imperceptibile, între cele două lumi funcţiona şi funcţionează un flux permanent de viaţă, de oxigen, de vitalitate, de sensuri; dincolo, la Pictor, la

Maestru, totul era osificat, partea n-avea nicio

legătură organică cu totul, exista o regie abilă care să suplinească curentul bivalent care funcţionează aici, între parte şi tot; Maestrul mima şi Valentina s-a lăsat fascinată de mimă pentru că nu are resurse interioare să capteze fluxul bivalent dintre tot şi partea care-l reprezintă, nivelul conştiinţei reflexive este la Valentina aproape de cota zero, era un frig cosmic acolo la Maestru, un reumatism care-i chinuia oasele, era un fel de morgă şi-n morga aceea prezenţa carnală a Valentinei era aproape o impietate. Arta este în altă parte. O simte cu toată fiinţa lui. Arta este aici. În fluxul acesta bivalent dintre ea şi natura mamă. Dintre ea şi natura umană. Dintre ea şi univers. Belcotă se desăvârşeşte realizând, nu teoretizând. Belcotă raţionalul a stabilit doar proporţiile, a descoperit interrelaţiile, a construit, a pus în pagină, a selectat, apoi a intervenit acel altceva de care el nu este încă conştient – pentru că şi el este în posesia metodei, dar n-a ajuns să-şi descopere harul – deci a intervenit harul şi odată cu harul s-a

renăscut această Maria tragică, această Marie care vine dintr-o lume exact configurată şi determinată social care, ajunsă pe culme, aici în bătaia soarelui şi a vântului, în coptul verii, ajunsă pe culmea vieţii ei interioare, vede dincolo de ea, hăul. Nu numai sfârşitul biologic, Maria este medic, vede hăul, prăpastia sufletească plină de monştrii pe care-i naşte conştiinţa; crimele tatălui ei, decrepitudinea tatălui ei, vaierele celor rămaşi, vaierele celor ucişi mişeleşte, inutilitatea, spaima, căinţa, apoi vara dincolo de hău şi dragostea, este sigur că şi Maria aude apele susurânde ale izvorului, simte în nări aromele fânaţului, nările ei palpitânde au prins până şi unda suavă trimisă ei de garofiţa de munte, primeşte pe braţele goale mângâierea vântului şi sărutul luminii, are o clipă de pierdere în care se întreabă ce sens a avut viaţa ei, ce păcate plăteşte, ştie că plăteşte toate păcatele tatălui ei şi uite-o că se revoltă, ridică fruntea spre soare, poate imploră, poate bleastămă, poate se roagă sau poate se resemnează şi

Vornicu se cutremură. O gheară necruţătoare îi scurmă inima. Este în tabloul lui Belcotă milă omenească pentru fiinţa iubită şi damnată, o milă plină de înţelegere şi resemnare, este caritate, este nesfârşită dragoste virilă, dar este şi o altfel de dragoste desprinsă de carnal, spiritualizată, care ţine de frumuseţea şi înţelepciunea lumii, de echilibrul ei, de împăcare cu destinul, o dragoste tragică în care lumina, simbol al binelui, există ca un tonic, ca o expresie a veşniciei naturii, ca un judecător suprem care cheamă părţile la împăcare cu şinele adânc şi la intrare în ordinea firească a lucrurilor. Vornicu nu ştie cât este Maria de vinovată social. Vornicu nu ştie în ce fel şi-a folosit Maria libertatea de a decide, libertatea de a fi ea însăşi. Îl doare fizic, el simte fizic şi se revoltă şi are o clipă de furie rece, îl revoltă şi-l doare determinismul fatal şi absurd, care-a legat-o pe Maria de tatăl ei, determinism legic, firesc, de la care Maria nu s-a sustras, nu s-a renegat, pe care l-a înfruntat în chiar interiorul liberului ei arbitru, ducându-şi până la capăt condiţia ei de medic, de

fiică, de Maria Vărzaru. O revede elevă de liceu, acolo în culisele teatrului unde montaseră ei revista-muzicală „Noi de la Loga”, o revede la

Pili Bassmann, la coana preotească când a venit aici cu fostul ei soţ, căpitanul de jandarmi Victor Ceauşu, încearcă să-i refacă viaţa, nu reuşeşte, este absurd, stăruie în el doar imaginea ei de la înmormântarea dascălului

Ion Cătălină, cu cerul acela de toamnă înalt şi gol şi pustiu, când morţăria veche mirosea a pământ săpat, a frunze veştede, a cojoc şi a obiele din lână şi când frunza aceea roşie căzută dintr-un păr a alunecat prin văzduhul mirosind a mort şi a căzut fatal, ca un stigmat însângerat, pe umărul Mariei, a văzut cum s-a înfiorat Maria, cum a luat frunza, cum a privit-o şi cum a strivit-o sub talpă. Atunci i-a prins el privirea. Nu întru totul asemănătoare celei din tablou, alta, plină de spaimă şi de hotărâre şi de rugăminte şi de încredere că el i-a înţeles privirea, focul arde vesel şi are senzaţia că foişorul este agăţat ca o nacelă deasupra gheţurilor veşnice în noaptea de la

facerea lumii…

…Pe urmă se rupe de Maria, de destinul ei, coboară la Zătoniul Turcului, acolo unde a întâlnit-o Radu Belcotă pe femeia asta tânără, seamănă cu Mădălina, poate este chiar Mădălina, n-are nicio importanţă, femeia cu poalele sumese, cu colţurile vârâte sub b răciră – brăcira este din lână aspră, simte asprimea lânii în vârful degetelor – stă în apă până la genunchi, apă limpede de munte, străvezie, rece, verde-albăstrie, se ghicesc pietrele, umbrele din apă, lumina răsfrântă în apă, femeia are pulpele viguroase, braţele goale, copaia cu rufe lângă ea pe o piatră, femeia îşi arată numai profilul, a văzut-o când s-a oprit în capătul potecii, ţinând albia cu rufe pe cap, cu braţul alb arcuit gingaş. Au înfrunzit aninii.

Stau deasupra Zătoniului. Le curge lumina de mai printre ramuri. A-nflorit rocoina. Omagul. Ciuboţica ursului îşi leagănă florile purpurii. Dinspre capătul Zătoniului, acolo unde apa bălteşte grasă urcă mireasma aspră de busuiocul-cerbului. Grangurii galbeni zboară arcuit pe sub

arini. Fluieră. Toată lunca Toplei e plină de ţistuitul păsărilor. Se aude glasul muierilor care spală la Zătoni. Se aud bătăile plescăite ale maiurilor gălbui, din lemn de tei. =

— Tu, Mădălină, ce-aştepţi tu colo-n poceacă? O

nu speli?

— Spăl!

— Atunci vină… Hai că-ţi fac loc!

Mădălina coboară poteca. O vede cum îşi leagănă şoldurile. Cum îşi ţine capul şi umerii nemişcaţi. A luat mina de pe troacă să le ardă la ficaţi pe alea de spală.

Au hulit-o că a rămas la Pătru. Că Pătru a venit cu

„Bolşovicii”. Poteca s-apleacă sprintenă printre stânci.

— A dracului! Nici nu pune mâna oră troacă!

— Ai sopon?

— Am vădzut că puneţi pomi.

— Punem!

— Nu-i amânat?

— Pătru dzâce că să prind…

Femeia lui Belcotă îşi ridică bucla de pe frunte cu dosul palmei. Apa verzuie, rece, îi mângâie gleznele puternice, de munteancă. I s-a sumes mâneca ciupagului, dezgolindu-i braţul până la cot. Un braţ rotund, cu carnea tare, braţul Ruj îi de-atunci. Când îi miroseau subţiorile a busuioc şi pântecul şi curgea vara peste ei, nebună…

Noaptea are haruri tainice care însufleţesc tablourile lui

Belcotă, restituindu-le universului lor prim. Ei toţi din

Prislop sunt aici, îi este nespus de uşor să stea cu brigadierul Dionisie Goanţă la masă, acolo în târnaţ, cu tot neamul lui, după ce l-a omorât Nicolae Guga pe Gruiţă a lu’ Ştefan Tauru şi i-a pândit Stângu Tauru sub pălimar… Şi tot atât de uşor încalecă şi ia suliţă la mână pentru că, undeva, la steagul de mazâli sună o trâmbiţă semnalul: „Pregătiţi-vă pentru năvală1. Pe cerul împâclit trece un bâtlan şi aude glasurile ascuţite ale dervişilor chemându-l sălbatic pe Allah…

…Din ce în ce mai puţin îmi place Origene şi mai puţin viziunea lui care transformă universul real într-un imens purgatoriu, corpul acesta într-un lăcaş al supliciului şi viaţa într-o continuă penitenţă. N-am nicio vocaţie de martir. Mă încântă Augustin care vede frumuseţea lumii în trecerea de la rău la bine, în procesul de ameliorare a naturii umane. De aici posibilitatea perfectibilităţii, obsesia mea. Augustin a exclus arta din analiza făcută timpului. Ea este singura dimensiune umană care poate aduce într-un prezent etern, trecutul şi viitorul. Pentru că, indiferent de schimbările exterioare pe care le poate aduce viitorul lumii materiale în care existăm, sinele uman rămâne egal cu el însuşi pe dimensiunile care i-au creat universalitatea. Zic Îiomer şi nu zic prezent? Adică spirit zic. Artă zic. Şi biata, sărmana. Valentina care reduce totul la prăvălia aceea de Fond Plastic căreia voia să mă anexeze. Şi bunul, dragul, sublimul Stamate Chiriac. Ce pereche ideală. Ce pereche fericită.

Vornicu este dintr-odată foarte atent cu sine.

S-a familiarizat cu sine, a început să se cunoască pe sine; dar nu-şi poate explica în ce fel şi cum, golul acela dureros, sleiala şi singurătatea interioară s-au transformat în starea asta de plutire uşoară, aproape de eliberare şi beatitudine; nu-şi poate explica în ce fel şi cum s-a petrecut răsturnarea de optică care-o aduce pe Valentina în ocularul unui binoclu întors invers, îndepărtând-o de el la distanţa incredibilă a obiectivităţii reci şi raţionale. O vede pe Valentina în magazinul acela al Fondului

Plastic, unde sunt adunaţi Maestrul şi Rasputin şi tipul mirosind a gaz lampant căruia i-a fugit nevasta, ori amanta luându-i şi spiritera, iată-l şi pe Stamate Chiriac, aferat, grav, Valentina nu este Valentina, nici aceia nu seamănă cu ei înşişi, patul lui Belcotă este foarte adânc, te prăbuşeşti în el ca într-un salt cu paraşuta, ochiul magic al vetrei te fixează în frunte şi nu ştie de ce, fără niciun temei, Vornicu şopteşte: „biată Valentina” şi adoarme cu un suspin de uşurare a cărui semnificaţie îi scapă.

— Domnule căpitan, eu sunt nesigur şi din punctul de apreciere al comuniştilor şi din punctul de vedere al bisericii pe care-o slujesc. Pentru că destinul meu este să fac avere. Pe ce pun mâna, se poleieşte cu aur. Nu mă sfiesc să-ţi mărturisesc că mă şi trudesc întru sporirea talantului şi aici vin în contradicţie cu Sfântul Ioan

Gură de Aur, patriarhul Constantinopolului şi cu omiliile sale. Doar parţial vin în contradicţie, pentru că şi

Sfântul Ioan Gură de Aur făcea elogiul muncii în „Predica a doua, despre statui…”

Popa Barbă Neagră închide ochii. Vornicu simte cum

Barbă Neagră se concentrează. Cum se rupe de legăturile exterioare şi se concentrează. Îi vede buzele groase, senzuale, mişcându-se, apoi Barbă Neagră şopteşte, citând evident din Ioan Gură de Aur. „… Deci să nu ponegrim munca, să nu ne lepădăm de osteneală. Căci chiar înainte de a ajunge în împărăţia cerurilor, ne alegem de pe urma ei cu această mare răsplată, că adică din ea

însăşi căpătăm desfătare, dar şi ceea ce e cu mult mai sus ca desfătarea, sănătatea cea mai curată”…

Popa şi-a scurtat barba, a rotunjit-o, şi-a aranjat mustăţile, chipul lui bărbătesc, de lotroman căpătând o frumuseţe virilă, este mult mai agil, se mişcă mereu şi mereu se pleacă peste fotoliul în care stă coana preoteasă, o sărută tandru pe creştet, o întreabă dacă-i este frig, ori vrea aer, să-i deschidă fereastra, ori are poftă de mâncare, de câta salam de mistreţ; ori de dulceaţă; coana preoteasă ştricuie şi zâmbeşte dulce, ori ia mâna popii şi îşi culcă obrazul pe ea, doar o clipă şi atunci popa repetă ceea ce a spus toată seara:

— Doi îmi face! Doi gemeni! Ca ţie, Petre!… Doi

Barbă Neagră. Unul pentru popie. Altul pentru inginerie. Adică mă înmulţeşte pre mine, prin ei. Să nu se stingă neamul… Să ne întoarcem la muncă, la valorile pe care le creează: morale, spirituale, materiale. Nu numai bani. Sănătate

corporală. Sănătatea minţii.

— Are părintele teoria lui despre muncă, spune

Pătru, foarte firesc aşezat pe scaun, cam comunistă oră dă o parte; cam individualistă oră dă altă parte, e adevărat că oră ce pune mâna iese aor şi părinte ce facem cu pomuţii ăia gin Mumuieţu, că-i rod iepurii şi Mădălina zăce că se i-ai dat sfinţia ta ce lucru o ţine cam trii săptămâni la război şi alte trii cu acul.

— Mădălina este ţesătoarea noastră etalon, domnule căpitan. Eu te înţeleg numai pe jumătate. Lasă-mă să mă explic. Să-ţi explic de ce insist să rămâi. Să ştii că acel domn de demult Johann Kaspar Lavater cu „Fyziognomia” lui şi cu „Opus mago-cabalisticum” nu este chiar un cabalistician; are observaţii foarte interesante asupra interdependenţei dintre conştiinţă şi desenul ei corporal şi nu se înşală când afirmă că privirea este vorbirea directă a sufletului. Dumneaţa eşti perfect cinstit. Un ghem de energie dinamică gata de explozie.

Totul este în ce sens se va desfăşura această energie.

— Părintele o vrea aici, spune Pătru… Am înţălăs, io, enerjie organizatorică, părintele să fie cu tehnica, anjinir, dumneavoastră şi io cu organizatoricu, io şi cu politica, numai atâta cât să nu-i iau oră tovărăşiţi ce la biserică.

— Tata te-o botezat, Petre, io, dacă-mi ajută Cel de

Sus te-oi griji; aşa că nu văd nicio contradicţie, că aici este puterea proteică şi prometeică a muntelui, domnule căpitan. Să asimileze fără să-şi schimbe sufletul… Maico

Filofteio stai blând, că vreau să-l convertesc pe căpitan.

— N-ai să poţi… Adu-mi tu broboada aia vişinie să mă duc să aştern de cină… Nu i-a venit vremea să se retragă, părinte. Nu e ca domnul Belcotă. Mi-a povestit mie Maria, fie iertată. Aşa că aşteaptă-l pe domnul

Belcotă; dar m-aş mira să rămână aici, după moartea

Mariei. N-o să poată să mai rabde munţii… Am nişte răcituri de porc şi domnul căpitan să ştiţi că părintele s-a cam schimbat, nu mai trăieşte decât pentru planurile lui, ar fi în stare să le propovăduiască şi din altar…

— Ceea ce, cu iertarea Domnului şi fac, spune Barbă

Neagră aşezând şalul pe umerii soţiei sale şi ajutând-o să se ridice din fotoliu.

Preoteasa este gravidă, are o frumuseţe blândă, liniştită, poartă târlici groşi din lână neagră cu un ştraf roşu pe partea care-i strânge gleznele şi Vornicu şi-o aminteşte cum arăta acum câţiva ani la adunarea fostelor notabilităţi dinaintea alegerilor, când a venit colonelul

Vărzaru cu Maria, indiferentă şi străină de treburile popii Barbă Neagră. I se pare alta, firească, popa se-nvârte pe lângă ea, îi sărută mâna, curge bucuria paternităţii din el şi Vornicu simte brusc golul. Îi revine senzaţia de gol. De pustiu. Nu pustiul lăsat de plecarea

Valentinei. Un altfel de pustiu. Un pustiu de

familie, un pustiu de sine, ca şi când ar avea conştiinţa unei mutilări, a unei lipse de ceva organic, adică nu se ştie om în rândul oamenilor, bucuria popii Barbă Neagră îl ofensează. Din ce în ce mai des simte nevoia copiilor. Este un simţământ ciudat, aproape dureros. Se cenzurează greu, s-ar juca, ar palavragi cu ăia micii, pe urmă uite-l la praznic pe la uşile altora. Dumnezeule, cum naiba au fost atât de mărginite şi Augusta şi Valentina?…

1.

— Io vă las că mă aşteaptă ăia micii, că mâne nisăm la Piţu şi am înţăles părinte, ieşim cu toţii până-n Bobotează să legăm merii cu mladă de salcă, că tulei ce unde şi tăierile le faci dumneaţa cu Piţu şi cu mine, Mărtin cu ăilalţi trag gunoiul, la urmă gunoim, tocmim plugurile, grăpile şi după Sfântu Ion începem noi la ateler. Am fost la răion. Nu aprobă să facem iaz. Zăce că apele sunt ale statului. Numai dacă găsim un pârâiaş care curje prin averea noastră. Dacă am tovărăşi tot satu, ar fi altceva, mi-o zis… Da cum să-l tovărăşeşti, că nu

se poate…

Pătru are-n el o resemnare care-l doare pe Vornicu.

Pătru nu se poate desprinde din condiţia lui de ţăran.

Nici nu vrea să se desprindă. I-a spus că la Prislop muntele stă de strajă, neclintit şi ei au făcut dreptate socială, dar nu pe de-a-ntregul; dar că s-au ridicat proletarii agricoli şi-au trimis copiii pe la şcoli şi el dacă s-a tovărăşit cam cu douăzeci de familii o să fie bogat, da nu ajunge, sau nu bogăţia a căutat-o. Vornicu ştie ce-a căutat Pătru. Dreptatea absolută. Echitatea absolută. A fost lovit din interior, a fost lovit de cei lângă care şi pentru care şi-a pus viaţa. Nu l-au ucis sufleteşte. L-au făcut să se resemneze. Să se întoarcă la rosturile lui vechi. Da dar în alte condiţii sociale, îşi spune

Vornicu. În condiţiile în care nu mai depinde social de nimeni. În condiţiile care-au anulat statutul lui de cioban la oile altora, de lucrător la joagărul altuia, de ţapinar la cheremul

brigadierului Dionisie Goanţă… Pătru a devenit un stăpân de sine. Este conştient de asta?

Prânzitorul este luminat de candelabrul din cristal, mobila din nuc lustruit cu desenul ei uşor baroc, adusă de la Viena la Orşova cu vaporul cine ştie când înainte de primul război mondial şi de la Orşova cu carele, dă interiorului un sentiment de stabilitate. Vornicu îşi aduce aminte de ziua aceea când a venit cu comisia, cu Pătru, cu Amăriuţii să constate realitatea contractelor încheiate de popă cu statul şi popa i-a primit în cetăţuia lui bătându-şi jpe de ei, aşa mai pe departe, atunci luase Pătru muntele cu asalt dar uite că lucrurile s-a u limpezit, s-au domolit. Este cald şi Vornicu simte opulenţa.

— Petre, mâine seară cobor la voi. Plec cu personalul de prânz. Poimâine.

— Vine Ochişor cu sania. Aşa s-o legat. Să vină el, că vă lasă la Meegie. Are el să pilărească la Meegie câta brândză… Aşa că părinte io am înţălăs, am tocmit tălpoaniele alea să punem noi motoraşul păntru stropit livezile şi ăia a lu’

Belcotă de ţân livezi zâc că vin şi iei să valiză cum nisăm noi ce pogani, că iei n-au stropit iarna de când au apucat. Le-am zis io de agrotehnică, da nu m-or crezut, aşa că să vedem cum urcăm motoru' prăstă coastă, că nici vara nu poţi, da iarna?

— Cu scripetele, n-ai tu grijă. Aşa că rămâne norma cât a lăcut-o Mădălina. Când vreţi voi să vindeţi ponevile? Şi cine aduce, mă, combustibilul? Vedeţi, domnule căpitan? Mai strict ca la război, că în februarie trebuie să fim gata cu gunoitul, cu stropirea a doua, să fim gata cu tăierile cam până la sfârşitul lui martie, că pe urmă vine rândul oilor, al vitelor, păcat că nu vezi cum lucră

Pătru la atelier, cum ce atelier, de ce nu i-ai spus Petre, încercăm ceva sculptură în lemn, adică nişte obiecte de păstorit, cu ţesătoria mecanică am dat faliment, că nu ne dau autorizaţie.

Pendula vieneză cu cadranul aurit bate ora şase.

Se-nserează. O seară de iarnă fumurie, prin care se vede

Zglivărul, vârful de care s-a izbit Ivanovici, pilotând un avion bimotor al companiei LARES, se vede Zglivărul arzând în culorile amurgului…

…

— La început te-am crezut omul comandorului

Borlovan, adus aici să păzeşti cu armata la alegeri.

Adică am crezut că şi Borlovan şi Vărzaru sunt ai regelui, ai lui Maniu, adică o organizaţie puternică, n-a fost aşa, s-a văzut ce priză a avut Vărzaru în grănicerime. Pe urmă am crezut că joci joc dublu…

— Asta tot de la Lavater se trage, părinte?

— Asta se trage de la mintea lui înfocată de-atunci, spune coana preotească.

— Cum vă place vinul? Moldova Nouă. Licoare dumnezeiască… Auzi, domnule căpitan! A fi independent înseamnă a fi. Să nu crezi că Pătru nu-şi dă seama! Până acum a lucrat pentru un ideal social. O ştiu.

Pătru n-a făcut politică pentru el. Îl cunosc de când feciorea şi slugărea. Dacă învăţa carte, ştiu

şi eu?! Noi ne desprindem mai greu de munte. Eu am făcut politică pentru mine. Nu multă. Atât cât să-mi folosească. Moral, în acest sens, Pătru îmi este superior. De aceea mă şi dau pe mâna lui. Să revenim. Băgaţi de seamă, tacâmurile sunt din argint. Într-un fel, o blasfemie. Un păcat greu al trufiei goale. Căci zice sfântul Ioan Gură de Aur:

„– Şi atunci veţi spune, la ce folosesc pietrele scumpe?

De ce atâta preţ pentru o pietricică?!!” Eu citez aşa, cam pe sărite din comentariul la epistola pentru Filipeni.

Omilia a X-a, adică reproduc cuvânt cu cuvânt doar ceea ce mă interesează. Deci, Ioan Gură de Aur face comparaţie între pietrele scumpe şi pietrele obişnuite, mult mai valoroase, folosind la clădit casele noastre, apreciază modest frumuseţea lor şi se întreabă: „Prin urmare, de unde le vine valoarea?” răspunde: „Ea este cu totul şi cu totul numai convenţie!... Pe ce temei sunt atât de preţuite?” Răspunde: „Moda, nimic decât moda!”...

— Imaginaţia voastră este cea care le dă valoare!”

Ăsta este adevărul şi eu îl cunosc. Cu toate astea mănânc la praznice cu tacâmuri de argint. Mămăliga cu lapte o mănânc cu lingură de lemn. Nu sufăr deci de păcatul trufiei. Bogăţia, că sunt bogat în ordinea lumească a lucrurilor, îmi este slugă şi io (popa spune Io, ca Pătru, ca Mădălina) şi io îi sunt stăpân. Aici am vrut să ajung, că aici am întrerupt discuţia cu Radu Belcotă, când s-a prezentat la postul de miliţie, dumneata acceptând să te sacrifici pentru el. Atunci s-o luăm de la capăt şi liberul dumitale arbitru să hotărască.

Radu Vornicu ştie, simte, înţelege că popa Barbă

Neagră nu este bântuit de zel misionar. Că nu vrea nici să-l convertească, nici să-l aducă neapărat în Prislop. Că îi este indiferent dacă el vine sau nu vine în Prislop.

Mai bucuros este că-l vede hotărât să nu vină. De aceea îşi şi sporeşte căldura dizertaţiei. Popa Barbă Neagră se explică pe sine. Se dezvăluie pe

sine. Singurul lui talent în faţa elocinţei lui Barbă Neagră este tăcerea. Şi replica mânuită astfel, ca la scrimă, încât să ceară riposta. Coana preoteasă îşi ascultă soţul privind undeva, într-un viitor al maternităţii ei, viitor pentru care popa şi-a retezat din barbă, probabil pentru care poartă un fel de jiletcă neagră, găitănată, cu gulerul cămăşii româneşti răsfrânt peste gulerul de catifea al jiletcii, astfel încât seamănă mai mult cu un fel de boier-haiduc, un fel de Iancu

Jianu, decât cu un popă de ţară.

— Se împacă teologia cu ingineria? Credinţa cu ştiinţa? Pentru mine se împacă din clipa când sunt puse în slujba binelui. Nu un bine abstract. Filosofic. Un bine concret. Social. La acest bine social te chem eu, domnule căpitan. Desigur, limitat la ceea ce putem face noi în

Prislop. Adică să preluăm noi idei sociale ale comuniştilor şi să le dăm viaţă. Tovărăşia asta a adunat oameni săraci, dar inteligenţi şi cinstiţi. Să vedem cum vom învinge timpul. Sau timpurile. Asta a fost inteligenţa popilor Barbă Neagră. Să

învingă timpurile, nepierzând nimic din zestrea şi moştenirea din vechime. Nu averea o numesc eu zestrea din vechime. Spiritualitatea satului.

Adică să luăm noi de la vreme ce ni se potriveşte şi ce nu ne vatămă. Or, ingineria nu ne vatămă, dac-o stăpânim şi nu ne robim ei. Cum stăpânesc io averea şi ea mă slujeşte cu credinţă. Îmi dă cărţi şi reviste de spe

cialitate, îmi dă materialele de care am nevoie pentru turbinele mele „Topla 1” şi „Topla 2” pentru generator, pentru utilajele care îmblânzesc munca. Am să trag telefoane la fiecare membru al tovărăşiei. Păcat că n-am voie să instalez o staţie de radio, cu care să mă leg de bacii plecaţi în munte. Ori în pustă. Cu o staţiune meteorologică. Să aflu prognoza cu 24 de ore înainte de a se pune viscolul. Să chem baciul prin radio. Să pună turmele la adăpost. Să se tragă la saivane. Să aibă nutreţ, dacă ţine vremea.

Nimic din ceea ce fabulează Barbă Neagră nu i se pare absurd lui Vornicu. Sau gratuit. Popa desfăşoară un plan de investiţii. Spune că sunt

minime în raport de beneficii. Stăruie grijuliu mai ales pe „legături şi transmisiuni”, ca un comandant prevăzător, stăpân pe acest capitol esenţial al războiului modern. „Are nevoie baciul de medicul veterinar? Ori altă nevoie urgentă?

De sare, ori de puţini, ori de om de schimb? Nu mai pierde vremea, o zi, ori două, să trimită om în sat, altă zi, ori două să ajungi la stână cu ceea ce vrea baciul.

Am de vorbit cu el prin radio; nu sunt io, vorbeşte cu cine-i de jurnă, cu coana preoteasă, îi dă telefon lui

Pătru; ori altuia, într-un ceas suntem gata să urcăm în munte, să-l ajutorăm. Aici dumneata ai fi organizatorâcul. Că eu umblu cu ale mele, grijesc, sunt la botezuri, la înmormântări. Îţi face tovărăşia casă prima, după plan. O plăteşti în rate. Îţi dă tovărăşia împrumut să intri cu parte de oi, de vite, cu un lanţ, două, de livadă, îl dai înapoi în produse. Şi dacă are tovărăşia un magazin al ei, la Timişoara să zicem… Dac-ar şti statul să-şi împece nevoile lui cu ale producătorului… Aici este cheia

libertăţii, domnule căpitan… Asta este teoria mea.

Şi practica mea. Din vechimea ai mai veche. Nu te uita la mine altfel decât te-ai uita la raţiunea cifrei. Mai gândeşte-te. Şi-acum să nu crezi că dacă am lucrat io la turbina „Topla 2”, am zăuitat documentele. Astea ţin şi ele de popie. Dumneata, ca să te scoţi la lumină, îi musai să fii de neclintit. Eşti de neclintit dacă nu stai la mâna altuia. Când stai la mâna altuia, faci ce-ţi porunceşte acela. Popii Barbă Neagră o ştiu pe asta din tată-n fiu.

Aşa că io mi-am gătat predica. Urât maico Filofteio că-ţi vine omul în casă şi-n loc să-l omeneşti, îi ţii predici.

Ştiu. Da domnul căpitan a înţeles ce era de înţeles.

Ziceai Marie că s-o rumenit purceluşul ăla de lapte şi dacă scoţi tu curechiu în moarea lui, atunci simţim noi că-i praznic cu adevărat… Noroc şi bine să dea

Dumnezeu.

Friptura de purcel i se topeşte în gură. Cronţăie cu plăcere coaja rumenită, imitându-l pe

popa Barbă

Neagră care muşcă sănătos cu dinţii lui albi, asezonând friptura cu moare de varză acră, băută dintr-o ulcică de lut, singurul obiect ţărănesc rătăcit între argintăria şi cristălăria etalate în prânzitor. Ceea ce-l miră este faptul că nici tacâmurile grele din argint, nici paharele zvelte din cristal gros, tăiat în desene baroce, nu dau interiorului acel ceva snob propriu altor interioare, unde sunt etalate cu ostentaţie.

— Nu sunt încă pregătit pentru un asemenea misionarism social, părinte. Pe urmă, îţi mărturisesc, nu am niciun fel de simţ al proprietăţii… îi explică lui Barbă

Neagră de ce nu are niciun fel de simţ al proprietăţii.

Mai mult îşi explică sieşi… Adică se întoarce la ramura

Nanu împământenită în Ungrovlahia, în Ţara Românească, din Vlahiile Mari pe vremea lui Mihai Viteazul care-au devenit aci proprietari de pământ prin danii domneşti, drept răsplată pentru

slujbele ostăşeşti, ceilalţi

Nanu rămaşi la Drenova, ori în munţii Epirului fiind mai ales cărvănari, proprietatea lor constând în catâri.

Pe urmă neamul Nanu s-a dezlipit de pământ slujind în oştire dinainte de Cuza Vodă. Au fost vornici încă din vremea lui Matei Basarab, Matei ot Brâncoveni, care fusese şi el căpitan în oştirea lui Mihai, pe urmă s-au desprins de proprietate şi au slujit…

— Asta vreau să înţelegeţi părinte, coana preoteasă să mă ierte, o plictisim…

— Da’ de unde, domnule căpitan, este bucuria mea şi plăcerea mea, mai aflu ceva despre oameni că părintele m-a făcut ţesătoare, de ţesut am ţesut şi la monastire; m-a făcut dăscăliţă de ţesut şi socotitoare şi contabilă, aşa că mai ies şi eu între oameni. Şi mă bucur când văd că oamenii îşi cunosc baştina până nu ştiu în ce veac. Eu nu mi-o cunosc decât pe mama. A murit sărmănuţa, nu mi-a spus cine e tata, a fost taina ei şi mi-a fost ruşine de dragostea neştiută a mamii mele, Dumnezeule

ce frumoasă era şi ce glas avea, era moşneancă, când punea mâna pe hăţuri, că-i plăceau caii, părea o vrăciţă, rămăsese văduvă înainte să mă aibă pe mine, avea doi băieţi cu bărbatul ei, am rămas din flori şi ei, băieţii, m-au silit să mă călugăresc, să le rămână averea. Aşa că mă interesează simţul proprietăţii, că nici eu nu-l am. Nici măcar pe-al proprietăţii de Barbă Neagră... Taci ochiosule şi-ţi bea moarea, că parcă domnul căpitan nu te cunoaşte. Aşa că mă interesează că şi eu am slujit la monastire unui crezământ, ruptă de cele lumeşti, până m-a furat lotromanul de popă să mă facă proprietatea lui. Adică să mă zideascâ în averea lui.

— Şi nu-ţi prieşte, maico Filofteio?

— Îmi prieşte, părinte. Mai ales de când îi am pe ăştia micii. Simt eu că sunt doi. Şi mi-a spus baba Floarea că sunt băieţi. Că ştie ea după semne. Îmi prieşte. Dar să nu crezi domnule căpitan că proprietatea asta îţi dă numai libertatea de care vorbea părintele. Te leagă. Cu o mie de lanţuri te leagă. Că fată oile, ori scroafele,

că nu-i cucuruz, că se constipă, că au diaree, că a luat

Haţeganu acoperişul săivanelor, că dă lupul, ori baciul în piele de lup, că înfloară merii şi cade gheaţa; ori bruma pe floare, că te scoli din noapte să faci fum la livadă, uite-aşa se rotesc lunile şi anotimpurile şi anii... Că altă dată popii Barbă Neagră îşi duceau nevestele la Viena.

Călare, ori cu trăsura până la Orşova. De acolo cu vaporul. Ori pe linia de fier. Cu trenul. Stăteau la Peşta.

Se duceau la Karlsbad...

— Parcă n-avem Herculanele la doi paşi, mormăie popa Barbă Neagră... Alte timpuri. Cu un franc de aur te duceai la expoziţie la Paris... Sunt şi servituţi... Şi io am slujit puterii dumnezeieşti. De fapt noi i-am slujit pe prislopeni. Istoria deci am slujit-o. Am înţeles. Nu vrei să te legi. Încă, zic eu. Vrei să intri în viitoare. Intră, zic. Va veni vremea, domnule căpitan, când vei osteni.

Te vor osteni oamenii. Cu multele şi relele lor năravuri.

Şi-atunci vei căuta locul unde să te aduni în tine… Să-ţi oblojeşti rănile. Şi să te-ntăreşti în tine… Să nu uiţi c-ai lăsat în Prislop o credinţă, şi-o reculegere.

— Să-l ascultăm pe domnul căpitan, părinte.

— Să-l ascultăm, maico Filofteio… Au, au Marie.

Marie, ţucu-ţi io mâinile astea frumoase şi ochii tăi, încondeiato, cum sâmt eu un miros bun de cozonac cu nucă, de plăcintă cu mere şi de nuci prăjite în zahăr ars…

Coana preoteasă râde gâlgâit. Are o expresie de blândeţe şi înţelegere şi detaşare. Vornicu îşi spune că femeia asta înaltă, voinică, bălaie, cu gâtul puternic arcuit uşor, cu sprâncenele încondeiate are-n ochii verzi o taină a ei care-i dă liniştea asta serenă şi aproape majestuoasă. Poartă o rochie din lână verde închis, un verde vegetal, despicată între sânii plini, albi, glasul îi este cântat, gesturile puţine, armonioase. Îi place mai ales echilibrul pe care-l stabileşte coana preoteasă. Şi simţământul de împăcare. Împăcare

şi ironie. Mai ales ironia uşoară cu care-l tratează pe popa Barbă Neagră, cocoş cunoscut prin toate cătunele. Se pare că infidelităţile soţului ei o înveselesc. Că trece peste ele uşor, surâzând.

Trebuie să fie o femeie cu totul înţeleaptă, căreia monahismul i-a creat un alt fel de a vedea lucrurile, ridicând-o deasupra lor.

— Să trecem în odaia de lucru, spune popa. Am acolo ce mi-ai scris să-i cer părintelui Gheorghe Ivaşcu-Drăgan de la Poienile de Sub Munte şi părintelui

Gheorghe Vlad-Drăguş de la Cunea lui Bogdan Vodă, cu care am studenţit împreună şi de care ţi-am spus io ce-au păţit sub Horthy şi părintele Vlad a venit la mine.

a stat o lună să se tămăduiască şi s-a întors fără voia ungurilor şi nu l-au mai prins că l-au ascuns oamenii pe la stâne. Vrednici de laudă… Ei, doamne! Că doar n-or scăjpat porcii din cocini? Tu ce zici maică Filofteio?

Ia tăceţi!

Vornicu, nemulţumit de cum a condus popa

discuţia, pentru că a ocolit tocmai epoca în care s-au adunat averile clanului, adică a reglementării urbanale cu puţin înainte de răscoala lui Horea şi după, cam o jumătate de veac, dacă nu chiar până în anii când a început să predomine administraţia ungurească în locul celei austriece, urmăreşte atent trecerea lui Barbă Neagră de la condiţia

lui de gazdă primitoare, la aceea de om al muntelui.

Nemişcat, cu ochii întredeschişi, ţinându-şi răsuflarea, popa ascultă. Ascultă şi coana preoteasă cu acelaşi zâmbet blând pe buzele desenate frumos. Ascultă şi Vornicu fără să perceapă alte zgomote decât cele domestice, butucii trosnind în sobă, un muget de vacă, scârţâitul scaunului pe care stă popa care şi-a pus palmele mari pe masă şi-a plecat capul pe-un umăr şi ascultă cu nările fremătând.

— Taurele al bătrân, spune popa Barbă Neagră…

Întocmai ca-n vremea Horii.

Vornicu nu înţelege. Dar aude şi el un ramăt

de grohăituri, plesnete de bice, nişte glasuri groase de bărbaţi, o apă grea de sunete care buieşte din liniştea nopţii, grohăiturile răsună sub ferestre, apoi se aud câteva lovituri grele în poarta cetăţuii Barbă Neagră. Cineva bate cu boata. Un nechezat de cal. Şi glasul pe care Vornicu ştie că nu-l va uita niciodată, glasul legat de Prislop ca o întruchipare a legendelor lui, glasul gros, bolovănos al

Taurului al bătrân trecând prin geamuri, prin ziduri, făcând să zăngăne paharele de cristal:

— Io mi-s părinte! Deschide!

Popa Barbă Neagră ţâşneşte de la masă. Vornicu îl urmează în târnaţ. Curtea cetăţuii este luminată puternic de un bec. Popa se repede la poartă. Scoate drugul de lemn. Smuceşte zăvoarele. Deschide. Atunci dau buzna în curte nişte porci mari, o rasă lui necunoscută, parcă ar fi mistreţi, îl ocolesc pe popa Barbă Neagră, trec în pârtia de lumină a becului, grohăie, se-nghesuie, apoi bulucesc spre cocinile de unde le răspund porcii popii.

Vornicu îl vede pe Barbă Neagră, mătăhălos, este o arcadă de întuneric poleit sub poarta masivă tăiată în zid, dincolo se vede noaptea închiciurată, străvezie şi pe albul licăritor, diamantin al zăpezii se văd Taurii în şei, îmbrăcaţi în miţe floeoase, lungi până la genunchii cailor, cu căciuli negre, cu boatele de lupi de-acurmezişul şeilor din lemn. În faţa popii Barbă Neagră, tot călare, tot în

miţă, cu pletele căzându-i pe umeri: Taurul al bătrân. Îl bate dintr-o parte lumina văroasă trecută prin ferestre.

Vornicu îi vede umbra din golul tâmplelor înfundate, pieliţa roşie a obrazului, mustăţile albe, mari, arcuite frumos. În spatele lui scânteiază poala înzăpezită a muntelui.

— Ţi-am adus ce ţi-am luat, părinte! Ai şi prăsâla.

Am ţânut dzece porci păntru se i-am arănit. Cobor de

San Ion să givănim! Să ne înţelegem! Haide mă!

Este o mişcare de călăreţi în şube de oaie, unul din ei se repede, de pe loc şi plesnind din bici goneşte un godac ieşit pe poartă, ce la o poruncă plesnesc toţi din bice, popa închide poarta cu acelaşi gest smucit şi Vornicu apucă să-l mai vadă pe Taurul al bătrân zugrăvindu-se pe giulgiul scânteietor al zăpezilor, uriaş, aude scârţâitul potcoavelor cu colţi atunci când muşcă din zăpadă, apoi poarta închide negru lumea feerică de afară şi popa Barbă Neagră se repede spre săivan, deschide altă poartă, din ulucă, intră şi de-acolo cheamă porcii cu glas gutural, un glas din gât, aspru. Este o foială între porci, iese Floarea, iese Ion băieţandrul rămas aici când cu foametea din Moldova, iese coana preoteasă. Vornicu îi ajută să mâne porcii în săivan.

— Asta-i proprietatea, spune coana preoteasă…

— Şi libertatea, mormăie popa, frecându-şi mâinile.

Haidem. Sus! Sus! Marie, Marie, am io poftă de-o răchie fiartă şi să mai dai tu purcelul ăla prin

cuptor…

Asta este, domnule căpitan, toarele al bătrân a înţeles; dar prea târziu. Sra pripit cu Stângu şi-acum o să moară de inimă rea. Toată viaţa lui a fost Stângu…

Vornicu urcă în târnaţ. Vede stelele sfârşitului de decembrie lucind verzui pe cerul înalt, brumat, din care fulguie ace de gheaţă, vede ţurţurii străvezii atârnaţi de streaşină răsfrângând lumina becului şi aude glasul de bariton al popii Barbă Neagră cântând:

„Dragu-mi-i şopru cu fân

Şi neveste de român, că-s nalte şi sprâncenate şi oră dragoste plecate…”

În biren l popii Earbă Neagră este o linişte desăvârşită, Soba de porţelan alb-gălbui iradiază căldura aceea molcomă şi blândă atât de familiară lui Vornicu din copilărie, când mama avea grijă ca seara sobele de teracotă să fie pline de jar licăritor, îi aduna acolo şi le citea „Cei trei muşchetari”, „Te las cu hârţoagele, domnule căpitan” a spus Barbă Neagră, după ce i-a povestit

cum adusese el nişte porci, o turmă, din Oltenia, peste munte, de la Baia de Aramă pe la Obârşia-Cloşani, pe sub Vârful lui Stan, cum trecuse munţii Cernei pe poteci vechi de la Ineleţ la Topla, cum îl pândiseră

Taurii, îl păliseră cu boatele, îi hăcuiseră porcarii şi-i luaseră turma (popa nu spusese „mi-au furat porcii”; spusese „mi-au luat turma”) şi uite că acum coborâse

Toarele al bătrân să-i aducă înapoi porcii. „Se cheamă că au înţeles ei ceva. Că-i musai să fie pace. Altfel nu se poate. Păcat de Stângu. Dacă-l aveam pe Stângu, ehei…”. Popa Barbă Neagră îşi luase o figură tainică, de conspirator. Coana preoteasă i-a aşternut pe canapeaua de piele, el avea schiurile afară, în târnaţ şi faptul că înnoptează la popa Barbă Neagră îi scuteşte mâine o oră de drum. Aşa că se bucură de ospitalitate, de căldura molcomă şi deschide volumul acela legat în scoarţe ca de carte bisericească, de fapt un registru scris de mină cu cerneală neagră intitulat „Maşini electrice!” care

se deschide printr-o schemă purtând numărul 1 şi sub titlu scrie „Maşina Gramm”. Foaia este împărţită în două. Pe partea dinspre cotor este desenată inginereşte, cu creioane colorate, maşina Gramm. Dedesubtul schemei, formule. Pe jumătatea cealaltă a foii, texte scrise cu litere rotunde, într-o caligrafie de miniaturist. Vornicu se cufundă în lectură cu o voluptate lacomă. Are simţământul că abia acum pătrunde în lumea ferecată a muntelui. În lumea proprietăţii necunoscută lui. Că de fapt oamenii acestui secol îşi pun cu violenţă problema proprietăţii, a statutului ei social. Că dacă încă de la Ioan

Gură de Aur, patriarh al Constantinopolului exilat de puterea laică pentru predicile nimicitoare în care-i biciuia luxuria şi imoralitatea, statutul social al proprietăţii a devenit obiect al moralei şi gândirii filosofice, atunci, astăzi când există un stat socialist în care proprietatea a fost abolită, când revoluţia socialistă a devenit politică de stat, nu se poate gândi istoria în afara statutului proprietăţii… Ori acest statut este atât de

complicat, a fost atât de bine urzit juridiceşte de experienţa milenară a societăţii, a încorporat în decursul acestei experienţe conştiinţa individuală; conştiinţa colectivă a dictat construcţii statale, a determinat moduri de existenţă încât el a rămas mereu pe marginea subiectului, fără să-şi poată alcătui o imagine reală, luminată de argumente solide.

„Destinul parohilor Barbă Neagră supravieţuieşte imperiilor şi se confundă cu însuşi pământul pe care-l stăpânes e, pământul fiind în esenţă structura eternă a existenţei. Fără pământ nu poate exista Dumnezeu. Înainte de a fi parohi, am fost războinici. Unii dintre noi – cnezi.

Suntem toţi o Fiinţă, pentru că am existat dintotdeauna aici. Timpul n-a făcut decât să ne plină în valoare existenţa. Şi nu numai existenţa. De la rădăcinile existenţei înfipte în pământ ne-am ridicat la acel Cogito al Sfântului

Augustin. Şi ne-am descoperit drumul spre fericire, o nu spre „beatitudo”, nu putem, nu ne lasă vremurile, nu ne lasă muntele să ne

desprindem întru „beatitudo”, nu avem har de schimnici, a trebuit să supravieţuim, sporindu-ne şi războindu-ne şi hărăzindu-ne plăcerile aproape aşa cum le-a văzut Ioan Damascliin… Existenţa noastră a dat har şi valoare Pământului prin lucrare. Asta înseamnă una din finalităţile şi raţiunile noastre de a fi. Ca înainte-mergători. Ca luminători. De aici, din această cetate a Pământului am plecat noi în răscoala Horii, în lotrie, în revoluţia lui 1848. Fir pe fir. („Vezi Documente grănicereşti voi. I; Doc. 1). În arhiva regelui Ladistau, un

Barbă Neagră distins în luptele împotriva cumanilor la anul 1091. Iată deci un început în documente. Unde începe de fapt, începutul? Dincolo de neolitic. Nu se poate să nu fi fost nişte Barbă Neagră care să fi vânat antilope pe Valea Toplei, atunci plină de aburii, ferigile şi eucalipţii timpurilor dintâi. Pe urmă legea de fier. Moşul ia o muiere din cătune; ori de pe valea Timişului. Bunul ia o pădureancă, ori una din Haţeg (aşa ne-am încuscrit cu cnezi şi parohi de la Clopotiva şi

Râu de Mori). Tatăl ia o moşneancă de pe Motru, ori de pe Motruşor, ori de pe

Valea Verde şi Fiul se-ntoarce la muierile din cătune; ori din Valea Timişului.

Sub text este desenată o grotă în secţiune verticală, cu un horn în formă spirală cu titlul: Grota harambaşului.

Săpătura din 16. XII 1932. Inventar, Caiet I, pag. 1. Vornicu are senzaţia transmigrării. Nu a extrapolării, nu pe a viziunii aeriene, detaşată, rece, aplatizantă. A unei existenţe noi. A unui fel nou de a privi lumea din interiorul lumii de pe Topla. De pe Bela Reca. Citeşte:

1172. Bela III instituie serviciul de cetate la Orşova.

Nicolae Barbă Neagră de Prislop, portar al cetăţii.

(Doc, gr. 1).

— 1233. Apare Banul de Severin în documente. Odată cu el – un cneaz: Ion Barbă Neagră de Prislop".

Lecţia asta cu carneţelul o ştie de la

d’Annunzio.

D’Annunzio a zburat temerar în cel dintâi război mondial şi a ştiut să-şi organizeze excelent carneţelele lui de observaţii. Scrie: „De întocmit un tabel pe ani cu progresiunea ungurilor din spaţiul panonic spre Apuseni.

Câmpia Transilvană, Maramureş, Carpaţii Meridionali şi

Estici. Dacă în 1172 apar la Orşova (în documente, ca reprezentanţi ai puterii regale în teritoriul consuetudinar bănăţean) şi abia după 62 de ani la Severin…

Reia lectura.

Atenţie. Şirul se pierde până în secolul XV. Am scris canonicului Mathyas la Budapesta pentru relaţii”. O acoladă pe spaţiul liber în care sunt îndesate litere mărunte:

„Mathyas revelator. Trimis o ceapsă, pentru muzeul lui etnografic. Apar câţiva Barbă Neagră la Caransebeş, de sistematizat; în registrul de comerţ al Orşovei, într-un protocol nobiliar valah.

Iancu de Hunedoara distinge sub steaguri trei

fraţi:

Pătru, Ştefan şi Ioţa Ba, rbă Neagră, călăuze în Bulgaria.

Trecuţi în cavaleria catafractă. Pătru moare, la apărarea

Belgradului. Justificarea proprietăţii din Zglivăr – Pe

Cer na. Lot XV.

1522. Bali-bey, comandantul Belgradului, pradă Banatul. Cneazul Grigore Barbă Neagră, poreclit de turci lavuşăălbaticul, cu o ceată de lotromani călări, îl atacă noaptea, mai jos de Mehadia. Vezi Biblia latină, editată la Roma – anul 1450 – ultimele pagini, în biblioteca lui

Ion Sârbu, istoricul, la Rudăria-Almăj. Copia în Doc, gr.

1. De acum, în stăpânire, cumpăraţi de la obşte pe prada convoaielor lui Bali-bey, munţii: Vlaicu, Pleşu şi versantul sud din Mumuieţu. Proces cu Comunitatea.

12.X.1936. Câştigat muntele Pleşu… Se adaugă la preţul plătit de Grigore suma de lei

7.000 plătită de mine cu cheltuielile de judecată în 1936. Mihai Barbă

Nsagră-paroh).

— Cucerirea Banatului de către turci. Toleranţa religioasă. Îmbrăcăm reverenda să putem păstori.

— 1600. Barbă Neagră – paroh îl conduce pe Mihai

Viteazul de la Caransebeş la Sarmizegetusa.

— Barbă Neagră în răscoala împotriva lui Lodi Simon, creatura lui Basta. Prins şi decapitat.

— 1699. Pacea de la Carlovăţ. Caransebeşul sub ocupaţia Porţii. Registrul de negoţ cu oi la Istanbul şi Dubrovnik. Se cumpără păşunile: Pietrele Albe, Cracu Drăguţu, Staracinu, Cracu launa, Slatnicul. Vreme de mare prosperitate. Barbă Neagră există. Muntele. Pământul.

Barbă Neagră. Prislopul. În cenuşă regalitatea maghiară.

Imperiul otoman. Urmează imperiul habsburgic. Barbă

Neagră şi timpul.

— Iosif al II-lea. Confiniul militar banatic. Colonelul baron Papilla-batalionul valahic de Jupânec. Ne rupem de administraţia imperială, de o lăcomie josnică. Usucă

Banatul. Contrabandă cu porci din Ţara Românească.

Belcoteştii participă la războaiele antinapoleoniene. Documente pentru muntele Staracinu. La Marengo, lena.

Axisterlitz, Barbă Neagră din ramura Grigore (Zănogi)

sunt ofiţeri în regimentul valahoiliric. Recâştigă Cracul launa. Locotenentul de grenadieri Vasile Belcotă străpunge cu sabia pe Ilarion Barbă Neagră, teolog la Vârseţ, la locul numit La Cruci.

„… Domnule căpitan, de la acest Vasile Belcotă care l-a străpuns pe Ilarion şi de la alt Grigore Barbă Neagră care a ucis doi Tauri: pe Ioviţă şi Niculae, începe o destrămare până la! ăscoala Horii când se iartă unii pe alţii, sub jurământ, în biserica din Clopotiva-Haţeg, unde şi-

au dus obştiile la chemarea popii Costan, cuscru cu alt Ilarion Barbă Neagră, pentru că la noi, dacă un Barbă

Neagră este ucis de mână de om, unul din feciorii lui, ori din nepoţi primeşte numele celui ucis, îşi adaugă numele celui ucis, spre a nu uita că părintele lui a căzut răpus.

Numele ucigaşului şi al neamului se trece pe o Biblie veche, cu litere chirilice şi tot acolo se trece numele şi anul când mortul a fost răzbunat şi de către cine şi prin ce întâmplare: judecată de obşte, judecată a statului, ucidere, foc, călcare de păşuni, răpire de oi, de vite, opărire de pomi şi alte pedepse cunoscute în munte.

Nu am avut timp pentru vremea Horii şi a lotriei care sunt cele mai interesante pentru neamul Barbă Neagră, că nu suntem numai la Prislop şi-n cătune; dar am descălecat neamul după cum urmează: în Ţara Haţegului la

Clopotiva şi Ohaba-Sibişel; în Mehedinţi la Bratilovo şi

Godeanu; pe valea Timişului la Domaşnea şi

Armeniş, aşa că suntem”…Caietul, ori registrul are încă nişte schiţe de grote, apoi o turbină hidraulică în secţiune, apoi alte maşini electrice şi Vornicu nu-şi poate explica raţiunea după care Barbă Neagră a înserat istoricul neamului său împreună cu maşinile electrice şi schiţele grotelor. Sub una din acele grote în secţiune este lipită o fotografie. Se văd câteva stânci verticale, o intrare în grotă evident cioplită de mâna omului, deasupra intrării se vede o cruce scrijilată în stâncă şi legenda:

Lăcaşul prea cucernicului Ghenadie Barbă Neagră-Ilarion, retras întru schimnicie după uciderea oberleutenantului Văsile Belcotă la locul zis La Cruci.

Radu Vornicu simte cum îl pătrunde o lamă rece, tăioasă, ca şi când pereţii casei popii Barbă Neagră s-ar fi dezintegrat şi muntele i-ar fi implântat în trup vârstele lui de gresie.

Pe măsuţa rotundă sunt câteva foi tăiate pedant dintr-un caiet de aritmetică, liniate cu pătrăţele albastre, prinse cu un bold, un plic prins

de aceste foi şi o coală albă, ministerială, cu alt plic şi pe coală câteva rânduri scrise cu litere caligrafiate frumos. Coana preotească a pus acolo o carafă cu apă şi o farfurioară cu nuci date prin zahăr ars.

Fizic se află într-o stare de moleşeală plăcută. Totul este atât de intim, de simplu, de echilibrat aici, în casa avută a popii Barbă Neagră. Dacă recepţionează numai aparenţele. Reînvie pe retină, pentru o clipă, imaginea

Taurului al bătrân, călare, în miţă, siluetă uriaşă proiectată pe pantele înzăpezite, sugerând o lume mitică, plină de poezia aspră a muntelui. I-ar place să cunoască destinul popilor şi cnezilor Barbă Neagră din vremea dramatică a răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan. Se gândeşte la un ciclu de romane-document, acel „Tumultus Rusticorum” răscolitor, care explică limpede ceva esenţial din destinul românilor. Are o şovăială pe care nu şi-a cunoscut-o până acum. Şovăie să citească paginile tăiate meticulos dintr-un caiet şcolar de matematică. Ştie că sunt scrise de

celălalt prieten şi coleg de studenţie al părintelui Barbă Neagră, preotul Gheorghe Ivaşcu-Drăgan din

Poienile de sub Munte-Maramureş. Are simţământul ciudat şi dureros al unei vinovăţii grele, ceva asemănător cu vinovăţia faţă de victimele ex-colonelului Vărzaru, ca şi când el ar fi semnat actul de cedare a Ardealului de

Nord; ca şi când el s-ar face răspunzător de toate silniciile şi uciderile şi masacrele şi torturile suferite de români sub ocupaţia horthystă, ca şi când el ar fi vinovat de faptul că României nu i s-a acordat statut de cobeligerant.

Poienile la 1 dechembre

Frate Mihai.

Am avut mare noroc că dirigintele poştei n-o fost în sat, că el desface scrisorile şi dacă citea era vai de mine, că mă-nturna de unde abia am venit acasă. Să ştii că scrisoarea mea o pune un nepot la poştă la Bucureşti, că de aici nu-ţi pot scrie eu cum îi felul lumii, cum s-o aşezat lumea, că m-or

ridicat a doua zi de Paşti, după ce l-or puşcat pe fratele Drăguş, pe motiv că aţâţ populaţia de la altar. Că-i adevărat, i-am învăţat pe oameni cum să se apere de Biro Joszef şi de Papai care au ieşit de la Rongyos Garda când m-au legat la fum cu mâinile la spate să spun unde-i tricolorul care s-a văzut la 10 mai sus pe biserică şi mi-or bătut ace sub unghii şi-acum tot ei sunt mari, că noi suntem naţionalişti şi şovinişti ştiindu-i cine sunt şi ce-au făcut. Mintea omului nu concepe câtă amărăciune şi suferinţă şi căinţă este în mine, că sunt supărat până la mâna lui Dumnezeu, frate Mihai. Că precum în vechime preoţimea a fost cea batjocorită şi chinuită spre a o sili să abjure de la credinţă, ca norodul s-o urmeze, considerându-se a fi luminătoare, aşa şi încă mai rău a pătimit sub Horthy şi am temei documentar când spun că

Horthy a acceptat orice metodă care, până la urmă ar fi dus la stârpirea preoţimii şi a dăscălimii româneşti ca să aibă slobod drumul la maghiarizarea forţată a poporului.

Iartă-mi această introducere cam învălmăşită,

dar foarte m-a tulburat scrisoarea ta şi spune-i domnului căpitan că eu vin la Patriarhie la Bucureşti e: i oare ce plângeri.

Asta va să fie după Sfintele Paşti, la anul. Şi că mă găseşte la domnul Samuilă Got-Ciucălâu, în strada Antim la numărul 12 şi dacă nu mă găseşte acolo în Duminici

Mironosiţelor şi a Dreptului Iov, când mă întorc la Maramureş mă opresc la tine, ori la Timişoara, unde va fi, ci astea toate trebuie să răzbată la cunoştinţa lumii că altfel este rău. Şi acum, ştiindu-ţi aplecarea spre sistemă şi dogmatică, iată care-i răspunsul meu.

1.

— Am ascuns într-un loc caietul colegului nostru

Gheorghe Vlad-Drăguş care într-o luni, după Duminica

Floriilor, înainte d4 a-l puşca Biră Joszef care este miliţioner la Sighetu Marmaţiei că l-au cunoscut oameni pe care i-a păzit el la Vişeu şi i-a bătut cu un drug de fier, a venit la noi la Poienile

şi mi-a spus că a avut un vis cu Maica Domnului care-l chema la ea şi plângea. Caietul este gros de 150 (una sută cincizeci) de file şi conţine un fel de jurnal personal şi nu numai personal. Adică este o istorie a pătimirii noastre în Maramureş, şi cum ne-am apărat noi de maghiarizarea forţată şi cum a fost el în munţi cu Ioan Petr, cuş-Vivat, ce-au făcut în munţi, cum au primit ei arme şi aparat de radio de la ruşi, cum au vrut nişte ruteni, erau doi, să zică Petreuş-Vivat că

Maramureşul să se declare republică şi Vivat s-a tulburat foarte că vedea încotro vor să împingă lucrurile cei doi şi partizanii care erau mai mult români au hotărât să se abzică de cei doi, cu toate că rutenii ziceau că-i hotărât să-l aleagă pe Vivat un fel de mai mare în Maramureş.

Eu cred că Biro Joszef ştie ceva de acest caiet; ori ştie tot ce ştia fratele Drăgan despre nylaşii şi horthyştii de pe la noi şi a primit poruncă de la Asociaţia de tir, ori de la Rongyos Garda să-l omoare. Şi aşa l-or ucis nu să

ştie cum pe ziaristul Kdilo Gydrgy, care era

comunist şi a scris un articol înfocat în care pleda pentru prietenie cu poporul frate român, pentru fidelitate faţă de statul român şi i-a numit pe câţiva horthyşti care fugiseră peste graniţă, sau se făcuseră mici. L-au găsit spânzurat în cireşul înflorit, Kollo era şi poet şi chiar scrisese o poezie cu cireşul înflorit sub soarele cald al prieteniei, al frăţietăţii, spânzurat, cu degetele de la dreapta tăiate şi cu ochii străpunşi, l-au agăţat pe piept o hârtie pe care scria ungureşte şi româneşte: Niciodată!

2.

— Dacă cineva poate studia actele şi documentele de la Asociaţia de tir din Ungaria unde era preşedinte un duşman al nostru de moarte, baronul Atzel E de şi de la

Garda Zdrenţăroşilor, unde era mai mare alt duşman de moarte, unul Hejas Ivân, atunci domnul căpitan are o bază de neclintit la care să binevoiască să vină în Maramureş, ca să vadă pe viu, că şi Biro şi Papai şi unul Zoltan – au tras cu mitralierele în concentraşii de la companiile de

muncă şi au ucis sătenii luându-i de la munca sfinţită a ogorului, li puşcau împreună, părinţi şi copii, dacă erau şi fete le batjocoreau, îi puneau să-şi sape groapa, aşa făceau şi cu jidanii, îi prăvăleau acolo şi turnau var.

3.

— În Caietul fratelui Drăgan scrie cum l-a ucis Biro pe feciorul lui Antal, farmacistul din Leordina, când s-a întors din lagărul morţii, de la Auschwitz, că l-a cunoscut pe Biro care-l puşcase pe farmacist când i-au ridicat pe jidani.

Aşa că frate Mihai eu asta am crezut de cuviinţă să-ţi răspund la scrisoare şi după cum ai văzut nici la poşta din

Bucureşti n-am lăsat să-ţi pună scrisoarea, numa ţi-a dat-o la mână un văr bun care este acum specialist în creşterea păstrăvilor şi a fost chemat la voi să vadă apele de munte şi atunci, fiind bolnav de reumă, a stat şi la

Băile Herculane o vreme.

4.

— Pentru martori care-au trăit acele vremuri

şi cum tot nylaşii au ieşit deasupra imediat după război, eu dau o listă de ei; dar sunt prea înspăimântaţi şi nu vor vorbi decât dacă sunt eu de faţă, care-i spovedesc, îi iert cu harul pe care Domnul mi l-a dat. Şi mai bine nu dau lista, Doamne apără, să vină la mine domnul căpitan, luăm caii şi în zece zile umblăm pe la oameni şi la Moisei.

«colo unde i-or puşcat pe concentraşii fugiţi şi la casa din

Vişeul de Sus unde i-or închis fără să le dea apă şi mâncare. Că odată şi odată trebuie să iasă la lumină adevărul şi să se aşeze poporul românesc pe temeiurile lui şi să nu mai fie hulit în ţara lui şi să se împământenească libertatea de conştiinţă şi să nu dorm cu straiţa făcută la căpătâi, neştiind când mă ia, la noapte, ori mâine noapte pentru vina că sub patru ani de ocupaţie am ţinut tare sufletul păstoriţilor mei.

Noi am fi bucuroşi de oaspeţi. Are să-mi spună vărul

Niculae când s-o întoarce, cum te afli cu

sănătatea, cum îţi sporesc treburile. O duhovnicească binecuvântare casei tale. Deie bunul şi drăguţul Dumnezeu să te ţii cu sănătate, tu şi cei apropiaţi ţie. Cât despre cele prin care-am trecut, ele îmi sunt date de Dumnezeu pentru puţina mea lucrare, pentru păcatele mele.

Să te aibă Dumnezeu în paza sa!

Al tău vechi şi neclintit prieten, parohul Gheorghiţă.

Vornicu se sicrieşte. Se usucă. Încearcă să fie lucid, încearcă să se rupă de viaţa din Maramureş, viaţa din vremea ocupaţiei şi viaţa, din anii imediat următori eliberării, pentru că scrisoarea parohului maramureşean are o mare putere de sugestie şi el „reface” aproape filmic acea viaţă, adică poate coborî în pivniţa casei din Vişeul de

Sus unde au fost întemniţaţi „concentraşii”, le simte mirosul de oameni trudiţi, înspăimântaţi, parcă resemnaţi.

„De ce dracului resemnaţi”, îşi spune. Gândul nu-l rupe de Maramureş. Îl obligă să gândească Maramureşul în unitatea lui dialectică cu ţara.

Vornicu îşi reaminteşte figura caldă a tânărului aceluia. Cornel Bunescu, cu ochii lui blânzi, activistul care pleda pentru înlăturarea din practica vieţii sociale a ceea ce desparte şi a întronării principiului de coexistenţă pe argumentele care unesc

(comunităţile, naţionalităţile conlocuitoare, naţiunile).

Teoretic principiul este generos. Dar nu poate deveni viaţă decât dacă ambele părţi, sau toate părţile interesate îl aplică cinstit şi cu dorinţa sinceră de a ameliora istoria.

Altfel, partea care-l aplică cinstit va fi păgubită grav de partea care-l aplică necinstit. Radu Vornicu îşi notează în carnet ideile care i se par de fond. Îşi spune că retragerea lui la Prislop nu este o retragere, ci o coborâre în miezul lucrurilor. Ascultă bătăile muzicale ale pendulei.

Ora 23. Se întreabă dacă nu cumva Virgil Belcotă se află mai aproape de adevăr decât se află el. Pentru că Virgil

Belcotă şi-a asumat rol de justiţiar activ, pe

când el rămâne mai mult în domeniul principiilor. Al argumentelor raţionale. Ar fi fals şi păgubitor să se gândească pe sine sub specia neparticipării. Slavă Domnului. Ceea ce îl umileşte este smulgerea lui brutală din posibilitatea de a făptui direct. De a se implica direct în dinamica gestului social, aşa cum s-a implicat în dinamica gestului militar.

Abia acum şi aici, ascultând în el ecoul pendulei care a bătut ora 23, ecoul lăsat de citirea scrisorii din Maramureş, păstrând foarte vie imaginea Taureluj al bătrân încălărat, sprijinind parcă cerul cu umerii, abia acum are foarte limpede conştiinţa că gestul, lui de război a fost unul justiţiar, nobil, gestul bărbatului-soldat care-şi apără poporul, istoria, demnitatea. Închide ochii. Trece în carlingă. Zboară deasupra Mureşului, între munţii Zarandului şi Podişul Lipovei. La verticală, Păulişul. Istoria este un imens spaţiu absorbant şi devorant, ţara asta tocmai pentru că este mică a concentrat atâta istorie pe metrul pătrat, memoria lui este o

memorie istorică, Mureşul curge sticlind, coloana de autocamioane şi tancuri se vede ridicând praful pe drumul Sâmbăteni-Ghioroc. Ştie că acolo jos este divizia mecanizată Budapesta care vrea să forţeze din marş poarta Mureşului apărată de elevii şcolilor militare de rezervişti de la Radna, sub planuri intră în picaj escadrila de Ju 87 Stuka a căpitanului

Agheici. Vede avioanele cum se răstoarnă unul după altul, arătându-i burţile albăstrui ale fuselajelor. Dă peste cap siguranţa-trăgaci. Simte metalul sub buricul arătătorului. Aprinde colimatorul. Virează strâns. Senzaţia dumnezeiască a virajului strâns, cu planul stâng pivotând în jurul lui însuşi, cerul albastru, străveziu, apoi… Ranversare. Pământul care-i intră în parbriz. Exploziile bombelor lansate de cei de la picaj. Cele două tancuri care ard, zvârlind pe sol şerpi lungi şi lacomi de flăcări. Explozia celui de al treilea tanc. Explozie zvâcnită care-i înţeapă retina, aruncând în aer bucăţi de blindaj şi fum negru. Fibrele lungi, incandescente ale tragerilor

antiaeriene, pânze de foc care i se încrucişează în faţă, sus, – jos, lateral, ştie că trebuie să treacă, aduce colimatorul pe autotunul cenuşiu-verzui, cu un cauciuc plesnit, înţepenit în mijlocul şoselii. Trăgătorul ochitor manevrează disperat dispozitivul de ochire. Foc cu mitralierele. Şandeia.

Urcă în cerul satinat de toamnă. I-a fugit tot sângele în picioare. Viraj. Descoperă autoşenileta de comandament care rulează prin porumbişte căutând scăpare în lunca

Mureşului. Vede lanurile gălbui de porumb, vede Mureşul, ceva dureros îl bântuie, o disperare amară, ca şi când gestul lui de război ar fi fost inutil… Revine în odaia de lucru a popii Barbă Neagră. Ştie că-l pândeşte pericolul mortal al înţepenirii lui în acel timp al gestului militar.

Înţepenit acolo, în gestul militar, se ratează. Indiferent că gestul acela înseamnă istorie. Se dezbracă. Intră în cămeşoiul popii mirosind suav a levănţică şi a busuioc.

Cu toate că este alb şi pur, feciorelnic şi suav

pe câinele scânteietoare, sau de o măreţie aspră spre vârfurile înfipte în cerul albastru, dens, de gheaţă, peisajul îi produce o plăcere aproape senzuală. Vornicu a urcat îndată după răsăritul soarelui. A vrut să prindă jocul de lumini portocalii ah răsăritului. L-a prins. A urcat cu schiurile pe umăr, cu raniţa la spinare, aceeaşi raniţă cu care a venit în Prislop după trecerea lui în rezervă, unde-şi are schimburile şi într-o mapă scrisorile maramureşenilor, carnetele de însemnări şi câteva fişe pe care n-a scris nimic. Stă pe culme, la cumpăna apelor, vede valea Toplei şi cătunul izolat sub zăpezi, vede valea pârâului Ciumerna în poala vârfului Arjana, vede până la Bogâltin şi spre nord-est hora de munţi ai Godeanului şi foarte departe, în zarea translucidă vârfurile Godeanu şi Gugu şi Baicu şi Borăscu. Peste tot acest peisaj alpin plin de măreţie glacială, joacă o lumină albă, tăioasă, care-i arde retina, care-l purifică. Este o linişte solemnă, o linişte totală, o linişte de ante rem care-l spală de toate aluviunile.

Munţi în măreţia glacială, oficiind întru

veşnicie în strai alb, sacerdotal, lumină zeiască şi linişte purificatoare, el singur pe vârful bătut de soare, nicio urmă pe zăpadă în afara urmelor lui, este vremea amiazului, soarele arde undeva deasupra Văii Cern ei, la Pietrele Albe, şi el încearcă un sentiment religios, adică ar îngenunchea acolo în zăpada pură, candidă, plină de aşchii licăritoare de lumină şi s-ar ruga duhului străvechi al munţilor, necerându-i nimic. Nici măcar nu s-ar ruga. S-ar lăsa absorbit, topit în fire, în aerul străveziu şi tare, în zăpezile pline de candoare, în lumina dumnezeiască care-i arde inima.

Nu vrea să-şi explice de unde bucuria senzuală. De unde dorinţa arzătoare de posesie. De unde detaşarea şi cealaltă dorinţă, opusă posesiei; dorinţa de a se dărui, de a se macera şi resorbi în linişte. În lumină. În cerul străveziu.

O bucurie virilă, robustă pune stăpânire pe el. Închide ochii. Îşi lasă obrazul în bătaia arzătoare a soarelui. Trăieşte. Este câştigul lui esenţial. Trăieşte şi este liber. Liber să dispună de el. Liber

să aleagă. Liber să hotărască. Trăieşte. Înţelege până la fund, până la ultima consecinţă sensul adevărului care-l copleşeşte. Care-l înaripează. Se întoarce cu faţa spre munţi. Dacă ar avea aripi. Numai dacă ar avea aripi, numai dacă şi-ar da drumul de aici de sus şi ar putea pluti lin, numai dacă s-ar putea roti în zbor lin pe deasupra munţilor, pe deasupra văilor, pe deasupra codrilor de brazi care întunecă pantele sub vârfurile sticlind în lumină, numai atunci ar putea lua în posesie lumea care-l înconjoară şi panteismul lui s-ar elibera de sine, s-ar împlini în sine şi el s-ar putea rupe de tot ce-l leagă, de toate îngrădirile şi lanţurile care-l fixează, de la dorinţa răscolitoare a cărnii, până la dorinţa asta pustiitoare de risipire în Fire. Dac-ar avea aripi.

Stă nemişcat, sprijinit în beţele de schi, îl pătrunde căldura soarelui, priveşte munţii şi nu se gândeşte la nimic, ca să nu ia o hotărâre care n-ar fi a lui. O hotărâre pe care i-ar impune-o munţii. I se pare doar că nu se gândeşte la nimic. Clipa de extaz, de împlinire, de resorbţie şi comunicare,

când el a avut simţământul ciudat al unei contopiri, eliberându-se de temporal, adică de istorie, s-a frânt. Întâi a auzit pocnetul acela sec, atât de familiar timpanului, încât nu l-a băgat în seamă cu toate că ultragia liniştea serenă şi măreţia munţilor şi lumina, aducând în pustietatea glaciară prezenţa sâcâitoare a omului. Împuşcătura plesneşte aerul, înfundându-se în zăpadă. „Un braconier”, îşi spune, desprinzându-se dureros din starea aceea eterică pe care ar fi vrut s-o prelungească, stare purificatoare având harul să restabilească echilibrul lucrurilor, să anuleze dispoziţia lui amăruie de a dramatiza despărţirea de Valentina, să-l pună la locul lui pe

Radu Vornicu, adică să-l fixeze faţă de Univers şi dacă nu chiar faţă de Univers, în sensul lumii nemărginită în timp şi spaţiu, al universului cosmologic; măcar să-l fixeze faţă de universul uman al acestui timp foarte concret din care nu poate evada în extaz şi nici nu vrea să evadeze, pentru că ar fi laş s-o facă. Aude foarte clar rafala scurtă, serie scurtă de trei focuri, apoi de sub

izvorul Toplei unde vede un pâlc de molizi seculari se ridică un răget cumplit, animalic şi un strigăt de om gâtuit. Vornicu îşi fixează legăturile, regăsindu-şi reflexele. Trecerea de la extaz la acţiune este fulgerătoare. Ştie că acolo jos, între brazi s-a întâmplat sau se mai întâmplă încă o luptă pe viaţă şi pe moarte între vânător şi fiară. Nu poate fi decât un urs.

Un urs rănit care s-a repezit asupra omului. Panta nu este înclinată sub 50 de grade, deci se poate încumeta cu toate că n-a mai schiat demult, zăpada este afinată uşor, nu par să fie bolovani sub zăpadă, panta se îndulceşte în buza brădişului, acolo va încerca o cristiană. Gata. Doi paşi bătuţi, se sprijină puternic în beţe şi din clipa când se pleacă spre înainte, din clipa în care alunecă şi ia viteză, din clipa în care se declanşează matematica vitezei, a portanţei, a echilibrului, îl regăseşte pe celălalt Vornicu, uitat în carlingă. Nu ştie cum va putea veni în ajutorul omului. Nu are la el decât un briceag. Coboară vertiginos. Aude fâşâitul schiurilor, ăulitul uşor al

zăpezii despicate, îi ard ochii, îi dau lacrimile, simte cum i se usucă buzele, aerul îi taie obrazul, se pleacă mai mult şi zboară într-un picaj care-i biciuie nervii, făcându-l să trăiască intens, coborârea.

Încearcă să-şi corecteze direcţia. Nicio şansă, încearcă să frâneze uşor, în plug. Nicio şansă. Vârfurile troienite ale brazilor ţâşnite din zăcătoare se apropie vertiginos. O stâncă. O şterge cu mâneca. Gata, N Derapează absurd. Se dezechilibrează. Se-nfige cu capul în zăpadă.

Bine că neîndemânarea lui nu are spectatori. Şi bine că s-a oprit. Îşi dezleagă schiurile. Are o secundă de şovăială. Să lase schiurile? Absurd. Singura lui armă. Şi cel mai rapid mijloc de locomoţie să ajungă în Topla. În cătun. Trece printr-un troian care închide zăcătoarea.

În stânga, cascada. Brazi-uriaşi. Zăcătoarea cu malurile bolovănoase, povârnite abrupt. Lumina se încenuşeşte.

Brazii troieniţi. Ascultă. Niciun zgomot. Doar susurul pârâului pe sub crusta de gheaţă. Intră

între brazi, ferindu-le crengile înzăpezite. Este un coborâş repede, cu zăpadă puţină. Stop. Instinctiv se vârâ sub poala unui brad. Are în faţă o padină prin care trece pârâul. O înfurcătură de brazi smulşi din rădăcină. Acolo, între rădăcini, un animal sfâşiat, i se văd coastele, carnea roşie are ceva impudic, pare a fi o căprioară, ori o vacă de cerb. Zăpada bătătorită. Aici a nădit braconierul ursul. Cum este cu hibernarea ursului, se întreabă şi urmăreşte cu privirea urma lată, însângerată, care taie padina şi se pierde într-un molidiş tânăr, crescut în stâncăraia din marginea pârâului.

Este elementar că animalul rănit să-şi aştepte urmăritorul cu capul pe direcţia din care-a venit. Vornicu îşi spune că de data asta animalul a năvălit spre omul care l-a pândit şi rănit, că va fi fost o luptă şi în consecinţă poate să ţină urma. Se judecă ironic, adică este conştient că face o prostie aşa neînarmat cum se află, dar n-ar fi el fără prostia care l-a pus sub tensiune. Se simte viu, agil, puternic, calm şi lucid. Ia schiurile la subsuoară. Are totuşi ce pune între el şi atacator,

promiţându-şi să nu facă nicio mişcare necugetată şi la cea mai mică alarmă să se caţere în molidul cel mai apropiat, stăpânindu-şi tendinţa de a o rupe la fugă. Unde să fugi prin nămeţi?

Urma este însângerată. Sângele încă neînchegat. Labele sunt de urs. Prima căzătură. Animalul s-a lăsat pe pântec.

Se vede locul bătucit. S-a zvârcolit apoi. A pierdut sânge.

S-a ridicat. Probabil braconierul se apropiase. L-a văzut ridicându-se. A tras seria scurtă. Cu ce armă? Pistol mitralieră, desigur. Cu toate legile severe, cu toate că zona este supravegheată periodic, patrulată, oamenii mai ascund încă armament militar. Vornicu păşeşte atent, încordat. Nu-i place stâncăraia unde duce urma însângerată. Zăpadă bătută şi ţâşnituri de sânge aproape regulate.

Se hotărăşte să ocolească stâncile prin molidiş. Este o terasă îngustă sub padină, un troian pe care-l trece vâslind greu. Iese sub molizi, unde domneşte o umbră verzuie, licăritoare.

Soarele a rămas undeva sus, la creastă.

Ascultă. Aude chiţăitul unei veveriţe. Sunetul pufos al zăpezii scuturată de pe crengile legănate de neastâmpărul veveriţei care, curios, stă cu spatele la el, apoi ţâşneşte spre poala molidului şi se face nevăzută. Trece din molid în molid. Are o clipă de ameţeală. Retrăieşte secătuitor aventura lui de la Nemsova, când l-a doborât alpinul acela german cu puşca mitralieră, jos în vale înfloriseră cireşii, el a dat cu nasul de santinela aceea care vorbea cu cireşul de care fusese spânzurat un camarad, aude foarte limpede glasul santinelei: – Ah dieser

Schweinekrieg, Fritz, apoi jduhnetul acela de catacombă şi apariţia din pământ a Căpitanului X. „Unde o fi «X» acum?

— Hello boys! Mesdames, messieurs!... Attention

Ruhe, Frantişek! „X” poligotul acceptat drept şef de oamenii aceia aparţinând altor naţiuni călcate sub şenile ori ultragiate de fascism şi Gerard, bravul Gerard şi taciturnul McMurdo şi

Bill şi Jim paratroopers şi locotenentul aviator Benesov (erau trei locotenenţi aviatori acolo:

Gerard, el şi Benesov din Independent Czechoslovak Air

For ce, Czech squadron nr. 310; prima armata aerului dacă se însumau şi cei doi paraşutişti americani) apoi Serioja şi Mişa, sublocotenenţi de infanterie evadaţi de la Barnau, nu întâlnise acolo un micro-univers reprezentând în esenţă universul beligeranţilor? Se stăpâneşte. Îşi şterge de pe retină filmul aventurii aceleia cumplite, în afara oricărei realităţi imaginată vreodată de el. Trece săgeată prin molidiş. De fapt execută un salt magistral.

N-a uitat. Milităria i-a intrat în oase. În sânge. Se bucură.

Panta dulce porneşte din buza molidişului. Este o padină largă, înzăpezită peste care curge din slavă o lumină diafană, este malul râpos al pârâului, tivit de stânci încenuşite, la nici zece paşi de locul unde şade, vede ursul răsturnat în zăpadă şi la alţi câţiva paşi de hoitul uriaş al

ursului, un urs capital, omul. Omul care încearcă să se ridice în genunchi, sprijinindu-se greoi într-o puşcă-mitralieră Z.B.

Lumina cade sfios pe zăpada candidă. Aprinde roşul sângelui care înconjoară ursul capital cu mari flori purpurii.

Vornicu a acţionat rapid, nu este decât ora 13,07, omul s-a resemnat, nu vrea să-l coboare în cătun, în

Topla; nu vrea decât să moară în linişte, Vornicu îl înţelege, ştie că se apropie clipa în care omul va scăpa de justiţia semenilor săi şi se va retrage în uitare. Este o grotă asemănătoare cu grotele văzute în secţiune în caietul „Maşini electrice”. Poate este chiar grota schimnicului Ghenadie Barbă Neagră-Ilarion. Ilarion pentru că l-a răzbunat pe acel Ilarion Barbă Neagră ucis de un

Vasile Belcotă, oberleutenant în regimentul valaho-iliric.

Nu cunoaşte împrejurimile decât vag, dar îşi dă seama de priceperea cu care a fost ales locul,

de îndemânarea cu care a fost pus în lucrare, umanizându-l cât de cât.

Întâi l-a recunoscut pe vânător şi vânătorul se pare că l-a recunoscut pe el. Este omul chior, cu legătură neagră peste ochiul lipsă, purtătorul puştii mitraliere, cel care i-a executat pe ei la arie, omul care l-a adus legat de şa cu frânghie pe Virgil Belcotă: Grigore Onescu-Borzeşti. Despre care se crede la securitate că a trecut graniţa şi Amăriuţii zicea acum două zile că n-a trecut, are el semnele lui că n-a trecut.

Omul are obrazul mutilat de ghearele ursului. Spatele şi pântecul făcute zdreanţă. Hainele sfâşiate, nişte flenduri, adică cioarecii ţărăneşti aproape noi numai sânge şi borhot de maţe, căputul flenduri amestecate cu bucăţi de piele şi carne. Se vede că omul şi-a apărat gâtul. Are dreapta fracturată, muşcată, mursecată. Suferă. Este pământiu. Geme şi horcăie. Se prăbuşeşte în agonie, tresare. Îi caută privirea şi ochiul acela (care nu comunică tragic, n-ar putea spune că cere ajutor pentru starea lui fizică, cere altceva şi

atunci Vornicu care nu vrea să-şi aducă aminte de felul cum l-au doborât teroriştii la arie din ordinul muribundului, nici cum l-au umilit, bătându-l cu cureaua de armă, ori cu frâul şi omul stătea în şa, era vară, mirosea a pleavă proaspătă, a şire de grâu încinse de soare) atunci Vornicu încearcă să ajungă la conştiinţa muribundului care, atunci, din şa, atotputernic pe bucăţica lui de conjunctură, cu puşca mitralieră agăţată de umăr îi spusese (Doamne ce limpede îi aude glasul, după cum aude ţârâitul adormitor al cosaşilor)

— „Apreciaţi vă rog că folosesc persoana a treia plural şi că vă las să speraţi că, dincolo de «deocamdată» pentru dumneavoastră mai poate exista un mâine... Mulţumit de politeţuri?”. Cam aşa vorbise şi Pili, tot din bucăţica lui de conjunctură, pe care o confuhdase cu universul şi veşnicia.

— Ştii că eşti pierdut, îi spune.

Omul clipeşte foarte des din pleoapa teafără. Ochiul scurs care şi-a pierdut legătoarea, supurează ceva alb, gelatinos. L-a întins pe schiuri

şi muribundul care atunci nu era muribund îi spusese slab, dar desluşit: „la dreapta”, „mai la dreapta” – „înainte”, îl călăuzise până la buza pădurii de molid, în marginea pârâului, intrarea în grotă era apărată de jur-împrejur de stânci, nu se vedea nicio urmă, zăpada era virgină. Omul purta cizme de cauciuc. Probabil ieşea prin pârâu. Putuse să-l tragă cu schiurile într-un fel de horn, apoi într-o galerie îngustă unde tălpicile au dat de pământ. L-a luat de subţiori. L-a târât în grota luminată printr-o crăpătură, având prinsă la intrare o porneavă mirosind puternic a fum. Grota are săpate în piatră câteva priciuri acoperite cu fân şi blăni. În mijloc, un godin în regulă, din tablă, nu prea vechi, un godinaş mic, parcă zidit în piatră de râu, având liber focarul şi cenuşarul. În fundul grotei, lemne tăiate meticulos. Crengi de brad cu cetina pe ele. Godinul cu burlanul dus într-o crăpătură. Un lighean. O găleată. Săpun de rufe. Un raft cu nişte cutii.

Un sac plin. Se bănuiesc formele cartofilor. Alt sac pe jumătate plin. Hălci de carne agăţate pe o

aninătoare din lemn, fixată prin pitoane tot de lemn, bătute în crăpături. Un fel de epocă a cavernelor, ameliorată. L-a aşezat pe priciul din stânga, acoperit cu blăni de oaie peste care era trasă o blană de urs. Muribundul este ras proaspăt. Deasupra ligheanului, oglinda. Lumina este verzuie pentru că trece printr-un geam gros, verzui, aşezat dibaci în fereastra aceia naturală, ori poate cioplită. Grota este scundă, aproape rotundă, un capriciu al naturii, nimic din relieful înconjurător n-o presupune.

— Cu ce să te ajut… domnule Onescu?

Voise să-i spună –, omule”. Nu-i poate spune „omule”.

Cu toate că moartea este atotiertătoare. Onescu Borzeşti are un spasm. Este rădăcinos, vânos, mâinile pline de sânge, dreapta stă răsucită nefiresc, ca şi când nu i-ar aparţine, cu unghiile tăiate, nu pare să fi locuit de atâţia ani în grota asta. Pe urmă godinul. Sacii. Uneltele. Topoare, fierăstraie, bardă. Un rastel cu două pistoale mitralieră şi o carabină de vânătoare cu lunetă.

— Cu nimic, spune limpede Onescu Borzeşti, privindu-l intens.

— Ai vreo rudă?… Să anunţ pe cineva?

— Nimeni!

Acest „nimeni” pustiu, tragic, disperat se-nfige în

Vornicu. Îi sfârtecă straturile de protecţie, blindajele, are brusc o milă frăţească faţă de muribund. „Cum, nimeni?”

se-ntreabă şi nu ştie cum să-i aline durerile, cu ce să-i vină în ajutor. Omul respiră greu. Convulsiv.

— Vrei apă? Vrei să te spăl (absurd, cum să-l spele!) ai vreo dorinţă, cere-mi ce vrei…

— Apă.

Cum să-i dea apă când are maţele sfârtecate? Căldarea smălţuită, cana, o ştergură ţărănească din cânepă.

„Este o femeie”, îşi spune, umezeşte buzele muribundului, apa îi curge pe gât, este un bărbat frumos, cu obrazul măsliniu, se vede că nu stă vârât în pământ, în grotă. Vornicu se gândeşte cu

recunoştinţă, ori cu înţelegere la femeia aceea necunoscută, care a avut curajul să-l ocrotească pe fugitul din lege.

— Acolo, horcăie omul, priveşte într-un punct fix, acolo, un spasm, alt spasm, un horcăit greu care face să-i ţâşnească sângele pe buze, apoi moare.

Sângele picură de pe blana de urs, pe piatră. Vornicu îl aude cum picură.

VÂNĂTOAREA

Trenul urcă spre Poarta orientală – cu exces de energie. Se aude locomotiva pufăind, toată garnitura scrâşneşte la curbe, zăngăne, ca şi când fierotenia veche, îmbâcsită de fum ar fi supusă la eforturi de nesuportat.

Compartimentul de clasa I este gol. Vornicu şi-a învins obiceiul, de cadet-aviator, obicei păstrat tot timpul sublocotenenţiei, rămas în instinct, adică o inspecţie discretă a vagonului, inventarierea contingentului de pasagere şi a dispozitivului tactic, judecarea situaţiei, aprecierea raportului de forţe cu însoţirea celei

alese şi plasarea în poziţie avantajoasă, joc plăcut care scurta timpul interior al călătoriei şi nu de puţine ori sfârşea cu aventuri uşoare, fără urmări. El le numea „amor rapid Timişoara-Bucureşti”. În toate permisiile, Orşova era staţia hotar, îi plăcea să coboare pe peron.

— Să asculte glasul cântat, mărunţit repede al pilăriţelor, cu inflexiunile acelea inimitabile ale graiului bănăţean. De aici, de la Orşova, 1

se simţea acasă. Reintra în imperiul adolescenţei. Al visului. La fiecare întoarcere îl încerca acelaşi simţământ uşor, cald şi tandru, duios, gingaş, care nu se putea numi, care refuza orice încercare de clasificare, era o întoarcere „acasă”, acest „acasă”, însemnând o lume, un univers inegalabil, dar mereu egal cu el însuşi, care-l răscolea şi-l întorcea mereu la şinele lui unic, la şinele lui purificat, esenţial. Îi plăcea să călătorească ziua, asta în permisiile de vară; iarna prefera să plece din Bucureşti cu un tren de noapte, astfel ca, în zori să fie la

Turnu Severin, şi să ajungă aici, între

Herculane şi Armeniş pe lumină, Este ora 12.55, defileul larg îi descoperă toată hora munţilor Prislopului care se află la vest, pentru că trenul opreşte la Domaşnea, şi el vede Poiana

Mare scânteind diamantin şi Cernevârful şi Arjana, vede cerul senin, zăpezile anulează perspectiva, o falsifică, totul pare clădit în prim plan, umbrele arborilor sunt scurte, se vede fumul alburiu ieşind fuior pe hornuri; abia acum se contopeşte cu peisajul familiar, abia acum ştie că se întoarce la sine, ca şi când lunile de toamnă şi de iarnă de când este acasă, acasă însemnând Banatul, n-ar fi făcut altceva decât să-i pregătească pentru clipa asta solemnă în care înţelege că s-a întors. În compartiment este cald. Prea cald. Aburul fâsâie familiar, scapă pe la racorduri şi învăluie garnitura în nori străvezii.

Cineva urcă, bocăne, se aude uşa unui compartiment care rulează pe şina ei, se aude fluieratul ascuţit al locomotivei, urmat de invitaţia conductorului: „poftiţi în vagoane”, apoi smuciturile de rigoare şi Vornicu simte nevoia

desprinderii de Prislop. Poate de moment. Poate pentru totdeauna. Dar simte nevoia desprinderii, ca şi când agonia şi moartea acelui cvasinecunoscut Grigore

Onescu-Borzeşti ar fi tras o linie groasă sub capitolul

Prislop, tăindu-i legăturile sentimentale cu lumea care hibernează dincolo de culmile înzăpezite, lume de care, iată, trenul acesta scârţâitor îl îndepărtează implacabil.

Închisese pleoapa mortului care se solemnizase într-o expresie hieratică. Borzeşti, dacă ar fi fost un sadic, i-ar fi împuşcat acolo la arie. Exista şi varianta asta. Nu-i împuşcase. Îi era recunoscător. Înainte de a muri îi spusese: „acolo”. Deci i se confesase. Îi mărturisise ultima lui dorinţă. Privise într-un loc fix. O poliţă săpată în stâncă. Pe poliţă o lanternă electrică. O carte cu scoarţe legate în piele şi un registru, ceva asemănător registrului popii Barbă Neagră. Se dusese sub firul de lumină venit din tavanul grotei. Cartea cu o mulţime de pasaje subliniate cu

creionul este Finalitatea ideală a existenţei umane, de Constantin Micu, editată de Casa

Şcolilor în 1943. Capitolul V. chenăruit cu creion roşu şi subliniat cu creion roşu se numeşte: Analiza factorilor transformărilor sociale. Lipsa de valoare a ipotezei determinismului geografic, rasist şi demografic al civilizaţiei. Cartea se află în raniţă, alături de acel caiet, care de fapt i-a fost donat de muribund, dar şi de legatara mortului, Iconia lui Stângu-Tauru. Văduva lui

Stângu-Tauru. El auzise paşii, mai curând ecoul lor în grotă pentru că grota funcţiona ca o foarte sensibilă cutie de rezonanţă, căutase din priviri a doua ieşire, ieşirea tainică, nu se putea ca omul hăituit să nu-şi asigure o retragere, o găsise, luase puşca-mitralieră şi se trăsese în galeria aceea strâmtă, mai curând o crăpătură în stânca calcaroasă. S-ar fi putut să fie vreun codrean care a auzit împuşcăturile şi a descoperit ursul, ori tainicul, omul de legătură cu lumea. S-a auzit un fluierat ca de mierlă. Linişte. Apoi a intrat o munteancă. În opinci. Cu un căput bărbătesc

vineţiu. Ducând pe umăr două straiţe. A pus straiţele jos. S-a dus la mort. Atunci a ieşit el din galerie, femeia abia l-a băgat în seamă, era ca acasă, gospodărea, a găsit luminări, chibrituri, a aprins trei lumânări la căpătâiul mortului, le-a lipit pe un tocător din lemn. L-a certat pe mort cu glas duios, un fel de bocet cu modulaţii când ascuţite, când blânde. Că de ce n-ai ascultat Grigore brăduţu meu, că ţi-am descântat de „ăla” – a înţeles că „ăla” era ursul – da’ tu numai cu cuţitul umblai după „ăla”, să nu se audă puşcăturile, (deci se dusese pe urme, văzuse ursul şi înţelesese) că venise vremea să se ia, îi trecuse sorocul de vădană, că fusese ea la Nucşoara, la schit şi acolo s-ar fi cununat, psalmodia, spunea că aşteptase primăvara ca pe o mântuire, că înverzeau luncile şi codrii şi veneau cântătoarele să-i dezmierde, că tu Grigore ai fost soarele meu, că oră Stângu îl ştii, mă chinuia şi mă zdrumica şi l-or luat ai lui, Taorii, le-am dat ce era al lor, am ţânut ce era al meu şi am luat căruţă şi cai să umblăm în pustă la muncă şi altele, de-ale lor. Nu plângea. Bocea.

Se tânguia, lăudându-l pe mort pentru bunătatea lui.

„Au, au, că m-ai aşteptat primenit şi bărbierit şi cum te-ai îndurat tu să mă laşi şi cui mă laşi, că-mi plânge trupşoru după tine, Grigoriţă al meu şi mă ard buzele, c-am venit ferit, ca pasărea, nici urmă n-am lăsat”, apoi şi-a oprit tânga şi l-a luat în seamă cu o luciditate rece, calculată. Dacă Grigoriţă i-a dat bucfarele, că l-a scos din ghiarele lui „ăla”, atunci ale lui să fie, că ea îl cunoaşte, este ofiţârul de la priveghi, Radu de-al doilea, care-a venit cu Radu dintâi, Belcotă. Căputul bărbătesc o făcea mai scundă decât era, îl dezbumbase, era roşie în obraji, plesnea de sănătate, se vedea pe ea că venise la dragoste, era plinuţă, sprâncenele negre, groase i-au amintit sprâncenele Augustei, ochii negri sclipeau ciudat în semiobscuritatea grotei, era aproape impudic de senzuală acolo lângă mortul ei. „Dacă nu mă spui, are şine să-i facă pomenirile şi să-i crească fata, că mumă-sa ai bună o lăpădat-o, s-o lăpădat şi ce Grigore şi mă rog io frumos ce dumneata

ofiţârule s-o cauţi oră Georgiana la Bucureşti la o mătuşă a ei care-o-nfiat-o să vedzi se şi cum, că io vin la Timişoara (zicea Cimişoara) o unde eşti s-o iau”. Iar bocea, a strâns o mulţime de lucruri, flanele croşetate de mână, ciorapi, l-a întrebat când aduce jăndarii că Amăriuţii o cam bănuia, o văzuse odată singură în Camena, că pe acolo urca ea vara, când nu-l ţinea pe Grigore la sălaş, ori acasă, avea unde-l ţine, să nu-i spună lui Amăriuţii, n-are rost, acum totul s-a terminat. Vorbea repede, sta pierdută lângă mort, se apuca de treabă, strângea, a fost şi momentul acela cumplit, ea s-a aruncat peste mort, a început să urle nebună, bolta grotei făcea ecou, urletele femeii îl sfredeliseră, îl împunseseră cu sute de ace care-i zbârnâiau în nervi, apoi vorbise cu ea însăşi: „audzi tu Iconie, un să-l îngropi tu, că nu poţi săpa singură că-i pământu’ îngheţat, era bine aici să prăvăli stânşile, da cu se; o mai bine colo sub molidu nost unde şedeam noi să vină căprioarele la apă, o audzi ofâţârule, mă ajuţi, o chemi jăndarii?”

— „Trebuie să-i chem, Iconie, ca să se îngroape, să se uite. Că trebuie să duc armele astea la post. Altfel…”

„– E mai bine să-i chemi. Ştiu că nu mă spui; Asta-i taina mea. Şi-a lui. Şi-a tea”. I-a explicat complice, pe şsptite, cum venea ea pe poteca de apă, poteca femeilor din Topla, are un frate în Topla, venea numai de câteva ori pe iarnă dacă Grigore era aici, că nu stătea aici decât vara, ori toamna, iarna stătea la ea. Aşa că nu erau urme şi din vorbe înţelesese că-l credeau fugit, dacă n-ar fi fost „cinele de jăndar, Amăriuţii, că ăla amiroase mai rău decât cinele Zdup, ăla care căuta prăstă tot”.

Poate că moartea aceluia se umanizase, Iconia o umanizase, dar o şi scăzuse din singurătatea care-i dăduse o anume măreţie, un anume tragism. Ştie că este complice cu Iconia. A luat armele, Iconia a rămas să-l grijească, a socotit foarte exact când are să ajungă „jăndarul”, adică mâine pe la amiază, că lui îi vor trebui trei ceasuri bune să coboare în Prislop, aşa că ea va pleca

mâine de cum se face ziuă. A predat armele lui Amăriuţii, cu proces-verbal, a dat o declaraţie cum s-au întâmplat lucrurile, Amăriuţii l-a privit lung, s-a tot foit.

a tot mormăit că mai bine-l lăsa să moară acolo, că se complică lucrurile, că o să vină o sută de şefi care-i vor cere nu numai pielea cu blana ursului; dar care se vor întreba cum naiba s-a făcut ca ofiţerul să-l întâlnească pe Onescu-Borzeşti chiar aşa, din întâmplare, şi ăla să moară sfâşiat de urs, cine garantează că Vornicu nu l-a ucis pe Borzeşti cu lovituri de pumnal ca să scape de-un complice periculos şi cine garantează că n-a fost acolo şi o staţie de emisie-recepţie şi alt fel de armament şi documente care ar fi condus la o reţea necunoscută…

Amăriuţii asudase. Umblase de colo, colo. Era singur, ajutorul lui ancheta o crimă în Zănogi. A trimis un miliţian după tovarăşul Pătru C. Dragalina care-a venit pe la ora 18.05, pentru că la ora 18.20 s-a redactat a doua declaraţie în urma declaraţiilor date de tovarăşii Pătru

C. Dragalina şi plutonierul major Gheorghe M. Amăriuţii, şeful postului de miliţie Prislop. Cele trei declaraţii spuneau că în ziua de la ora de anul atâta, tovarăşul Radu Vornicu a vrut să recunoască muntele Arjana şi valea Studena, pentru o lucrare despre vechea Comunitate de avere şi să stabilească, conform registrului cadastral, hotarul proprietăţii obşteşti a companiei grănicereşti Prislop. Nefiind înarmat, l-a rugat pe tovarăşul

Pătru C. Dragalina la care a şi stat, de la data la data, să-l însoţească, adresându-se în acest sens şi şefului postului de miliţie Prislop, care, cunoscând locurile, stand că s-a semnalat prezenţa unei haite de lupi, a luat măsuri şi i-a însoţit.

Declaraţia a pornit de la Pătru. A venit la post.

A ascultat. S-a mirat şi s-a supărat: – „Adică nu mai aveţi încredere în mine don căpitan Vornicu, acu după ce mă cunoaşteţi, că aţi avut atunci, acolo în bălţile alea gin pustă când am aruncat io podu’ în aer la parolă şi-am tras în ăia

care, vă-ncolţiseră şi-aţi avut încredere aici, când am venit io cu revoluţia şi-acum?” Cum să-l fi lăsat el pe don căpitan singur în munte? Domn căpitan n-a vrut să-i îngreuneze situaţia şi aşa grea, pe care i-o face Ianoşelu. A fost şi el cu domnul căpitan.

Poate povesti fir pe fir, totul. El deţine copii după registrul cadastral şi schiţe cu hotarul averii grănicereşti, el cunoaşte locurile. Aşa că dă şi el o declaraţie. Amăriuţii s-a scărpinat în cap. S-a foit. A tuşit. Se vedea pe el că-şi rupe carnea cu unghiile. „Ce idee la domnul căpitan să ia totul pe umerii lui. De ce să dispreţuiască domnul căpitan autoritatea. Tocmai domnul căpitan?…”

— Şi urmele? a întrebat.

— Păi mergem acum, să vedem cum stau lucrurile.

Era noapte. Stelele scânteiau. El pica de oboseală. Au urcat direct din curtea postului, pe o potecă dintre Borugi şi Topla, călcându-şi în urme cu Pătru în faţă, care luase şi puşca-mitralieră, ei luând pistoalele-mitralieră.

A fost un drum icnit, greu, şase ore de marş, au interceptat urmele lui, le-au luat din poteca bătută care ducea la sălaşe, au coborât pe urmele schiurilor, au ajuns la locul unde zăcea ursul. Au văzut o vulpe care pândea şi acolo el a vorbit tare, a povestit cum s-a sculat Onescu-Borzeşti sprijinindu-se în puşca-mitralieră – şi Amăriuţii şi Pătru fuseseră bătuţi crâncen, fuseseră umiliţi de

Onescu-Borzeşti, Amăriuţii îi adulmecase urmele, poate l-ar fi prins până la urmă, când s-au apropiat de grotă el a tuşit, s-a oprit, le-a explicat cât de bine este mascată grota, cu toate că drumul de care trece la nici două sute de metri de ea, prin pădure. Iconia nu mai era lângă mortul ei. Nu mai ardeau nici luminările. Poate că lui

Amăriuţii i-a mirosit a spermanţet. L-a auzit cum aspiră aerul pe nări. „Am găsit luminări şi i le-am aprins”, a spus, când Amăriuţii a plimbat lumina lanternei prin grotă. „Puteam să-l caut o viaţă la Iconia lui Stângu-Tauru”, a spus Amăriuţii. „Ea îl iubi aici şi eu nu putui s-o urmăresc zi de zi, că are sălaş mai sus, la obârşia Studenii şi fânaţ,

cam trei zile de coasă. Îl văzui într-o seară, amurgea, îl văzui prin binoclu, ieşise sus pe Cracul

Lupilor, de-atunci îl înghiţi pământu'. Vă raportai că avut semnele mele. Îmi luarăţi o grijă din sector. Eu zic să

coborâţi, rămân, Pătru îmi trimite ajutorul, mi-l trimiţi şi pe Achim a lu' Brăciră, pădurarul, îl ştii, stă chiar în capul cătunului. Îl scoli de faţă cu domn căpitan şi-l trimiţi şi să cunoască locul că aprind un foc. E mai bine aşa". L-a îmbrăţişat. Amăriuţii a rămas cu armele. Cu mortul. El a ştiut pe unde a fugit Iconia. S-ar bucura dacă Iconia l-a auzit pe Amăriuţii. Au coborât în Topla.

— Au sculat pe Achim a lu' Brăciră, pădurarul. El a ora

02.30. Omul s-a echipat fără să crâcnească. Pădurar. Îl sculaseră de lângă nevastă. La ora 08 au fost la Pătru unde-l aştepta Ochişor cu sania plină de puţini, Era sleit.

S-a urcat în sanie. I-a povestit lui Ochişor păţania, amestecându-i şi pe ceilalţi doi. A ştiut că fără regia lui

Amăriuţii şi-ar fi legat de gleznă un lanţ de ocnaş. Ruja este greoanie şi Ochişor a fost vorbăreţ, treburile merg bine, numai anul ăsta a cumpărat treizeci de oi şi un cârlan. I-a spus-o a nu se ştie câta oară.

…Trenul opreşte la Poarta. De câte ori cobora cu rapidul spre câmpia bănăţeană, avea senzaţia întoarcerii la adolescenţă. De ce trebuie să mintă? De ce nu poate spune adevărul până la capăt? De ce să disimuleze? Ce este de acoperit, ce este necinstit, ce este acuzator în întâmplarea aceea crudă, sălbatică de ieri?… Ieri? Când ieri? Este nedormit, n-a avut vreme să se radă, să se spele, fumul locomotivei strecurat în compartiment l-a năclăit, se gândeşte la Pătru şi la Amăriuţii cu o dragoste bărbătească şi când trenul îşi dă drumul la vale, spre Armeniş, ştie că niciodată nu se va putea rupe de

Prislop cu toate că, iată, munţii se îndepărtează spre est, rămân acolo zimţuind cerul, un lanţ de creste scânteietoare şi imediat lângă linie se povârnesc abrupt malurile stâncoase ale

Timişului care-şi saltă valurile înspumate peste stânci, prăvălindu-şi-le spre câmpia timişană, acolo unde s-a-ntors el să-şi regăsească sufletul.

Este ora 8 şi 32 de minute când îşi aranjează standul.

Curăţă zăpada de la rădăcina celor doi fagi gemeni, eres-*

cuţi din aceeaşi tulpină, până ajunge la frunze, curăţă cuvârful bocancului şi frunzele, să nu foşnească, verifică încă o dată arma şi o încarcă cu două cartuşe Brenecke meşterite aseară de don Costache. Nu-şi instalează scăunelul de vânătoare, nu-i place să stea pe scăunel, nu se poate mişca liber. Rupe o creangă care-i maschează qâmpul de tragere spre mărăcinişul care gâtuie gura pârâului, loc făcut dinadins să adune şi conducă spre el jivinele hăituite. Maestrul de vânătoare îi indicase locul cu o nuia. El mulţumise, ridicându-şi pălăria vânătorească. Totul se petrecuse cu o disciplină surprinzătoare şi într-o linişte desăvârşită încă de la adunarea „localnicilor”, acolo unde-l găsise Virgil Belcotă, în capătul estic

al pădurii, unde don Costache se foise nemulţumit şi burzuluit, cu entuziasmul vădit în scădere. Jocul începuse încă de ieri după masă. El căzuse în plin joc. Adică fusese un drum de basm cu sania de la Izvin, unde coborâse din tren, prin Ianova spre sediul gospodăriei de stat pe care o conducea don Costache. Zonă colinară, dulce, cu zăpezi diamantine, spre seară arzând în culori violacee, văi semănate cu pâlcuri de arbori şi mărăcinişuri dese, refugii ideale pentru vânat, cu ştioalne îngheţate unde domneşte papura şi rugul şi tufele de porumbe negre, o panoramă vastă de spinări domoale, prelungi, unduind până sub orizontul întunecat al pădurilor din poala podişului Lipovei peste care se cernuse o lumină albastră, pură, irizată, care atingând zăpezile se aşchia în pulberi se înteietoare. O frumuseţe deplină, armonioasă, blândă, înlocuise măreţia aspră a peisajului alpin. Orizontul necuprins îi dăduse o stare stranie de echilibru şi descătuşare. Munţii îl adunaseră în el, îl înghesuiseră, într-un fel îl striviseră. Câmpia, colinele împădurite, întinderile vaste strălucind

molcom îl îmblânzesc, îl domolesc, lipsa verticalelor umple spaţiul de armonie, este un alt univers, mai apropiat, mai familiar. Vizitiul înfăşurat în şubă, taciturn, îi arătase cu coada biciului cu ciopor de căprioare, şi nu departe de valea pârâului Gherteamoş, într-o vâlcică, un solitar negru, un mistreţ uriaş care-şi deschidea drum spre crângul înzăpezit, tăind troianul cu pieptul. A avut atunci o clipă de pierdere de sine. A

simţit cum se pierde şi cum nu rămâne decât vânătorul.

Ca şi când vederea mistreţului vâslind în troianul viscolit pe fundul văii, în lumea aceea incertă de umbre cenuşii care prefigurează înserarea, ar fi anulat nu se ştie câte milenii de istorie, coborându-l la un sine uitat: vânătorul.

Vizitiul a oprit. S-a întors spre el. I-a şoptit: „Dacă staţi colo-n buza gaiului, şi io vin prin gai, îl puşcaţi”.

Vizitiul coborâse şi el în instinct. Ori el trăia în instinct.

Sărise din sanie. Se ştersese oboseala. Năclăiala. Încercase o învăluire. Abia răzbise prin troian, umbra i se lungise nefiresc pe zăpada violacee, când a auzit fluieratul ascuţit al vizitiului. Omul îi arăta ceva, sus, pe culme. Solitarul. Îi simţise. Fugea spre pădure. Când a coborât la sediu, era târziu, la aprinsul lămpilor. Cineva l-a condus la cantină. Mai exact la sala de oaspeţi, o sală de mese alăturată cantinei, unde mâncau inginerii, medicul veterinar şi, desigur, directorul. Don Costache oficia cu vervă, erau câţiva inşi îmbrăcaţi pentru vânătoare, aveau raniţele şi tocurile armelor agăţate în cuiere, câţiva ofiţeri de miliţie în cizme, bucătăreasa, o şvăboaică voinică, adusese cu încă o femeie o cratiţă de-a dreptul uriaşă, cele două femei au purtat-o pe sub nasul convivilor care se luptau cu nişte pocale zdravene, a aflat că în cratiţă, după reţeta lui don Costache, fierseseră înăbuşit, în sos de vin, niscai fazani, câteva potârnichi şi câţiva urecheaţi care se încumetaseră să atace furajele instituţiei. Don Costache purta un laibăr şvăbesc,

găitănat, era foarte vesel şi i-a şoptit: „du-te şi te odihneşte, vreau să fii în formă… Ai totul pregătit la gazdă”.

— A fost recunoscător, n-avea nicio poftă să chefuiască, oamenii aceia veniţi probabil să pregătească vânătoarea de mâine erau încinşi binişor, unul striga mereu: „pe aia cu vulpea, moş Dumnezeu, pe aia cu vulpea s-o auzim 1, probabil ceva mai licenţios pentru că se râdea cu adresă, aşa cum râd bărbaţii când petrec şi el a simţit o sfială, un fel de ruşine nelalocul ei, ce naiba, fusese soldat dar nu-i plăceau glumele sau poveştile fără perdea, mai ales când le spune tata. Nu se ştie dacă bărbatul gazdei era dus la muncă sau nu, gazda tovarăşului director, satul este şvăbesc, cum a dat de căldură s-a moleşit, s-a bărbierit la lighean, s-a spălat şi foarte tăcută, gazda i-a servit cina în odaia tovarăşului director.

Sobă de teracotă încinsă, o teracotă neobişnuită, verzuie, lampa mare de petrol cu abajur-clopot transformată în policandru, mobilă bătrânească din nuc lustruit, credenţ, pat comod,

masă cu patru scaune, perdele groase, croşetate de mână, un fel de interior de Inge, şi o Inge tăcută, fantomatică, în pofida corpolenţei, o şvăboaică plină, rumenă, fără vârstă. Va să zică acesta este universul cotidian al lui don Costache. Aici îşi petrece serile după ce îşi isprăveşte treburile lui gospodăreşti. Ştie că

Gostatul are ferme în câteva sate, că însumează aproape zece mii de hectare, că este foarte complex, viticultură, pomicultură, ferme de oi, avicole, de porci, cultură ceralieră, asta-l aleargă pe don Costache care, în compensaţie, se pare că şi-a aranjat excelent viaţa de „director”, scăpată de sub controlul şi exigenţele mamei. O pudoare fermă l-a făcut să nu rămână decât la aparenţe. Stabiliseră tacit, el şi tatăl lui, un cod, un statu-quo, o modalitate de neamestec. Pe urmă pieptul de fazan fiert înăbuşit până când carnea aţoasă se transformase într-un fel de pastă, pulpa de iepure dreasă cu tot felul de condimente, împănată cu slănină şi usturoi, potârnichea în sos de vin, vinul, ciupercile murate; nu se putea spune

că tovarăşii care muncesc în agricultură o duc greu. Mai la urma urmei de ce s-o ducă greu, ei fiind cei care fac pământul să rodească?!

Soarele bate oblic prin coroanele enorme ale fagilor.

Trâmba de lumină sfioasă, aeriană se filtrează printre crengi, lungind umbrele arborilor pe versantul văii de dincolo de pârâu. Aerul este gheţos, străveziu, se presimte moina amiazului. Pădurea este plină de liniştea dinaintea vânătorii. Don Costache şi-a mai potolit avântul cinegetic din clipa în care au ajuns în capătul liniei somiere săniile ocolului silvic, împodobite cu pocroviţe roşii.

Au tras la câţiva zeci de paşi de locul unde erau adunaţi

„Localnicii”…

„Eu sunt tovarăşul Nicolae Priboianu din Mehedinţi.

Venii să fac schimb de experienţă cu bănăţenii”, i-a spus omul care a rămas în standul din dreapta lui şi care scoate din husă o armă de

tir, un Geco pe care îl arătă şi care face o mulţime de semne neînţelese. Pe Vornicu îl irită foiala vecinului care tuşeşte, scurmă în zăpadă, îşi scoate raniţa, totul cu exces de gestică.

Aude sunetul prelung, metalic, clamoros al cornului maestrului de vânătoare, vestind începerea primei bătăi.

Chemarea rece, sălbatică a cornului trece prin trâmbele de raze argintii care joacă prin coroanele solemne ale fagilor. Aproape instantaneu, abia auzit, răspunde cornul brigadierului care conduce gonaşii. Vornicu înlemneşte în spatele celor două trunchiuri. Nu-i place vânătoarea cu bătăiaşi. Nu-i place să stea tupilat şi să tragă în vânatul hăituit, care nu mai are nicio şansă, reprezentând doar o ţintă în mişcare. Nu-i place să aştepte. Nu-i place să aibă vecini ca acest tovarăş Priboianu, producător de o mie de zgomote, care acum, poftim, îl fluieră şi-i arată că-şi schimbă locul, adică se mută mai în faţă.

Adică îi suflă vânatul; ori, în cel mai bun caz îl obligă să nu tragă pe direcţia lui. Se potoleşte şi

Priboianu din

Mehedinţi, cocoţat pe o buturugă în spatele unui gorun, închizându-i o frumuseţe de poieniţă pe dreapta. Îi rămâne deschisă la vedere şi foc vâlcica din stânga şi ulucul acela de mai priporos, foarte puţin adânc, dar oricum uluc pe care, probabil, va urca ceva din vale.

Lumina a trecut de la albastru la alb-argintiu, umbrele fagilor se scurtează, i se pare că fagii lui gemeni miros amărui a sevă şi a mugure, au coaja tânără, lucie, acoperită cu o boare de muşchi verzui şi de pe versantul opus al ulucului coboară în vâlcică un iepuroc de pădure, cu blana înspicată. Dispare ţupăind uşor, ca să apară la douăzeci de paşi de el, în gâtul ulucului. Se aşază pe fund. Rămâne nemişcat. Pe urmă foarfecă din urechi. Se ridică popândău. Mustăceşte. Este un iepuroi versat, calm şi viclean. Pocnetul sec, ca de bici. Mai mult plesnet.

Iepurocul sare în sus. Cade, se răsuceşte, sare iarăşi în sus, trec alţi trei iepuri în goană şi tovarăşul Priboianu îi face semn cu degetul la

gură. El a tras cu arma de tir, i-a tras nevânătoreşte drept în faţa nasului, împotriva tuturor instrucţiunilor maestrului de vânătoare, riscând să strice prima goană, măcar la flancul ei drept.

Şi-l reaminteşte pe Luchescu, javra hămesită a acestuia şi încordarea aceea plină de mister şi aşteptare şi cruzime care pusese stăpânire pe el în clipa când a sunat cornul, plesneşte. Focul idiot i-a retezat toate fibrele vibrânde care se-mplântaseră în străvechimile lui. Care-l scoseseră în lumina dulce a pădurii pe acela, vechiul.

Vânătorul. Şi luptătorul. Iepuroiul este plin de sânge.

Sângele roşu purpuriu face o pată pe zăpada pură, feciorelnică. Se gândeşte la Onescu-Borzeşti. Cum s-a ridicat pe puşca mitralieră, era sfâşiat de urs şi-acolo zăpada era amestecată cu sânge, nu-şi explică de ce s-a lăsat Onescu-Borzeşti surprins de ursul rănit?!

Un fazan! Vine pe jos, face nişte paşi de uriaş, bun alergător onorabilul. Leit în zale de aur,

smălţat cu roşu, cu gulerul alb strălucind, nu este decât aur şi smalţ şi rubin când trece printr-un petec de lumină, aleargă şerpuit, sare în vâlcica aceea adâncă de doi-trevi metri, şi-atunci îl vede iarăşi pe tovarăşul Priboianu care-i face semne, îi arată pliciul şi tot atunci simte el turma de mistreţi. N-o vede. N-o aude. O simte. Ştie când scroafa bătrână s-a sculat din culcuş, trebuie să fie undeva o viroagă adâncă plină de mărăciniş des, de nepătruns, unde înnoptează turma. O vede în închipuire cum se ridică pe picioarele dinainte. Cum ascultă. Aude grohăitul scurt, de alarmă. Scroafele cu godacii mari se foiesc. Urmează ordinele. Grohăituri mai mult brâhnite.

Turma se încolonează. Porneşte direct spre linia hăitaşilor.

Scroafa bătrână ştie lecţia. Se aud focuri de armă. Trag pădurarii. Scroafa bătrână îşi dă seama că este o altfel de vânătoare decât cele prin care-a trecut, când putea sta liniştită în viroagă, aşteptând să se apropie oamenii aceia gălăgioşi care miroseau atât de urât şi când ei ocoleau

adăpostul, bătând cu ciomegele în spinetul în care nu îndrăzneau să intre şi ea ţâşnea printre ei urmată de turmă şi trecea dincolo, în pădurea tânără sau cel mai ades ieşea la câmp, cum vrea să iasă şi acum. Vornicu urmăreşte itinerariul turmei după focurile de armă. Ştie când turma a apucat firul de vale care iese în capul mărăcinişului, acolo unde apare fazanul acela ca un gogoloi de smalţ rubiniu. Plici! Fazanul se răstoarnă nu departe de iepure, cu aripile zvâcnind şi capul căzut sub trupul străbătut de fiorul morţii. Tovarăşul Priboianu îi face semne disperate, arătându-i că vin mistreţii. Îşi ia arma care se ciocneşte de ţeava celeilalte arme, se agită acolo pe buturugă ca şi când ar ţine morţiş ca turma de mistreţi să ia act de prezenţa lui în faţa liniei de vânători, epolează, trage două focuri rapide şi atunci ţâşneşte din vâlcică un porc negru-cenuşiu, cu gâtul acela trapezoidal, scurt, care vine pieziş între el şi vecinul din stinga. X

Epolează. Lasă să treacă porcul din avangardă şi rămâne o frântură de secundă încremenit,

pentru că niciodată n-a dat busna prin faţa lui o asemenea turmă de mistreţi, parcă scăpată dintr-o crescătorie. Îi este destul de greu să aleagă. Urmăreşte un porc rânjit, urât, negru, cu o ureche despicată. Îi prinde botul pe cătare când animalul dă busna la nici treizeci de paşi, între el şi vecinul din stânga. Porcul cade într-un genunchi. Turma se scurge, apă neagră vălurită, godacii fug grămadă, scroafele grohăie. S-a dus. Porcul se răsuceşte scurt. Îl caută.

— A văzut. Se repede. Vornicu vede – sângele care-i bolboroşteşte din greabăn. A tras prea sus. Ocheşte liniştit gâtul gros, cu perii zbârliţi. Îi vede limpede urechea sfâşiată, ochii mici, injectaţi, colţii şi ritul plin de zăpadă. Trage şi porcul cade în foc. Se zvârcoleşte puţin. Înţepeneşte.

— Credeam că te ia în colţi, tovarăşe, spune Priboianu acela din Mehedinţi. Fiecare cu norocul lui. Atât că eu îl iau în raniţă pe când dumneata nu…

Omul împinge porcul cu vârful bocancului. Îi smulge un smoc de păr din greabăn. Pe urmă fuge

cu paşi de cocostârc, îndeasă în raniţă iepurele şi fazanul şi ajunge în stand în clipa când trece în goană, cu coarnele culcate pe spate, o frumuseţe de cerb carpatin. Atunci aude pârâitul repede şi susţinut al focurilor de puşcă.

— Şi vine tovarăşe prim, şi vine tovarăşi, uite aşa clănţănea din măsele, ori din colţi, ori din ce dracu' mai clănţănea şi zic, până aici ţi-a fost directore, nu te mai mănâncă Trocaru, te mănâncă ăsta cu ordinul muncii cu tot – pentru care vă mulţumesc tovarăşe prim – dar vă rog eu să-l propuneţi şi pe Trocaru, dacă am scăpat eu, adică m-a scăpat tovarăşul director Vornicu de ăsta, că mă şi luase de turul pantalonilor, unde eşti moş Dumnezeu, dă domnule declaraţie aici şi spune cum ţi-ai salvat şeful – auziţi tovarăşe prim, moş Dumnezeu e de şcoală veche, că dacă era de-al nostru, mă lăsa să mă sfâşie mistreţul, să-mi ia locul.

— Măi Gheorghiţă tu spune cum venea mistreţu mă la tine, de unde te mirosise mistreţu pe tine că eşti nou.

eşti brânzoi şi cum a făcut mistreţul când a dat ochi cu tine, cu cartuşiera asta nouă, galbenă şi cu spenţerul ăsta din blană de vulpe.

— Aolică, muică, ce s-o mai iau de la capăt tovarăşe prim, că iar mă apucă pandaliile. Fiţi atenţi tovarăşi. Ce mi-am zis eu. Trocaru pe la toate vânătorile, (râsete)

Trocaru pe la toate şedinţele câmpeneşti, îl vede şeful, îl mai scutură, dar nu-l uită. Hai zic, să mă mai arăt şi eu în lume, mai ales că mă invitase tovarăşu' prim.

— Gheorghiţă, treci mă la mistreţ…

— Vine el şi mistreţul, n-aveţi grijă, povestea este cu tâlc şi mă duc eu la moş Dumnezeu să mă echipeze de vânătoare, că de meciuri slavă domnului m-a echipat până am făcut bronşita aia nenorocită.

— Fă bine, îţi auzi de rău, spune foarte grav-mucalit don Costache, foarte fericit că într-un fel tipul acela bondoc, plin de sarcasme, care face pe bufonul, îl împinge în faţă…

— Vezi că bătrânul e în toane bune, i-a spus

Virgil

Belcotă, a împuşcat de data asta un mistreţ adevărat, pădurarii au plecat cu câinii să i-l aducă şi pe al doilea, a făcut un „duble”, chestia cu Matei Pava nu mai ţine mult, trebuie să mă grăbesc, nu e bine să ne vadă împreună prea multă vreme, neapărat mă interesează ce mi-ai spus, chestia cu Maramureşul este vitală, dacă te bagă în seamă.

— Cum adică, dacă mă bagă în seamă? se miră Vornicu.

— Naivule!... M-am dus să văd de-ale mele... Caută-mă. În primăvară trec la inginerie. Mai am un hop.

Sunt nişte mese joase, vânătoreşti, blăni cioplite din bardă, aparent cioplite din bardă, bătute pe picioare de salcâm de jur-împrejurul unei vetre săpată în pământ plină de jărăgai, lângă care doi brigadieri învârt ţepuşele în care se frig măruntaiele mistreţilor, între hălci de carne de porc intercalate cu bucăţi de ceapă şi de slănină. Tovarăşul Alexandru Belcotă 1 stă pe banca din

scândură pe care cineva grijuliu a aşternut o pocroviţă, cam la mijlocul mesei, cu spatele la masă şi la vatra cu jăratec. Asistenţa stă în picioare, într-un semicerc, avându-l la mijloc pe directorul acela mucalit, care se joacă pe sine cu dexteritate de artist, ca instantaneu să joace rolul mistreţului stupefiat că i-a ieşit în cale’s asemenea arătare împopoţonată ca un lord (nu se ştie de ce se amuză atât de copios tovarăşii la cuvântul „lord”).

Omuleţul dă ochii peste cap, pufăie, face pe mistreţul, în reproduce gândurile, adică, – mă, ăsta seamănă cu Trocaru, ia să-l iau în colţi, să mai răsufle şi săracul Geamănu” – râs în hohote – tovarăşul prim zâmbeşte şi el, dă din cap a mustrare – omuleţul se dă înapoi, pune capul în piept, se repede, pe urmă tot el o ia la fugă în cerc şi strigă: „Sări n ea Costache, că rămâne Vica văduvă” – râsete – omul se apără de fiară cu căciula, strigă „nea la troacă, mă, la troacă”, se ascunde după un brigadier care se roşeşte gotcă, nu ştie ce să facă, apoi apare calm, legănându-se,

răsucindu-şi o mustaţă închipuită este evident că-l imită pe nea Costache, salută cere—

monios şi spune: „săltaţi curul mai sus, tov, director general, să nu vi-l perforez” la care toată lumea este pe jos. Se râde homeric. Desigur, tipul spune cum a aruncat

el arma nouă, nouţă, leafa lui pe-o lună, cum a făcut un salt şi s-a agăţat de-o creangă care-n-nceput să pârâie şi mistreţul îi răsufla în tălpi şi-atunci, slavă Domnului

(accentua pe această propoziţiune mistică) s-a îndurat moş Dumnezeu să împuşte mistreţul. – „Da auziţi tovarăşe prim, afurisitul de moş Dumnezeu nu l-a împuşcat aşa, dintr-odată, l-a lăsat să se mai joace cu mine, să mă vadă cum ridic eu picioruşele de câte ori se asmuţea ăla la mine şi pârâia creanga aia, m-a lăsat să fierb în zeama mea că l-am tăiat luna trecută de la primă şi i-am luat şi inginerul şef, că prea se-nţelegeau ei bine şi acela unde se-nţelege prea bine directorul cu inginerul şef nu mai ştiu eu cum devine cazul”.

— Dat dracului eşti tu Gheorghiţă, spune

tovarăşul prim, ştergându-şi lacrimile. Râsese cu lacrimi şi toţi ceilalţi râseseră cu lacrimi, numai don Costache aşteptase tot timpul şi încheiase păţania înţelepţeşte.

— Să-ţi mai bagi pielea în saramură pentru directorul general.

Râsete.

— Norocul al bun, tovarăşi! A fost o vânătoare frumoasă! spune tovarăşul Alexandru Belcotă, ridicând olcuţa cu ţuică fiartă.

Un sunet de corn.

— Dubleul, anunţă măreţ maestrul de vânătoare.

Vânătoarea s-a terminat. Este ora 14.10. Soarele bate pădurea de pe liziera ei sud-vestică. Vornicu îi mulţumeşte în gând acestui Priboianu pentru faptul „că-l bagă în seamă 1, adică nu este chiar singur şi stupid, pentru că don Costache s-a vârât cu directorul lui în curtea primului secretar, Vornicu l-a văzut când i-a făcut semn vizitiului şi acesta s-a precipitat cu două damigene pântecoase, a fost o foială până s-au aşezat

mesenii, timp în care Vornicu a văzut gonăşii adunaţi de pădurari undeva pe linia somieră, acolo se plătea ziua, ori se dădeau nişte bonuri de crengi; erau feciorândrii, dar erau şi bărbaţi în toată firea, mistreţii, vreo şase, au fost încărcaţi în două sănii care-au şi plecat, pe urmă Priboianu i-a făcut loc la masă şi i-a prezentat o fleică zemoasă pe o talpă de pâine de casă, nişte ceapă pârguită şi o felie de slănină prăjită pe jar, cu creasta şi şoricul pline de cărbune.

— A fost o vânătoare frumoasă, spune un tovarăş în cojoc din blană.

— Da, a fost o vânătoare frumoasă, răspunde ca un ecou alt tovarăş, îmbrăcat în haine de silvicultor, foarte slab, adus de spate. Dar putea fi şi mai frumoasă, tovarăşe preşedinte, dacă Andrica mă asculta pe mine şi începea goana dinspre Sălciua, adică dacă făceam întâi parcela Sălciua.

Tipul demonstrează desenând cu vârful cuţitului de vânătoare pe masă; de ce era mai bine să se înceapă vânătoarea din parcela Sălciua; dar

se pare că grăsunul, tovul preşedinte nu prea înţelege şi este foarte preocupat de destinul unei bucăţi de ficat pe care unul din brigadieriibucătari o prăjeşte atât de atent încât i-a ieşit vârful limbii şi fără voia lui, omul se linge pe buze şi înghite în sec.

Miroase a cărnuri fripte pe jar, un fuior subţire de fum se ridică spre cerul pur, luminos, se aud caii ronţăind fânul din codârla săniilor şi Vornicu îi face loc lui don Costache, care se aşază lângă el, şoptindu-i:

— Nu este momentul!

— Ce moment?

— Să te prezint!

— Dacă nu încetezi, am şters-o… Şi te poftesc, fără manevre. Am văzut! Am înţeles! La ce te tot înghesui în faţă? Te spun mamei.

— Mama! Mama! Ce ştiţi voi, mârâie don Costache şi se ridică, cotindu-l, pentru că toată lumea se ridică şi închină paharul. Atunci interceptează el privirea mirată a primului secretar şi tot atunci apare un pădurar călare,

omul rămâne surprins când vede lumea aceea ridicată în picioare, descalecă, scoate din geantă o hârtie şi nu ştie ce să facă.

— Vedeţi careva ce vrea omul, spune Alexandru

Belcotă.

Este o nelinişte între convivi. Maestrul de vânătoare îi face semn pădurarului. Hârtia ajunge la Alexandru

Belcotă, care o citeşte de câteva ori, o păture şte, o vâră în buzunarul hainei de vânătoare, se ridică şi spune:

— Tovarăşi sunt chemat urgent la sediu… Nu vă stricaţi petrecerea. Vă rog, tovarăşi. Norocul al bun. Şi, pentru cei cu care nu ne mai vedem, la mulţi ani! Vă mulţumesc. A fost o vânătoare frumoasă… Dacă tovarăşul

Vornicu ăl mic vrea să se întoarcă la Timişoara, am un loc pentru el.

Cotul lui don Costache înfipt în coaste. Înainte de a putea face o mişcare, don Costache îl împinge de pe bancă, îi spune că arma i-o aduce el la

Timişoara, că tov, prim este uluitor, nu se uită la tine un an de zile şi dintr-odată… Se aferează, este mişcare, toată lumea se ridică, tovarăşul prim îi face semn să vină în sanie, un semn amical şi lăsându-se înfofolit, spune:

— Auzi Gheorghiţă, să ne povesteşti de revelion chestia cu mistreţul, că tovarăşii n-o ştiu şi pe mine n-or să mă creadă. 1

Vornicu se urcă în sanie lângă zeul tutelar al locului.

Tata a rămas la câţiva paşi de sanie într-o atitudine plină de respect şi lui Vornicu i se pare că mustaţa lui don Costache s-a înfoiat cu totul neregulamentar şi că surtucul este gata să-i plesnească pe la cusături.

— Domnule, dacă nu le-aş fi spus că n-or să ţină sudurile alea de la baza cupolei, acum să vezi cheltuieli suplimentare, cum o să tragem cupola la loc, poate o să montăm o macara-gigant, noroc că a mai rămas una pe şantier, spusese Alexandru Belcotă de cum ieşiseră din pădure în drumul de sănii. Auzi, îţi mai aduci aminte de noaptea aia

când m-ai scos la băgrinul uscat, ori trăsnit, nu mai ţin minte, când am fugit eu la Ramna că era

Ceauşu pe urmele mele? Ce timpuri!

Radu Vornicu urmăreşte pregătirile solemne ale lui

Alexandu Belcotă, lui i se par solemne, totul i se pare solemn şi se simte excelent că l-a uitat toată lumea în afară de colegul lui, inginerul, lectorul de la Politehnică.

Vasile Dascălu, care este foarte prietenos cu el de când l-a văzut intrând cu tovarăşul prim. Drumul cu sania şi pe urmă de la Pişchia cu maşina, o maşină de teren, în care era o căldură îndoielnică, drumul a fost ciudat şi revelator. Alexandru Belcotă n-a mai vorbit poticnit, dur, aşa cum o făcuse la ei acasă, ori la Reşiţa, unde s-a dus el să-l avertizeze, fără să-l cunoască, de dragul domnului Costache care, i se păruse atunci, se vârâse într-o afacere periculoasă. Omul dobândise o anume gravitate, nu era o gravitate făcută, artificială, lui i s-a părut că este un reflex al gravităţii lucrurilor de care răspundea.

Adică o regiune cât un ţinut. Întregul Banat cu agricultura lui, cu minele, uzinele lui uriaşe, cu fabricile puzderie, cu învăţământul de toate gradele, cu lipsa de locuinţe, cu aprovizionarea, cu comerţul de stat, cu instituţiile de cultură, cu problemele specifice unei regiuni multinaţionale şi mulţi confesionale, un adevărat labirint

cu zeci şi zeci de fire de comandă care se strângeau nod în mâinile puternice ale acestui om necunoscut care, acolo în sanie, apoi în maşină până acum câteva clipe, a fost apropiat, cald, ca şi când ar fi redescoperit un prieten vechi, ori o rudă îndrăgită.

— Dacă mai ţin eu minte bine, când am vorbit noi de istoria Banatului, de bătălia de la Arcole, unde ne-am făcut faimă europeană, pe urmă de 1848… Mai ştii?

Eram înghesuit rău. N-am prea avut vreme să le pun cap la cap. N-am nici acum. Noi vă creăm vouă, intelectualilor, vreme să gândiţi. Şi condiţii să gândiţi. Nu cred că acolo la B. ai chiar condiţiile cele mai bune. Părerea mea este să te

muţi aici. Mi-a spus Micotă şi eu sunt de acord cu planul vostru. Nu putem începe decât de la istorie. Am mai vorbit noi. Sunt bune şi poeziile cu

Ilenuţa tractorista. Exprimă emanciparea femeilor simple. Dar nu ne putem opri la Ilenuţa tractorista. Ai văzut vreodată planul de sistematizare al Timişoarei?

Pe platforma industrială ai fost vreodată? Bag mâna în foc că nici gospodăria conului Costache n-ai văzut-o cu de-amănuntul! Vezi de ce zicem noi că totul porneşte de la cunoaşterea vieţii? Şi că depinde de ce tren prinzi în viaţă?

Alexandru Belcotă monologase până au intrat în Durabrăviţa. Un monolog în care-l implicase ca partener tăcut. Se vedea că nu are nevoie de replicile lui şi că nu-l interesează replicile lui. Aceiaşi ochi verzi, duri, mustaţa retezată deasupra buzelor, masiv în scurta îmblănită, nu prea înalt, tuns perie, cărunt la tâmple, îi era familiar mai ales prin aerul Belcoteştilor, prin craniul lor sferic, prin felul în care-şi odihnea ţărăneşte, mâinile puternice pe genunchi. Soarele ardea chiar în

botul maşinii, umpluse maşina cu o apă roşietică, pusta bănăţeană se pierdea sub cerul împurpurat, totul fusese neverosimil pentru că el îl cunoscuse pe Alexandru Belcotă într-o epocă limită, când era proscris şi trebuia pus la zid pentru activitatea lui ilegală îndreptată împotriva statului de-atunci şi la interval de un deceniu, iată-l în fruntea unei regiuni, în plin proces revoluţionar, adică omul parcursese, într-un deceniu, un drum de câteva vieţi.

Vornicu ascultase cu atenţie monologul lui Alexandru

Belcotă, care, într-un fel era şi un soi de catehism. Fusese mai ales atent la locul din spaţiul revoluţiei în care se fixase Belcotă. Se simţea, se înţelegea că Belcotă îşi asumase responsabilităţi care ţineau de istoria însăşi.

Istoria care se scria acum, fără să neglijeze istoria acestei istorii şi asta l-a cucerit pe Vornicu. Nu sentimental.

Raţional. Alexandru Belcotă nu spusese o lozincă. De cum intraseră în Timişoara se-

nviorase. Nu se dăduse jos din maşină când şoferul trăsese în faţa vilei somptuoase din Parcul Rozelor. Spusese: „Adu trusa numărul

4, vezi că e în garaj pe stălaj”. Şoferul adusese o trusă de lemn, „desigur pentru sudură”, îşi spusese Vornicu, trecuseră Bega, urcaseră pe bulevardul Mihai Viteazul, pe la Politehnică, se înserase, studenţii jucau hochei pe patinoarul lor, apoi recunoscuse strada Cluj şi maşina stopase în faţa unei clădiri moderne, aflată la roşu, peste care se boltea o cupolă metalică, hâită puţintel. Maşini de teren, tovarăşi cu şepci prin care-şi subliniau rangurile oficiale, un proiector care bătea pe cupolă şi câţiva sudori acolo sus, pulverizând roiuri de scântei albăstrii.

Lui Vornicu i s-a părut că la venirea lui Alexandru

Belcotă toţi bărbaţii aceia cu şepci, ori cu căciuli, au răsuflat uşuraţi. Ca şi când cupola aceea hâită i-ar fi apăsat de moarte şi dintr-odată a venit Alexandru

Belcotă, a pus umărul, a săltat-o, trecându-i

toată greutatea pe umerii lui.

— Dudescu este aici? a întrebat Alexandru Belcotă ţâşnind din maşină şi uitându-l.

Pregătirile, care lui Vornicu i s-au părut solemne, au fost sumare. Cineva i-a pus lui Alexandru Belcotă un şorţ de sudor şi primul secretar a abordat schelele cu o uşurinţă surprinzătoare, strigând.

— Neacşule, eşti sus?

— Sunt, tovarăşe prim.

— Aşteptaţi-mă şi pe mine.

— Fiţi atent la trecere. Se leagănă.

— E un sudor de mare clasă. Asta este pasiunea tovarăşului. A şi înfiinţat un centru de cercetări. Cum, nu ştiai? Iarăşi a avut dreptate. Le-a spus proiectanţilor, am fost acolo când s-a discutat, să dubleze baza cu nişte console metalice care să sprijine construcţia cam la două treimi de la bază, au zis că au altă soluţie modernă, uite că nici n-au acoperit-o cu sticlă şi a cedat.

Dacă se aşternea zăpadă? Ori o mişcare seismică cât de mică?! Atunci?

Vasile este vorbăreţ, îi explică greşeala proiectanţilor, nişte băieţi tineri, dacă erau vechi, ocna îi mânca; acum ei vor să elibereze cupola, nu va fi altă soluţie tehnică decât s-o aşeze direct pe coronament. Vornicu nu înţelege mare lucru. Îl fascinează prezenţa lui Alexandru Belcotă, acolo sus, unde el nu s-ar fi urcat. Nu faptul în sine îl fascinează. Îl fascinează posibilitatea primului secretar de a trece de la o expunere de principii la acţiunea directă, la implicarea şi asumarea responsabilităţii totale, înainte de Dumbrăviţa îi creionase cum vede el organizarea instituţiilor culturale generale şi mai ales pe cele specifice Banatului, astfel încât toate la un loc să contribuie cu maximă eficienţă la crearea unui climat cultural nou, revoluţionar.

— Noi să creăm climatul. Să depistăm talentele de toate felurile. Să le aducem în acest climat. Pe urmă procesul este dialectic. În câţiva zeci de ani, vom depăşi tot ce-a creat burghezia. Mă înţelegi? Vorbesc de cultura de masă. Asta mă interesează. Accesul maselor la cultură.

Aici cred că stă cheia viitorului. Începând cu reforma învăţământului şi terminând cu şcolile populare de artă.

Mă înţelegi? Fermentul, focul este alimentat de forţa revoluţionară. În industrie este altfel. Concentrăm mijloacele tehnico-materiale, oamenii muncesc în draci, simt şi ei că ne-am luat de gât cu timpul, inteligenţă tehnică avem şi producem mereu; este altfel în cultură, ceva nu înţeleg eu până la capăt, dar zic: dac-o luăm dialectic şi fără să pierdem din vedere perspectiva istorică, reuşim.

Acum omul este sus, i se aude glasul:

— Unde eşti Dudescule, unde eşti că ori o pui la loc, ori pleci legat şi dintr-odată în sala aceea uriaşă, la roşu, plină de schele, bene, fierăraie, se face linişte de moarte. Este frig umed, mimase a mortar îngheţat, a var, tovarăşii cu şepci amuţesc şi colegul lui de clasă îi şopteşte:

— Ăştia şi-au mâncat şi revelionul şi primele şi partidele de schi la Semenic.

Vornicu se simte strâns de braţ. Şoferul care

ţine

„Trusa numărul 4”, îi şopteşte conspirativ: „Tovarăşului îi place să-l conduceţi, dacă v-a invitat cu dânsul”. Nu înţelege. Toată lumea urmăreşte cu atenţie coborârea tovarăşului prim de pe schelele luminate de un proiector apărut nu se ştie de unde. Vornicu îşi aude glasul sentenţios zgâriindu-i timpanul. Glasul grav cu care-i citise el Valentinei din testamentul lui Rodin: „Ne perdez pas votre temps a nouer des relationes mondaines ou politiques”. Va trebui să reconsidere preceptul din perspectiva angajării. Entuziasmul lui Alexandru Belcotă nu este nici făcut, nici declarativ. Este responsabil. Cu forţa de a implica. De a se transforma în act. În viaţă. Este ceea ce-şi dorise. Să se implice. Primul secretar spusese:

„Noi să creăm climatul”. Care „noi”? De ce-l implicase în acest „noi”! Ce are acest „noi” cu Matei Pava? Cu spaimele lui Virgil Belcotă, fiul primului secretar?!

— Mă bucur că m-ai aşteptat, spune Alexandru Belcotă şi-l ia de braţ. Dudescule, mâine vii la

mine. Ora şapte treizeci. Îl aduci şi pe Neacşu. Aduci proiectanţii.

Să ştii că vă imput toate cheltuielile, dacă nu găsiţi soluţia cea mai simplă şi cea mai ieftină. V-aţi învăţat să aruncaţi banii statului pe fereastră. Nu l-am văzut pe tovarăşul secretar Ogherlaci.

— Aici sunt, tovarăşe prim… Vin şi eu mâine cu tovarăşul profesor Dragnea.

Alexandru Belcotă ridică din umeri. Tot ţinându-l de braţ îl împinge spre maşină, mormăind:

— Ce risipă, am să-i spânzur de limbă, toate de-a valma, se vede că n-au lucrat la patron, că nu le pasă…

…

— Nu seamănă cu ce-ai văzut la mine, la Reşiţa, spune Alexandru Belcotă… Revoluţie nu înseamnă să ne întoarcem în peşteri. Atât că n-am reuşit s-o conving pe

Ana, pe nevastă-mea să plece de-acasă. Ştii de unde!

Zice: „n-ai să fii prim secretar toată viaţa”. E

bine să aibă omul casa lui. Ana este cam mic-burgheză. Şi poate să aibă dreptate până la urmă. Stă cât stă aici... Să ştii că m-am gândit la toate acţiunile tale de-atunci. Ţi-am spus că mă pricep la oameni. Puteai să mă trădezi. Să trădezi din punctul meu de vedere. Din al tău, ţi-ai fi făcut datoria... Noroc!

Paharul este de cristal gros, coniacul generos, lumina aplicelor cu abajururi din mătase verde cade difuz pe mobilierul nou, un birou enorm pe care sunt stivuite câteva cursuri ale Politehnicii, facultatea de electromecanică, birou maroniu-roşcat, o canapea comodă tapiţată cu mătase tutunie, două fotolii adânci pandant la canapea şi la măsuţa joasă, ovală, pereţii zugrăviţi într-un verde-gălbui, câteva tablouri reprezentând numai şantiere şi construcţii de blocuri, o scară interioară din stejar care duce undeva sus, o arcadă în care sunt prinse perdele castanii, cu franjuri, sufrageria, tot nouă, tot maroniu-roşcată cu tapiţeria de catifea verzuie, o nişă plină cu plante agăţătoare şi tot acolo un acvarium

iluminat difuz, covoare ţesute de maşină din care se văd prin instituţii, frez, cu modele geometrice şi o „tovarăşă”.

foarte tânără, rujată, cu manichiura făcută, purtând o rochiţă de satin negru, şorţ alb şi un fel de parură scrobită care-i strânge părul oxigenat. Şoferul este foarte familiar, i-a adu, s-o pereche de papuci de casă şi Alexandru Belcotă a încălţat papuci de casă, rămânând doar într-o cămaşă cadrilată şi în pantalonii de vânătoare.

Caloriferele sâsâie, este ora 20 şi 15 minute, s-a spălat la baie, o baie uriaşă în faianţă sidefie şi se întreabă dacă această invitaţie neaşteptată are doar un scop sentimental, acela de a reaminti un moment dramatic pentru gazdă, care, privit retrospectiv, înseamnă o răscruce pentru amândoi. Radu Vornicu nu s-a gândit niciodată să pună în relaţie gestul lui de atunci cu actuala situaţie politică a lui Alexandru Belcotă.

— Aveţi o memorie straşnică, îi spune… Nici cu a mea nu mi-e ruşine. Mai ţineţi minte? (îl vede pe

Alexandru Belcotă de-atunci: cu geamantănaşul, maro din carton presat şi pelerina de ploaie făcută sul şi raniţa aceea cazonă, cu bocancii prăfuiţi şi scâlciaţî)… Mi-aţi spus după ce aţi remarcat tihna burgheză de acasă, a, nu burgheză ca la Balzac, ca la Lenin (urmăreşte surâsul lui

Belcotă, vag, incert, privirea lui care cercetează apartamentul ca şi când atunci l-ar fi văzut întâia oară) mi-aţi spus: „Contează că ai făcut-o nu pentru mine personal.

Vrei?” Atunci m-am angajat faţă de mine în sensul acela. Eraţi un om hăituit, apărat de tata. Eu eram absolut apolitic, dar crescusem între oamenii care vă apărau. Asta a fost totul…

Alexandru Belcotă îl priveşte fix cu ochii lui verzi.

Îi pune mâna pe umăr.

— Nu ştii ce mână liberă îmi dai… Mulţumesc, aviatorule.

— Am fost.

— Ştiu… Tovarăşa Florica, dă-ne cina şi eşti

liberă până mâine seară. Spune-i lui Tibi că tovarăşul Vornicu se duce acasă pe jos. Să vină mâine la şapte fix… Ştii, nu prea primesc vizite, sunt toată ziua pe teren, mai ales

Reşiţa mea pune probleme – o mie de probleme – de la modernizare la locuinţe pentru muncitori şi economate şi cantine, şedinţe, nu prea am vreme de vizite. Nu prea am vreme să mă-ntreb ce mai fac şi cum o mai duc.

Alexandru Belcotă se ţine de rău pentru slăbiciunea lui. Îşi aduce aminte de felul cum a venit aviatorul acolo

Ia Reşiţa, apoi cum l-a primit conu Costache, cina aceea frugală, răchia, atmosfera aceea doar aparent tihnită, l-ar fi arestat şi pe conu Costache dacă-l urmăreau mai strâns. N-a mişcat un deget pentru Vornicu al bătrân, dar i-a confirmat numirea ca director şi n-a făcut rău, moş

Dumnezeu a pus pe roate Gostatul, are trei diplome de frutaş în trei ani consecutiv, depinde de el să rămână acolo sau să cadă. Cu Vornicu ăsta micu’ lucrurile sunt afurisit de complicate. L-

a scăpat pe el atunci, asta înseamnă că a ajutat partidul, cădea el după ce căzuse nucleul de partizani din Semenic se decapita organizaţia ilegală din Banat. L-a scăpat pe Matei Pava din mitralierele S.S. – iştilor, a aruncat podul în aer, practic a salvat şi organizaţia din B. aşa s-a întâmplat să-l amestece evenimentele în politică, face pe naivul afurisitul, dar este perfect conştient de el însuşi. Pe urmă chestiunea cu

Virgil. Bestiile lui Vărzaru l-ar fi curăţat. Şi în ce chinuri. S-a întâmplat să fie acolo tot Vornicu ăsta micu', pe semne că are un Dumnezeu al lui, prea îl slujeşte întâmplarea. Orice-ar face Virgil pentru că Virgil nu înţelege nimic dincolo de principiu, ori ce-ar face Virgil este singurul lui fecior şi nu-şi dă seama idiotul că abia astăzi ramura Belcoteştilor de la Reşiţa, a mai săracă, dar şi cea mai revoluţionară a ieşit la lumină şi la istorie, cam ca în 1848. Nu este adevărat. Cu totul altfel decât în

1848. El nu vrea să-i creeze lui Virgil niciun favor.

Dimpotrivă. Dar nici să piardă locul câştigat nu vrea, pentru fanteziile lui Virgil, pentru lipsa lui de tact politic. Dacă n-a vrut să meargă cu el, putea să-şi vadă de treabă. Se întâmplă ceva, nici Frenţiu nu-l mai informează, este un gol de informaţii în care-l ţin în legătură cu Ardelean, aici este veriga slabă, nu trebuia să-l protejeze pe Ardelean, nu trebuia să se dea pe mâna lui

Ardelean, asta a fost greşeala lui capitală şi băiatul ăsta este şi el implicat, nu ştie cât, nu ştie cum, dar este mai bine să-l aducă la Timişoara, să-l aibă sub ochi.

— Mă interesează relaţia revoluţiei cu ţărănimea, cu istoria şi cultura, spune Radu Vornicu, de aceea am şi găsit foarte interesantă propunerea tovarăşului Micotă.

— Relaţia revoluţiei cu clasa muncitoare nu te interesează?

l – Mă interesează, dar nu sunt în temă…

— Stai un an la Reşiţa, tocmai căutăm pe cineva la

Casa de cultură a sindicatelor şi intri în temă

până-n gât.

Auzi aviatorule, ce naiba nu-ţi plac icrele, sunt de Manciuria, mi le-a dat generalul Tendreakov, Jura Tendreakov, umblă şi el după mărturii de pe front, ptiu, cum naiba nu m-am gândit, ia să notez eu aici, o întâlnire cu veteranii sovietici şi români la9 mai, la Casa Armatei.

Eşti al meu. Ia să-mi organizezi tu întâlnirea, deci să notez eu aici, colonelul Stoian, e de-al tău, aviator, de la

Valea Păi, îl facem general de 9 mai. Cade tocmai bine…

Salamul îţi place? Cita urs, cita mistreţ, avem un neamţ, un specialist grozav. Acum hai s-o luăm puţintel mai organizat. Cum merge colectiva de la B? A, nu producţia. Aia o ştim la bob. Oamenii. Cum s-au împăcat ei cu viaţa asta nouă, am venit noi în întâmpinarea nevoilor lor, am făcut noi în câţiva ani mai mult decât burghezia într-o sută? Unde-am rămas în urmă? Că una este să-mi

tot vâre sub nas statistici, să-i îmbrace pe mulgători în halate albe când vin eu la grajduri, că

ştiu, ştiu numărul de 1 maşină şi dau telefon din comună în comună; ori îi anunţă chiar tovarăşii care răspund de raioane, ori instructorii de partid şi atunci nu ajung eu la adevărul, adevărat. Raportează că au cules sută la sută… Mda…

O forţă uriaşă. Obligaţia noastră este s-o punem la treabă…

Alexandru Belcotă se stăpâneşte. Băiatul ăsta ştie să asculte. Adică înţelege. Şi mai ales nu dă din coate.

Trebuie lăsat în voia lui. Înseamnă ceva? Merită o investiţie? O să-i aplice metoda lui de „cadre”, care prea arareori a dat greş. Răspunderea. Într-un an trage linie şi adună. Rămâne sau se pierde în anonimat… Telefonul, îl şi uitase.

— Cum măi tovarăşe Boghian, eşti gata de probe tehnologice? Păi când era termenul, nu la 15 februarie?

Păi asta schimbă frate situaţia. Vin mă la voi, sigur că vin, dă-i dumneata telefon tovarăşei mele, vin mâine cu trenul nu cu maşina, dacă viscoleşte,

rămân înţepenit pe drum, vin cu trenul, facem revelionul la voi, cu muncitorii, să fie constructorii, pavoazaţi şi voi, roagă-l pe

Achim taragotistul, ca din partea mea... Treaba voastră, internă, nu mă amestec, haida, nu te laşi tu, ai şi făcut probele, nu mă chemi tu pe neîncercate. Cum merge?...

Ce zice Corbuş? Dă randament chestia aia a lui? E zi mare, Boghianule! Zi mare! O să se bucure mă şi tovarăşul Gheorghiu, că nu spera înainte de 1 martie şi reducem importul dintr-un foc cu zece la sută. Uite, mă, tocmai beau un pahar de vin cu un tovarăş. Îl bem aşa, pe principii şi amintiri. Acum îl beau pentru voi. Şi are alt gust. Norocul al bun!... Păi dacă zici că-i moină, vin cu maşina. Ştiu eu de ce vrei să vin cu maşina. M-ai întinerit cu două luni...

Vornicu îşi spune că Alexandru Belcotă pare în adevăr întinerit, faţa lui dură este radioasă, ochii verzi îi lucesc, îşi ruşinează mustaţa, se-nvârte prin sufragerie lipăind din papuci şi spune;

— Mare hoţ Boghianu ăsta, are el nişte

rezerve de timp pe care nu i le dibăcesc, are şi o tehnică organizatorică a-ntâia, îl iubesc oamenii, îl şi respectă, intră în foc pentru ei, da şi ei. Auzi, auzi ce să-mi facă el mie de revelion?! Gata! Du-te de te odihneşte. Să fii gata pe la ora 13.00. Merge şi Ogherlaci. Şi Micotli. Îi iau şi pe ei. Las că prea te-ai sihăstrit tu acolo la B. Şi trece

revoluţia pe lângă tine. Norocul al bun, Vornice! Şi să te gândeşti tu cam care este raportul dintre construcţia statală şi crearea omului nou şi cam care ar fi rostul vostru, al intelectualilor în partea asta de construcţie, că nu se poate, pe lângă revoluţie Vornice, o ştii la fel de bine ca şi mine, altfel nu veneai tu la B. s-o iei de unde-ai lăsat-o atunci, înainte de 23 August. Că asta-i făcut tu!

Te-ai întors ca mistreţul pe urme! Şi-acum?

Primul secretar îl priveşte fix, cu ochii lui rotunzi, verzi. Vornicu ştie că nu pe el îl vede. Vede construcţia aceea a lui Boghianu, rezervele aceluia de timp, altceva vede Alexandru Belcotă în ochii lui, poate tocmai lumea care se naşte şi spre

care-l cheamă cu un fel de patetism cenzurat şi adânc, dintr-o convingere care-l umanizează şi-l face credibil, şi-n clipa aceea mută când primul secretar absentează din prezentul imediat pentru celălalt prezent al lui, cel social, cel istoric, Radu Vornicu, dintr-odată liber de sine, ciudat liber de sine şi de biografia lui de război, se-ntreabă:

— De ce nu?

Grădiştea-pe-Argeş i februarie 1934-martie 1985

SFÂRŞITUL VOLUMULUI IV